

dr. Ott István

**A SZERZŐI JOGOK HAZAI BÜNTETŐJOGI
VÉDELME A FÁJLCSERÉLŐ RENDSZEREK
KÖRÉBEN**

doktori értekezés

Témavezető: Dr. Vókó György DSc

A kézirat lezárva: 2012. augusztus 15.

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar
Doktori Iskola**

Budapest, 2012.

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék.....	2.
1. Bevezető.....	4.
2. A szerzői jogok rendszere.....	8.
2.1. A védelem tárgya.....	9.
2.2. A szerző és a szomszédos jogi jogosultak	11.
2.3. A szerzői jogok.....	12.
2.3.1. Személyhez fűződő jogok.....	14
2.3.2. Vagyoni Jogok.....	17.
2.4. Kapcsolódó jogok.....	24.
3. Kizárólagos jogok – kivételek és korlátozások.....	27.
4. Fájlcserélő rendszerek, generációk.....	38.
5. Fájlcseré és szabad felhasználás, valamint a jogellenes forrás kérdésköre a Szerzői Jogi Szakértői Testület véleményeiben.....	49.
6. Fájlcseré és szabad felhasználás a jogirodalomban	68.
7. A szerzői jogsértés szankciórendszere	76.
8. A fájlcseré büntetőjogi megítélése.....	84.
8.1. A letöltés büntetőjogi megítélése.....	86.
8.2. A hozzáférhetővé tétel büntetőjogi megítélése	99.
8.3. A fájlcseré komplex folyamata.....	102.
8.4. A szoftver sajátos jogi helyzete.....	108.
8.5. A szolgáltató felelőssége.....	115.
9. A vagyoni hátrány.....	122.
9.1. Vagyoni hátrány az SzJSzT véleményeinek tükrében	124.
9.2. A vagyoni hátrány megállapításának gyakorlati szempontjai.....	129.
10. Szakértő alkalmazása és a bizonyítási teher kérdésköre.....	136.
11. Társadalomra veszélyesség.....	150.
12. Nemzetközi kitekintés.....	158.
12.1. Szerzői jogsértés és fájlcseré az Egyesül Államokban.....	159.
12.2. Európai hadszíntér	165.

12.3. Nemzeti példák a szabad felhasználás szabályozására és a szerzői jogsértés szankcionálására.....	167.
12.4. Új utakon (francia, angol, belga modell)	180.
13. Megoldási javaslatok.....	188.
14. Fájlcseré és az új Btk. – aquila non captat muscas	192.
15. Záró gondolatok	201.
Irodalomjegyzék	205.
Jogesetek, SzJSzT szakvélemények.....	216.
Saját publikációk jegyzéke	220.

1. Bevezető

Sokan emlékszünk még azokra az időkre, amikor a karácsony előtti hetekben futótűzként terjedt a hír: banán érkezett a sarki kisboltba. A banán egy felfoghatatlan valami volt. Valami, amire mindenki vágyik, amit mindenki szeret. Még annak is összefutott a szájában a nyál a banán szó hallatán, aki egyébként idegenkedett a gyümölcsök fogyasztásától. Tömött sorok kígyóztak az üzlet előtt. A szerencsések, akiknek rokonuk vagy ismerősük dolgozott a boltban, a hátsó ajtónál vették át a „csempészárút”. A sor végén állóknak többnyire csak az üres dobozok látványával kellett beérniük. A banán nem gyümölcs volt. Nem élelmiszer. Valami, ami ünnepet vitt az ember életébe, újdonságot, vágyott jólétet. Azután egyre gyakoribbak lettek a banánszállítmányok, a kígyózó sorok eltűntek az üzletek elől. Teltek az évek és lassan mindenütt lehetett banánt kapni. Megszokottá vált. Ma már inkább választunk valamilyen friss idénygyümölcsöt, mintsem a megszokott banánt.

Furcsának tűnhet, hogy értekezésemet egy déli gyümölcs iránti kereslet változásának ismertetésével kezdem. Az ok egyszerű. A számítógép és az internet valahol olyanok, mint a banán. Az elképzelhetetlen szinonimái voltak egykor. Mára viszont az életünk szerves részévé váltak, oly annyira, hogy – a banántól eltérően, amely koránt sem futott be ekkora karriert – függőségben élünk a számítógépektől és az általuk lehetővé tett információ-áradattól. Ezek az eszközök uralják a mindennapjainkat. Tömeges elterjedésük ugyanakkor nélkülözhetlenné tette a felhasználással megvalósítható magatartások jogi szabályozását. E szabályozás alakulása kapcsán kiemelkedő szerepet kell tulajdonítanunk annak a ténynek, hogy az internet használata során szerzői jogi oltalom alatt álló alkotások tömeges – jogi keretek között értékelendő - felhasználásra kerül sor.¹

¹ Az internetes környezetben történő felhasználások természetesen nem kizárólag a szerzői jogokat érintik, azonban a téma szempontjából ezek a meghatározóak. A szerzői jogok mellett kiemelendő a védjegy jog területe.

A számítógépek és az internet megjelenését követően rövid időn belül nyilvánvalóvá vált, hogy azok nem feltétlenül csak a jogszerű magatartások előtt nyitják meg a lehetőségek kapuit.² A jogsértő magatartások közül különös jelentőséghez jutottak a szerzői jogi oltalom alatt álló alkotások internetes „forgalmazásával” összefüggő cselekmények, különös tekintettel arra, hogy a többszörözés és hozzáférhetővé tétel korábban nem ismert, olyan új formái jelentek meg, amelyek rendkívüli hatékonyságuknak is „köszönhetően” mérhetetlen károkat idéztek és idéznek elő a szerzői jogi jogosultak oldalán. Rendkívül fontos szem előtt tartani azt a tényt, hogy a szerzői jogi oltalom alatt

² Az interneten, illetőleg az internet felhasználásával megvalósuló, illetve elkövethető bűncselekmények skálája igen széles. A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (továbbiakban: OECD) 1986-os iránymutatása (OECD Computer-Related Criminality Analysis of Legal Police. 1986.) szerint ezek közé tartozik: számítógépes szabotázs, adatok tisztességtelen manipulálása vagy megváltoztatása, jogosulatlan használat, jogosulatlan hozzáférés. Az Európa Tanács 1989. szeptember 13-án kibocsátott ajánlása (Council of Europe Legal Affairs: Computer-Related Crime. Recommendation No. R. (89) 9. Strasbourg, 1990.) szerint a számítógéppel kapcsolatos bűncselekmények: számítógépes csalás, számítógépes hamisítás, számítógépes programokban vagy adatokban történő károkozás, számítógépes szabotázs, jogosulatlan hozzáférés, jogosulatlan feltartóztatás, védett számítógépes programok jogellenes másolása, félvezető topográfiák jogellenes reprodukciója, számítógépes adat vagy számítógépes program megváltoztatása, számítógépes kémkedés, számítógép jogosulatlan használata, védett számítógépes program jogosulatlan használata. E bűncselekmények kapcsán kiemelendő dokumentumok: az információs rendszerek elleni támadásokról szóló 2005/222/IB tanácsi kerethatározat, a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről szóló 2001/413/IB tanácsi kerethatározat, a gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló 2004/68/IB tanácsi kerethatározat, valamint a terrorizmus elleni küzdelemről szóló, 2002. június 13-i 2002/475/IB tanácsi kerethatározat. A releváns bűncselekményekről és azok tipizálásáról lásd részletesen: Mezey Nándor: Számítógépes Bűnözés 2007. [http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/mezey_nandor-szamitogepes_bunozes\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/mezey_nandor-szamitogepes_bunozes[jogi_forum].pdf), Szabó Imre: Internetes bűncselekmények, különös tekintettel az internetes csalásra <http://www.ajk.elte.hu/file/SzaboImre-InternetesBuncselekmenyek.pdf>; H. Marshall Jarrett – Michael W. Bailie: Prosecuting Computer Crimes – Computer Crime and Intellectual Property Section Criminal Division <http://www.justice.gov/criminal/cybercrime/docs/ccmanual.pdf>

álló alkotások digitalizált másolatainak³ továbbításában megnyilvánuló cselekmények igen sajátos megítélés alá esnek a társadalom részéről. Az effajta magtartásokat – amelyek adott esetben bűncselekményként értékelendők - inkább divatos csínyként fogja fel a társadalom, semmint üldözendő bűncselekményként.⁴ Ennek a tendenciának a valós veszélyeit a James Q. Wilson politológus és George L. Kelling kriminológus által kidolgozott „törött ablak” elmélet⁵ keretei között vázolhatjuk fel a maguk valódi jelentőségében. Az elmélet lényege szerint, ha egy városrészben a betört ablakok kijavítását elmulasztják, az az apró kihágásokkal szembeni tolerancia üzenetét közvetíti a társadalom tagjai felé. A kihágások következményeinek elmaradása jó eséllyel olyan káros folyamatot indukál, amely a reitens magatartások elszaporodásában és a tömegessé váló szabályszegések súlyának növekedésében nyilvánul meg.⁶ Bár bizvást állíthatjuk, hogy a hazai jogalkotó a maga részéről mindent megtett a törött ablakok kijavítása érdekében, azonban a jogalkalmazói oldalról ugyanez már kevésbé állítható teljes meggyőződéssel.

Jelen értekezés elsődleges célja a szerzői jogok hazai büntetőjogi védelmének bemutatása és kritikája, valamint megoldási javaslatok keresése a fájlcsereelő rendszerek működésével összefüggésben megvalósuló bűncselekmények kapcsán felmerülő problémákra. Nélkülözhetetlen ugyanakkor – a teljesség igénye nélkül - a nemzetközi szabályok és a kialakult gyakorlat vázlatos bemutatása is, mivel az eltérő szabályozási technikák és megoldási javaslatok komparatív vizsgálata,

³ Mint arra Nagy Zoltán András rámutat, „számítógépes környezetben minden olyan szerzői alkotás szóba kerül, amely digitalizálható.” Bűncselekmények számítógépes környezetben, Ad Librum Kft. 2009. (továbbiakban: Nagy Zoltán András 2009) p.230.

⁴ A tevékenység társadalmi megítéléséről lásd részletesen: Uri-Kovács Márta: (Il)legális? – a zeneletöltés Magyarországon, Infokommunikáció és jog, 2007/3. (továbbiakban: Uri-Kovács 2007) p. 90-92.

⁵ James Q. Wilson and George L. Kelling, Broken Windows: The Police and Neighborhood Safety, Atlantic Monthly 29, 38 (Mar 1982)

⁶ Az elméletről lásd részletesen: Bernard E. Harcourt - Jens Ludwig: Broken Windows: New Evidence from New York City and a Five-City Social Experiment
http://home.uchicago.edu/~ludwigj/papers/Broken_windows_2006.pdf

illetve ezen vizsgálatok eredményei elsőrendű segítségül szolgálhatnak a hazai jogalkotónak csakúgy, mint a jogalkalmazó szerveknek. E vonatkozásban indokolt szem előtt tartani, hogy „valamely magatartás büntetőjogi eszközökkel üldözése szükségességének és arányosságának mérlegelése nem nélkülözheti a nemzetközi összehasonlítást. Ennek során hangsúlyt kap, hogy a demokratikus európai kultúrkörben hasonlóan védik-e az adott közösségi érdeket, értéket.”⁷

⁷ 18/2000. (VI. 6.) AB határozat p. 4.

[Ide írhatja a szöveget]

2. A szerzői jogok rendszere

A szerzői jogi oltalom alatt álló alkotások felhasználásának, illetőleg a felhasználás korlátainak részletes szabályait a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (továbbiakban: Szjt.) határozza meg. Ezen jogszabály – témánk szempontjából releváns – rendelkezéseinek részletes ismertetése elengedhetetlen, hiszen a Büntető Törvénykönyvről szóló törvény⁸ 329/A. § (1) bekezdése expressis verbis egyértelművé teszi, hogy a büntetőjogi felelősség kérdésében a szerzői jogi törvényben meghatározott jogok sérelme lesz a kiinduló pont. Ebben a szabályozási technikában jól tetten érhető az az igény, hogy a büntetőjogi védelem ne pusztán egyes, meghatározott, konkrét jogsértések kapcsán illesse meg a szerzői vagy kapcsolódó jog jogosultját, hanem minden, illetve bármely olyan cselekmény kapcsán, amely a törvényben biztosított jogára nézve sérelmes. A büntető jogszabályhoz fűzött kommentár szerint: „a bűncselekmény tárgya mindaz, amit a szerzői jogról szóló módosított 1999. évi LXXVI. törvény szabályoz. A bűncselekmény jogi tárgya azonos a bitorlás jogi tárgyával, amennyiben a rendelkezés a szellemi alkotásokhoz fűződő személyes és vagyoni jogokat védi. Az elkövetési tárgyak köre azonban a bitorlásnál tágabb, mert a szerzői jog mellett az ahhoz fűződő jogok védelmére is kiterjed. Ezzel szemben a bitorlás a szerzői joghoz kapcsolódó jogokra nem követhető el. Így nem követhető el ez utóbbi részét képező szomszédos jogokra sem.”⁹

Az Szjt. a szerző jogait alapvetően két csoportba, a személyhez fűződő jogok, illetve a vagyoni jogok körébe sorolja.¹⁰ Ennek alapvető oka, hogy az a többlettartalom, amely az ember alkotó munkája folytán jellemzi ezen alkotásokat, nem fejezhető ki pusztán vagyoni kategóriákkal. A személyhez fűződő és vagyoni

⁸ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban: Btk.)

⁹ Berkes György (szerk.) Magyar büntetőjog – Kommentár a gyakorlat számára, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, 2012.

¹⁰ Ennek jelentőségéről, valamint a vagyoni és személyhez fűződő jogok jogrendszerenkénti eltérő súlyáról részletesen lásd: Mezei Péter: A fájlcsere dilemma, A perek lassúak az internet gyors, HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó Kft. 2012. (továbbiakban: Mezei 2012a) p. 134-174.

jogok tárgyalását megelőzően tisztázni kell, hogy a törvény mely műtípusokat részesít védelemben és kit tekinthetünk egyáltalán e jogok gyakorlására felhatalmazott szerzőnek vagy más jogosultnak. Ez utóbbi kategória kapcsán rendkívül fontos kiemelni, hogy a jogosulatlan felhasználás – így adott esetben a művek fájlcsere-lő rendszer útján történő többszörözése és egyedi lehvívásra történő hozzáférhetővé tétele – nem kizárólag, illetve nem feltétlenül a szerző kizárólagos vagyoni jogait sérti. E körben legalább olyan fontos szerephez jutnak a szomszédos jogi jogosultak, hiszen a jogosulatlan felhasználás az esetek jelentős részében ezek jogait sérti. Mindazon esetekben ahol jelen értekezés – az egyszerűség kedvéért – a *szerző* kifejezést használja, az alatt egyúttal a szomszédos jogi jogosultak is értendők.

2.1. A védelem tárgya

A szerzői jogi törvény úgymond gálánsan fogalmaz, amikor úgy rendelkezik, hogy a szerzői jogi védelem az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotására kiterjed, tekintet nélkül arra, hogy azt a törvény nevesíti-e vagy sem.¹¹ Gondolhatnók, a törvényalkotó mégsem bízott annyira a jogalkalmazó kreativitásában, hogy a védelemben részesített alkotásokat, de még inkább a védelemmel érintett alkotások meghatározásánál irányadó gondolatmenetet meg ne határozza. Az Sztj. 1. § (2) bekezdésében rögzített, legtipikusabb műtípusok tehát elsődlegesen irányvonalként szolgálnak, de a felsorolás nem tekinthető kimerítő jellegűnek. Az igen nagy körültekintéssel összeállított felsorolás mellett az Sztj. olyan általános, átfogó meghatározást is tartalmaz, amely a fel nem sorolt esetekben is alapját képi a jogi védelemnek. Eszerint szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől.¹² A kiindulási pont tehát az esetenként vizsgálendő, szellemi tevékenységből fakadó egyéni, eredeti jelleg. Ez alapozza meg a mű jogi védelmét, még akkor is, ha az adott – az irodalom, a tudomány vagy a művészet területére eső - műtípust a törvény nem nevesíti. A

¹¹ Sztj. 1. § (1)

¹² Sztj. 1. § (3)

jogszabály-alkotási technikát a bölcs előrelátás jellemzi. A törvényhozó egyrésztől minimálisra kívánta csökkenteni annak lehetőségét, hogy az egyéni, eredeti jellegű, de sajátossága vagy éppen újdonsága folytán nem nevesített műtípusok védelem nélkül maradjanak, másrésztől igyekezett elejét venni annak, hogy a törvény módosításának visszatérő igénye jelentkezzen az új műtípusok esetleges megjelenésével. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy a szabályozási technika elérte a célját. A rohamosan technikai fejlődés ellenére sem találkozunk ugyanis olyan védendő alkotásokkal, amelyek az igen nagy gonddal megalkotott konstrukcióban ne lennének értelmezhetőek.

Ezen szabályozási technikától eltérően, határozottan és kimerítő jelleggel rendelkezik a törvény azon alkotásokról és szellemi termékekről, amelyek – bár adott esetben ki is állhatnák az egyéni, eredeti jelleg próbáját, - mégsem részesülnek törvényi oltalomban.¹³ Így kizárja a törvényhozó a szerzői jogi védelem köréből a jogszabályokat, az állami irányítás egyéb jogi eszközeit, a bírósági vagy hatósági határozatokat, a hatósági vagy más hivatalos közleményeket és ügyiratokat, valamint a jogszabállyal kötelezővé tett szabványokat és más hasonló rendelkezéseket.¹⁴ Mint arra törvényhez fűzött magyarázat egyértelműen utal, nagyobb érdek fűződik ahhoz, hogy ezek a kötelező érvényű rendelkezések mind szélesebb körben és felhasználási módon váljanak ismertté, mint ahhoz, hogy a bennük megtestesülő kreativitás védelmet nyerjen. Nem hagy kétséget ugyanakkor a törvényhez fűzött magyarázat abban a tekintetben, hogy ezen alkotások adott esetben magas színvonalú, kreatív szellemi munkát feltételeznek.¹⁵ A korlátozás oka tehát jogalkotói döntés és nem a védelemhez szükséges jogszabályi feltételek hiánya.¹⁶

¹³ Szt. 1. § (4)

¹⁴ A nem kötelező szabványok szerzői jogi védelmének kérdéseit a Szerzői Jogi Szakértői Testület SZJSZT 19/2003. számú véleménye tárgyalja részletesen.

¹⁵ Szt. 1. §-hoz fűzött magyarázat, CompLex Jogtár Plusz

¹⁶ Megjegyzendő, hogy jogszabályok illetve bírósági határozatok gyűjteményes műként vagy adattárként már szerzői jogi védelemben részesülhetnek, ha a szerkesztés illetve a válogatás egyéni eredeti jellegű.

Nem terjed ki ezen túlmenően a védelem a sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgáló tényekre vagy napi hírekre,¹⁷ bármely ötletre, elvre,¹⁸ elgondolásra, eljárásra, működési módszerre vagy matematikai műveletre,¹⁹ illetve a folklór²⁰ kifejeződéseire.²¹ A dolgozat témája szempontjából releváns műtípusok számbavételekor – mint arra Nagy Zoltán András egyértelműen rámutatott - plusz kritériumként kizárólag a digitalizálás lehetősége merül fel.²² Amely művek digitalizálhatóak, azok esetében a fájlcserélő rendszerben történő felhasználás lehetősége is fennáll.

2.2. A szerző és a szomszédos jogi jogosultak

Az Sztj. szerint a szerzői jogok a szerzőt, tehát a művet megalkotó személyt illetik meg.²³ Ezen általános megállapítás mellett részletesen rendezi a jogszabály a közös művek,²⁴ a gyűjteményes művek,²⁵ illetve a név nélkül, vagy felvett néven nyilvánosságra hozott művek²⁶ szerzőinek jogi helyzetét.²⁷ E körben kiemelkedő jelentőséggel bír, hogy az alkotás folyamata a szerző és a mű közti kreatív,

¹⁷ Sztj. 1 § (5) Megjegyzendő, hogy a Berni Egyezmény szerint az egyszerű sajtóközlemény jellegű napi hírek nem tartoznak a védett művek körébe. Ugyanakkor a hírt egyéni eredeti jelleggel feldolgozó, felhasználó cikk vagy tudósítás már szerzői jogi oltalom alatt áll. Ezzel összhangban álló értelmezést tartalmaz az SzJSzT 19/2003. számú vélemény.

¹⁸ A főszabály alól a szoftver esetében láthatunk kivételeket. Lásd: A szoftver sajátos jogi helyzete című fejezetnél.

¹⁹ Sztj. 1. § (6)

²⁰ Sztj. 1. § (7)

²¹ Ez utóbbi esetkör kapcsán fontos, hogy a népművészeti ihletésű, egyéni, eredeti jellegű mű szerzőjét megilleti a szerzői jogi védelem. Lásd: Sztj. 1. § (7) bekezdéséhez fűzött magyarázat, CompLex Jogtár Plusz

²² A digitalizálhatóság kritériumáról, illetve a digitalizált szerzői művek típusairól lásd részletesen: Nagy Zoltán András 2009 p. 230.

²³ Sztj. 4. § (1)

²⁴ Sztj. 5-6. §

²⁵ Sztj. 7. §

²⁶ Sztj. 8-9. §

²⁷ Sztj. 5-8. § Ezen esetkörök témánk szempontjából kevésbé bírnak relevanciával, ezért részletesebb ismertetésük nem indokolt.

intellektuális kapcsolatot feltételez, így a szerző kizárólag természetes személy lehet. Nem minősülhet szerzőnek sem a jogi személy, sem pedig a jogi személyiséggel nem rendelkező társaság. Emellett: „nem lehet szerzőnek tekinteni továbbá a számítógépet, akármekkora mértékben »részesedik« is az alkotásban. A számítógép generálta művek {...} szerzője vagy az, aki a szükséges hardver és szoftver megoldásokat megalkotta, vagy – az eset körülményei alapján – az, aki az adott hardver és szoftver környezetbe a konkrét mű megalkotásához szükséges kiinduló adatokat betáplálta.”²⁸ Összességében azt mondhatjuk, hogy az egyéni, eredeti jellegű, - tehát jogi védelemre egyébként alkalmas – mű alkotója a mű létrehozásához szükséges kreatív szellemi tevékenysége folytán válik - a jogszabályi rendelkezések körében értelmezhető – szerzővé. Rendkívül fontos ismételtlen felhívni a figyelmet arra, hogy témánk szempontjából nem kizárólag a szerző minőség bír relevanciával.²⁹ Ennek megfelelően – a szerzők mellett - külön kiemelendők az előadóművészek, a hangfelvétel és film-előállítók, valamint a műsorsugárzó szervezetek.³⁰ Az esetek jelentős részében a szerzői jogi védelem alatt álló alkotások felhasználása épp ezen, kapcsolódó jogi jogosultak jogait érinti.

2.3. A szerzői jogok

A szerzői jogokat a törvény a személyhez fűződő és a vagyoni jogok összességéként határozza meg, amelyek a szerzőt a mű létrejöttétől kezdve illetik meg.³¹ A személyhez fűződő és a vagyoni jogok közti különbségtétel oka és

²⁸ Dósa Imre, Polyák Gábor, Informatikai jogi kézikönyv. KJK Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2003. (továbbiakban: Dósa-Polyák 2003) p. 80.

²⁹ A Btk. 329/A. § (1) bekezdése kifejezetten mellőzi a „szerző” kifejezés alkalmazását, ehelyett – az elkövetőn kívüli - „más” személy szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogáról beszél.

³⁰ Vö. Európai Parlament és a Tanács [2001/29/EK](#) irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról. 3. cikk, <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0029>

³¹ Sztj. 9. § (1)

indoka, hogy az előbbieket tekintetében biztosított fokozottabb védelem csak ilyen szabályozási technikával biztosítható hatékonyan.³²

A személyhez fűződő jogok – mint az megnevezésükből is nyilvánvaló, - a szerző személyéhez kötődnek, nem ruházhatók át és lemondani sem lehet róluk.³³ A törvény ezzel azonos tilalmat tételez főszabályként a vagyoni jogok esetében, - amelyek eredendően szintén a szerző személyéhez kötődnek – ugyanakkor hármaskivételrendszer³⁴ fogalmaz meg, amely a vagyoni jogok hatékony és teljes körű védelmét hivatott előmozdítani. Ennek megfelelően a vagyoni jogok egyrészt örökölhetőek, róluk halál esetére rendelkezni lehet,³⁵ másrészt a vagyoni jogokat öröklés útján megszerző személyek azokról egymás javára rendelkezhetnek,³⁶ harmadrészt a vagyoni jogok a törvényben meghatározott esetekben és feltételekkel átruházhatók, illetve átszállnak.³⁷

A személyhez fűződő jogok között szabályozza a törvény a mű nyilvánosságra hozatalához, a név feltüntetéséhez és a mű egységének védelméhez fűződő jogokat, míg a vagyoni jogok között rendezi a többszörözés, a terjesztés, a nyilvános előadás, a nyilvánossághoz való közvetítés és továbbközvetítés, az átdolgozás valamint a kiállítás kérdéskörét. Mint arra Szathmáry Zoltán rámutatott: „...a Btk. 329/A. §-a, helyesen a vagyon elleni bűncselekményekről szóló fejezetben található, ezen okból kifolyólag csak a sértettek vagyoni jogosultságai relevánsak annak ellenére is, hogy a tényállás megfogalmazása lehetővé tenné a bűncselekmény megállapítását a személyhez fűződő jogok sérelme esetén is. Utóbbi esetben a jogalkotó nem tekintett minden, a szerzői jogi törvényben meghatározott személyhez fűződő jogot sértő magatartást olyan mértékben társadalomra veszélyesnek, hogy azokat bűncselekményként

³² A személyhez fűződő és vagyoni jogok súlyozásának nemzetközi gyakorlatáról, az angolszász „copyright”, a német „Urheberrecht”, illetőleg a francia „droit d’auteur” rendszerek közti különbségről lásd részletesen: Mezei 2012a. p. 134-174.

³³ Sztj. 9. § (2)

³⁴ Sztj. 9. § (3-6)

³⁵ Sztj. 9. § (4)

³⁶ Sztj. 9. § (5)

³⁷ Sztj. 9. § (6)

szabályozza.”³⁸ Véleményem szerint ugyanakkor – épp a tényállás megfogalmazása miatt³⁹ – a személyhez fűződő jogok sérelme esetén sem mondható ki elvi érveléssel a társadalomra veszélyesség hiánya, ezért ezen jogok sérelme – már amennyiben ahhoz vagyoni hátrány bekövetkezése is társul – ugyan úgy büntetőjogi felelősség alapját képezheti, mint a vagyoni jogoké.⁴⁰ Bár a fájlcserező rendszerek működése kapcsán az említett jogok közül szinte kizárólag a vagyoni jellegűek, - azon belül is a többszörözésre és a hozzáférhetővé tételre vonatkozóak – nyernek aktualitást,⁴¹ tekintettel a törvényi tényállás átfogó, valamennyi jogsértést értékelni rendelő jellegére, a szerzőt megillető valamennyi jog alapvető ismertetése elengedhetetlen.

2.3.1. Személyhez fűződő jogok

Az Sztj. szerint a szerző határoz arról, hogy a műve nyilvánosságra hozható-e vagy sem.⁴² Kizárólagos jogkörében a szerző tehát nem pusztán annak eldöntésére jogosult, hogy művét nyilvánosságra hozza-e, hanem arról is dönthet, hogy ezt rajta kívül álló személyek megtehetik-e vagy sem. Fontos körülmény, hogy a nyilvánosságra hozatalhoz adott hozzájárulással a szerző egyúttal a szabad felhasználás lehetőségét is megteremti, – feltéve természetesen, hogy annak egyéb törvényi feltételei fennállnak.⁴³ Témánk szempontjából ez a momentum kiemelkedő jelentőséggel bír, hiszen a szabad felhasználás lehetősége az internetes műfelhasználások egyik legkritikusabb – ha nem épp a legkritikusabb –

³⁸ Szathmáry Zoltán: A szerző vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése nyomozásának jogalkalmazási anomáliái, Magyar Jog, 2010/3. (továbbiakban: Szathmáry 2010a) p. 114.

³⁹ A törvényi tényállás a szerzői jogi törvényben meghatározott bármely – és nem kizárólag a vagyoni – jog sérelmét határozza meg tényállási elemként.

⁴⁰ Megjegyzendő, hogy a gyakorlatban szinte kizárólag vagyoni jogok sérelme kapcsán kerül sor büntetőjogi felelősség megállapítására szerzői vagy szerzői jogok megsértése miatt, tehát a gyakorlati tapasztalatok alapján Szathmáry Zoltán megállapításának vitatására nem nyílik lehetőség.

⁴¹ Mezei 2012a p.180.

⁴² Sztj. 10. § (1)

⁴³ Az Sztj. 33. § (1) bekezdése szerint csak a nyilvánosságra hozott művek használhatók fel szabadon a törvény rendelkezéseinek megfelelően.

pontja. A jogszabály a szerző jogkörét nem korlátozza a mű nyilvánosságra hozásához történő hozzájárulásra, így az kiterjed a már nyilvánosságra hozott mű esetében a hozzájárulás visszavonásának, illetve a további felhasználás megtiltásának lehetőségére is.⁴⁴ Fontos szem előtt tartani, hogy a bárki általi hozzáférés kritériumát nem elégíti ki, ezért nyilvánosságra hozatalnak sem tekinthető „azoknak a szolgáltatásoknak az igénybe vétele, amelyek – az adott felhasználás során – meghatározott összetételű, zárt felhasználói körön belüli kommunikációt biztosítanak.”⁴⁵ Mint azt a későbbiekben látni fogjuk a fájlcsereelő rendszerek használóinak egyik meghatározó - tevékenységük jogellenességét cáfolni hivatott - érve, hogy a rendszerek működése során korlátozott számú, zárt csoport tagjai közötti információáramlás történik, amely nélküli a bárki általi hozzáférés jellemzőit, ennél fogva – az érvelés szerint – a szerző, illetve egyéb jogosultak releváns kizárólagos jogát sem sérti. Ez az érvrendszer azonban viszonylag könnyen támadható, ha figyelembe vesszük, hogy ezen „zárt” felhasználói csoportok esetében a tagság elnyeréséhez pusztán regisztráció, vagy a tagok által rendelkezésre bocsátott meghívó szükséges. Ezek a tagsági feltételek ugyanakkor nem elégségesek ahhoz, hogy a fájlcsereelő rendszereket valóban zárt rendszerekként azonosítsuk, amelyek nem lennének bárki által hozzáférhetőek.

A szerzőt megilleti az a jog, hogy művén szerzőként feltüntessék, ahogy az is, hogy művét neve feltüntetésének mellőzésével, vagy felvett név feltüntetésével hozzák nyilvánosságra, illetve használják fel.⁴⁶ Ez a jog⁴⁷ – a nyilvánosságra hozatalhoz adott hozzájáruláshoz hasonlóan – nem csak a nyilvánosságra hozatalkor illeti meg a szerzőt, de a már nyilvánosságra hozott mű tekintetében is. A név feltüntetéséhez való jog ugyanakkor nem merül ki a szerző nevének puszta megjelölésében, ugyanis a szerző azt is követelheti a vonatkozó szabályok

⁴⁴ Megjegyzendő, hogy az Szjt 11. §-a szerint a nyilvánosságra hozatalhoz adott engedély alapos okból történő visszavonása, illetőleg a további felhasználás megtiltása nem érinti a munkáltató jogát a mű felhasználására, továbbá nem akadályozza a vagyoni jogok átruházása esetén a jogszerzőt az átruházott vagyoni jogokon alapuló felhasználásban.

⁴⁵ Dósa-Polyák 2003. p. 27.

⁴⁶ Szjt. 12. § (1)-(3)

⁴⁷ A név feltüntetésének joga kapcsán megjegyzendő, hogy ez az egyetlen személyhez fűződő jogosultság, amely a védelmi idő letelte után is érvényesíthető.

értelmében, hogy szerzői minőségét senki ne vonja kétségbe.⁴⁸ E jog büntetőjogi védelmét a Btk. bitorlásra vonatkozó rendelkezései⁴⁹ hivatottak biztosítani, melynek szabályai szerint büntettet követ el, aki más szellemi alkotását, találmányát, újítását vagy ipari mintáját sajátjaként tüntet fel és ezzel a jogosultnak vagyoni hátrányt okoz.

Az Sztj. szerint a szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.⁵⁰ Kétségtelen, hogy a szerzői jogot sértő eltorzítás, megcsonkítás vagy megváltoztatás akár fizikai, akár szellemi formában történhet. A Szerzői Jogi Szakértői Testület (továbbiakban: SzJSzT) szerint: "valamely mű lényegéhez annak felépítése, rendszere, szerkezete éppúgy hozzátartozik, mint egyéb tartalmi vonatkozásai. A mű szempontjából nyilvánvalóan nem közömbös, hogy mondanivalóját a szerző hogyan taglalja. A mű felépítéséhez, rendszeréhez, szerkezetéhez pedig az egyes anyagrészek elhelyezése, azok egymáshoz viszonyított sorrendje, stb. szorosan hozzátartozik."⁵¹ A szakértői véleményre is figyelemmel megállapítható, hogy a mű integritása olyan esetben is sérelmet szenvedhet, amikor adott esetben az alkotás konkrét eltorzítására vagy megcsonkítására nem kerül ugyan sor, de például a közzététel körülményei a mű szellemiségét sértik, vagy annak mondanivalóját a szerző hírnevének sérelmét eredményező módon befolyásolják. A mű egysége védelmének körében kiemelkedő jelentőséggel bír a digitális sampling,⁵² amelynek során zenei hangfelvételek egyes részleteinek felhasználásával hoznak létre új zeneművet. Ebben az esetben – mint arra Békés Gergely és Mezei Péter rámutattak, - a mű integritásához való jog sérelme akkor

⁴⁸ Sztj. 12. § (4)

⁴⁹ Btk. 329. §

⁵⁰ Sztj. 13. §

⁵¹ SzJSzT 23/94. számú szakvéleménye, Szerzői Jogi Szakértői Testület Szakvéleményeinek gyűjteménye, 23/94, III. kötet 1990-1996, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest., 1998.

⁵² Lásd részletesen: Békés Gergely – Mezei Péter: A sampling megítélése a magyar szerzői jogban, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (115.) évfolyam 6. szám, 2010. december, (továbbiakban Békés-Mezei 2010) p. 6-32.

állapítható meg, ha a felhasználás a becsületre vagy a hírnévre is ártalmas hatással lehet.

2.3.2. Vagyoni jogok

Az Sztj. főszabályként rögzíti, hogy a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi vagy nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. Felhasználási engedély erre vonatkozó szerződéssel szerezhető.⁵³ Ez a szabály lesz az összes többi vagyoni jogosultság eredője, oka és indoka. Kiinduló pontja, hogy a szerző a művével teljes jogkörrel rendelkezhessek, tekintet nélkül a felhasználás terjedelmére, vagy annak módjára. A rendelkezési jog teljességében az is benne foglaltatik, hogy a szerző ezen jogosultságát – erre irányuló szerződéssel – másra átruházza. E szabály alól ugyanakkor találhatunk kivételeket, így a szabad felhasználás esetében – ahol a felhasználás nem engedélyköteles,⁵⁴ vagy az üres hordozó jogdíj⁵⁵ esetében, ahol a jogdíj alapja elválik a mű tényleges felhasználásától. A hivatkozott cikk szerint a törvényben meghatározott esetekben a mű felhasználásáért megfelelő díjazás illeti meg a szerzőt anélkül, hogy a felhasználás engedélyezésére kizárólagos joga volna.⁵⁶ Amennyiben a szerző a mű felhasználására másnak engedélyt ad, ennek fejében díjazás illeti meg.⁵⁷ E díjazásnak – a felek eltérő megállapodásának hiányában - azokhoz a bevételekhez kell igazodnia, amelyeket a felhasználási engedéllyel jogosított a felhasználás útján realizál. Fontos kiemelnünk, hogy a felhasználás után járó díjra való jogosultság nem lehetőségként jelenik meg. A törvény kiindulópontként nem azt a helyzetet szabályozza, hogy a szerző díjazásra tarthat igényt, hanem azt, hogy a díj a törvény alapján jár, arról a szerző csak erre

⁵³ Sztj. 16. § (1)

⁵⁴ Sztj. 33. § (1)

⁵⁵ Sztj. 20. § (1)

⁵⁶ Sztj. 16. § (5) E tipikusan a tömeges felhasználás körében értelmezendő és alkalmazandó szabállyal összefüggésben azt is rögzíti a törvény, hogy a díjazásról való lemondás joga bizonyos esetekben kizárható.

⁵⁷ Sztj. 16. § (4)

irányuló kifejezett jognyilatkozattal mondhat le. Ennek értelmében a jogdíjfizetési kötelezettség akkor is fennáll, ha a szerző erre irányuló jogosultságát bármely okból elmulasztaná érvényesíteni. A törvény a jogosulatlan felhasználás⁵⁸ körében nevesíti azokat az eseteket, ha a szerző a felhasználásra engedélyt nem ad, vagy ha az engedély jogosultja a felhasználási engedély kereteit túllépve használja fel a művet.⁵⁹ Felhasználásnak minősül különösen a többszörözés, a terjesztés, a nyilvános előadás, a nyilvánossághoz közvetítés sugárással vagy más módon, a továbbközvetítés az átdolgozás, valamint a kiállítás.⁶⁰

Többszörözésnek minősül a műnek bármely anyagi hordozón közvetve, vagy közvetlenül megvalósuló rögzítése,⁶¹ illetve egy vagy több másolat készítése a rögzítésről.⁶² A terjesztés a mű eredetijének vagy másolatának forgalomba hozatallal vagy arra való felkínálással a közönség számára történő hozzáférhetővé tételként,⁶³ a nyilvános előadás⁶⁴ pedig a mű jelenlevők számára történő érzékelhetővé tételként értelmezendő. Témánk szempontjából - a többszörözéshez hasonlóan – rendkívüli jelentőséggel bír a nyilvánossághoz közvetítés sugárással vagy más módon,⁶⁵ e körben értékelhető ugyanis a műnek az interneten történő egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétele.⁶⁶ A többszörözés jogának gyakorlásával összefüggésben kiemelendő, hogy annak technikai módszere a

⁵⁸ BDT2003. 894 Valamely szerzői jogi (szomszédjogi) védelem alatt álló mű jogosulatlan felhasználása esetén vélelem szól amellett, hogy a jogosulatlan felhasználás üzleti vagy egyéb – vagyoni értékben is kifejeződő – cél érdekében történt.

⁵⁹ Szt. 16. § (6)

⁶⁰ Szt. 17. §

⁶¹ A rögzítés módja illetőleg annak időtartama irreleváns.

⁶² Szt. 18. § (1)

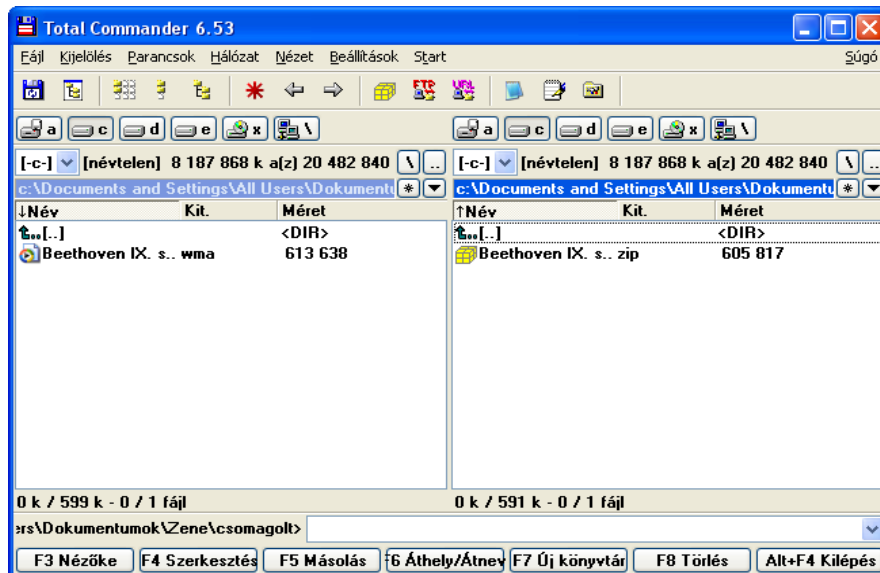
⁶³ Szt. 23. § (1) (2) A terjesztés magában foglalja különösen a műpéldány tulajdonjogának átruházását és a műpéldány bérbeadását, valamint a műpéldánynak az országba forgalomba hozatali céllal történő behozatalát. A terjesztés jogának megsértését jelenti a mű jogsértéssel előállított példányának kereskedelmi céllal történő birtoklása is, ha a birtokos tudja vagy neki az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a példány jogsértéssel állt elő.

⁶⁴ Szt. 24. §

⁶⁵ Szt. 26. §

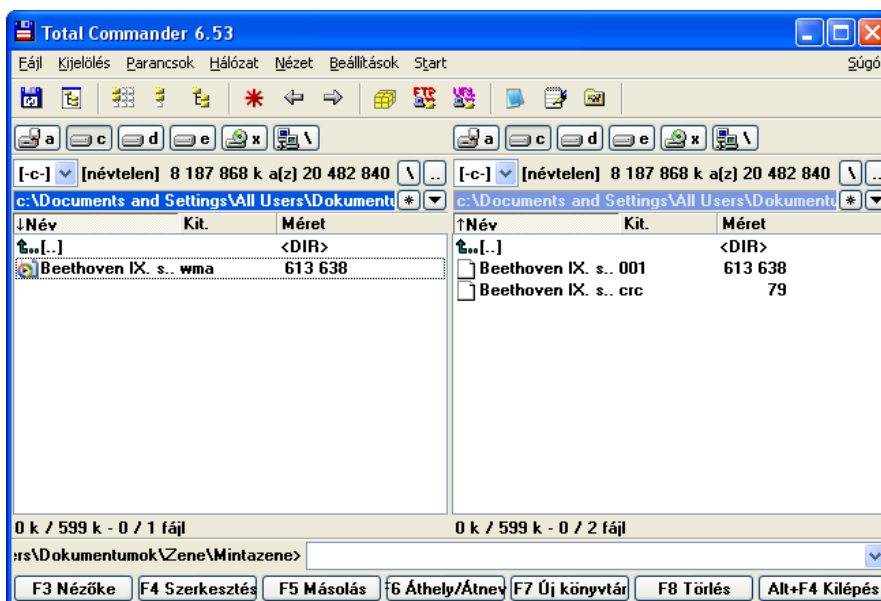
⁶⁶ Szt. 26. § (8) Ez esetben a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

vonatkozó szabályok alkalmazása szempontjából nem bír relevanciával, így többszörözésre sor kerülhet digitalizálás útján is.⁶⁷ A lényeg az, hogy adott esetben eltérő „csomagolásban” ugyan, de ugyanarról a szerzői jogilag védett műről van szó, amelynek jogi státusza nem változik annak folytán, hogy nem feltétlenül segédeszköz nélkül felfogható és azonosítható formában jelenik meg. A gyakorlatban tömegesen fordul elő felvételek konvertálása abból a célból, hogy a mű például MP3 vagy MP4 lejátszóval lejátszható legyen. A többszörözés aggálytalanul megállapítható abban az esetben is, ha számítógépes program segítségével a digitalizált műpéldányt „becsomagolják”, azaz tömörítik, vagy a könnyebb kezelhetőség érdekében feldarabolják.

1. számú ábra: közvetlenül lejátszható, illetve ZIP formátumba tömörített file

⁶⁷ Vö.: Nagy Zoltán András 2009 p. 230.

2. számú ábra: darabolt file

Témánk kifejtése körében az is elsőrangú körülmény, hogy a többszörözés megállapíthatósága szempontjából nincs jelentősége a többszörözés időtartamának, vagyis bármilyen rövid ideig tartó reprodukálás többszörözésnek minősül.⁶⁸ Hasonlóan irreleváns körülmény, hogy a többszörözés a szerzői jogi oltalom alatt álló teljes művet, avagy annak csak – azonosítható - részét érinti.⁶⁹

Különös jelentőséggel bír a tárgyalt téma vonatkozásában, hogy többszörözésnek minősül – többek között – a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön, valamint a számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítás.⁷⁰ Ez a rendelkezés egyértelművé teszi, hogy a mű letöltése a számítógép merevlemezére többszörözésnek minősül.

Az Szjt. szerint a rádió- és a televízió-szervezetek műsorában sugárzott, a saját műsort vezeték útján a nyilvánosságához közvetítők műsorába belefoglalt,

⁶⁸ Szjt. 35. § (6)

⁶⁹ Szjt. 16. § (1) A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden felhasználás engedélyezésére. Az azonosíthatóság kérdéséről lásd részletesen: *Fájlcseré és szabad felhasználás, valamint a jogellenes forrás kérdésköre a Szerzői Jogi Szakértői Testület véleményeiben*, illetőleg *A letöltés büntetőjogi megítélése* című részekenél.

⁷⁰ Szjt. 18. § (2)

valamint a kép- vagy hanghordozón forgalomba hozott művek szerzőit, előadó-művészi teljesítmények előadóművészeit, továbbá filmek és hangfelvételek előállítóit műveik, előadó-művészi teljesítményeik, illetve filmjeik és hangfelvételeik magáncélú másolására tekintettel megfelelő díjazás illeti meg.⁷¹ Az üreshordozó jogdíj alkalmazásának oka és indoka a szabad felhasználásban keresendő. Célja első sorban a díj és engedélymentes felhasználással szükségképpen együtt járó, a jogosultak akoldalán felmerülő vagyoni hátrány kompenzálása. Alapját egyebek mellett az a vélelem képzí, hogy a szabad felhasználás körében történő, - épp ezért engedély és díjmentes - magáncélú másolás a jogdíjjal terhelt üres adathordozók felhasználásával történik. A szabályozás kapcsán alapvető kételyek fogalmazhatóak meg, hiszen egyrészt a jogdíjjal terhelt üres adathordozókat nem feltétlenül és nem kizárólagosan szerzői jogi oltalom alatt álló alkotások többszörözéséhez használják fel, másrészt a kereskedelmi forgalomban kapható PC merevlemezeket nem terheli üreshordozó jogdíj, holott ezek funkciójukban nem térnek el a jogdíjjal terhelt adathordozóktól.

A szerzőnek kizárólagos joga van arra, hogy művét terjessze, vagy erre másnak engedélyt adjon.⁷² E körben értékeli a hatályos szabályozás a mű eredeti vagy többszörözött példányának a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételét forgalomba hozatal, vagy forgalomba hozatalra felkínálás útján. A terjesztés fogalmi elemeként határozható meg egyrészt a mű anyagi hordozón rögzített példányának megléte, másrészt a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel,⁷³ harmadrészt pedig a forgalomba hozatal bármely módjának – különösen a műpéldány tulajdonjoga átruházásának, a műpéldány bérbeadásának, illetve az országba forgalomba hozatal céljával történő behozatalának – a megvalósulása.⁷⁴ A vonatkozó jogirodalmi álláspont szerint: „a digitális tartalmak többszörözött példányainak forgalomba hozatala, például a digitális mű másolatának a megrendelő részére e-mailben történő elküldése szintén terjesztés”⁷⁵ Fontos

⁷¹ Sztj. 20. § (1)

⁷² Sztj. 23. § (1)

⁷³ A nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel megvalósulásához a családi, társasági, ismerősi körnél szélesebb csoport általi hozzáférés szükséges.

⁷⁴ Sztj. 23. §-hoz fűzött magyarázat, CompLex Jogtár Plusz

⁷⁵ Dósa-Polyák 2003. p.

rámutatnunk arra, hogy az Szjt. rendelkezéseire figyelemmel a jogellenes terjesztés megállapíthatóságához nem kell ténylegesen megvalósulnia a forgalomba hozatalnak. Ehhez elegendő a jogsértéssel előállított műpéldány kereskedelmi céllal történő birtoklása is, ha a birtokos tudta, vagy az adott helyzetben elvárható gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy az általa birtokolt műpéldány jogsértés útján jött létre.⁷⁶

A szerzőnek kizárólagos joga a mű nyilvános előadása, illetőleg a nyilvános előadás engedélyezése.⁷⁷ A törvény általánosságban a mű jelenlevők számára történő érzékelhetővé tételét határozza meg előadásként, emellett annak legtipikusabb formáit nevesíti is. Így e körben kell értékelni egyrészt a mű közönség jelenlétében történő személyes előadását, másrészt pedig a mű bármely műszaki eszközzel vagy módszerrel történő érzékelhetővé tételét.⁷⁸ E helyütt is irányadóak a nyilvánosság fogalmával összefüggésben korábban kifejtettek. Az előadás akkor tekinthető nyilvánosnak, ha a hozzáférés a családi, társasági, illetve ismerősi kört meghaladó személyek számára biztosított.

Nyilvánossághoz közvetítés alatt értenünk kell egyrészt az ún. elosztott szolgáltatások, másrészt az ún. lekérhető szolgáltatások esetkörét. Míg az első esetben a felhasználóhoz egy időpontban, koncentrikus jelleggel jut el a közvetítés, addig a második esetben a nyilvánosan elérhetővé tett műhöz az egyes felhasználók decentralizált módon, saját maguk által megválasztott helyen és időben férhetnek hozzá. A szerző kizárólagos jogai között szabályozza a törvény a mű sugárzással történő nyilvánosságához közvetítését, illetve ennek más számára történő engedélyezését. A sugárzás a mű érzékelhetővé tétele távollévők számára hangoknak, képeknek és hangoknak, vagy technikai megjelenésüknek vezeték vagy más hasonló eszköz nélkül megvalósuló átvitelével.⁷⁹ A jogszabály ezen körtől elkülönítetten rendezi azokat az eseteket, ahol a felhasználók egyénileg választhatják meg a műhöz, vagy annak technikai megjelenéséhez történő hozzáférés helyét és idejét. E vonatkozásban úgy rendelkezik, hogy a szerzőnek az

⁷⁶ Szjt. 23. § (2)

⁷⁷ Szjt. 24. § (1)

⁷⁸ Szjt. 24. § (2)

⁷⁹ Szjt. 26. §

is kizárólagos joga, hogy művét – másként, mint sugárzással – a nyilvánossághoz közvetítse, és hogy erre másnak engedélyt adjon.⁸⁰ Témánk szempontjából kiemelkedő jelentőségűek ezek a felhasználási formák, hisz a törvény ehelyütt – nevesítésük nélkül – az online felhasználás, az egyedi lehívásos (on demand), illetve az igény szerinti videó szolgáltatás (video-on-demand) valamint a fájlcsere-elő rendszerek esetkörét érintő általános szabályokat rögzít.

Fontos rámutatnunk a szabályozási technika azon sajátosságára, hogy a törvényhozó bölcs előrelátással meg sem kísérli nevesíteni, illetve pontosan körülhatárolni azokat a felhasználási módszereket és technikákat, amelyek relevanciával bírhatnak. Ez egyúttal azt is eredményezi, hogy a hivatkozott rendelkezések általánosságuk folytán a megállíthatatlan technika fejlődés eredményeitől viszonylagos függetlenségben képesek megőrizni időszerűségüket és alkalmazhatóságukat.

Az Szjt. a szerző kizárólagos jogainak körében szabályozza az átdolgozást, vagyis a mű bármely olyan megváltoztatását, amelynek eredményeként az eredeti műből származó más mű jön létre.⁸¹ Az újonnan létrejött mű akkor minősül átdolgozásnak, ha kielégíti a szerzői jogi védelemhez szükséges alapvető feltételeket, vagyis egyéni, eredeti jellegű. Fontos szem előtt tartani ezzel összefüggésben, hogy „a digitalizálás és a tömörítés eredményeként létrejött állomány ezt a feltételt nem elégíti ki, azaz a digitalizálás és a tömörítés az Szjt. alapján nem minősül engedélyköteles átdolgozásnak.”⁸² Ennek oka, hogy a digitalizálás és a tömörítés nem más mű létrejöttéhez, hanem ugyanazon mű más formában történő „materializálódásához” vezet.

⁸⁰ Szjt. 26. § (8)

⁸¹ Szjt. 29. §

⁸² Dósa-Polyák 2003 p. 23.

[Ide írhatja a szöveget]

2.4. Kapcsolódó jogok

Az Szt. a szerzői jogokhoz kapcsolódó jogok körében szabályozza a szerzői joggal szomszédos jogok,⁸³ valamint az adatbázisok előállítóinak védelmét.⁸⁴ A szomszédos jogok védelme az előadóművészek, a hangfelvételek előállítói, a rádió- és televízió-szervezetek, valamint a filmek előállítóinak védelmét foglalja magába.⁸⁵ A szerzői és a szomszédos jogok egymáshoz való viszonyát a törvény akként rendezi, hogy az utóbbiak védelme nem befolyásolhatja az előbbiek védelmét.⁸⁶ Azokban az esetekben, amikor az Szt. nem szabja a jogszerű felhasználás feltételeként a szerző hozzájárulását, a felhasználás nem igényli a szomszédos jogi jogosultak hozzájárulását sem.⁸⁷ Amennyiben tehát a szerzői és szomszédos joggal érintett mű felhasználása a szabad felhasználás körébe illeszthető, az egyik jogosulti oldal hozzájárulásához sem kötött. A továbbiakban a szomszédos jogi jogosultakat megillető jogosultságok részletes ismertetése nélkül, csupán a dolgozat szempontjából releváns felhasználási formához kapcsolódó jogok vázlatos bemutatására kívánok szorítkozni.

Az Szt. szerint az előadóművész hozzájárulása szükséges egyebek mellett ahhoz, hogy rögzített előadását többszörözzék, illetőleg egyedi lehívásra hozzáférhetővé

⁸³ Szt. harmadik rész XI. fejezet

⁸⁴ Szt. harmadik rész XI/A. fejezet

⁸⁵ A kapcsolódó jogi oltalom közvetett tárgya a teljesítmény. Lásd: ProArt Szövetség a Szerzői Jogokért: Kézikönyv a szerzői jog érvényesítéséhez, útmutató a gyakorlat számára, dr. Horváth Péter, 2012. (továbbiakban: ProArt Kézikönyv) p. 34.

⁸⁶ Szt. 83. § (1); A törvényhez fűzött magyarázat szerint ez nem jelenti azt, hogy a szomszédos jogi jogosultságok kizárólag a szerzők érdekeinek szem előtt tartásával lennének érvényesíthetőek. Lásd: Szt. 83. § (1) bekezdéséhez fűzött magyarázat, CompLex Jogtár Plusz

⁸⁷ Szt. 83. § (2)

tegyék.⁸⁸ Az előadóművész fogalma magában foglalja mindazokat, akik „irodalmi vagy művészeti műsorokban, továbbá folklórműsorban szerepelnek, énekelnek, táncolnak, szöveget mondanak, szavalnak, játszanak, előadnak vagy másformán teljesítményt nyújtanak.”⁸⁹ Az előadóművészt az Szjt. 73. § (1) bekezdésében tételezett felhasználásokért a törvény eltérő rendelkezésének hiányában díjazás illeti meg.⁹⁰ A díjazás módját és mértékét a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Előadóművészi Jogvédő Irodájának (MSZSZ-EJI) és a Magyar Hanglemezkiadók Szövetségének (MAHASZ) közös díjszabása állapítja meg.⁹¹ A hangfelvételek előállítóinak,⁹² a rádió- és televízió-szervezeteknek, valamint a filmek előállítóinak⁹³ az érintett teljesítmény többszörözése, illetve egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétele

⁸⁸ Az előadóművészek jogainak védelméről lásd részletesen: Kósa Lehel István: Az előadóművészi tevékenység jogi védelme, szakdolgozat, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar 2010. Budapest (továbbiakban: Kósa 2010); az említett jogok internet-specifikus védelméről részletesen: Békés Gergely: Előadóművészi jogok internetes környezetben, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (106) évfolyam 5. szám, 2001. október, <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200110/tanulmanyok.html>

⁸⁹ ProArt Kézikönyv p. 17.

⁹⁰ Szjt. 74. § (1)

⁹¹ A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Előadóművészi Jogvédő Irodájának (MSZSZ-EJI) és a Magyar Hanglemezkiadók Szövetségének (MAHASZ) közös díjszabása a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételnek vagy az arról készült másolatnak sugárzás útján, továbbá vezetékkel vagy bármely más hasonló eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítéséért fizetendő előadóművészi és hangfelvétel-előállítói jogdíjakról és e felhasználások egyéb feltételeiről, https://www.eji.hu/uploadFiles/73422/he_11_062_sugarzas.pdf

⁹² „A hangfelvétel előállítója az a természetes vagy jogi személy, aki vagy amely egy előadás hangjait (vagy más hangokat) első ízben rögzíti.” Magyar Hangfelvétel-kiadók Szövetsége: A hangfelvétel-előállítók jogairól, http://www.mahasz.hu/?menu=jogok_jogdijak&menu2=a_hangfelvetel_eloallitok_jogairol

⁹³ Szjt. 64. § (3) A film előállítója az a természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, aki vagy amely saját nevében kezdeményezi és megszervezi a film megvalósítását, gondoskodva ennek anyagi és egyéb feltételeiről.

vonatkozásában szintén díjigénnyel⁹⁴ járó hozzájárulási jogot⁹⁵ biztosít az Szjt.⁹⁶ A fájlcsereelő rendszerek körében tipikusnak mondhatóak a film- illetve zeneművek, amelyek felhasználása egyidejűleg szükségképpen több jogosult jogait érinti. Ennek a ténynek az adott esetben megvalósuló bűncselekmény rendbelisége szempontjából van kiemelt jelentősége, amelyet azonban a gyakorlat rendszerint figyelmen kívül hagyni látszik. Tipikusnak mondható ugyanis hogy sértettként kizárólag a bűncselekménnyel érintett alkotás forgalmazására jogosult nyer elismerést, anélkül, hogy az egyébként jogaikban szintén sértett egyéb jogosultak személyének, illetőleg ezen jogsértések tényének megállapítására sor kerülne. Ennek oka elsődlegesen a praktikumban keresendő, hiszen a felhasználási cselekménnyel érintett valamennyi jogviszony feltárása az esetek túlnyomó többségében leküzdhetetlennek tetsző munkaterhet jelentene a büntető ügyekben eljáró hatóságok számára.

⁹⁴ Szjt. 76. § (2); Szjt. 80. § (3); Szjt. 82. § (2)

⁹⁵ Szjt. 76. § (1); Szjt. 80. § (1); Szjt. 82. § (1)

⁹⁶ A szomszédos jogi jogosultakat megillető kizárólagos engedélyezési jogokról lásd részletesen: SzJSzT 10/2001. – „A hangfelvételek jogosulatlan terjesztése” http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenyek/2001/2001PDF/SzJSzT_sza kv_2001_010.pdf

[Ide írhatja a szöveget]

3. Kizárólagos jogok - kivételek és korlátozások

A szerzői kizárólagos jogai nem korlátlanok, viszont korlátozásukra kizárólag pontosan körülhatárolt esetekben és módon kerülhet sor. A kivételek és korlátozások csak abban az esetben fogadhatóak el, amennyiben különleges esetre vonatkoznak, nem sérelmesek a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit.⁹⁷

A három lépcsős teszt⁹⁸ első lépcsőjének célja, hogy a szerző - illetve az egyéb jogosultak - kizárólagos vagyoni jogai csak olyan esetekben legyenek korlátozhatóak, amelyek kívül esnek a mű rendes felhasználási formáin. „Ez a feltétel részben terjedelmi, részben pedig tartalmi, normatív jellegű. Terjedelmi jellegű abban az értelemben, hogy a kivételek, illetve korlátozások nem lehetnek általános jellegűek; csak egy szűkebb, meghatározott körre vonatkozhatnak. Tartalmi, normatív jellegű abban az értelemben, hogy nyomós és magalapozott társadalmi, jogpolitikai indokokra van szükség a kivételeknek, illetve korlátozásoknak az érintett esetekben való alkalmazásához.”⁹⁹ Az előzetes szűrés a teszt további lépcsőinek értelmezési keretét is determinálja. Amennyiben azok nem különleges esetre

⁹⁷ Továbbiakban: háromlépcsős teszt

⁹⁸ A háromlépcsős teszt kialakulásáról és az egyes lépcsők elemzéséről lásd részletesen: Gyenge Anikó Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere, HVG_ORAC Lap és Könyvkiadó Kft. 2010. (továbbiakban: Gyenge 2010a) p. 37-71.;

Yves Gaubiac: Exceptions and Limitations to copyright within the meaning of article 13 of TRIPS http://portal.unesco.org/culture/en/files/10018/10668256431Gaubiac_E.pdf/Gaubiac%2BE.pdf

Tobias Schonwetter The three-step test within the copyright system <http://pcf4.dec.uwi.edu/viewpaper.php?id=58&print=1>;

WTO Copyright Panel decision (2000), case WT/DS160, United States - Section 110 (5) of the US Copyright Act http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/1234da.pdf

WTO Copyright Panel decision, csae WT/DS114/R Canada – patent protection of pharmaceutical products http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/7428d.pdf

Martin Senftleben: Copyright, limitations, and the three-step test: an analysis of the three-step test in international and EC copyright law, Information Law Series, Kluwer Law International, 2004.

⁹⁹ SzJSzT 17/2006. szakvélemény p.12.

http://www.sztnh.gov.hu/szerzoi jog/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenyek/2006/ELLENORZOTT_PDF/SzJSzT_szakv_2006_017_REC.pdf

vonatkoznak, nem megengedhetőek.¹⁰⁰ Az első lépcső fundamentumát képző alapelv értelmében a szerző kizárólagos jogainak korlátozására csak kiemelt, jól meghatározható közérdek mentén, vagy más rendkívüli körülmény miatt kerülhet sor.¹⁰¹ „Annak feltételezése, hogy a különleges eset kifejezés magában foglalja annak követelményét, hogy vizsgáljuk, milyen kiemelt érdek tekintetében vezet be a nemzeti jogalkotó a szerzői kizárólagos jogok korlátozását, levezethető a többi lépcsőfok értelmezéséből is.”¹⁰² Gyenge Anikó szerint,¹⁰³ amennyiben ezen kiemelt érdekek csak a harmadik lépcsőfokban¹⁰⁴ bírnának relevanciával, az a második lépcső¹⁰⁵ túlságosan tág interpretálásának veszélyével járna, ami a belülről korlátozhatatlan szerzői jogot eredményezne. A különleges esetként értékelhető felhasználás célját a teszt második és harmadik lépcsője hivatott vizsgálni.¹⁰⁶

Mint arra a Kereskedelmi Világszervezet (továbbiakban: WTO) a WT/DS160/R számú vitarendezési eljárásban hozott döntésében¹⁰⁷ rámutatott, a szerzői jogi védelem alatt álló mű felhasználása nem feltétlenül, illetve nem minden esetben

¹⁰⁰ Gyenge 2010a p. 78.

¹⁰¹ “justified by some clear reasoning of public policy or some other exceptional circumstance” Ricketson, S. (1987), *The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works: 1886-1986*, Kluwer Law International, The Hague p.482.

¹⁰² Gyenge 2010a p. 77.

¹⁰³ Gyenge 2010a p.77.

¹⁰⁴ A jogos érdek indokolatlan sérelme.

¹⁰⁵ A rendes felhasználás sérelmének tilalma

¹⁰⁶ “the purpose behind any given exception will fall to be tested by the second and third steps of the test in any event” Ricketson, S. (2003), *WIPO Study on Limitations and Exceptions of Copyright and Related Rights in the Digital Environment*, WIPO publication SCCR/9/7, Geneva p.22.

¹⁰⁷ WT/DS160/R p.48. „not every use of a work, which in principle is covered by the scope of exclusive rights and involves commercial gain, necessarily conflicts with a normal exploitation of that work. If this were the case, hardly any exception or limitation could pass the test of the second condition and Article 13 might be left devoid of meaning, because normal exploitation would be equated with full use of exclusive rights.”

sérti a mű rendes felhasználását.¹⁰⁸ Amennyiben a rendes felhasználás sérelme minden esetben megállapítható lenne, úgy a teszt további lépcsői értelmüket vesztenék. Az 1967-es stockholmi diplomáciai értekezleten megállapítottak szerint: „a mű felhasználásának (‘kiaknázásának’) minden olyan formáját, amely számottevő gazdasági vagy gyakorlati fontossággal bír vagy bírhat, elvileg fenn kell tartani a szerző javára; az olyan kivételek, amelyek korlátozhatják a szerző számára ebben a tekintetben nyitva álló lehetőségeket, elfogadhatatlanok lennének. Azonban az Unió országainak a törvényhozása számára lehetővé kell tenni, hogy {...} különleges célokból korlátozzák a (többszörözés jogának) az elismerését és gyakorlását azzal a feltétellel, hogy ezek a célok nem kerülhetnek gazdasági versenybe ezekkel a művekkel.”¹⁰⁹ A rendes felhasználás sérelméről akkor beszélhetünk: „ha a kérdéses korlátozás a jogosult olyan tényleges vagy potenciális bevételi forrását vonja el, amely az adott műtípus egyes felhasználási módjain belül jelentős arányú, ezekkel a felhasználási módokkal versenyezni képes, vagy ezt ésszerűen előre lehet látni, alappal lehet valószínűsíteni.”¹¹⁰ A szabály tehát ésszerű és elfogadható egyensúlyt igyekszik teremteni a szerzők és az egyéb jogosultak, illetve a felhasználók érdekei között.

A teszt harmadik lépcsőjében megfogalmazott kitétel szerint a kivételek és korlátozások indokolatlanul nem károsíthatják a szerzők jogos érdekeit.¹¹¹ Mint arra a SzJSzT egyértelműen rámutat, a szerzők érdekeit nem lehet kizárólagosan

¹⁰⁸ Megjegyzendő, hogy a döntés az „normal exploitation” kifejezést használja. A rendes „kiaknázás” tartalmi elemzését lásd részletesen: SzJSzT 17/2006. p.12.

¹⁰⁹ „all forms of exploiting a work which had, or were likely to acquire, considerable economic or practical importance must in principle be reserved to the authors; exceptions that might restrict the possibilities open to authors in these respects were unacceptable.” „However, it shall be a matter for legislation in the countries of the Union... to limit the recognition and the exercising of [the right of reproduction] for specific purposes and on the condition that these purposes should not enter into economic competition with these works.” A stockholmi értekezlet iratai, p.112. Fordítás: SZJSZT 17/2006. p.12.

http://www.sztnh.gov.hu/szerzoi jog/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenek/2006/ELLENORZOTT_PDF/SzJSzT_szakv_2006_017_REC.pdf

¹¹⁰ Gyenge 2010a p. 81.

¹¹¹ A lépcső részletes elemzését lásd: Gyenge Anikó im. p. 82-86.

vizsgálni az érdeksérelem indokoltságának megítélésakor. Szükségképpen számításba kell venni mások, végső soron a társadalom egészének érdekeit.¹¹² A harmadik lépcső által elérni kívánt cél, hogy a kivételek és korlátozások megengedhetősége körében a jog által biztosított érdekeken túli, mögöttes érdekek és értékek is szerephez jussanak. „A vizsgálatnál mind a pozitív jogokra, mind az azok mögött húzódó, létező érdekekre is figyelemmel kell lenni.”¹¹³

Az Amerikai Egyesült Államok jogrendjében a három lépcsős teszt funkcióját a fair use-teszt¹¹⁴ hivatott betölteni. A teszt kapcsán fontos rámutatni arra, hogy ebben a szabályrendszerben minden engedély nélküli felhasználás automatikusan jogsértést valósít meg, ha azonban kiállja a fair use-teszt próbáját, úgy legálisnak tekintendő. A teszt a fair jelleg megállapíthatósága kapcsán vizsgálni rendeli a felhasználás célját és jellegét, a szerzői joggal védett mű természetét, a felhasználás mértékét, továbbá használatnak a szerzői joggal védett mű potenciális piacára vagy értékére kifejtett hatását.¹¹⁵

A háromlépcsős teszt az 1975. évi 4. törvényerejű rendelettel vált a hazai belső jog részévé,¹¹⁶ ezt megelőzően alkalmazása „csupán” nemzetközi jogi kötelezettség volt.¹¹⁷ A hatályos Szjt. külön fejezetet¹¹⁸ szentel a korlátozásoknak, ez azonban nem jelenti azt, hogy releváns szabályok a törvény más részeiben ne lennének fellelhetők. „Ez a fejezet azonban csak azokról az esetkörökről

¹¹² SzJSzT 17/2006. szakvélemény p.12.

¹¹³ Gyenge 2010a p. 83.

¹¹⁴ A teszt kimerítő elemzését lásd: Mezei Péter: Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználása a fair use-teszt fényében, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (113.) évfolyam 6. szám, 2008. december, (továbbiakban: Mezei 2008)

¹¹⁵ United States Copyright Act, 17 U.S.C. (2003) §107.

¹¹⁶ Mint arra Gyenge Anikó rámutatott, a teszt a Berni Uniós Egyezmény (továbbiakban: BUE) utolsó, párizsi szövegének kihirdetésével került be a magyar jogba, azonban jelentős változást nem okozott. „... legfeljebb arról lehet beszélni, hogy a teszt ihlette a magyar jogalkotót, de a 33. §-ban foglalt általános szabályok és a nemzetközi, uniós jogi rezsím között közvetlen megfelelést nem indokolt keresni.” Gyenge 2010a p. 192.

¹¹⁷ Gyenge 2010a p. 188.

¹¹⁸ Szjt. IV. fejezet A szabad felhasználás és a szerzői jog más korlátjai

rendelkezik, amelyeknél a felhasználás a végső felhasználó számára ingyenes. Ez azt is jelenti, hogy a díjigényeknek csak egy csoportja tartozik ide: ezek a magáncélú többszörözés szabályai, amelyekhez kapcsolódva a díjfizetési kötelezettség részleteit rendező szabályok a törvény vagyoni jogokra vonatkozó fejezetében kerültek elhelyezésre.”¹¹⁹

A szerző jogainak legmarkánsabb korlátját a szabad felhasználás esetei képzik. E körben ugyanis a felhasználás egyrészt díjtalan, másrészt pedig nem igényli a szerző engedélyét,¹²⁰ tehát a két legjelentősebb jogosultság korlátozásával jár. A szabad felhasználás lehetősége ugyanakkor csak annyiban nyitott a felhasználó számára, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására, indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá ha megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a rendeltetésével össze nem egyeztethető célra.¹²¹ Az Szjt. szerint a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni.¹²² Ezt a garanciális szabály a megelőző bekezdésekben foglaltakra tekintettel felesleges túlbiztosításnak tűnhet ugyan, azonban mégis jelentős. Egyértelművé teszi ugyanis, hogy a korlátozások bővítésének egyetlen lehetséges útja a jogalkotás.¹²³ A kiterjesztő értelmezés tilalmának elsődleges indoka, hogy a szerzői jog és a felhasználói (társadalmi) érdek egyensúlya kizárólag a szabad felhasználás terjedelmének szigorú keretek közé szorításával biztosítható.¹²⁴

Az említett előírások igen kényes jogalkalmazási helyzetet teremthetnek, különösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a törvény rendkívül nehezen definiálható, az adott eset konkrét körülményeitől nehezen függetleníthető kritériumokat állít a felhasználás díjtalan és engedélyhez nem kötött formájának

¹¹⁹ Gyenge 2010a p.192.

¹²⁰ Szjt. 33. § (1) Megjegyzendő, hogy a törvény kizárólag a már nyilvánosságra hozott művek esetében teszi szabaddá az Szjt. egyéb releváns rendelkezéseinek megfelelő felhasználást.

¹²¹ Szjt. 33. § (2)

¹²² Szjt. 33. § (3)

¹²³ Gyenge 2010a p.207.

¹²⁴ CompLex Jogtár Plusz, Szjt. 33. § (3) bekezdéséhez fűzött magyarázat

lehetősége elé. Főként annak kategorikus megállapítása jelenthet problémát, hogy pontosan milyen körülmények között károsítja a felhasználás indokolatlanul a szerző jogos érdekeit, továbbá, hogy mit kell adott esetben tisztesség, illetve rendeltetéssel össze nem férő cél fogalma alatt értenünk. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy szabad felhasználás a szerző érdekeinek bizonyos fokú sérelmével szükségképpen és kétségtelenül együtt jár.¹²⁵ Jogalkalmazói kérdés, hogy ez a sérelem mikor lépi át az indokolatlanság határát, mikortól beszélhetünk a rendeltetési céltól eltérő, adott esetben tisztességtelen joggyakorlásról. Ezek a kritériumok – bár szélsőséges esetekben kétséget kizáró módon, kategorikusan fennállhatnak, - határterületeiken nehezen megállapíthatóak a jogegyenlőség és a jogbiztonság sérelmének reális veszélye nélkül. Még inkább jelentőséget kell tulajdonítanunk e relatív határozatlanságból fakadó bizonytalanságnak, ha figyelembe vesszük, hogy a szabad felhasználás feltételeinek hiánya büntetőjogi felelősséget alapozhat meg. Az, hogy egy adott felhasználási forma, - adott esetben a másolatkészítés – minden tekintetben megfelel-e szabad felhasználás feltételrendszerének, szükségképpen csak a felhasználás megtörténte után ítéltethető meg. Ha valamely kritérium nem teljesül adott cselekmény kapcsán, az nem pusztán azzal a következménnyel jár, hogy a felhasználás nem díj és engedélymentes, hanem azzal is, hogy a már bekövetkezett jogsértő cselekmény – jogdíjfizetés és a jogosult engedélyének hiányában – büntetőjogi felelősség alapját képezheti.

Az Szjt. az egyes műtípusok sajátosságainak figyelembe vételével részletesen szabályozza a szabad felhasználás különböző esetköreit (idézés, átvétel, átdolgozás, magán-, illetve közcélú másolás stb.)¹²⁶. A továbbiakban a szabad felhasználásnak kizárólag azon eseteivel kívánok részletesebben foglalkozni, amelyek témánk szempontjából leginkább relevanciával bírnak.

¹²⁵ „... a többszörözési jogra vonatkozó bármely kivétel elkerülhetetlenül károsítja a szerző érdekeit...” A stockholmi értekezlet iratai, p.883 fordítás: SZJSZT 16/2006. p.12.

¹²⁶ Szjt. 34-41. §

A hatályos rendelkezések szerint természetes személy magáncélra a műről másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás¹²⁷ célját közvetve sem szolgálja.¹²⁸ Kizárja a törvény a magáncélú másolatkészítésre vonatkozó rendelkezések alkalmazási köréből az építészeti műveket, a műszaki létesítményeket, a szoftvereket és a számítástechnikai eszközzel működtetett adatbázisokat, a mű nyilvános előadásának kép- vagy hanghordozóra történő rögzítését, valamint teljes könyv, folyóirat vagy napilap másolását, amennyiben az nem kéz- vagy gépirással jön létre.¹²⁹ Nem minősülhet továbbá szabad felhasználásnak, ha a műről – függetlenül attól, hogy magáncélból történik-e, - más személlyel készíttetnek másolatot számítógépen vagy elektronikus adathordozóra.¹³⁰

A magáncélú többszörözés kapcsán rendkívül fontos kitérni arra a jogértelmezési kérdésre, hogy ez a felhasználási forma szabad felhasználásnak minősül-e vagy sem. Mint azt Gyenge Anikó kifejti, a reprográfiai úton, vagy üres hordozóra történő magáncélú többszörözés a hatályos Szjt. szabályai szerint nem szabad felhasználás, hanem a szerzői jogok egyéb korlátja, közvetett törvényi engedély. A szabad felhasználás ugyanis díjmentes, ugyanakkor a magáncélú többszörözésnél szó sincs díjmentességről, pusztán arról, hogy a díjfizetési kötelezettség címzettje nem a felhasználó.¹³¹ A magáncélú többszörözés „önmagában szintén szabad felhasználás lenne, viszont a cselekményhez egy másra (a többszörözésre alkalmas eszköz, illetve hordozó gyártójára, importőrére) terhelt, közvetett díjigény kapcsolódik.”¹³² Emellett, amennyiben elfogadnánk azt a tételt, hogy a magáncélú többszörözés szabad felhasználás, úgy a fejezetcímbe szereplő „egyéb korlátozás” kifejezés értelmét vesztené, mivel a fejezetben nincs egyéb korlátozás. Azonos álláspontra helyezkedik e kérdésben Mezei Péter, aki szerint: „a jogdíjjal terhelt üres hordozóra történő másolás esetén ugyanis nem

¹²⁷ A jövedelemszerzés és a jövedelemfokozás definícióját lásd: Szjt. 38. § (2)

¹²⁸ Szjt. 35. § (1)

¹²⁹ Szjt. 35. § (1)-(2)

¹³⁰ Szjt. 35. § (3)

¹³¹ Gyenge 2010a p. 192.

¹³² Gyenge 2010a p. 193.

szabad felhasználásról beszélünk, hanem ún. törvényi engedélyről.”¹³³ Megjegyzendő, hogy a szerző más helyütt kifejezetten a szabad felhasználás esetei között veszi számba a magáncélú többszörözést.¹³⁴ Fodor Klaudia Franciska szerint „a magáncélú másolás nem engedélyköteles ugyan, viszont, ha közvetve is, díjköteles szabad felhasználási forma.”¹³⁵ A díjköteles szabad felhasználási forma kifejezés véleményem szerint némi koherencia-zavart eredményez, ha számításba vesszük, hogy a hatályos jogszabályi rendelkezések szerint a szabad felhasználás körében a felhasználás díjtalan.¹³⁶

A fentiekől eltérő értelmezésre adhat okot, hogy a törvény *expressis verbis* a szabad felhasználás esetei¹³⁷ között veszi számba a magáncélú többszörözést, amelyet a törvényhez fűzött magyarázat¹³⁸ is kifejezetten a szabad felhasználás legelterjedtebb formájaként aposztrofál. Ezzel egybehangzóan a szabad felhasználás egyik nevesített esetköréként határozza meg a magáncélú másolást Békés Gergely.¹³⁹

~~¹³³ Mezei Péter: Észrevételek Dr. Ott István „A szerzői jogok hazai büntetőjogi védelme a fájlcsere-elő rendszerek körében” című doktori értekezésével kapcsolatban (továbbiakban: Mezei-észrevételek)~~

~~<http://hu.scribd.com/doc/97763527/Eszrevetelek-Ott-Istvan-doktori-ertekezesehez> p.2.~~

¹³⁴ „E szabad felhasználási esetkör a társadalom és a szerzői jogosultak érdekei közötti egyensúlyozás eredménye.” Mezei 2012a p.152.; Mezei 2010 p.30.

¹³⁵ Fodor Klaudia Franciska: A digitális magáncélú másolás kompenzációjának lehetőségei, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (114.) évfolyam 4. szám 2009. (továbbiakban: Fodor 2009) p. 72.

¹³⁶ Sztj. 35. § (1) bekezdés

¹³⁷ Sztj. 34-41. §

¹³⁸ „A szerzői művek magáncélú másolása az Sztj. 35. § értelmében, az ott foglalt feltételek és kivételek figyelembe vételével szabad felhasználásnak minősül, tehát az, aki magáncélra lemásol egy művet, nem köteles a szerzőtől engedélyt kérni, illetve neki díjat fizetni.” Az Sztj. 83. § (2) bekezdése értelmében ugyanez vonatkozik a szomszédos jogi jogosultakra (előadóművészekre stb.) is.” CompLex Jogtár Plusz, Sztj. 20. § (1) illetve 35. § (1) bekezdéseikhez fűzött magyarázat

¹³⁹ Békés Gergely: A magáncélú másolás néhány kérdése – Szomszédos jogi szemmel, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évfolyam 2. szám p. 1. http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200204/a_magancelu.htm

Az SzJSzT álláspontja szerint „természetes személyek által magáncélra végzett másolások minősülhetnek szabad felhasználásnak.”¹⁴⁰ Az SzJSzT 17/2006. számú vélemény szerint az Szjt. 20. §-ban említett magáncélú másolások esetében, bár a szerző engedélye nem szükséges, a felhasználás nem díjtalan.¹⁴¹ A probléma ezzel az okfejtéssel véleményem szerint az, hogy az Szjt. 20. §-a alapján nem állítható, hogy a magáncélú másolás díjköteles lenne, pusztán az, hogy a szabad felhasználásnak minősülő, - tehát engedély és díjmentes - magáncélú másolásra tekintettel - de nem az után - jár a jogdíj. Musinger Ágnes megfogalmazása szerint az üreshordozó jogdíj egy megengedett felhasználási módra tekintettel fizetett jogdíj átalány.¹⁴² Az üreshordozó díj esetében a jogdíj alapja elválik a tényleges felhasználási cselekménytől. A díjfizetésre kötelezett az adathordozó forgalmazója és nem a tényleges felhasználási cselekményt végző magánszemély. Ez utóbbi vonatkozásában a felhasználás attól függetlenül tényszerűen díjmentes,¹⁴³ hogy az adathordozó forgalmazója jogdíjat köteles fizetni. Véleményem szerint tehát a magáncélú másolás a felhasználó vonatkozásában engedély és díjmentes szabad felhasználásként értékelendő, tekintet nélkül arra, hogy a véghezviteléhez szükséges adathordozó gyártóját, forgalmazóját stb. az adathordozó felhasználásának módjától függetlenül jogdíjfizetési kötelezettség terheli. A magáncélú többszörösítésnek nem szükségképpen velejárója az üreshordozó díj megfizetése. A felhasználásra jogszerűen sor kerülhet üreshordozó díjjal nem terhelt adathordozó alkalmazásával is. Ezen túlmenően – a Legfelsőbb Bíróság a EBH2006.1494. számú határozatából következőleg - a magáncélú másolatkészítés még abban az esetben is jogszerűnek tekinthető, ha

¹⁴⁰ SZJSZT 28/2003. számú szakvélemény p. 5.

http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenyek/2003/2003PDF/SzJSzT_sza kv_2003_028.pdf

¹⁴¹ SZJSZT 17/2006. számú szakvélemény p. 9.

http://www.sztnh.gov.hu/szerzoi jog/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenyek/2006/ELLENORZOTT_P DF/SzJSzT_szakv_2006_017_REC.pdf

¹⁴² Musinger Ágnes, a MAHASZ ügyvezető igazgatójának írása a Magyar Narancs 2005. május 5-i számában, <http://proart.hu/?menu=mediafigyelo&id=1>

¹⁴³ „Ez a fejezet azonban csak azokról az esetkörökről rendelkezik, amelyeknél a felhasználás a végső felhasználó számára ingyenes.” Gyenge 2010 p. 192.

ahhoz olyan adathordozót használnak fel, amely után az egyébként járó üreshordozó díjat jogsértő módon nem fizették meg. Különbséget kell tehát tenni a jogdíjfizetés elmulasztása és a jogdíjjal terhelt adathordozó felhasználása között. Ez utóbbi abban az esetben is jogszerű lehet, ha a díjfizetésre kötelezett e kötelezettségének nem tett eleget. A Btk. 329/A. § (2) bekezdésének megalkotására éppen azért került sor, mert az üreshordozó díj megfizetésének elmaradása független az Szjt. által tételezett felhasználási cselekményektől.¹⁴⁴

A szoftverrel összefüggésben megjegyzendő előjárójában, hogy az Szjt. szerint a felhasználási szerződésben sem zárható ki, hogy a felhasználó egy biztonsági másolatot készíthessen a szoftverről, ha az a felhasználáshoz szükséges.¹⁴⁵ E szabály mindamelllett feltételezi, hogy a felhasználó jogszerűen rendelkezik a szoftver egy példányával és a biztonsági másolat ennek rendeltetésszerű használatához szükséges.

A szabad felhasználás körében értékelhető a mű járulékos vagy közbenső időleges többszörözése, ha annak kizárólagos célja a harmadik személyek között hálózaton történő átvitele, vagy más megengedett felhasználás lehetővé tétele.¹⁴⁶ E megfogalmazásból természetesen az is nyilvánvalólag következik, hogy a járulékos vagy időleges többszörözés kizárólag megengedett, tehát jogszerű hálózati továbbítás esetén tartozhat a szabad felhasználások esetkörébe. Mindkét esetben további feltétel, hogy az időleges többszörözés a felhasználásra irányuló műszaki folyamat elválaszthatatlan és lényeges részét képezze, továbbá, hogy nélkülözzen minden önálló gazdasági jelentőséget. Az internet használata során ilyen ideiglenes másolatok – akár a szerző, illetve az egyéb jogosultak tudomásán kívüli – létrejötte műszakilag elengedhetetlen. E körülmény különösen a szolgáltatók felelősségének témakörében, leginkább a törvény azon rendelkezésére figyelemmel nyer kiemelt jelentőséget, amely szerint az időleges

¹⁴⁴ Vö.: KÜFO.21355/2004/2-I. számú állásfoglalás

¹⁴⁵ Szjt. 59. § (2)

¹⁴⁶ Szjt. 35. § (6)

többszörözés a szerző által engedélyezett, illetőleg a törvény rendelkezései alapján egyébként megengedett felhasználás esetén minősülhet engedély- és díjmentes felhasználási formának.

[Ide írhatja a szöveget]

4. Fájlcserélő rendszerek, generációk

A Fodor Klaudia Franciska által megalkotott definíció szerint: „a fájlcseré útján tipikusan magánszemélyek egymás esetlegesen (bár sokak szerint inkább tipikusan) védett műveket tartalmazó, értelemszerűen szintén többszörözött fájljairól a kiválasztást is támogató, erre a célra fejlesztett, ingyenes felhasználásra átengedett szoftver támogatásával másolatot készíthetnek.”¹⁴⁷ A fájlcserélő rendszerek igen gyors fejlődési folyamaton mentek keresztül az utóbbi években. A technológia alakításának mindig is egyik lényegi eleme volt, hogy a szerzői oltalom alatt álló alkotások megszerzését olyan módon tegyék lehetővé, amely a tevékenységgel szemben megfogalmazott jogi természetű kifogások kiüresítésére nyújthat alapot.¹⁴⁸ Ezek a törekvések azonban sorra kudarcot vallani látszottak a szerzői jogi jogosultak és a jogvédők ellenlépéseivel szemben. Folyamatos háborús helyzetről beszélhetünk tehát, ahol az egyik fronton a bevételeikért aggódó jogosultak, a másikon pedig - leggyakrabban az információszabadság jelszavát zászlajukra tűző – fájlcserélők törnek lándzsát.

Előjárójában tisztázni kell, hogy nem minden megosztás és letöltés, illetve nem minden azonos felek közötti párhuzamos kommunikáció azonosítható a fájlcseréléssel.¹⁴⁹ Ezért a dolgozat csak említés szintjén, az egyes felhasználási cselekmények kapcsán ejt szót a letöltés lehetőségét nem egyenrangú felek között

¹⁴⁷ Fodor 2009 p.84.

¹⁴⁸ Tipikusan ilyen hivatkozási pont volt például a rendszerek zárt jellege, amely – a vélemény megfogalmazói szerint – kizártta tette annak lehetőségét, hogy a hozzáférhetővé tett adatokhoz a nyilvánosság tagja hozzájussanak, továbbá a fájlok darabolása, amely azzal járt, hogy a felhasználók önmagukban értelmezhetetlen adatokat cseréltek egymás között, tehát – az érvelés szerint – szerzői jogi oltalom alatt álló teljes alkotásokat nem tettek hozzáférhetővé.

¹⁴⁹ A téma szempontjából releváns tevékenység nem is nevezhető a szó szoros értelmében vett cserének, itt ugyanis nem a műpéldányok változatlan számát feltételező cseréről, hanem többszörözésről van szó. Erről lásd részletesen: SZJSZT 07/08/1. számú szakvéleménye, 2. oldal lábjegyzet

biztosító hozzáférhetővé tételről, mint az ún. Direct Download Link,¹⁵⁰ illetve a File Transfer Protocol¹⁵¹ szolgáltatásokról, amelyek esetében a hozzáférhetővé tétel, illetőleg a letöltés központi szerver használatával történik. Ezen rendszerek működése során egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel, illetve másolatkészítés valósul meg, ahol a hozzáférhetővé tételt, illetve a letöltést végző személye elválik egymástól. A letöltést végző kizárólag többszörözést, a feltöltő kizárólag egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tételt valósít meg. Ezzel szemben az értekezés szempontjából releváns fájlcserező rendszerek esetében minden felhasználó egyidejűleg valósítja meg a két szerzői jogi szempontból releváns magatartást. Kizárandók a vizsgált fájlcserezők köréből azok az elsődlegesen chat jellegű adatforgalmazások, - mint például a Skype - amelyek egyenrangú felek között mennek ugyan végbe, de céljuk és eredményük nem szerzői jogi oltalom alatt álló alkotások „cseréje”. Ezek az alkalmazások – bár adatok küldését és fogadását teszik lehetővé, - tipikusan nem kapcsolódnak szerzői jogilag védett alkotásokhoz, és használatuk során nem valósul meg az Sztj. fogalomrendszerében értékelhető felhasználói magatartás. Ez utóbbi tényből az is következik, hogy e felhasználások a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése körében nem tekinthetők relevánsnak.¹⁵²

A témánk szempontjából releváns fájlcserező rendszerek egyes generációinak ismertetése nélkülözhetetlen, tekintettel arra, hogy a technológiai fejlődés során bekövetkező egyes változások jelentős mértékben befolyásolták a rendszer használatának jogi megítélését.¹⁵³

¹⁵⁰ Lásd részletesen: Mezei Péter – Németh László: A Direct Download Link (DDL) szolgáltatás szerzői jogi megítélése, Infokommunikáció és Jog, 2009. október, (továbbiakban: Mezei-Németh 2009) p. 179-186.

¹⁵¹ A technológia lényegéről lásd részletesen: www.level5software.net/documents/File%20Transfer%20Protocol.pdf

¹⁵² Vö.: KÜFO.21355/2004/2-I. számú állásfoglalás, EBH2006.1494. számú határozat

¹⁵³ Az egyes generációkhoz kapcsolódó jogesetekről lásd részletesen: Mezei Péter: A sárkány levágott feje helyére mindig kettő új nő? A fájlcsereléssel szembeni küzdelem a P2P szolgáltatók, a felhasználók és az internetszolgáltatók felelősségének fényében, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle(114.) évfolyam 3. szám, 2009. június, (továbbiakban: Mezei 2009a) p. 6-74.

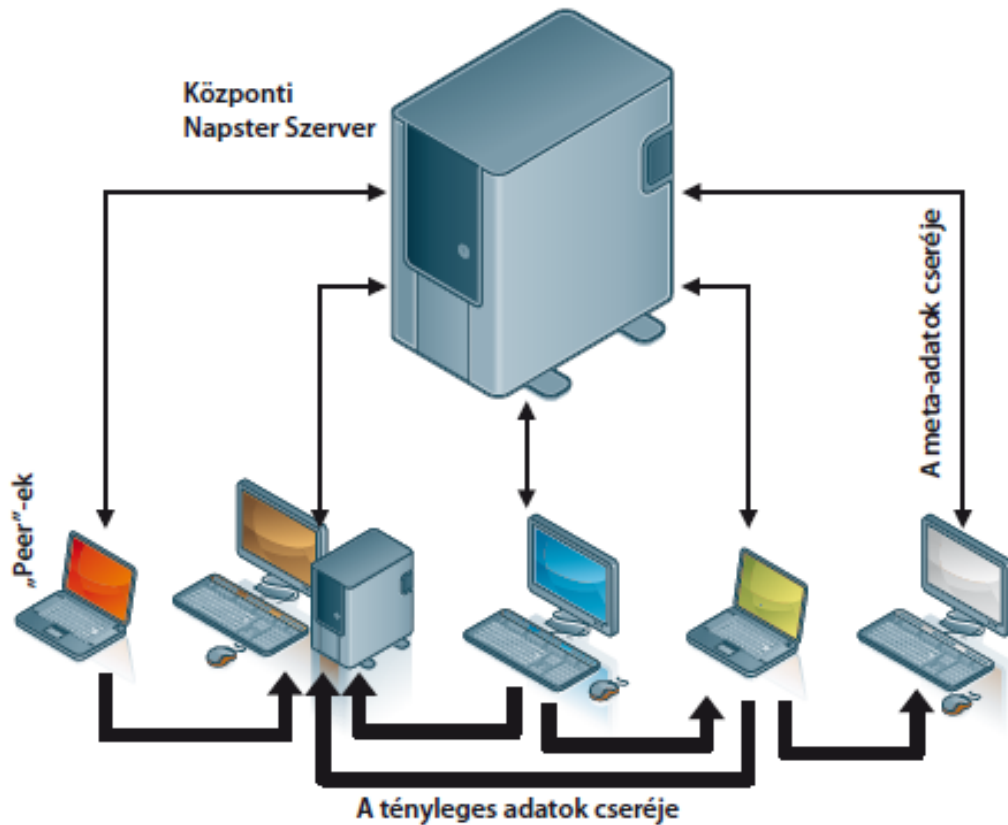
Az első generációs fájlcsere rendszer esetében – mint például a Napster - egy központi szerver végezte a „forgalomirányító” munkát. Az egyes felhasználók a megosztani szánt adatokat számítógépük merevlemezének külön erre a célra kijelölt könyvtárba mentették. A megosztott könyvtár tartalmáról egy központi szerver tárolt információkat, és más felhasználó által eszközölt, releváns keresés esetén megküldte a megfelelő elérési útvonalat,¹⁵⁴ azonban a konkrét szerzői műveket nem tartalmazta.¹⁵⁵ Bár a letöltés már a szervertől függetlenül történt az egyes felhasználók között,¹⁵⁶ a rendszer centralizált volt, központi szerver irányította az adatforgalmat. E szerver nyilvánvalóan elsődleges szerepet töltött be, illetve a fájlcsere lebonyolításához elengedhetetlen volt, hiszen ez küldte meg az egyes felhasználóknak az általuk keresett fájl elérési útvonalát. E rendszernek tagadhatatlan előnye volt, hogy a központi szerver egységesen tartalmazta a résztvevők által hozzáférhetővé tett alkotásokra vonatkozó valamennyi információt. Hátránya ugyanakkor szintén ezen sajátosságnak volt betudható, hiszen amennyiben az utolsó frissítést követően változás állott be a metaadatokban, vagy a hozzáférhetővé tétel a mű más általi letöltése közben megszűnt, az addig letöltött adatok veszendőbe mentek.¹⁵⁷

¹⁵⁴ A keresett fájl forrásának metaadatai.

¹⁵⁵ Mezei Péter – Németh László: Mozgásban a fájlmeosztók - Negyedik Generációs fájlcsere a láthatáron? Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (115.) évfolyam 2. szám, 2010. április, (továbbiakban: Mezei-Németh 2010) p.2.

¹⁵⁶ Fodor Klaudia Franciska a Napstert tipikusan olyan rendszerként azonosítja, amelynek esetében „a program a fájlokat központi szerverfarmra küldi, és azok onnan hívhatók le.” Lásd: Fodor 2009 p.84. E megállapítással szemben a Napster – és általában az első generációs fájlcsere - esetében a központi szerver nem tartalmazta a konkrét szerzői művet. Lásd: Mezei-Németh 2010 p.2.

¹⁵⁷ Mezei 2012a p.67.

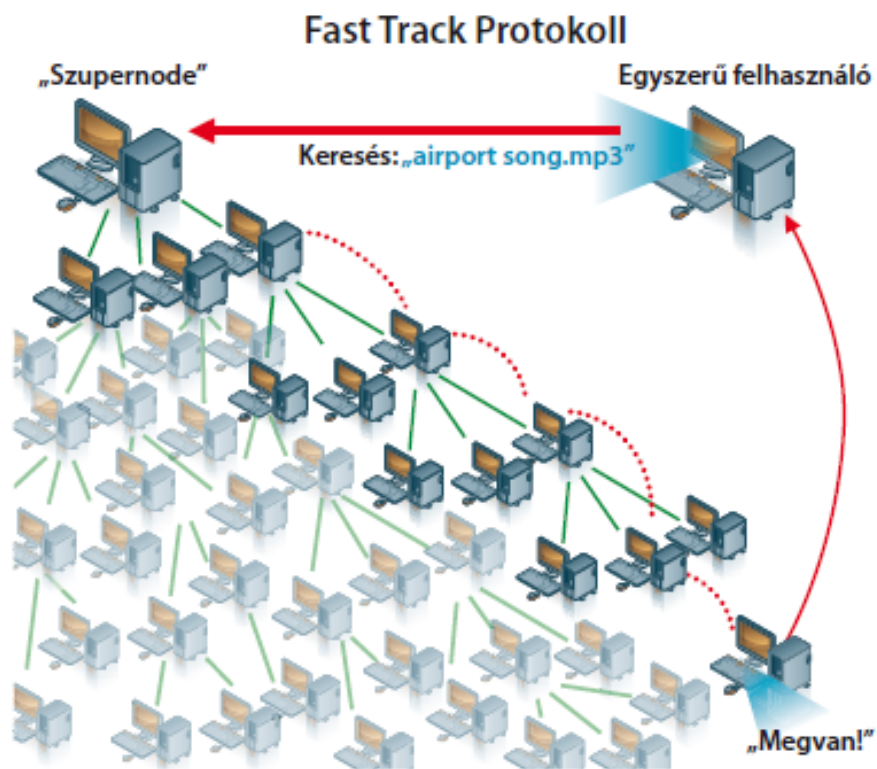
3. számú ábra: az első generációs fájlcserezők modellje¹⁵⁸

A második generáció megjelenésének irányába mutató változás volt e rendszerek működésében az ún. Direct Connect szolgáltatás feltűnése. Ennek lényege, hogy – bár az adatforgalom ugyancsak központi szerverek (hubok) irányítása alatt zajlik, - ilyen szervert gyakorlatilag bárki üzembe állíthatott. A hubok rendszerint meghatározott, konkrét tartalom szerint specializálódtak, megkönnyítve ezáltal a keresett tartalom megtalálását. Jelentős hátránnyá válhatott ugyanakkor, hogy minden felhasználó korlátozott számú „folyosóval” (slot) rendelkezett, az egyes felhasználók által hozzáférhetővé tett adatokat letöltők száma pedig nem haladhatta meg a nyitott slotok számát.¹⁵⁹

¹⁵⁸ Mezei Péter: Digitális sampling és fájlcsere, doktori értekezés, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2010. (továbbiakban: Mezei 2010) p.137.

¹⁵⁹ Mezei 2010 p.138.

A második generáció sajátossága a decentralizáció volt, amelynek lényege, hogy a központi szerver feladatát az egyes felhasználók számítógépei vették át, bár a hatékonyabb működés érdekében ún. supernode-ok, központi csomópont-szerverek is üzemeltek. Ilyenek voltak például a KaZaA, a Grokster, a Gnutella vagy a Morpheus.

4. számú ábra: a második generációs fájlcserezők modellje¹⁶⁰

A decentralizáció lényegesen stabilabbá tette a folyamatot és nagyobb adatforgalmat tett lehetővé.¹⁶¹ A rendszer belső ellenségeként megjelentek hamis (fake) fájlok a rendszerben, amelyek nem a címüknek megfelelő, vagy egyáltalán nem hasznosítható adatokat tartalmaztak.¹⁶² Elterjedésükkel párhuzamosan fokozódott az igény a hozzáférhetővé tett adatok megfelelőségének ellenőrzésére.

¹⁶⁰ Mezei 2010 p.140.

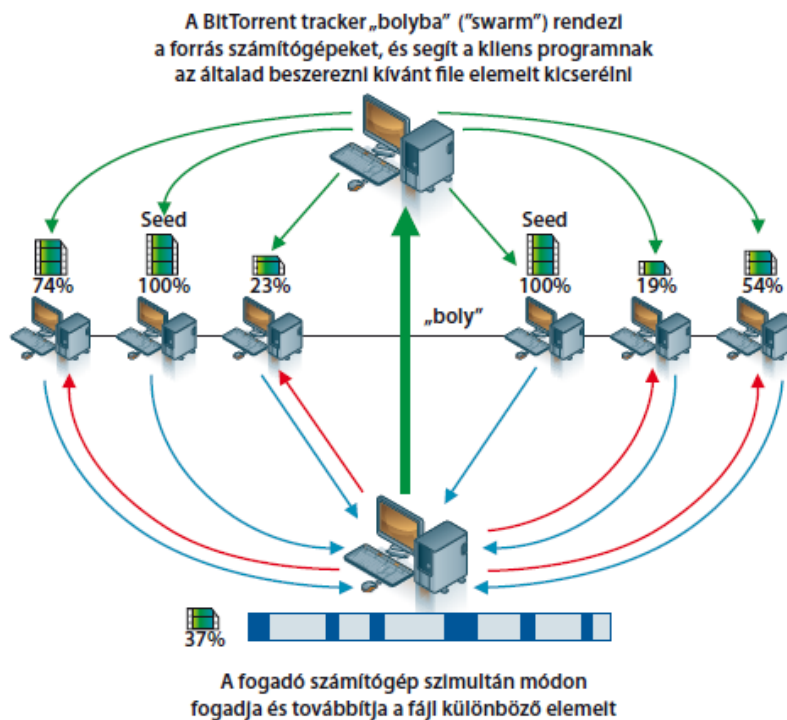
¹⁶¹ Mezei-Németh 2010 p.5.

¹⁶² Mezei 2010 p.140.

Egy 2006-ban folytatott nyomozás során a hazai nyomozó hatóság az egyik fájlcsereelő felhasználóit „csere” közben igyekezett azonosítani, illetve tetten érni. Ennek érdekében a kirendelt számítástechnikai szakértő hamis, fake adatokat tett hozzáférhetővé, így biztosítva a maga számára a letöltés lehetőségét. A bizonyítékok begyűjtése 90 másodpercig tűnt egyszerű feladatnak. Ennyi időre volt ugyanis szükség, hogy az erre hivatott felügyelők felismerjék a szakértő által hozzáférhetővé tett adatok értéktelenségét és kipenderítsék a csalót, aki a becsületes felhasználókat átvenni igyekezett.

Az első és a második generációs fájlcsereelő rendszerek tehát mások által hozzáférhetővé tett adatok letöltését tették lehetővé, ugyanakkor nem tették kötelezővé a letöltött adatok egyidejű hozzáférhetővé tételét.¹⁶³ Ennek folytán nem lehetett egyértelműen kizárni annak lehetőségét, hogy a rendszer egyes tagjai hozzáférhetővé tétel nélkül, kizárólag jogellenes forrásból történő másolatkészítést végeztek. Ez a körülmény a felhasználás egyértelműen jogsértő voltát viszonylagossá tette, különös tekintettel arra, hogy a jogellenes forrásból történő többszörözés jogszerűségének kérdésében egymásnak ellentmondó álláspontok alakultak ki.

¹⁶³ A második generációs rendszerekben a letöltés befejezése után válhatott forrássá a letöltő, de ennek lehetőségét azonnal ki is zárhatta a teljes adattartalom megosztott mappából történő törlésével.

4. számú ábra: a harmadik generációs fájlcserezők modellje¹⁶⁴

A harmadik generáció megjelenését a BitTorrent technológia¹⁶⁵ jelentette. Ennek jelentős újdonsága volt, hogy – bár a letölteni szánt adatok megtalálásában továbbra is tevékenykedett decentralizált szerver, – a letöltés egyrészt már nem a teljes adatállományra, hanem annak egy-egy részére, szeletére vonatkozott, másrészt több forrásból is történhetett egyidejűleg.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Mezei 2010 p.143.

¹⁶⁵ „A bittorrent technológia egy P2P (peer to peer) elven működő adatátviteli protokoll, amelynek lényege, hogy egyenrangú, azonos funkciójú számítógépek – azon belül is a kliens szoftverek – csatlakoznak egymáshoz. Ebben az esetben mindkét gép szerver és kliens is egyben, ezért a résztvevő felek közvetlenül egymástól tudnak adatokat letölteni. Az adatok tehát decentralizáltan hozzáférhetőek.” Kármán Gabriella – Mészáros Ádám – Nagy László Tibor – Szabó Imre: A szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények vizsgálata, Empirikus elemzés, Országos Kriminológiai Intézet, 2010. szeptember, (továbbiakban: Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010) p. 49.

¹⁶⁶ Mezei-Németh 2010 p.8-9.

Fontos, a tevékenység jogi megítélése szempontjából is jelentős újdonság volt a „tit-for-tat” elv kialakulása,¹⁶⁷ amelynek értelmében a letöltésnek nélkülözhetetlen előfeltétele a letöltött adatok azonnali, egyidejű hozzáférhetővé tétele.¹⁶⁸ Ez egyúttal a fake fájlok elleni közdelem hatékony eszközének is bizonyult, hiszen a felhasználók jelentős része olyan adatokat tett hozzáférhetővé, amelyre maga is igényt tartott. A viszonyosságot nem pusztán a betyárbecsület garantálta. A megosztás korlátozása vagy kizárása a rendszerből történő kizárást vonhatta maga után.¹⁶⁹ A rendszerben azokat a felhasználókat, akiknek a fájlcserevel érintett teljes mű a rendelkezésére áll és a többiek tölthetnek tőlük *seeder*-nek, azokat, akik ezektől és egymástól is töltenek *leecher*-nek nevezzük, az egymáshoz kapcsolódó peer-ek összességét pedig *swarm*-nak.¹⁷⁰

Mindezen változások az adatforgalom ugrásszerű növekedését eredményezték, hiszen minden egyes letöltés új hozzáférhetővé tételt valósított meg, a rendszer tehát önmagát generálta. A hatékonyságnövekedést eredményező hozzáférhetővé tétel ugyanakkor kizárta annak lehetőségét, hogy a rendszer tagja tevékenységüket a magáncélú másolatkészítés jogszerűségére hivatkozva folytathassák, hiszen itt már nem pusztán jogellenes forrásból történő másolatkészítés, hanem egyidejűleg egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel is megvalósult.¹⁷¹ Új fegyvernek látszott viszont a megosztók kezében az a tény, hogy nem teljes adatállományok, hanem önmagukban értelmezhetetlen adatok cseréjére került sor. Viták természetesen ez utóbbi érv mentén is szép számmal akadtak, különös tekintettel

¹⁶⁷ Mezei 2010 p. 142.

¹⁶⁸ Rendkívül fontos sajátosság, hogy a szeletekben történő letöltés folytán nem csak azok a felhasználók végeztek hozzáférhetővé tételt, akik a megosztott mű egészével rendelkeztek (seeder), hanem mindenki, aki a mű letöltését megkezdte, de még nem fejezte be (leecher).

¹⁶⁹ Mezei 2010 p. 142.

¹⁷⁰ Ibolya Tibor: A számítástechnikai jellegű bűncselekmények nyomozása, Patrocinium, Budapest, 2012. (továbbiakban: Ibolya 2012) p. 27.

¹⁷¹ Ez utóbbi nyilvánvalóan kívül esik az engedély és díjmentes szabad felhasználás (Szjt. 34-41. §) esetkörén.

arra a tényre, hogy a szerzői jogi törvény felhasználás alatt nem kizárólag a mű egészének, hanem valamely azonosítható részének a felhasználását is érti.¹⁷²

Mint látható, a fejlődés a teljes decentralizáció irányába halad. Ennek következménye, hogy az egyes részfeladatok megosztása és a központi szerver kiiktatása révén az egyes részcselekmények miatti felelősség is egyre viszonylagosabbá válik. Egyetlen szerzői jogi oltalom alatt álló alkotás letöltése adott esetben több száz, vagy több ezer felhasználó aktív, hozzáférhetővé tételben megnyilvánuló cselekvőségét feltételezi, amely a felelősség kérdését is jelentősen megnehezíti. A helyzet csupán abból a szempontból egyszerűsödött, - már amennyiben ezt egyszerűsödésnek nevezhetjük, - hogy valamennyi letöltést végző felhasználó szükségképpen hozzáférhetővé tételt is végez,¹⁷³ amely cselekmény a szerzői jog jogosultja hozzájárulásának hiányában akkor is jogellenessé teszi a magatartást, ha a jogellenes forrásból történő magáncélú másolatkészítés jogszerűségét reális lehetőségként kezeljük.

A harmadik generáció működési elvei kapcsán válik megkerülhetetlenné az kérdés, hogy a fájlcsere az egyes felhasználók egyedi cselekményeként, vagy tömegjelenségként indokolt-e értékelnünk. Egyetlen mű letöltése egyedi jelenségnek tűnhet a letöltést végző szemszögéből, ugyanakkor – adott esetben – tömeges hozzáférhetővé tétel árán valósul meg.

¹⁷² Sztj. 16.§ (1)

¹⁷³ A főszabály alóli kivételeket lásd: 288. és 289. számú lábjegyzet és törzsszöveg

Name	#	Size	Done	Status	Seeds	Peers	Down Speed	Up Speed	ETA
Japanese Jewels Documentary	1	3.67 GB	2.1%	Downloading	1 (3)	86 (141)	46.1 kB/s	60.3 kB/s	20h 44m

IP	Client	Flags	%	Down Speed	Up Speed	Reqs	Uploaded	Downloaded	Peer dl.
cpe-66-66-144-73.rochester.res.rr.com	BitTorrent 5.0.7	UIX	5.6	33.5 kB/s	9.0 kB/s		4.98 MB		
89.129.63.235	BitTorrent 5.0.7	UIX	2.0	3.1 kB/s	3.2 kB/s	0 257	7.15 MB		
pD9E126ED.dip0.tipconnect.de	µTorrent/1.6.0.0	DIXE	100.0	2.7 kB/s		3 0		2.71 MB	
p1241.nas932.p-hokkaido.ntpc.ne.jp	BitTorrent 5.0.7	KX	16.9	2.3 kB/s			6.67 MB		
c210-49-210-212.sunsh5.vic.optusnet.com.au	BitTorrent 5.0.7	UXE	19.1	1.2 kB/s	2.4 kB/s				7.4 kB/s
20-141.dsl.iskon.hr	µTorrent 1.6.1	UXE	10.8	0.9 kB/s	2.6 kB/s	0 222	11.5 MB		53.1 kB/s
d83-180-103-62.cust.tele2.ch	BitTorrent 5.0.7	KIX	5.0	0.4 kB/s	0.6 kB/s		9.06 MB		
cpe-76-186-35-125.tx.res.rr.com	ABC/310	UK I	11.9	0.3 kB/s	3.2 kB/s	0 257	11.1 MB		
d83-190-138-131.cust.tele2.it	µTorrent 1.6.1	UIX	31.4	0.2 kB/s	0.2 kB/s	0 257	2.54 MB		
c-69-136-177-142.hsd1.in.comcast.net	ABC/310	UK IX	20.8	0.1 kB/s	3.0 kB/s	0 255	45.9 MB	7.76 MB	0.1 kB/s
200-127-136-99.dsl.prima.net.ar	µTorrent 1.6.1	UXE	27.2	0.1 kB/s	3.0 kB/s	0 257	9.21 MB		43.8 kB/s
h27n6c1o1042.bredband.skanova.com	µTorrent 1.7.2	UIX	29.0	0.1 kB/s	3.0 kB/s	0 256	6.65 MB		35.9 kB/s
201-255-107-89.mrse.com.ar	BitComet/0.0.8.4	UIX	31.4	0.1 kB/s	3.1 kB/s	0 2	6.26 MB	1.37 MB	
host15-194-dynamic.6-87-r.retail.telecomitalia.it	ABC/310	UK I	10.3	0.0 kB/s	2.7 kB/s	0 111	2.15 MB		
151.63.164.210	BitTorrent 5.0.7	UK IX	0.8	0.0 kB/s	3.2 kB/s	0 1	6.96 MB		
ool-182fsc33.dyn.optonline.net	µTorrent 1.7.2	UIX	31.5				42.4 MB	13.8 MB	

4. számú ábra: a torrent működése¹⁷⁴

Ezzel összefüggésben fontos megjegyezni, hogy a jogalkalmazó, illetve bűnüldöző szervek – úgy a nemzetközi, mint a hazai keretek között – lényegesen nagyobb hangsúlyt fektetnek a rendszerek üzemeltetőinek üldözésére, mint az egyes felhasználók felelősségre vonására. Ez a látszólag lényegtelen körülmény akkor nyeri el valódi jelentőségét, ha figyelembe vesszük, hogy az üzemeltetők „csupán” azokat a technikai feltételeket teremtik meg, amelyek az egyes felhasználók közötti, tömeges méreteket öltő „cserét” lehetővé teszik. Madách szavaival:” Látád a hangyát s a méherajt. Ezer munkás jár dőrén össze-vissza, vakon cselekszik, téved, elbukik. De az egész, mint állandó egyén, együtleges szellemben él, cselekszik, kitűzött tervét bizton létesíti...”.¹⁷⁵ A cél láthatólag nem az egyes felhasználók jogellenes cselekményének szankcionálása, annak ellenére, hogy ezen jogellenes cselekmények determinálják a rendszer egészét. A tömegjelenséggé válás lehetőségét nyilvánvalóan az egyes cselekmények

¹⁷⁴ Az ábrán látható kliens egyetlen letöltést végez, azonban több, mint 10 forrásból teszi ezt. Ezen források maguk is letöltést végeznek az egyidejű hozzáférhetővé tétellel egyidejűleg. Forrás: <http://www.google.hu>

¹⁷⁵ Madách Imre: Az ember tragédiája, Athenaeum Társulat, 1893. p. 25.

elszaporodottsága teremti meg. Kézenfekvőnek tűnik tehát az egyes felhasználókkal szembeni büntetőjogi jogérvényesítés, a gyakorlat azonban nem látszik megfelelni ezen ésszerű elvárásnak. Az egyes felhasználókkal szembeni passzivitás oka – egyebek mellett - sajátos módon a használat tömeges jellegére vezethető vissza a bizonyossághoz közeli valószínűséggel. A jogalkalmazónak nem célja – és nem elhanyagolható mértékben gazdasági megfontolásokból soha nem is lesz célja – a felhasználók széles táborát jellemző magatartások kriminalizálása.¹⁷⁶ Lényegesen egyszerűbb megoldásnak tűnik azon közreműködők büntetőjogi eszközökkel történő megzabolázása, amelyek a felhasználók által esetlegesen megvalósított jogsértések elkövetését lehetővé teszik.

¹⁷⁶ Ennek okairól lásd részletesen: a *Társadalomra veszélyesség* című fejezetnél

[Ide írhatja a szöveget]

5. Fájlcseré és szabad felhasználás, valamint a jogellenes forrás kérdésköre a Szerzői Jogi Szakértői Testület¹⁷⁷ véleményeiben

Az SzJSzT 07/08/1. számú vélemény – egyebek mellett – a megbízó által feltett, alábbi kérdésekre ad választ:

- Engedélyköteles felhasználásnak tekinthető-e tekintendő-e, ha valaki hangfelvételekbe foglalt zeneműveket, illetve filmalkotásokat a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz fájlcsere rendszerben?
- Mely felhasználási (rész)cselekmény(ek) releváns(ak) a kérdés eldöntésében az előbb leírt folyamat során? Az adott választ befolyásolja-e, hogy adott fájlcsere rendszer milyen technológiát alkalmaz?
- Változtat-e a kérdés jogi megítélésén, hogy a művek/teljesítmények engedély nélküli megosztása vagyoni előny szerzése érdekében történt vagy sem?
- Fennáll-e a fájlcsere rendszer „üzemeltetőjének” felelőssége, és milyen mértékben, ha a fájlcsere rendszer segítségével jogsértő módon használnak fel műveket, szomszédos jogi teljesítményeket? ¹⁷⁸

Az eljáró tanács a fájlcsere rendszerek működése kapcsán már előjárójában kifejti, hogy sem a „fájlcseré”, sem pedig a megosztás kifejezések nem alkalmasak a vizsgált felhasználás során végbemenő folyamat lényegének megragadására. „Szó sincs a védett műveket, illetve szomszédos jogi teljesítményeket tartalmazó fájlok cseréjéről. Az ilyen fájlok az azokat a többi Internet-használó (számára) hozzáférhetővé tevő személyek számítógépén maradnak. Csere esetén a műpéldányok száma nem változik. Abban az esetben viszont, amire félrevezető módon a »fájlcseré« kifejezés utal, az érintett művek és teljesítmények óriási mértékű többszörözéséről és az erre a célra való hozzáférhetővé tételről, mint szerzői jogi szempontból releváns – a művek és

¹⁷⁷ Lásd részletesen: 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről

¹⁷⁸ SZJSZT 07/08/1. p. 1.

http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenyek/2008/2008PDF/SzJSzT_sza_kv_2008_007.pdf

teljesítmények rendes felhasználása és a jogosultak jogos érdekei szempontjából fontos – cselekményekről van szó. Hasonló okból szintén pontatlan a fájlok »megosztására« való utalás.”¹⁷⁹ A felelősség vizsgálatát megelőzően részletesen taglalja a szakértői vélemény a „csere” technológiai folyamatát, külön figyelmet szentelve annak a jelentős ténynek, hogy a felhasználók nem központi szerveren tárolt adatokat töltenek le, hanem a tagok közvetlenül egymás személyi számítógépének merevlemezéről¹⁸⁰ szerzik meg az adatokat a letöltés során.¹⁸¹ Ennek a ténynek az tulajdonít különös jelentőséget, hogy míg a központi szerveren hozzáférhetővé tett adatok eltávolításával, illetőleg a hozzáférhetővé tétel megszüntetésével egyetlen aktussal kizárható a jogellenes forrásból történő letöltés lehetősége, addig a decentralizált rendszerben ez gyakorlatilag lehetetlen. Emellett fontos szem előtt tartani, hogy a központi szerveren történő hozzáférhetővé tétel egyszeri jogsértést, tehát adott esetben egy rendbeli bűncselekményt - eredményez, míg a decentralizált rendszerekben valamennyi felhasználó tényállásszerű magatartást valósít meg.

A fájlcsere folyamatát két szerzői jogi szempontból releváns tevékenységben határozza meg az SzJSzT. Egyrészt szerzői művek, illetve hangfelvételek, filmalkotások, továbbá a hangfelvételben foglalt előadóművészi teljesítmények többszörözésében, másrészt az említett műtípusok nyilvánosság¹⁸² számára lehívásra való (interaktív) hozzáférhetővé tételében.¹⁸³ Rendkívül fontos körülmény e vonatkozásban, hogy míg a letöltés kizárólag többszörözésként értékelhető, a hozzáférhetővé tétel a folyamat technikai sajátosságai révén egyúttal szükségképpen többszörözést is magában foglal. Ahhoz ugyanis, hogy a felhasználó mások számára adatokat tegyen hozzáférhetővé, azokról megelőzően

¹⁷⁹ SZJSZT 07/08/1. p. 1. lábjegyzet Vö. Faludi Gábor-Gyenge Anikó: A fájlmegosztás – hazai és uniós jogi szemmel, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (116.) évfolyam 6. szám 2011. december, (továbbiakban: Faludi-Gyenge 2011) p. 77-78.

¹⁸⁰ A többi fájlcsereelő számára letöltés céljára elérhetővé tett megosztott könyvtárból.

¹⁸¹ SZJSZT 07/08/1. p. 3.

¹⁸² BH 1991.147 „A nyilvánosság akkor állapítható meg, ha – a műszaki lehetőségek határain belül – a rendszerhez bárki csatlakozhat, szolgáltatásait bárki igénybe veheti.”

¹⁸³ SZJSZT 07/08/1. p. 4.

elengedhetetlenül másolatot kell készítenie személyi számítógépe merevlemezének azon részére, amelyhez hozzáférést biztosít. Lényeges azonban, hogy a szakértői testület kifejezetten elzárkózik annak vizsgálatától és értékelésétől, hogy a megosztásra kerülő mű miképpen került a megosztást végző személyi számítógépére.¹⁸⁴ Ennek ugyanakkor komoly jelentősége lehet abban az esetben, ha a merevlemezen tárolt másolatok szabad felhasználás körében végzett másolatkészítés körében állottak elő és a felhasználó utóbb e másolatokat tette hozzáférhetővé. Ebben az esetben ugyanis a többszörözés – ha az eredendően nem az utóbbi hozzáférhetővé tétel szándékával történt és a szabad felhasználás egyéb feltételeinek is megfelel, - aggályosan minősíthető jogellenesnek azért, mert az eredetileg jogszerűen készített másolatok utóbb jogellenesen kerültek felhasználásra.¹⁸⁵ Azokban az esetekben, ahol a másolatkészítésre az utóbbi hozzáférhetővé tétel szándékával kerül sor, a felhasználás célja nyilvánvalóan kizárta teszi a többszörözés szabad felhasználáskénti elismerésének lehetőségét.

A szakvélemény mind a letöltésben megnyilvánuló többszörözés, mind pedig a hozzáférhetővé tétel tekintetében egyértelműen fogalmaz, amikor kimondja, hogy e tevékenységek szerzői jog jogosultjának¹⁸⁶ engedélyéhez kötöttek, ilyen engedély hiányában jogellenesek.¹⁸⁷ Nincs jelentősége a letöltés kapcsán a fájlcsereelő rendszer által alkalmazott technológiának. Közömbös tehát, hogy a letöltést végző egy vagy több „darabban” szerzi meg a művet, mint ahogy az is, hogy az egyes adatcsomagokat egy vagy több felhasználótól tölti-e le.¹⁸⁸ Ezen

¹⁸⁴ SZJSZT 07/08/1. p. 8.

¹⁸⁵ Az SZJSZT szerint a nyilvánosság számára való hozzáférhetővé tétel céljára történő rögzítés nem minősülhet szabad felhasználásnak. A vizsgált esetben ugyanakkor a többszörözés eredeti célja magáncél. Ennek az elhatárolási kérdésnek természetesen csak abban az esetben van jelentősége, ha a homogén alaki halmazat megállapítására energiát áldoz a jogalkalmazó.

¹⁸⁶ E körben az eredeti jogosulton kívül az átruházható szerzői vagyoni jogokkal érintett művek esetén az átruházás útján jogot szerző személyek, a hangfelvétel-előállítók, a hangfelvételeken rögzített előadóművészi teljesítmények jogosultjai, a rádió- és televízió szervezetek, illetve a szomszédos jogi védelem alapján a filmelőállítók.

¹⁸⁷ SZJSZT 07/08/1. p. 4-5.

¹⁸⁸ SZJSZT 07/08/1. p. 9.

álláspont helytállósága aggálytalanul igazolható az Szjt. azon rendelkezése alapján, amely szerint felhasználásnak minősül a művel, vagy a mű bármely azonosítható részével összefüggésben végzett, a törvényben meghatározott bármely tevékenység.¹⁸⁹ Erre figyelemmel nem védhető a fájlcserező rendszerek tagja által gyakorta hangoztatott azon okfejtés, hogy a rendszerek tagjai kizárólag önmagukban értelmezhetetlen adatsomagokat töltenek le, illetve tesznek hozzáférhetővé. Egyértelmű ugyanis, hogy az azonosíthatóság és értelmezhetőség hiánya, a cél szerinti cselekvésnek – tehát a konkrét alkotás egésze megszerzésének – lehetőségét kizárná.¹⁹⁰ Nyilvánvaló azon megállapítás helytállósága is, miszerint közömbös, hogy a letöltést végző egy vagy több személytől szerzi-e meg a szerzői jogi oltalom alatt álló alkotást. Ez a körülmény a szerzői jogok sérelme szempontjából semmiféle relevanciával nem bír.

Érthető okból nem tulajdonít jelentőséget a Testület annak, hogy a hozzáférhetővé tett adatok lehívására milyen számban került sor, illetve sor került-e egyáltalán,¹⁹¹ hiszen a jogsértés alapját a hozzáférhetővé tétel esetében nem a hozzáférhetővé tett adatok más általi letöltése, hanem a hozzáférés nyilvánosság számára történő lehetővé tétele képi.¹⁹²

Csupán érintőlegesen szól a szakvélemény arról a lehetőségről, hogy a rendszer tagja csupán letöltést végez, anélkül, hogy mások számára adatokat tenne hozzáférhetővé.¹⁹³ Ennek oka, hogy a fájlcserező rendszerek többsége rendszerint meghatározott mennyiségű és minőségű adatok megosztásához köti a tagságot,

¹⁸⁹ Szjt. 16. § (1)

¹⁹⁰ „A többszörözés alapvető célja és lényege a mű rögzítése olyan formában, hogy az közvetlenül a közönség által ismételtén érzékelhetővé váljon.” SZJSZT 07/08/1. p. 9.

¹⁹¹ A hozzáférhetővé tett alkotások mások általi letöltésének száma kizárólag abban az esetben bírna jelentőséggel a hozzáférhetővé tétel megítélése során, ha e cselekményt – el nem fogadható módon - bűnszegédi vagy előkészületi magatartásként értékelnék. Azokban az esetekben tehát, ahol a rendszer tagja szerzői jogi oltalom alatt álló alkotásokat a szerző engedélye nélkül hozzáférhetővé tesz, bűncselekmény megállapítására kerülhet sor, tekintet nélkül arra, hogy a hozzáférhetővé tett alkotás más általi letöltésére sor került-e vagy sem. Lásd részletesen a Hozzáférhetővé tétel büntetőjogi megítélése című résznél

¹⁹² SZJSZT 07/08/1. p. 13.

¹⁹³ Ennek lehetséges eseteiről lásd 283. számú lábjegyzet

amely körülmény a kizárólag letöltésben megnyilvánuló magatartást valószínűtlenné teszi.¹⁹⁴ Ha ilyen cselekményről mégis beszélhetünk, az a szakértői vélemény által kifejtettek szerint ugyancsak jogsértőnek minősül, hiszen az SzJSzT – a 17/2006. számú véleményében kifejtetteket megerősítve – határozottan állást foglal a jogellenes forrásból történő másolatkészítés jogsértő volta mellett. Mint a szakvélemény fogalmaz: „... a magáncélú másolásra vonatkozó szabad felhasználásról nem lehet szó akkor, ha a másolást végző tudja, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a másolás illegális forrásból történik.”¹⁹⁵ Ez a tényállítás igen komoly következtetések levonására nyújt alapot. Véleményem szerint ugyanis rendkívül nehezen bizonyítható, annak ismerete, hogy az letöltött adatokat hozzáférhetővé tevő személyek e tevékenységüket a szerzői jogi jogosult engedélyének birtokában végezték-e vagy sem.¹⁹⁶ E körben – különös tekintettel arra, hogy az esetleges büntetőjog felelősség megállapíthatósága a tét – elégtelen érvnek tűnik, hogy a fájlcsere rendszer tagjai rendszerint engedély nélkül *szórták* hozzáférhetővé tenni a különféle szerzői jogi oltalom alatt álló alkotásokat, illetve hogy az engedély hiánya nyilvánvaló a rendszer tagjai számára. Mint Senkei-Kis Zoltán fogalmaz: „... sejthetjük, hogy a fájlmegosztókon szerzői művek, programok többsége illegális forrásból származik.”¹⁹⁷ Ugyanakkor kizárólag az eset összes körülményeinek ismeretében zárható ki, hogy a rendszer tagja a

¹⁹⁴ Emellett „az éppen aktuálisan letöltés alatt álló fájlok automatikusan »megosztásra« kerülnek a felhasználó rendelkezésétől függetlenül a »fájlcsere« szoftver által generáltan.” SzJSzT 07/08/1. p. 11.

¹⁹⁵ SZJSZT 07/08/1. p. 7.

¹⁹⁶ Amennyiben a letöltés befejeződött, a letöltéshez használt forrás mára nem is vizsgálható a kliens program adatai alapján. A letöltés konkrét forrásának azonosítása a letöltés folyamatában lehetséges. Rendkívül fontos, hogy önmagában a többszörözött audiovizuális tartalmak megléte valamely számítógépi merevlemezen még abban az esetben sem elégséges büntetőeljárás megindításához, ha a számítógépen egyúttal torrent kliens is található. Lásd: Ibolya 2012 p. 30.

¹⁹⁷ Senkei Kis Zoltán: Szerzői jogi visszaélések az elektronikus dokumentumok világában, Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, Könyvtár- és információtudományi szakfolyóirat, 54. évfolyam 3. szám (2007) Továbbiakban: Senkei 2007) p. 6. http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:KMohzZc3GRQJ:tmt.omikk.bme.hu/show_news.html%3Fid%3D4648%26issue_id%3D480+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu

hozzáférhetővé tételt a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül végezte. „Ahogy a feltöltő, úgy nyilván a letöltő tévedése sem zárható ki.”¹⁹⁸ Ezen elv következetes érvényesítése viszont szükségképpen azt eredményezné, hogy a jogellenes forrásból történő másolatkészítés gyanúja esetén minden hozzáférhetővé tett alkotás esetében vizsgálni kellene az eredeti megosztó személyét, illetőleg esetében a hozzáférhetővé tétel körülményeit, jogszerűségét. Valamennyi forrás „tisztaságának” ellenőrzése aránytalan feladatot jelentene, különösen, ha azt is figyelembe vesszük, hogy a felvázolt vizsgálatot minden egyes letöltött alkotás vonatkozásában indokolt lenne elvégezni a tényállás maradéktalan tisztázása érdekében. A letöltést végző felhasználó számára ismert (lehet) az adatokat hozzáférhetővé tevő más tagok IP címe, honossága, személye stb. de az nem feltétlenül, hogy a hozzáférhetővé tételt végzők rendelkeznek-e a szerzői jog jogosultjának engedélyével. A letöltést végző tudattartamának ismerete hiányában nem állapítható meg kétséget kizáró bizonyossággal, hogy a letöltést végző a forrás jogellenességével kétségtelenül tisztában van.¹⁹⁹ Már pedig, ha a forrás jogellenességének ténye a felhasználó előtt a kellő gondosság mellett sem ismert egyértelműen – illetve a forrás jogellenességének ismerete kétséget kizáróan nem bizonyítható, - a magáncélú másolatkészítés szabad – s így engedély és díjmentes – felhasználásként való értékelése nem zárható ki. Ez a dilemma természetesen csak abban a szokásosnak egyáltalán nem nevezhető esetben merül fel, amikor a felhasználó kizárólag letöltést végez,²⁰⁰ anélkül, hogy az általa megszerzett adatokat egyidejűleg hozzáférhetővé is tenné.²⁰¹

¹⁹⁸ Senkei 2007 p. 6.

¹⁹⁹ Mezei Péter szerint az eredeti release adataiból kellő alaposággal megismerhető az eredeti megosztó személy, így gyakorlatilag a nullával egyenlő annak a valószínűsége, hogy a felhasználó tévedjen abban, hogy a tartalmat az eredeti jogosult, vagy más személy osztotta-e meg. Lásd: Mezei-észrevételek p. 8.

Véleményem szerint ugyanakkor nem zárható ki – és ez büntetőjogi szempontból koránt sem elhanyagolható – az eredeti megosztó magatartásának jogszerűségét illető tévedés lehetősége.

²⁰⁰ Vö.: 288. és 289. számú lábjegyzet és törzsszöveg

²⁰¹ Gyenge Anikó megfogalmazásában: „A vélemény szerint a forrás jogszerűtlensége (az engedély nélküli feltöltés) a letöltés jogszerűségére is kihat, vagyis aki maga nem tesz hozzáférhetővé tartalmat, hanem »csupán« letölti azokat, az is jogsértést követ el, és azért a polgári és a büntetőjog általános szabályai alapján felel.” Gyenge 2010a p 211. Ebben a megközelítésben

A hub-ok²⁰² üzemeltetőinek büntetőjogi felelőssége körében a szakvélemény kifejti, hogy „... a hub üzemeltetője tettesként nem, csupán bűnsegédként felelhet, amennyiben szándékosan nyújtott segítséget a bűncselekmény elkövetéséhez, vagyis, ha tudta, hogy az általa nyújtott és üzemeltetett hub szolgáltatást konkrétan bűncselekmény, »fájlcseré« útján az adott szerzői mű vagy szomszédos jogi teljesítmény tekintetében a konkrét jogsértés elkövetésére használták fel.»²⁰³

A Szerzői Jogi Szakértői Testületnek az Audiovizuális Művek Szerzői Jogait Védő Közcélú Alapítvány megbízása alapján készített 17/2006. számú szakértői véleménye a jogellenes forrásból történő másolás jogszerűségének kérdéskörét taglalja. A megbízó arra a kérdésre várt választ a testülettől, hogy a digitális környezetben tömegessé váló másolási cselekmények azon eseteinél, amelyekben a műpéldányokról készített másolatok száma, vagy a felhasználás egyéb mennyiségi vagy minőségi kritériumai alapján nem állapítható meg egyértelműen a szabad felhasználás feltételeibe való ütközés, levezethető-e az, hogy a nem jogszerű forrásból származó, azaz jogellenesen előállított hordozóról vagy műpéldányról való másolat készítés már nem felel meg a szabad felhasználás általános feltételrendszerének. A testülettől remélt válasz alátámasztásául hivatkozik a megbízó – többek között - a német szerzői jogi törvényre, amely kizárja a magáncélú másolatkészítés lehetőségét olyan esetben, ha másolat alapjául szolgáló műpéldány nyilvánvalóan jogellenesen állott elő.²⁰⁴ A kérdéskör

a letöltést végző tudattartalma nem jut szerephez, holott ez – véleményem szerint – büntetőjogi szempontból kiemelkedő jelentőségű.

²⁰² A hub a strukturált számítógép-hálózatok alapköve, nélküle nem lehetne a strukturált hálózatot kialakítani. Feladata a munkaállomások, szerverek és egyéb hálózati eszközök közti adatforgalom biztosítása. definíció forrása: http://www.bibl.u-szeged.hu/inf/demo/Halozatok/Fizikai_jellemzok/Fiz_akt_passz_dev.htm

²⁰³ SZJSZT 07/08/1. p. 18. A szakvélemény részletes elemzését - a Hub üzemeltetők büntetőjogi felelőssége vonatkozásában lásd: A fájlcsere büntetőjogi megítélése című fejezetnél

²⁰⁴ SZJSZT 17/2006.

http://www.sztnh.gov.hu/szerzoijog/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenek/2006/ELLENORZOTT_PDF/SzJSzT_szakv_2006_017_REC.pdf. p. 1.

pontosítása kapcsán kifejti a megbízó, hogy a polémia nem azon esetek kapcsán merül fel, ahol nagy példányszámban, tömegével történik a letöltés díjfizetés ellenében, zártláncú FTP szerveren keresztül, hiszen ennek jogszerűtlensége kapcsán kétely fel sem merül. A jogértelmezési probléma olyan esetek kapcsán nyeri el jelentőségét, ahol a másolatkészítés kivételes és egyszeri – vagy legalábbis nem tömeges.

Az esetkör ilyen korlátozása kapcsán igen jelentős kérdés fogalmazható meg, nevezetesen az, hogy a másolatkészítés tömeges jellege milyen nézőpontból állapítható meg aggálytalanul. A tömegesnek tűnő másolatkészítés ugyanis nem feltétlenül jelent tömeges jogsértést az egyes forgalmazásra jogosultak esetében, ahogy az egyes felhasználók vonatkozásában sem. „A letöltő mindig, mint egyén és nem mint tömeg cselekszik, ennek megfelelően cselekménye is egyedileg és nem mint tömegjelenség bírálendő el.”²⁰⁵ Nem zárható ki, hogy a felhasználó viszonylag nagy számban tölt le szerzői jogi oltalom alatt álló műveket, amelyek azonban nem ugyanazon jogtulajdonoshoz köthetőek. Ilyen esetben az egyes forgalmazásra jogosultak szemszögéből a jogsértő magatartás koránt sem nevezhető tömegesnek. Nem tekinthető egyenértékűnek például ötven filmalkotás letöltése, ha az ily módon végbemenő másolatkészítés egyetlen forgalmazásra jogosult jogait sérti, illetve ha ötven különbözőét. Ez utóbbi esetben az egyes forgalmazásra jogosultak szempontjából a magatartás annak ellenére sem tekinthető tömegesnek, hogy másolatkészítés a letöltő viszonylatában ilyennek tetszik. Az egyes felhasználók esetleges büntetőjogi felelőssége minden esetben egyedi elbírálást igényel, annak során nem játszhat szerepet a rendszer más tagjainak tevékenysége, illetve e tevékenység tömeges jellege. Bizonyos cselekmények elszaporodottsága a büntetés kiszabása során értékelést nyerhet ugyan, de önmagában a büntetőjogi felelősség megállapíthatósága szempontjából nem bírhat relevanciával. Az egyes felhasználók részéről megvalósuló tömeges letöltés és az alkalmi letöltést végző személyek nagy száma két különböző kategória, amely tény a megbízó figyelmen kívül hagyni látszik. A fájlcsereelő

²⁰⁵ Magyar Csaba: Fájlcseré és szabad felhasználás, Infokommunikáció és jog 2008/3. (továbbiakban: Magyar 2008) p.135.

rendszerek tagjait nem kezelhetjük olyan csoportként a büntetőjogi felelősség megítélése során, amely egységes akarat-elhatározással, csoportosan követi el a cselekményt. A tárgyalt szakértői vélemény megállapításainak büntetőjogi környezetben történő értelmezése során tehát problémát okozhat, hogy a vélemény nem az egyes felhasználók, hanem a felhasználók hipotetikus csoportjának cselekvőségét, illetőleg magatartásuk jogszerűségét firtatja.

Az SzJSzT álláspontja szerint a jogellenes forrásból történő másolatkészítés a háromlépcsős teszt egyetlen kritériumának sem felel meg az alábbiak miatt.²⁰⁶

A szakvélemény alapvető, a nemzetközi jogalkalmazással összhangban álló követelményként fogalmazza meg, hogy a szabad, illetve a jogdíjigény ellenében történő magáncélú másolás csak különleges esetekre korlátozódjék. Ennek az elvárásnak ellentmondana a jogellenes forrásból történő másolás megengedése, amely így már kívül esne a különleges eset körén. Egyrészt terjedelmileg az általánosság irányába tolná ki a magáncélú másolásra vonatkozó kivétel, illetve jogdíjigényre korlátozás alapjául szolgáló különleges eset körét, másrészt nem felelne meg annak az elsődleges követelménynek sem, hogy a kivételes esetek alapját társadalmi és jogpolitikai megfontolások képezzék.²⁰⁷ Az érvrendszer kifejtése kapcsán hivatkozik az SzJSzT arra, hogy a jogellenes forrásból történő másolás engedélyezése antagonisztikus ellentétben állna a szerzői jog értelmével, céljaival és alapvető jellegével, azáltal az egyértelmű üzenet által, hogy az Internet szabadságát nem korlátozhatja olyan „másodlagos tényező”, mint a szerzői jog.²⁰⁸

²⁰⁶ Magyar Csaba szerint: „Maga a főmegállapítás, amely szerint »a jogellenes magáncélú másolás nem megengedett, sem szabad felhasználásként, sem pedig a jogdíjigényre való korlátozás alapján« nem más, mint körkörös indokolás, lényege, hogy a jogellenes másolás nem megengedett.” Magyar 2008 p.133.

²⁰⁷ SZJSZT 17/2006. p. 13.

http://www.sztnh.gov.hu/szerzoijog/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenyek/2006/ELLENORZOTT_PDF/SzJSzT_szakv_2006_017_REC.pdf p. 13.

²⁰⁸ SZJSZT 17/2006. p. 14.

A második lépcső²⁰⁹ sérelme kapcsán kifejtettek szerint annak elfogadása és meghirdetése, hogy az adott művek esetében akár jogszerű forrásból, akár jogellenes forrásból való magáncélú másolás egyaránt megengedett, nyilvánvalóan sértené a művek rendes felhasználást.²¹⁰ E ténymegállapítással összefüggésben nem hagyható figyelmen kívül, hogy a szabad felhasználás bizonyos szinten szükségképpen káros hatással van a művek rendes felhasználására, ellenkező esetben nem képezné a kizárólagos szerzői jogok korlátját. Véleményem szerint egy magatartás jogszerű vagy jogellenes voltának megítélése nem alapulhat azon a megfontoláson, hogy az adott magatartás jövőbeni következményei folytán várhatóan olyan jelleget ölt majd, amely jogszerűként való elismerését valószínűsíthetően kizárja. A megoldás keresését sokkal inkább annak tudomásul vételével kellene kezdeni, hogy jogellenes forrásból történő letöltés volt, van és mindig is lesz. Célszerűbbnek tűnik ezért a jogellenes cselekménnyel okozott hátrányok kompenzációjának előtérbe helyezése, mint egy felszámolhatatlan társadalmi tömegjelenség elleni szélmalomharc kilátástalan folytatása. A forrás jogellenességétől független szabad felhasználás kimondásával – amelyhez természetesen az üreshordozó jogdíj megfelelő kiterjesztése, vagy a generált hátrányok más módon való kompenzálása nélkülözhetetlen – véleményem szerint lényegesen kisebb sérelem következne be a művek rendes felhasználása körében, mint a jelenlegi rendszer fenntartásával. A harmadik lépcső kapcsán fejti ki az SzJSzT azon álláspontját, miszerint nincs olyan jogos érdek sem a társadalom részéről, amely a kivételek és (szerzői jogot érintő) korlátozások bevezetését indokolttá tenné. ”Tarthatatlan lenne azt állítani, hogy a jogszerű forrásokból való magáncélú másolás mellett a jogellenes forrásokból való ilyen másolás megengedése is kellő indokoltságú, és hogy az ez által okozott sérelem a jogtulajdonosok jogos érdekeivel összevetve sem lenne indokolatlan.”²¹¹ Véleményem szerint ugyanakkor – még ha a szabad

²⁰⁹ Mint az SzJSzT rámutat a korlátozás lehetősége már az első lépcsőnél megbukik, így elvileg a további lépcsők vizsgálata szükségtelen a jogszerűség vizsgálata körében.

²¹⁰ SZJSZT 17/2006. p. 14.

²¹¹ SZJSZT 17/2006. p. 14.

felhasználást a szerzői jog korlátjaként és nem a felhasználókat megillető külön jogként vesszük is számba - a szabad felhasználás a felhasználó számára biztosított lehetőség a mű engedély nélküli és ingyenes felhasználásra. Ha pedig a törvény nem tiltja kifejezetten jogellenes forrásból történő másolatkészítést, - a mindent szabad, ami nem tilos elv alapján - a másolatkészítés lehetőségére vonatkozó társadalmi igény nem hagyható figyelmen kívül. Annyi minden bizonnyal elmondható, hogy a társadalmi igény önmagában másolatkészítés lehetőségére vonatkozik, függetlenül attól, hogy a forrás jogszerű vagy jogellenes. Önmagában a fájlcsere ténye és a jogellenes forrásból való többszörözés tömeges jellege is azt mutatja, hogy a jogellenes forrásból való másolásra való igény igenis létező entitás. Azon persze lehet vitatkozni, hogy ez az igény jogosnak tekinthető-e jogellenes forrás esetén vagy sem.

Általánosságban megállapítható, hogy a testület olyan tényezők és körülmények általánosításával, illetve prognosztizálásával jut a jogellenes forrásból történő másolatkészítés megengedhetetlenségére vonatkozó végkövetkeztetésig, amelyek nehezen általánosíthatóak, illetve vetíthetők előre. Véleményem szerint nem határozható meg maradéktalanul általános jelleggel, hogy mely magatartás sérti indokolatlanul a szerző jogos érdekeit, vagy tisztességtelen a jogellenesség határát átlépően stb. Ezek a ténymegállapítások szükségképpen az eset összes körülményeire figyelemmel tehetőek meg. Az tiltás fenntartását igazoló okok leginkább olyan hipotetikus következményekre vonatkozó feltételezések, amelyeket csak a tiltás feloldását követően kialakuló gyakorlat támaszthatna alá.

A jogellenes forrásból történő másolatkészítés megengedhetőségének hiányával összefüggésben határozottan cáfolja az SzJSzT egy olyan jogértelmezés helytállóságát, amely szerint az üreshordozó jogdíjra²¹² figyelemmel, - amely

²¹² Szjt. 20. § A hatályos büntető törvénykönyv 2009. január 12. napjával kezdődő hatállyal büntetni rendeli a magáncélú másolásra tekintettel a szerzőt, illetve a kapcsolódó jogi jogosultat

műveik magáncélú másolására tekintettel illeti meg a jogosultakat – a magáncélú másolásnak ne kellene megfelelnie a 33. § (2) bekezdésében rögzített három lépcsős tesztnek. Ezen vitatott jogértelmezési verzió alapját az az elgondolás képzi, hogy a szabad felhasználás díjtalan, viszont a magáncélú másolatkészítés nem, így ez utóbbi akkor is jogszerű lehet, ha sérelmes a mű rendes felhasználására, károsítja a szerző jogos érdekeit, nem felel meg a tisztesség követelményeinek és egyébként a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem egyeztethető célra irányul. Fordított logikával élve a magáncélú másolás nem minősülhet szabad felhasználásnak, hiszen ez utóbbi az Szjt. 33. § (1) és (2) bekezdése alapján díjtalan, míg a magáncélú másolásra tekintettel a jogosultakat megfelelő díjazás illeti meg. Következésképpen - az SzJSzT által egyértelműen vitatott és cáfolt jogértelmezés szerint - a magáncélú másolatkészítésnek nem is kell megfelelnie a három lépcsős tesztnek.

Az SzJSzT e vonatkozásban kialakított, határozott álláspontja vitathatatlan. A fentebb vázolt látszólagos ellenmondás már jogdogmatikai alapon is nyilvánvalóan feloldható, hiszen a törvény a szabad felhasználás esetkörei között szabályozza a magáncélú másolatkészítést, következésképpen ez utóbbinak meg kell felelnie a három lépcsős teszt követelményrendszerének. Fontos megjegyezni ennek kapcsán, hogy a törvény az üreshordozó jogdíj megfizetését nem a szabad

megillető üreshordozó díj, illetve reprográfiai díj megfizetésének elmulasztását. Ezen szakasz beillesztése számos, korábban megoldhatatlannak látszó jogalkalmazási dilemma kielégítőnek látszó megoldását eredményezte Nem volt egységes a gyakorlat annak megítélésében, hogy olyan üres lemezek forgalomba hozatala, amelyek után a szerzői jogdíjat nem fizették meg, megvalósítja-e a Btk. 329/A. § (1) bekezdésében foglalt bűncselekményt. A Fővárosi Főügyészség e kérdésben 2005-ben úgy foglalt állást, hogy az üres CD és DVD lemezek matrica megvásárlása nélkül történő forgalomba hozatala esetén hiányzik az elkövetési tárgy és az elkövetési magatartás, amelynek az az indoka, hogy a kazetta üres. Jogdíj esetében a törvényalkotó azt a vélelmet vezette be a szabályozásba, hogy a jogdíjköteles felhasználás mindenképpen az üres hordozókon történik. Büntetőjogi felelősséget pedig még törvényes vélelemre sem lehet alapítani. Lásd: KÜFO.21355/2004/2-I. számú állásfoglalás

felhasználás feltételül, hanem annak mintegy jogkövetkezményeként határozza meg. Az üreshordozó jogdíj megfizetése tehát nem teszi jogszerűvé a jogellenes magáncélú másolatkészítést. Ez a jogdíj a három-lépcsős tesztnek egyébként megfelelő felhasználási forma által generált jogszerű vagyoni hátrány kompenzálását célozza. Megjegyzendő, hogy Gyenge Anikó és Mezei Péter álláspontja szerint a magáncélú többszörözés az üres hordozó jogdíj megfizetésének kötelezettsége okán nem szabad felhasználásként, hanem más korlátként, törvényi engedélyként értékelhető. Ennek fényében viszont védhető az az álláspont, hogy a magáncélú többszörözésnek nem kell megfelelnie a háromlépcsős tesztnek, hiszen ez utóbbi a szabad felhasználásokra vonatkozik, a magáncélú többszörözés pedig nem szabad felhasználás, hanem a szerzői jog más korlátja, törvényi engedély.²¹³ Az Szt. 33. § (2) bekezdésében megfogalmazott feltételek *expressis verbis* a szabad felhasználásokra vonatkoznak, ezért kérdéses, hogy azok egyéb törvényi engedély esetében is irányadónak tekinthetők-e.

Magáncélú másolatkészítésre üreshordozó jogdíjjal nem terhelt adathordozó felhasználásával is sor kerülhet, amely tény ugyancsak azt támasztja alá, hogy az Szt. 20. §-ában meghatározott díj nem szükségképpeni előfeltétele, hanem a törvényben meghatározott esetekben következménye a magáncélú másolatkészítésnek. Megjegyzendő ezzel összefüggésben, hogy az üreshordozó jogdíj alkalmazásának kiterjesztése igen jelentősen csökkentené a jogellenes többszörözésekkel okozott vagyoni hátrány összegét, akár olyan mértékben is, amely lehetővé tenné a cselekmények dekriminalizálását vagyoni hátrány okozásának hiányában. A valamennyi adathordozóra kiterjesztett üreshordozó díj természetesen nem tenné jogszerűvé a jogellenes forrásból történő, engedély nélküli többszörözést, - hiszen a kizárólagos vagyoni jog sérelme változatlanul megállapítható maradna, - azonban a büntetőjogi szankciók alkalmazását szükségtelenné tenné. Ezen megoldásnak nyilvánvaló velejárója az érintett adathordozók árának drasztikus emelkedése, amely hátrányos hatással lenne azok kereskedelmére. A díj mértéke egy átlagos, 700 Mb kapacitású írható CD lemez

²¹³ Gyenge 2010a p. 192.; Mezei: Észrevételek p. 2.

esetében jelenleg 44.- forint.²¹⁴ Egy átlagosnak mondható 500 Gb kapacitású merevlemez²¹⁵ 714 darab CD lemeznek felel meg, így - a tárolókapacitás növekedésével egyenesen arányos díj esetén - az utána fizetendő jogdíj összege megközelítőleg 31.000.- forint kellene, hogy legyen.²¹⁶ Ezzel szemben az ilyen, audio, illetve audiovizuális tartalom tárolására alkalmas, mozgó alkatrészszel rendelkező, merevlemezes külső háttértároló (pl. külső merevlemez, külső HDD) után fizetendő jogdíj összege 500 Gb kapacitásig 1700.- forint.²¹⁷ A jogdíj összegének meghatározását jellemző méltányosság tehát 29.300.- forintot „húz ki” a jogosultak zsebéből.²¹⁸

Vitathatatlannak látszik az SzJSzT azon álláspontja, miszerint a magáncélú másolatkészítésnek meg kell felelnie a szabad felhasználás követelményrendszerének, tekintet nélkül arra, hogy a szerzői jogi jogosultak nem ingyenesen kötelesek eltérni kizárólagos jogaik korlátozását. Az üreshordozó jogdíj léte nem teszi ellentmondásossá azt a törvényi rendelkezést, miszerint a szabad felhasználás nem igényli a szerző engedélyét és díjtalan, hiszen két különböző jogviszonyról van szó. Magáncélú másolatkészítésre nyilvánvalóan sor

²¹⁴ Az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület közleménye a magáncélú másolásokra tekintettel megállapított üres hang- és képhordozó jogdíjakról http://www.artisjus.hu/_userfiles/file/felhasznaloknak/aktualis_jogdijkozlemeny_u.pdf, (továbbiakban: ARTISJUS jogdíjközlemény) p. 1.

²¹⁵ Ilyen eszköz 20.000.- forint körüli összegért kapható a kereskedelmi forgalomban. Lásd: <http://www.arukereso.hu/CategorySearch.php?st=merevlemez+500+gb>

²¹⁶ A jogdíj összegét ezen túlmenően természetes jelentős mértékben felfelé kellene korrigálni, tekintettel arra a körülményre, hogy a merevlemez tartalma - az átlagos írható CD-től eltérően - szabadon módosítható.

²¹⁷ ARTISJUS jogdíjközlemény p. 3.

²¹⁸ Nem hagyható figyelmen kívül, hogy egyre nagyobb kapacitású merevlemezek kaphatóak a kereskedelmi forgalomban. A Buffalo Drive Station Quad 8TB típusú eszköz például megközelítőleg 8000 Gb adat tárolására alkalmas, így az utána fizetendő jogdíj összege a fenti számítások alapján legkevesebb 500.000.- forint kellene, hogy legyen, míg maga a berendezés 180.000.- forintért kapható, az utána fizetendő jogdíj összege pedig a jogdíjközlemény szerint 4500.- forint.

kerülhet üreshordozó jogdíjjal nem terhelt adathordozó felhasználásával is. A jogdíj nem a konkrét másolatkészítéshez kapcsolódik, hanem a díjmentes magáncélú másolatkészítéssel általában okozott vagyoni hátrány kompenzációjára szolgál. Nehezen illeszthetők viszont ebbe a gondolatrendszerbe a véleménynek az üres hordozó jogdíj létjogosultságát taglaló ténymegállapításai. Az e vonatkozásban kifejtettek szerint a magáncélú másolásra tekintettel fizetendő díj esetében nem a többszörözési jogra fennálló kivételről, hanem annak pusztán díjigényre korlátozásáról van szó. „A kizárólagos többszörözési jognak az ebben az esetkörben való díjigényre korlátozása azt a felismerést tükrözi, hogy az ilyen módon sugárzott, nyilvánosságához közvetített, illetve nyilvánosságra hozott művek esetében nem lehet ellenőrizni a magáncélú másolást, s bár az ilyen másolás tömegessé válása már indokolatlanul károsítja a jogosultak jogos érdekeit, az így okozott sérelem mértékét az indokolt mértékre lehet – és kell – korlátozni a díjigény bevezetésével és érvényesítésével.”²¹⁹ Ezek szerint tehát nyilvánvaló, hogy a tömegessé váló magáncélú másolatkészítés indokolatlanul károsítja a szerző jogos érdekeit,²²⁰ ennél fogva azonban nyilvánvalóan nem valósul meg az Szjt. 33. § (2) bekezdésében meghatározott, a szerző jogos érdekei indokolatlan sérelmének hiányára vonatkozó feltétel. Következésképpen a magáncélú másolatkészítés nem minősülhet szabad felhasználásnak. Az SzJSzT nem ad választ arra a kérdésre, hogy a magáncélú másolatkészítés formájában megvalósuló szabad felhasználás kapcsán fennálló díjigény jogszerűségét miként indokolhatja egy olyan körülmény, amely a szabad felhasználáskénti elismerést nyilvánvalóan lehetetlenné teszi. Fordított logikával élve azt mondhatjuk, hogy amennyiben a tömeges jelleg és a szerző jogos érdekeinek károsítása kizorítja a magáncélú másolatkészítést a szabad felhasználás köréből, úgy azután üreshordozó jogdíj sem fizetendő, hisz ez utóbbi egyértelműen a szabad felhasználás körében megvalósuló magáncélú többszörözéshez kötődik.

Aggályt vet fel az SzJSzT azon álláspontja, miszerint a tömeges másolatkészítés által okozott hátrányok ellentételezése azért díjigényre korlátozás formájában

²¹⁹ SZJSZT 17/2006. p. 13.

²²⁰ Épp ez a tény indokolja az üres hordozó jogdíj létét. Vö. Szjt. 20. §

gondolható el, mert a másolatkészítés – éppen tömegessé válása folytán – ellenőrizhetetlen.²²¹ Kevésbé tűnik elfogadhatónak egy olyan megközelítés, miszerint egy a jogosultak érdekeit éppen tömegessége folytán indokolatlanul sértő magatartás az üres hordozó jogdíjra figyelemmel azért minősülhet szabad felhasználásnak, mert ellenőrzéséhez nem rendelkezünk megfelelő eszközrendszerrel. Az SzJSzT megállapítja ugyan, hogy a tömeges másolatkészítés indokolatlanul sérti a jogosultak érdekeit, - tehát semmiképpen nem felelhet meg a három lépcsős tesztnek, - de ezt a jogsértést egy logikai bakugrással az üres hordozó jogdíjra való hivatkozással jogszerűsíti. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a megbízó eleve olyan esetek kapcsán kéri ki az SzJSzT véleményét, ahol a műpéldányról készített másolatok száma, vagy a felhasználás egyéb mennyiségi vagy minőségi kritériumai alapján nem állapítható meg a szabad felhasználás általános feltételeibe való ütközés.

A Testület által az üres hordozó jogdíjjal kapcsolatban kifejtettek komoly jelentőséggel bírnak a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése miatti büntetőjogi felelősség megállapíthatósága körében. Érdemes eljátszani a gondolattal, miként ítélandó meg a másolatkészítés, ha arra olyan adathordozó felhasználásával kerül sor, amely után az Szjt. 20. §-ában meghatározott jogdíjat megfizették. Ha ugyanis azt mondjuk, hogy a szerző jogos érdekeit indokolatlanul károsító magáncélú másolatkészítéssel okozott vagyoni hátrányok ellenételezésére megfelelő eszköz az üres hordozó díj, akkor az alkalmasnak látszik a szabad felhasználás feltételrendszerének egyébként megfelelő, ámde jogellenes forrásból történő másolatkészítéssel okozott hátrányok kompenzálására is.²²² A vagyoni hátrány bekövetkezése vagy be nem következése szempontjából közömbösnek tetszik az a tény, hogy az üres hordozó jogdíj megfizetésére olyan másolatkészítés kapcsán kerül sor, amelyhez üres hordozó díjfizetési kötelezettség – kizárólag a

²²¹ SZJSZT 17/2006. p. 13.

²²² Ha pedig a Btk. 329/A. § (1) bekezdésében meghatározott, a bűncselekmény megvalósulásához szükséges vagyoni hátrány bekövetkezése - a megfizetett üres hordozó jogdíjra figyelemmel - nem állapítható meg, haszonszerzési célzat hiányában büntetőjogi felelősség megállapítására sem kerülhet sor.

forrás jogellenessége miatt - nem párosul. Ez a gondolatmenet viszonylag könnyen és okkal támadható azon az alapon, hogy a jogalkotó szándéka a jogszerű felhasználások kapcsán keletkező vagyoni hátrány kompenzálásához elegendő mértékű üreshordozó jogdíjat határozott meg,²²³ így az a jogellenes többszörözéssel okozott vagyoni hátrányok kompenzálására nem lehet alkalmas.

A szakértői vélemény kitér a jogellenes forrásból történő másolatkészítés és a díjigény összefüggésében felmerülő azon kérdésre, hogy a szerzői jogi jogosultak igényt tarthatnak-e jogdíjra abban az esetben, ha a másolatkészítés jogellenes forrásból történik, s így nem tekinthető a szabad felhasználás körébe tartozó magáncélú másolásnak.²²⁴ Az e vonatkozásban kifejtett határozott álláspont szerint a nemzetközi szabályokkal összhangban nincs alapja a díjigény csökkentésének vagy kizárásának. Az adathordozók árában beépített üreshordozó jogdíj kizárólag a jogszerű forrásból történő másolásra jogosítja fel a fogyasztót.²²⁵ Ez a körülmény ugyanakkor nem eredményezheti a jogdíj-igény kizárását vagy csökkentését azon az alapon, hogy az üres kép- és hanghordozót jogellenes forrásból történő magáncélú másolásra, vagy arra is használják. Megjegyzendő ezzel összefüggésben, hogy – véleményem szerint - a jogszerű forrásból történő másolásra nem az üreshordozó jogdíj jogosítja fel a fogyasztót. A magáncélú másolás jogalapját az Szjt. 35. § (1) bekezdése teremti meg, amely az engedély és díjmentes felhasználás lehetőségét biztosítja, függetlenül az üreshordozó jogdíj intézményétől.

Az SzJSzT a megfizetett üreshordozó jogdíjat illetően három lehetséges megoldást vázol fel, arra az esetre, ha a jogdíjjal terhelt adathordozót jogellenes forrásból történő másolás során használják fel. Az első verzió szerint – amelyet egyébként a testület elfogadhatatlannak tart – a vásárló a magáncélú másolásra

²²³ Mindez feltételezi, hogy a jogalkotó a jogdíj összegének megállapításához szükséges mértékben tisztában van (volt) a jogszerű és a jogellenes többszörözések arányával, azonban ennek lehetőségét még az SzJSzT is kizárja véleményében.

²²⁴ SZJSZT 17/2006. p. 15-18.

²²⁵ SZJSZT 17/2006. p. 16.

tekintettel megfizetett jogdíj elengedését kérhetné, azon az alapon, hogy az adathordozót kizárólag jogellenes forrásból történő másolatok készítésére kívánja használni.²²⁶ Az ezzel a megoldással kapcsolatban felmerülő ellenérvek részletes taglalását az elgondolás abszurditására hivatkozással mellőzi az eljáró tanács. Ez az abszurditás ugyanakkor ködbe veszni látszik, ha az adathordozót kizárólag szerzői jogi védelem alatt nem álló adatok tárolására kívánjuk felhasználni. Ilyen felhasználás esetén a jogdíj megfizetésére nehezen találunk elfogadható érveket. Hasonlóan nevetségesnek minősíti és részletes tárgyalásra alkalmatlannak találja a testület azt a variációt, miszerint a jogellenes forrásból másolók utóbb visszakövetelhetnék a megfelelő összeget a közös jogkezelést végző szervezettől.²²⁷ A harmadik – még mindig aggályosnak tartott, de nem abszurdként jellemzett – megoldás szerint a díjigényt általános jelleggel csökkenteni kellene a jogellenes másolás arányának megfelelően. Mint a vélemény rámutat, ez azzal a reális veszéllyel járna, hogy a jogosultak az esetek túlnyomó többségében sem a jogdíjigény, sem pedig a jogsértés miatti kárigény érvényesítése alapján nem jutnának semmilyen jövedelemhez. Erre is figyelemmel a legkézenfekvőbb megoldásnak az mutatkozik, ha a jogdíjigény ugyanúgy terheli a jogszerű forrás felhasználásával másolatokat készítőket, mint akik jogellenes forrásból történő másoláshoz használják fel az adathordozókat. A kárigény esetleges érvényesítéskor azután figyelembe kellene venni azt a díjat, amit a jogellenes forrásból másolók a kép- hanghordozó árába építetten megfizettek.²²⁸ Ez utóbbi megoldási javaslat kapcsán okkal merül fel kérdésként, hogy miként ítélandó meg, ha az üres hordozó díjjal terhelt adathordozót a fogyasztó kizárólag saját készítésű, vagy olyan adatok tárolására használja fel, amelyek nem állnak szerzői jogi oltalom alatt. Ha ugyanis a jogellenes másolatkészítés bizonyítottsága esetén a már megfizetett jogdíj „visszajár”,²²⁹ akkor milyen alapon kell azt megfizetni jogilag nem védett adatok másolása, tárolása esetén. A SzJSzT fentebb kifejtett álláspontjából következően ilyen esetben az lenne a jogdíjfizetés alapja,

²²⁶ SZJSZT 17/2006. p. 16-17.

²²⁷ SZJSZT 17/2006. p. 17.

²²⁸ SZJSZT 17/2006. p. 17-18.

²²⁹ A kárigény érvényesítésekor kell(ene) figyelembe venni a megfizetett üres hordozó díjat.

hogy a fogyasztók rendszerint szerzői jogi oltalom alatt álló alkotások másolására használják az adathordozókat, illetve arra is használhatják. A jogilag nem védett adatok esetében ugyanakkor nincs olyan utólagos eljárás, amelynek keretében az „alaptalanul” megfizetett jogdíj beszámítására sor kerülhetne, így a közös jogkezelő szervezet jogalap nélkül gazdagodik a jogdíj összegével. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a jogdíjfizetés alapja az üres kép- és hanghordozók esetében fikció. Ez a megoldás viszont legalább annyira abszurd, mint ha csak úgy vásárolhatnánk feszítővasat, ha a betöréses lopások áldozatainak kárát enyhítendő egyidejűleg megfelelő átalánydíjat is meg kellene fizetni. Az analógia nevetséges ugyan, de nem irreális. Vannak ugyanis olyanok, akik arra használják a feszítővasat, hogy mások lakását feltörjék és onnan értékeket tulajdonítsanak el. Ha utóbb bebizonyosodik, hogy a feszítővas dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás eszköze volt, a kárenyhítésre – a feszítővas árába beépítetten - megfizetett átalánydíjat az elkövetővel szemben érvényesített polgári jogi igény megállapítása során kellene figyelembe venni.

[Ide írhatja a szöveget]

6. Fájlcseré és szabad felhasználás a jogirodalomban

A Mezei Péter által megfogalmazott, a magyar, a német és az osztrák jogban irányadó definíció szerint: „... bármely természetes személy, illetve meghatározott esetekben bárki jogosult magáncélból, illetve egyéb saját használatra egy nyilvánosságra hozott műről másolatot készíteni, amennyiben ezzel se közvetlen, se közvetett haszonszerzési célokra nem törekszik, és mindehhez jogszerűen előállított vagy nyilvánosan hozzáférhetővé tett forrást használ fel.”²³⁰ A meghatározás gyakorlatilag megfelel a törvényi szabályozásnak,²³¹ a forrás jogszerűségére vonatkozó kiegészítéssel. A szerző határozott álláspontja szerint a fájlcserélés arra tekintettel esik kívül a szabad felhasználás esetkörein, hogy a jogszerű forrás követelményének, valamint a nyilvánosságra hozatal tilalmának szigorú feltételeit nem képes egészében kielégíteni.²³² A nyilvánosságra hozatallal kapcsolatban kifejtettek vonatkozásában ellenérveket nehezen lehetne felhozni, hiszen mint arról korábban szó volt, ez a felhasználási forma minden esetben a szerzői jog jogosultjának engedélyéhez kötött, ilyen hiányában pedig jogellenes. Ugyanakkor a forrás jogellenességének problémaköre – véleményem szerint – nem ennyire egyértelmű. Mezei Péter szerint: „... jogellenes forrásból jóhiszemű cselekvés mellett sem lehet jogszerű másolatot készíteni.”²³³ Ez a ténymegállapítás ellentmondani látszik az SzJSzT által kifejtett azon határozott álláspontnak, miszerint „... a magáncélú másolásra vonatkozó szabad felhasználásról nem lehet szó akkor, ha a másolást végző tudja, vagy az adott helyzetben elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a másolás illegális forrásból történik.”²³⁴ A szakvéleményből kitűnően a másolást végző jó- vagy rosszhiszeműsége nem tekinthető irreleváns körülménynek a többszörözés jogi megítélése, így az esetleges szabad

²³⁰ Mezei 2009a p. 36.

²³¹ Szjt 35. § (1)

²³² Mezei 2010 p.181.; A fájlcseré szabad felhasználáskénti elismerésének kizártságáról az európai országokban és az Egyesült Államokban lásd részletesen: Mezei 2012a p. 166-177.

²³³ Mezei 2009a p. 51.

²³⁴ SZJSZT 07/08/1. p. 7.

felhasználáskénti értékelés kapcsán. Olyannyira nem, hogy az SzJSzT épp ezt a körülményt határozza meg olyanként, ami az elhatárolás alapját képezi. A 17/2006. számú szakvélemény kifejezetten olyan többszörözési cselekményekkel összefüggésben fogalmazódott meg, ahol a másolatok száma, illetve a felhasználás egyéb mennyiségi vagy minőségi kritériumai alapján nem állapítható meg egyértelműen a szabad felhasználás általános feltételeibe való ütközés.²³⁵ A szabad felhasználás feltételeinek egyébként – tehát mennyiségi és minőségi kritériumai tekintetében – megfelelő többszörözések esetében a felhasználási cselekményt végző tudattartalma lesz az elhatárolási szempont. Az ilyen többszörözés tehát attól függően minősülhet szabad felhasználásnak, hogy a többszörözést végző a forrás jogellenességével tisztában van-e vagy sem. A forrás jogellenessége tehát – az említett szakértői véleményekben foglaltak szerint - nem feltétlenül és nem szükségképpen eredményezi az ilyen forrásból történő többszörözés jogellenességét.²³⁶ Az idézett két vélemény közül – meggyőződésem szerint - az SzJSzT által megfogalmazottat kell irányadónak tekintenünk, tehát ragaszkodnunk kell ahhoz az állásponthoz, hogy a jogellenes forrás felhasználásával történő többszörözés megítélésénél elsőrendű szempontként veendő figyelembe a felhasználó tudattartalma, a forrás jogellenességének ismerete.

Ibolya Tibor a letöltés²³⁷ elemzése során kirekeszti a vizsgálandó körülmények köréből a forrás jogszerűségének kérdését. Mint fogalmaz: „az audiovizuális tartalmak letöltése (azonban) nem lehet bűncselekmény, mert a jogosult engedélye, illetve díjfizetés nélkül megengedett magáncélú többszörözésre vonatkozó Szjt. 35. §-a értelmében természetes személy magáncélra a műről másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját

²³⁵ SZJSZT 17/2006. p.1.

²³⁶ Vö.: Faludi-Gyenge 2011 p. 78. „a megosztott fájl közönség általi letöltése (nem megosztásra szánt tárhelyre) a szabad felhasználás háromlépcsős tesztjének és a letöltő személy tudatállapotának alávett szabad felhasználás (magáncélú másolás) ahhoz képest, hogy egy szerzői jogi szabályozás értékeli-e, ha jogsértő forrásból történik a magáncélú másolat készítése.” im. p. 78.

²³⁷ A hivatkozott elemzés kifejezetten a torrent technológiával megvalósuló letöltésre vonatkozik.

közvetve sem szolgálja.”²³⁸ A szerző véleménye szerint az ily módon megvalósuló felhasználással generált vagyoni hátrányt az üres hordozó díj hivatott kompenzálni.²³⁹ „Mindebből következően a szerzői jogvédelem alatt álló elkövetési tárgyak – a szoftverek kivételével – letöltése, másolása legális, a szabad felhasználás körébe illeszthető.”²⁴⁰

Szinger András és Tóth Péter Benjámín már nem csak irrelevánsnak tekinti a forrás jogszerűségét, de jogellenes forrás esetén is kifejezetten lehetőséget látnak a szabad felhasználásra. Véleményük szerint: „... nem feltétele e szabad felhasználásnak, hogy a másolatkészítés forrása maga jogszerű legyen.... ugyanígy jogszerű – és ezt talán többen nem tudják – az internetre jogsértő módon feltöltött zenefájlok magáncélú letöltése is.”²⁴¹ A kijelentés helytállósága olyannyira kézenfekvő a szerzők számára, hogy az igen mélyre ható következtetések levonására alapot adó ténymegállapítás részletes indokolását mellőzik. Itt indokolt néhány szóval visszautalnunk a tévedés kapcsán elmondottakra. Ha a felhasználónak adódik is reális lehetősége arra, hogy a forrás jogszerűségéről vagy jogellenességéről egyértelműen és hitelt érdemlően meggyőződhessek, a cselekmény jogi jellege kapcsán - az idézett szakkönyv megállapításaira figyelemmel - okkal valószínűsíthető a tévedés lehetősége. Félő, hogy az említett kijelentés az internetről történő letöltés jelenségét elsődlegesen nem jogi szempontból vizsgáló csoportok körében sem arat osztatlan sikert. Annak következetes elfogadása és deklarációja ugyanis, hogy az interneten bármilyen módon – tehát akár jogellenesen – hozzáférhetővé tett alkotások letöltésének jogszerűségéhez nem férhet kétség, nagy valószínűséggel óriási zavart okozna a letöltés – egyébként is ellentmondásosnak nevezhető – társadalmi megítélésében. Fontos utalnunk e körben a SzJSzT által kifejtett azon álláspontra, miszerint a letöltés korlátok nélküli jogszerűségének elismerése olyan káros

²³⁸ Ibolya 2012 p. 28.

²³⁹ Ezzel ellentétes véleményt lásd: Mezei 2012a p. 168.

²⁴⁰ Ibolya 2012 p.28.

²⁴¹ Szinger András – Tóth Péter Benjámín: Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz, Novissima Kiadó, Budapest, 2004. (továbbiakban: Szinger-Tóth 2004) p. 40.

hatásokkal járna a szerzőkre és az egyéb jogosultakra, amelynek kompenzálására az üres-hordozó jogdíj nyilvánvalóan nem lenne képes.²⁴² Bár az SzJSzT ezen okfejtést részint kritikával illetem a korábbiakban, a Gyakorlati útmutatóban kifejtettek kapcsán elfogadhatósága nem vitatható. Fontos látni, hogy a letöltés olyan társadalmi tömegjelenség, amelynek – adott esetben - jogellenes jellege nem vált ki olyan helytelenítő értékítéletet a társadalom részéről, amelyekkel más büntetendő cselekmények kapcsán kénytelen szembesülni az elkövető. Ennek ellenére mégis működnek bizonyos fékek és ellensúlyok, amelyek a már most is tömegesnek mondható tevékenységet az elviselhetőség keretei közé szorítják. Ezen fékek és ellensúlyok maradéktalan eltörlésének hirdetése nyilvánvalóan az SzJSzT idézett véleményében prognosztizált, nem kívánatos következményekkel járna. Az SzJSzT tárgyalt véleménye kapcsán fennálló – látszólagos – önellentmondás a következőkkel magyarázható. Az SzJSzT álláspontja szerint annak elfogadása és meghirdetése, hogy a jogellenes forrásból való magáncélú másolás megengedett, nyilvánvalóan sértené a művek rendes felhasználást, így nem felelne meg a szabad felhasználás általános kritériumainak, következésképp nem is lehetne jogszerű.²⁴³ A körkörös indokolás lényege, hogy azért indokolt egy bizonyos magatartás tilalmának fenntartása, mert a tilalom megszüntetése esetén előre láthatólag bekövetkező tömegessé válás nagy valószínűséggel a tilalom bevezetését indokolná.²⁴⁴ Itt tehát kizárólag egy bizonyos típusú cselekmény – véleményem szerint kevéssé védhető - jogi megítéléséről van szó, amelynek középpontjában a jogi minősítés módosításával összefüggő feltételezések állnak. A Gyakorlati útmutató idézett mondatával összefüggésben megfogalmazható kritika merőben más jellegű. Lényege, hogy egy kétséget kizáró magabiztossággal megfogalmazott, ám a kialakult gyakorlatnak és a SzJSzT méltán kimagasló szakmai szintű véleményeiben foglaltaknak tökéletesen ellentmondó főszabály²⁴⁵ kellő publicitás melletti deklarálása nagy valószínűséggel nem kívánt zavart idézne elő a hazai felhasználói társadalomban. E kritika annak ellenére

²⁴² SZJSZT 17/2006. p. 14.

²⁴³ SZJSZT 17/2006. p. 17.

²⁴⁴ SZJSZT 17/2006. p. 14.

²⁴⁵ Amely szerint a jogellenesen hozzáférhetővé tett zene- és filmalkotások letöltése jogszerű.

fogalmazható meg, hogy a jogellenes forrásból történő magáncélú másolás jogszerűségének lehetősége – véleményem szerint legalább is – nem zárható ki általános érvennyel.

A Gyakorlati útmutatóban kifejtettekhez hasonló álláspontra helyezkedett dr. Ormós Zoltán, aki a Magyar Televízió Kultúrház Extra című műsorában a következőképpen fogalmazott: „Függetlenül a forrás legalitásától a lefele irányuló, magáncélú másolás keretében végzett letöltés az legális.”²⁴⁶ Még ha a „lefele irányuló” magáncélú másolás zavarba ejtő kifejezése felett el is siklunk, az semmi esetre sem közömbös, hogy a nyilatkozó egy az SzJSzT által kifejezetten jogellenesnek minősített cselekmény jogszerűségét állítja meggyőző magabiztossággal. Nehezen állítható, hogy egy országos televízió műsorában tett, ilyen elvi érveléssel megfogalmazott kijelentés ne lenne a cselekmény társadalomra veszélyességét illetően fennálló tévedésre alappal okot adónak minősíthető. A ilyen jellegű és tartalmú nyilatkozatok kapcsán a probléma leginkább ott ragadható meg, hogy letöltők többsége nagy valószínűséggel rendszeresebben gyűjt információt saját tevékenységét illetően a televízió adásaiból, mint az SzJSzT szakvéleményeiből. Másképp fogalmazva félő, hogy az SzJSzT véleményeiben megfogalmazottak nem jutnak el a leginkább érdekelt felhasználókhoz.

A jogellenes forrásból történő másolatkészítés kapcsán kialakult jogértelmezési dilemmát Magyar Csaba a következők szerint összegzi: „Mivel a mérlegelést lehetővé tevő gumiparagrafusokat bajosan lehet kikerülni, így a másolás eredeti példányának jogi minőségével kapcsolatban egyértelmű, minden fél számára megnyugtató választ nem találhatunk. Az Szjt. közvetlenül nem tartalmaz erre vonatkozó rendelkezést. Sehol sincs leírva benne, hogy »szabad felhasználás körébe eső többszörözés kizárólag abban az esetben lehetséges, ha az eredeti műpéldány jogszerű körülmények között jött létre«, sem ehhez hasonló. A

²⁴⁶ Ormós Zoltán a Magyar Televízió Kultúrház Extra című műsorában; http://www.media-kabel-muhold.hu/menu.php?main=aktualis&sub=20060322_hir_aktualis99

megoldást az egyéb rendelkezések között tallózva kell megtalálni.”²⁴⁷ Az Sztj. magáncélú másolásra vonatkozó rendelkezései²⁴⁸ – a SzJSzT által hivatkozott²⁴⁹ német szerzői jogi törvénytől²⁵⁰ eltérően – valóban nem tartalmazzak olyan kitétel, amely a magáncélú másolás jogszerűségét az annak alapjául szolgáló forrás jogszerűségéhez kötné. Amennyiben a törvényhozónak határozott szándéka lett volna a másolatkészítés jogszerűségét a forrás jogszerűségéhez kötni,²⁵¹ valószínűleg a számítógépi programalkotásokra vonatkozó szabályokhoz hasonlóan kifejezetten rendelkezett volna arról.²⁵² Az Sztj. vonatkozó szabályai²⁵³ szerint a szoftverről kizárólag biztonsági másolat készíthető. Ennek fényében a számítógépi programalkotás másolása csak akkor jogszerű, ha a másolást végző másolat alapját képző példány vonatkozásában jogszerű felhasználónak minősül.

²⁴⁷ Magyar 2008 p.133.

²⁴⁸ Sztj. 35. § (1)

²⁴⁹ SZJSZT 17/2006. p. 2.

²⁵⁰ Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz) (továbbiakban: UrhG) 53. § (1) Zulässig sind einzelne Vervielfältigungen eines Werkes durch eine natürliche Person zum privaten Gebrauch auf beliebigen Trägern, sofern sie weder unmittelbar noch mittelbar Erwerbszwecken dienen, soweit nicht zur Vervielfältigung eine offensichtlich rechtswidrig hergestellte oder öffentlich zugänglich gemachte Vorlage verwendet wird. Der zur Vervielfältigung Befugte darf die Vervielfältigungsstücke auch durch einen anderen herstellen lassen, sofern dies unentgeltlich geschieht oder es sich um Vervielfältigungen auf Papier oder einem ähnlichen Träger mittels beliebiger photomechanischer Verfahren oder anderer Verfahren mit ähnlicher Wirkung handelt.

²⁵¹ A T/6374. számú törvényjavaslat kísérletet tett erre. A javaslat 6. § (2) bekezdése szerint: Az Sztj. 35. §-ának (8) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép: „(8) Az (1), a (4) és az (5) bekezdésben szabályozott esetekben nem minősül szabad felhasználásnak a többszörözés, ha a szabad felhasználás kedvezményezettje tudja, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a többszörözés nem jogszerűen létrejött műpéldányról vagy a nyilvánosságához nem jogszerűen közvetített műről történik.” A javaslat elemzését lásd részletesen: Gyenge 2010a p. 213-216.;

²⁵² Mint arra Mezei Péter és Senkei-Kis Zoltán egybehangzóan rámutatott, ennek ésszerű magyarázata, hogy a törvényhozó az Sztj. 1999-es megalkotásakor nem láthatta előre a fájlcserelés problematikáját. Vö.: Mezei 2010 p. 172-174.; Senkei Kis Zoltán: Szerzői jogi visszaélések az elektronikus dokumentumok világában, Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, Könyvtár- és információtudományi szakfolyóirat, 54. évfolyam 3. szám (2007) p. 6

²⁵³ Sztj. 58. § (2)

Önmagában az a körülmény, hogy a törvény *expressis verbis* nem zárja ki a másolatkészítés jogszerűségét a forrás jogellenességére figyelemmel, – mint ahogy megteszi ezt a szoftver esetében - kétséggé teszi hogy valamennyi jogellenes forrásból történő másolatkészítés szükségképpen jogellenes lenne. A forrás jogellenességének ténye ugyanakkor önmagában olyan körülmény amely iránymutatást nyújt a jogszerűség kérdésében, még ha a három lépcsős teszt egyetlen lépcsőjének sérelme sem állapítható meg. Ez a sajátosság azon a megfontoláson alapul, hogy jogszerű magatartás alapja nem lehet jogellenes állapot. Ha magáncélú másolat készítőjének cselekménye egyébként meg is felelne a három lépcsős teszt kívánalmainak, a joggyakorlás objektíve jogellenes alapon áll, így nem is tekinthető jogszerűnek. Ennek az okfejtésnek a helyállósága levezethető – egyebek mellett – a Legfelsőbb Bíróságnak a számítógépi programok szabad felhasználásának kérdéskörét taglaló határozatából is. Eszerint: „, azokban az esetekben, amikor valaki a számítógépi program lemezét vagy más hordozót másolás céljára mástól ellenszolgáltatás nélkül megszerzi, a megszerzés jogi formája a haszonkölcsön. A haszonkölcsönbe adás és a haszonkölcsönbe vétel pedig ugyanannak a dolognak a két oldala, ha az egyik tiltott, a másik is szükségszerűen az.,”²⁵⁴

A vélemények között mutatkozó antagonisztikus ellentét súlyát különösen az a körülmény adja meg, hogy a jogértelmezés végeredményének tétje nem kisebb, mint a többszörözést végző büntetőjogi felelősségének megállapíthatósága. A helyzetet tovább fokozza a tény, hogy itt nem néhány vagy néhány száz letöltést végző büntetőjogi felelősségéről, hanem az ország lakosságának jelentős részéről kell beszélnünk, ráadásul olyan cselekmény kapcsán, amelyhez gyakorlatilag semmiféle társadalmi helytelenítés nem párosul.²⁵⁵

²⁵⁴ EBH 2002. 606.

²⁵⁵ A kalózkodás kultúrájáról lásd részletesen: Bodó Balázs: Szükség törvényt bont – a kalózkodás szerepe a kulturális termelés és csere folyamataiban a könyvnyomtatástól a fájlcsere-élő hálózatokig, doktori értekezés, ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola Film-, média- és kultúraelmélet Program Budapest, 2010.

Függetlenül attól, hogy a háromlépcsős teszt sérelmére vagy önmagában a forrás jogellenességének tényére helyezük is a hangsúlyt, összességében megállapítható, hogy a jogellenes forrásból történő másolatkészítés nem minősülhet engedély és díjmentes szabad felhasználásként, feltéve, ha a másolást végző tudja, vagy az adott helyzetben elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a másolás illegális forrásból történik. Amennyiben az ilyen többszörözés vagyoni hátrány okozásával is együtt jár, úgy büntetőjogi felelősség alapját képezheti.

[Ide írhatja a szöveget]

7. A szerzői jogsértés szankciórendszere

Az Szjt. a szerzői jog megsértésének polgári jogi következményeiként határozza meg, hogy a jogosult a jogsértővel szemben követelheti

- a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását,
- a jogsértés vagy az azzal közvetlenül fenyegető cselekmények abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől,
- hogy a jogsértő – nyilatkozattal vagy más megfelelő módon - adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a jogsértő részéről vagy költségének az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak;
- hogy a jogsértő szolgáltatson adatot a jogsértéssel érintett dolgok vagy szolgáltatások előállításában, forgalmazásában, illetve teljesítésében résztvevőkről, a jogsértő felhasználásra kialakított üzleti kapcsolatokról;
- a jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítését;
- a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását, továbbá a kizárólag vagy elsősorban a jogsértéshez használt eszközök és anyagok, valamint a jogsértéssel előállott dolgok lefoglalását, meghatározott személynek történő átadását, kereskedelmi forgalomból való visszahívását, onnan való végleges kivonását, illetve megsemmisítését,
- kártérítést a polgári jogi felelősség szabályai szerint.²⁵⁶

A polgári jogi jogkövetkezmények részletes ismertetését mellőzve, témánk szempontjából elegendő annyit szem előtt tartani, hogy az igen széles körű polgári jogi jogkövetkezmények a személyhez fűződő illetőleg a vagyoni jogok sérelme kapcsán egyaránt irányadóak. A jogsértés büntetőjog értékelése viszont - az alább kifejtettek szerint – kizárólag haszonszerzési célzat fennállása, illetőleg vagyoni hátrány bekövetkezése esetén, tehát tipikusan és szinte kizárólag a vagyoni jogok sérelme kapcsán merülhet fel.²⁵⁷ Előljárójában szükséges rögzíteni, hogy a jövőben a polgári jogi jogkövetkezmények várhatóan lényegesen nagyobb jelentőséghez jutnak, tekintettel az új Büntető Törvénykönyv által végrehajtott

²⁵⁶ Szjt. 94. § (1)-(2)

²⁵⁷ Vö.: Szathmáry 2010a p. 114.

dekriminalizációra.²⁵⁸ Mint Mezei Péter fogalmaz: „Attól, hogy a büntetőjog eszközeivel az állam nem szankcionálná a szerzői jogsértéseket, attól azok még szerzői jogsértések maradnak. Vagyis a polgári jog eszközeivel fel lehet velük szemben lépni. Így különösen a kártérítés fizetésére való kötelezés veszélye lebeg minden, a jogvédett tartalmakat engedély nélkül többszöröző és/vagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tevő felhasználó feje felett.”²⁵⁹

A szerzői jogok büntetőjogi védelme²⁶⁰ először az 1993. évi XVII. törvényben jelenik meg a magyar büntetőjogban.²⁶¹ Ugyanakkor a 329/A. § 1993. május 15. napjával történő hatálybalépését megelőzően sem beszélhetünk szabályozatlanságról a védendő jogtárgy kapcsán, hiszen az egyes szabálysértésekről szóló 17/1968. (IV.14.) számú kormányrendelet – a 19/1983. MT rendelet által beiktatott - 165. §-ában rendelkezett a szerzői művek jogosulatlan használatáról, illetve az e szabálysértés miatti felelősség megállapítása esetén alkalmazható hátrányos jogkövetkezményekről. Az 1983. szeptember 1. napjával hatályos rendelkezés szerint: aki más szerzői jogi védelem alatt álló művét jövedelemszerzés céljából jogosulatlanul hang-, vagy képhordozóra lemásolja, a mű másolatát forgalomba hozza, vagy nyilvánosan előadja, háromezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.²⁶² A törvény csupán lehetőségként és nem kötelezettségként írta elő az eszközül használt másolóberendezés valamint a szabálysértés elkövetése útján előállott hang- vagy képhordozó elkobzását. Ezt a szabályozást a 6/1986. MT rendelet módosította 1986. március 9. napjával, annyiban, hogy a jogosulatlan másolat forgalomba hozatala miatti eljárást a kereskedelmi felügyelőség hatáskörébe utalta.

²⁵⁸ Lásd részletesen a *Fájlcseré és az új Btk. – aquila non captat muscas* című fejezetnél

²⁵⁹ Mezei Péter: Nem lesz bűncselekmény a fájlcserelés?

<http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2012/04/nem-lesz-buncselekmeny-fajlcsereles.html>

²⁶⁰ Fontos ismételt hangsúlyozni, hogy a védelem nem csak a szerzőkre, de ugyan úgy a szomszédos jogi jogosultakra, illetve az őket megillető jogosultságokra is kiterjed.

²⁶¹ Megjegyzendő, hogy a bitorlás törvényi tényállását már ezt megelőzően is tartalmazta a Btk.

²⁶² 17/1968. (IV. 14.) Korm. rendelet. egyes szabálysértésekről, 165. §

E szabályozásban lényegi változás az 1993. évi XVII. törvény 72. §-a alapján következett be, amely 1993. május 15. napjától kezdődő hatállyal integrálta a Büntető Törvénykönyvbe a szerzői és a szomszédos jogok megsértését, bűncselekményé minősítve a korábban szabálysértési felelősséget megalapozó magatartást. Ennek okát a törvény indokolása abban határozza meg, hogy egyrészt a szabálysértési tényállás nem terjed ki mindazokra a magatartásokra, amelyek szankcionálása indokolt, másrészt a szabálysértési törvény által kilátásba helyezett joghátrány alkalmatlan a speciális és generális prevenció céljainak megvalósítására. A 329/A. § (1) bekezdése szerint: aki irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotás szerzőjének művén, előadóművésznél előadói teljesítményén, hangfelvétel előállítójának hangfelvételén, rádió- vagy televízió- műsorán fennálló jog megsértésével vagyoni hátrányt okoz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő. A jogszabály a nemzetközi egyezmények rendelkezéseit szem előtt tartva differenciál az egyéni, eredeti alkotáson fennálló és az ún. műköztetői teljesítményre vonatkozó jogok között, amely utóbbiak alkotják a szomszédos jogok kategóriáját.

Az egyik leglényegesebb változás a szabálysértési tényálláshoz képest az, hogy a törvény a büntetőjogi felelősség megállapításának nélkülözhetetlen feltételként határozza meg a bűncselekmény eredményeként bekövetkező vagyoni hátrányt, amely - a jelenleg hatályos szabályozáshoz hasonlóan – értékhatárhoz nem kötött, tehát bármilyen csekély összegű lehet.

A 329/A. § (2) bekezdése minősített esetként rendelte büntetni az üzletszerű, illetve a jelentős vagyoni hátrányt eredményező elkövetést, a (3) bekezdés pedig a gondatlan elkövetést is a büntetőjogilag értékelendő magatartások körébe vonta. A szabálysértési törvénytől eltérően már nem pusztán lehetőségként merül fel az elkobzás; az (5) bekezdés szerint: el kell kobozni azt az elkövető tulajdonában lévő dolgot, amelyre a bűncselekményt elkövetik. E dolog elkobozható abban az esetben is, ha nem az elkövető tulajdona ugyan, de a tulajdonos a bűncselekmény elkövetéséről előzetesen tudott. Az 1998. évi LXXXVII. törvény 93. §-ának (2)

bekezdése 1999. március 1. napjával hatályon kívül helyezte az elközbásra vonatkozó speciális rendelkezést, így e vonatkozásban a Btk. 77. §-ában tételezett általános szabályok érvényesültek a módosítást követően.

A 2000. március 1. napjáig hatályos törvény az irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotás szerzőjének művén, előadóművészek előadóművészi teljesítményén, hangfelvétel előállítójának hangfelvételén, rádió- vagy televízió- a műsorán fennálló jogának vagyoni hátrány bekövetkezésével járó megsértését rendelte büntetni. A 1999. évi CXX. törvény 36. §-ával végrehajtott módosítás az elkövetési magatartások körébe vonta a film előállítójának a teljesítményén fennálló joga megsértését, egyúttal - a vagyoni hátrány értékelése mellett – tényállási elemként tételezte a haszonszerzési célzatot. A módosítás tovább differenciált a cselekménnyel okozott vagyoni hátrány nagysága szerint, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetve a különösen jelentős vagyoni hátrány bekövetkezését.

A 2001. évi CXXI. törvény a bűncselekmény megnevezését szerzői vagy szomszédos jogok megsértéséről szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésére változtatta és a védendő jogi tárgyak körében tételezte az adatbázis előállítójának a teljesítményén fennálló jogát. A törvényhez fűzött indokolás szerint „a szerzői jogi törvény a védelem alá tartozó szomszédos jogi és más hasonló teljesítményeket tételesen felsorolja, és ezt a kimerítő jellegű felsorolást a Btk. hatályos szövege is átveszi”²⁶³ A bűncselekmény megnevezésének változását ugyancsak a szerzői jogi törvény szóhasználatának módosítása tette szükségessé.

2007. június 1. napjával a 2007. évi XXVII. törvény 89. §-a lényegesen leegyszerűsítette a törvényi tényállást, amennyiben az egyes műtípusok taxatív felsorolását mellőzve, kizárólag a szerzői jogi törvényre hivatkozással határozta meg a büntetőjog szempontból releváns jogsértések körét. Ezzel a módosítással a jogalkotó a korábban is meghatározó kerettényállási jelleget még határozottabban tette, a szankcionálás körét a szerzői jogi törvényben meghatározott valamennyi

²⁶³ 2001. évi CXXI. törvény indoklása, CompLex Jogtár Plusz

jog sérelmére kiterjesztette, egyidejűleg a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok gondatlan megsértésének büntetőjogi fenyegetettségét megszüntette. A törvényi tényállás szerint: aki másnak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát haszonszerzés végett, vagy vagyoni hátrányt okozva megsérti, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő. A törvény a bűncselekmény minősített esetei között rendelte büntetni az üzletszerű elkövetést, illetőleg az okozott vagyoni hátrány nagysága szerint differenciált, anélkül, hogy az elkövetési érték alsó határát meghatározta volna.

A törvényi tényállás alakulása kapcsán egyértelműen felismerhető az a törvényhozói szándék, amely a védendő jogtárgyak körét kerettényállás megalkotásával igyekezett a lehető legszélesebben, illetve teljes körűen meghatározni. A szerzői jogról szóló törvényben foglalt jogokra való általános hivatkozás nem csak azt a veszélyt minimalizálja, hogy valamely, a büntető törvényben nem nevesített műtípusra vagy felhasználási módra vonatkozó jog a büntető törvénykönyv módosításának hiányában büntetőjogi védelem nélkül marad, de egyfajta nélkülözhetetlen állandóságot és folyamatos időszerűséget is biztosít a jogszabálynak. A technikai fejlődés olyan új műtípusok és felhasználási módok megjelenésével jár, amelyek nem feltétlenül lennének értékelhetőek az alkalmazott kerettényállási technikától eltérő szabályozási megoldás adta lehetőségek között. A korábbi szabályozási formák minden olyan esetben szükségessé tették a büntető törvénykönyv módosítását, amikor a szerzői jogi törvény releváns rendelkezései megváltoztak.

Mint arra a 2007. évi XXVII. törvény indokolása - a 2004. évi XLIX. törvénnyel kihirdetett Szerzői Jogi Szerződés²⁶⁴ 12. cikkéhez fűzött közös nyilatkozattal összhangban – rámutat: „a vagyoni jogok gyakorlási módjai a felhasználás engedélyezésére való kizárólagos jog, illetve a megfelelő díjazásra való jogosultság a felhasználás engedélyezésére való jogosultság nélkül. A jog megsértésének kérdése független a szerzőnek rendelkezésére álló gyakorlási

²⁶⁴ WIPO Copyright Treaty (WCT)

módoktól: a szerzői jog megsértése megvalósul akkor is, ha egy engedélyköteles cselekményhez nem kérték a jogosult engedélyét és abban az esetben is, ha a díjigényt nem teljesítették. {...} A Btk. 329/A. § bevezető szövegének átalakítása tehát annak egyértelművé tételét szolgálja, hogy szerzői vagy a szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése megvalósulhat a díjigény megsértésével is.”²⁶⁵ Megjegyzendő, hogy a bírói gyakorlat már a hivatkozott jogszabály hatályba lépése előtt is követte az indokolásban kifejtett elvet. Az irányadó szabály szerint: a szerzői vagy szomszédos jogok megsértése vétségének elkövetési magatartása a jogdíj megfizetésének elmulasztása, amelyet az a természetes személy valósít meg, akinek kötelessége lett volna a fizetési aktus teljesítése, és közömbös, hogy a jogdíj megfizetése kinek a vagyonát terhelte volna.²⁶⁶

További nagy jelentőségű változás, hogy a 2007. évi XXVII. törvény kirekeszti a büntetendő cselekmények köréből a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértését, ha annak elkövetésére gondatlanságból kerül sor. Ennek okát az indokolás abban jelöli meg hogy a korábbi szabályozás – a cselekmény vagyoni jelentőségétől és társadalomra veszélyességétől függetlenül - bármilyen szerzői jogi jogsértés esetén lehetővé tette büntetőjog szankciók alkalmazását, amely gyakorlat ellentétben áll az Alkotmánybíróság 18/2000. (VI.6.) és 11/1992. (III.5.) számú határozataiban a bűncselekménnyé nyilvánítással és a büntetéssel való fenyegetéssel összefüggésben kifejtettekkel.

A 2008. évi XCII. törvénnyel 2009. január 12. napjától beiktatott változtatás szerint a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének vétségi alakzatát valósítja meg, aki a szerzői jogi törvény szerint a magáncélú másolásra tekintettel a szerzőt, illetve a kapcsolódó jogi jogosultat megillető üreshordozó díj, illetve reprográfiai díj megfizetését elmulasztja. A módosítás jól látható célja az volt, hogy a már korábban is érzékelhető, az átfogó védelem biztosításának irányába ható tendenciát erősítse. A kerettényállási szabályozás az üreshordozó jogdíj megfizetése elmaradásának szankcionálása körében nem volt

²⁶⁵ 2007. évi XXVII. törvény indokolása

²⁶⁶ BH2002. 301.

kifogástalannak mondható. Ennek oka első sorban arra vezethető vissza, hogy az üreshordozó díj nem kapcsolódott egyetlen konkrét, kézzel fogható szerzői jogi oltalom alatt álló alkotáshoz sem, bár megfizetésének elmaradása nyilvánvalóan vagyoni hátrányt generált a jogosulti oldalon. A jogszabályi módosítást az a jogalkalmazási anomália tette szükségessé, hogy konkrét, szerzői jogi oltalom alatt álló alkotás hiányában felhasználásról sem eshetett szó, márpedig a jogdíjfizetési kötelezettséget a mű felhasználása alapozza meg. Jól példázza ezt a BH2007.116. számú eseti döntés, amely szerint szerzői jogok megsértésének vétsége nem valósul meg, ha a terhelt saját célú felhasználásra vásárol – más által jogdíj fizetése nélkül másolt és forgalomba hozott – CD lemezeket. A döntés indokolása szerint: a másolt mű megszerzése önmagában nem illeszthető a szerzői jogi törvényben meghatározott tevékenységi körbe, így nem minősül felhasználásnak és nem sérti az alkotás szerzőjének jogát.²⁶⁷ Ehhez hasonlóan – konkrét szerzői jogi védelem alatt álló alkotás, illetőleg a szerzői jogi törvény körében értelmezhető felhasználási tevékenység hiányában – az üreshordozó díj megfizetésének elmaradása sem volt aggálytalanul szankcionálható az alaptényállás alkalmazásával. Ezt a bizonytalanságot a 2008. évi XCII. törvény egyértelműen megszüntette. Az újonnan beiktatott (2) bekezdés „a törvény eredeti szövege helyett nem azt mondja ki, hogy az engedélyezési jog nélkül fennálló bármely díjigény megsértése is a szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jog megsértésének minősül, hanem kifejezetten rögzíti azt, hogy a szerzői jogban szabályozott két átalánydíj típusú díj megfizetésének elmaradását is ugyanúgy kell szankcionálni, mint a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jog megsértését. {...} Ez a kiemelés természetesen nem érinti azt, hogy a jogosultakat az Szjt. alapján megillető kizárólagos jogok, illetve a többi, nem átalányjellegű díj megfizetésének elmulasztása az (1) bekezdés szerint szankcionálandó, ha az ott megjelölt többi tényállási elem is megvalósul”²⁶⁸

²⁶⁷ BH2007.116.

²⁶⁸ 2008. évi XCII. törvény indokolása, CompLex Jogtár Plusz

A törvényi tényállás ezt követően a 2009. évi LXXX. törvénnyel, a differenciáltabb szankciórendszer kialakításának jegyében módosult annyiban, hogy a kiszabható büntetések köréből kikerült a közérdekű munka, illetve a pénzbüntetés. Ez a változtatás ugyanakkor vajmi kevés gyakorlati jelentőséggel bír. A statisztikai adatok azt mutatják, hogy a szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények miatt kiszabott büntetések körében a pénzbüntetés továbbra is meghatározó jelentőséggel bír. Az Országos Kriminológiai Intézet (továbbiakban: OKRI) szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekményeket érintő 2010. évi empirikus elemzése²⁶⁹ szerint a büntetések 55 %-a pénzbüntetés, 1 %-a közérdekű munka, felfüggesztett szabadságvesztés 15 %-a volt. Végrehajtandó szabadságvesztés kiszabására elenyésző mértékben, mindössze az esetek 1 %-ában került sor. Bár a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése csak egy részét – bár igen jelentős részét – teszi ki a szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekményeknek, az OKRI kutatásának eredményei a szerzői jogsértések miatt alkalmazott joghátrányok jellegére is következtetni engednek.²⁷⁰

²⁶⁹ Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p.74.

²⁷⁰ A szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények körében vizsgálta az Országos Kriminológiai Intézet az áru hamis megjelölését, a bitorlást, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértését, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszását, a jogkezelési adat meghamisítását, illetve az iparjogvédelmi jogok megsértését.

[Ide írhatja a szöveget]

8. A fájlcsere büntetőjogi megítélése

A fájlcsere működésének büntetőjogi szempontú vizsgálata kapcsán előjárójában leszögezendő, hogy a Btk. 329/A. § (1) bekezdésének kerettényállási jellegéből következőleg nem lehetséges „vegytiszta” büntetőjogi elemzést végezni. A büntetőeljárás során a történeti, illetőleg adott esetben az ítéleti tényállás minden esetben kizárólag az Szjt-re, illetőleg a sérelmet szenvedett jogokra hivatkozással állapítható meg, hiszen ezen jogok sérelme tényállási elemként tételezett.²⁷¹ Mindezek folytán a büntetőjogi elemzés szükségképpen és jelentős mértékben szerzői jogi alapokra, illetve jogértelmezésre épül, amely az egyes büntetőjogi kérdések tárgyalásánál nélkülözhetetlenné teszi a legfontosabb szerzői jogi kérdések utalás szintű ismételt hivatkozását.

A Büntető Törvénykönyv jelenleg hatályos szövege szerint: aki másnak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát haszonszerzés végett, vagy vagyoni hátrányt okozva megsérti, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A (2) bekezdés szerint: az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a szerzői jogi törvény szerint a magáncélú másolásra tekintettel a szerzőt, illetve a kapcsolódó jogi jogosultat megillető üreshordozó díj, illetve reprográfiai díj megfizetését elmulasztja.²⁷² Az egyes tényállási elemek tárgyalása kapcsán igyekszem felhívni a figyelmet az azok megállapításával, illetve értelmezésével kapcsolatos időszerű jogalkalmazási problémákra.

Mint arról korábban szó volt, a törvényi tényállás módosítása következetesen abba az irányba mutat, hogy a büntetőjog a lehető legszélesebb körben, illetve teljes

²⁷¹ A Be. 2. § (2) bekezdésében rögzített alapvető rendelkezés szerint a vád akkor tekinthető törvényesnek, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy *pontosan körülírt*, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi.

²⁷² Btk. 329/A. (1-2)

körűen biztosítsa a szerzői jogi törvényben biztosított jogok védelmét. A Btk. 329/A. §-ának (1) bekezdése értelmében bármely a szerzői jogi törvényben nevesített jog sérelme – legyen az akár személyhez fűződő, akár vagyoni jog – büntetőjogi felelősség megállapításának alapját képezheti, amennyiben a jogsértő cselekmény haszonszerzési célzatú vagy vagyoni hátrány okozásával jár. Az elkövetési magatartások tehát rendkívül sokszínűek lehetnek, ugyanakkor a vagyoni hátrány tényállási eleme azt feltételezi, hogy e magatartások tipikusan valamely az Szjt-ben meghatározott felhasználásként értékelhetőek. Ennek magyarázata, hogy vagyoni hátrány nyilvánvalóan a vagyoni jogok sérelme kapcsán következik be, e jogok pedig az egyes felhasználási formákhoz köthetőek.²⁷³ A szerzői jog sérelme a bűncselekmény alapesetében valamely konkrét szerzői jogi oltalom alatt álló alkotással összefüggésben és – a fentiek szerint – valamely, a törvényben nevesített felhasználási mód kapcsán valósulhat meg. Az Szjt-ben meghatározott felhasználási módok közül témánk szempontjából különösen a többszörözés²⁷⁴ illetve az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel²⁷⁵ releváns, hiszen a fájlcsereelő rendszerek működése ezen felhasználási formákat feltételezi, illetve követeli meg.

Az interneten hozzáférhető szerzői jogi oltalom alatt álló alkotások pusztán ténye egyértelmű és félreérthetetlen bizonyítéka annak, hogy az adott művekkel összefüggésben felhasználásként értékelendő egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel valósult meg. A hozzáférhetővé tételnek igen változatos formái alakultak ki a gyakorlatban, amelyek közül témánk szempontjából kizárólag a fájlcsereelő rendszerek relevánsak.²⁷⁶ E rendszerek azért is kiemelt

²⁷³ Szjt. 16. §

²⁷⁴ Szjt. 18. § (1)

²⁷⁵ Szjt. 26. § (8)

²⁷⁶ A fájlcsereelő rendszereken kívül működő, tipikusan szerzői jogi oltalom alatt álló művekhez való hozzáférést biztosító oldalak – mint például a „fizetős” FTP oldalak - jogi megítélésük egyszerűbbnek tűnik, hiszen ezek esetében nem egyenrangú felek közötti „fájlcseré” bonyolódik és a jogellenesen hozzáférhetővé tett alkotások letöltésének nem feltétele az egyidejű hozzáférhetővé tétel. A jogellenes forrásból történő másolatkészítés problémaköre azonban ezek kapcsán is felmerül. Az FTP szerverek működéséről és büntetőjogi megítélésükről lásd

jelentőséggel bírnak, mert egyrészt ezek működése során valósul meg az internettel összefüggésben elkövetett szerzői jogsértések túlnyomó többsége, másrészt technikai sajátosságaik folytán párhuzamos felhasználásokat valósítanak meg. Ez utóbbi körülmény akként értendő, hogy a rendszerek tagjai egyidejűleg több, az Szjt. értelmében felhasználásnak minősülő tevékenységet folytatnak, így többszöröznek és egyedi lehívásra hozzáférhetővé tételt végeznek.²⁷⁷ Érdeemes ugyanakkor szem előtt tartani, hogy e két felhasználási forma közül csak a többszörözés jogi megítélése körében merülnek fel vitás kérdések. Az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel esetében a szerzői jog jogosultjának hozzájárulása és - főszabályként – a jogdíjfizetés nélkülözhetetlen, tehát a szabad felhasználás lehetősége még gondolati síkon sem jelenhet meg. A letöltésben megnyilvánuló többszörözés esetleges szabad felhasználáskénti értékelése ugyanakkor kevésbé bír gyakorlati jelentőséggel, tekintettel arra, hogy a fájlcsere komplex folyamatában a többszörözés és az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel – rendszerint - párhuzamosan zajló, egymástól elválaszthatatlan folyamatként jelentkezik.

8.1. A letöltés büntetőjogi megítélése

A letöltésben megnyilvánuló cselekmény az Szjt. fogalomrendszerében többszörözésként értékelendő.²⁷⁸ A törvény ekként határozza meg a mű anyagi hordozón való – közvetlen vagy közvetett – rögzítését, bármilyen módon, akár véglegesen akár időlegesen, valamint egy vagy több másolat készítését a rögzítésről.²⁷⁹ Az Szjt. a többszörözés nevesített formájaként említi a mű tárolását digitális formában elektronikus eszközön, valamint a számítógépes hálózaton

részletesen: Gyarakı Réka: Az on-line elkövetett szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének bűncselekménye, Infokommunikáció és jog, 2010/6. szám (továbbiakban: Gyarakı 2010) p. 215-221.

²⁷⁷ Ibolya Tibor szerint a „letöltés egyben feltöltéssel is jár” állítás csak elméletileg igaz. Ibolya 2012 p. 28.

²⁷⁸ Ibolya 2012 p. 28.

²⁷⁹ Szjt. 18. § (1)

átvitt művek anyagi formában való előállítását.²⁸⁰ Közvetett többszörözésről akkor beszélhetünk, ha a többszörözés nem magáról az eredeti műpéldányról, vagy akárcsak nem is műpéldányról történik. A fájlcserező rendszerek körében a többszörözés nyilvánvalóan digitális technikával megy végbe.²⁸¹ Ezzel összefüggésben rendkívül fontos ismételtén rámutatni arra, hogy az Szjt. szerint a szerzőt – illetőleg a szomszédos jogi jogosultakat – megillető kizárólagos felhasználási jog a mű egészének illetőleg valamely azonosítható részének felhasználására terjed ki.²⁸² A fájlcserező rendszerek működésének jogszerűsége mellett lándzsát török ugyanis gyakorta hivatkoznak arra, hogy a felhasználók kizárólag önmagukban értelmezhetetlen adattöredékeket töltenek le a rendszer más tagjaitól, illetőleg ilyen adatokat tesznek hozzáférhetővé, tehát a felhasználási cselekmények nem a védett műre, csak az említett adatdarabokra vonatkoznak. E körben az azonosíthatóság kérdése meghatározó jelentőséggel bír a büntetőeljárás során. Ibolya Tibor szerint, amennyiben az SzJSzT 7/2008. számú véleményét vesszük irányadónak, úgy az azonosíthatóság kérdésében az érzékelhetőség lesz a meghatározó szempont. Mivel pedig a fájlseletek önmagukban nem játszhatók le, nem nézhetők és hallgathatók meg, - tehát nem érzékelhetőek – nem is minősülhetnek azonosíthatónak. „Az azonosíthatóság (érezkelhetőség) a folyamat végén, az akár több száz forrásból (egyéni felhasználótól) származó adatmennyiség összeillesztése után következik csak be, a letöltő számítógépen.”²⁸³ Az azonosíthatóság kérdésében hasonló álláspontot képvisel Mezei Péter, aki szerint: „a megosztásra szánt adatok valóban csak akkor azonosíthatók, ha azok a lehívásra hozzáférhetővé tételt végző felhasználó

²⁸⁰ Szjt. 18. § (2)

²⁸¹ Megjegyzendő, hogy a digitális többszörözés korlátlan számú, minőségromlás nélküli másolatkészítés lehetőségével biztosítja. A digitális technika megjelenése előtt épp az tette problémamentesen alkalmazhatóvá a szabad felhasználás, illetőleg a magáncélú másolatkészítés szabályait, hogy a rendelkezésre álló technika eszközök kizárólag minőségromlással együtt járó, tehát véges számú másolatkészítésre adtak lehetőséget. A digitális másolás esetében a másolás forrásának minőségével tökéletesen egyező minőségű, korlátlan számú másolat készíthető. Lásd: Mezei 2012a p. 9.

²⁸² Szjt. 16. § (1)

²⁸³ Ibolya 2012 p. 29.

számítógépén a kérdéses fájl egészben megtalálható.”²⁸⁴ Véleményem szerint ugyanakkor az azonosíthatóság – függetlenül az érzékelhetőségtől – szükségképpen fennáll a letöltés befejezését, illetőleg az összes adatsomag összeillesztését megelőzően is. Ha az adatsomagok elnevezés nem fedti a valós tartalmat, az önmagában értelmezhetetlen adatsomag a tényleges tartalom megállapításához nem vezethet. A fájlcserező rendszerek körében ugyanakkor gyakorlatilag kizárható, hogy az egyes adatsomagok azonosíthatatlanok lennének, hiszen ez az a mű érzékelhetővé tételéhez szükséges valamennyi adatsomag megszerzését lehetetlenné tenné. Emellett a letöltést végső tényleges célja nem egyes adatdarabok megszerzése, hanem az összes darab letöltésével az egész mű digitalizált formában történő másolása.²⁸⁵ Hogy ez a végső cél szerinti cselekmény önmagukban értelmezhetetlen – de azonosítható - adathalmazok megszerzése útján valósul meg, a cselekmény megítélése szempontjából közömbösnek látszik. Megjegyzendő, hogy ha az önmagukban értelmezhetetlen részek jogsértő letöltése nem is minősül befejezett cselekménynek, a felhasználó megkezdí a teljes mű letöltését, így cselekménye kísérletként²⁸⁶ értékelendő, amelyet a törvény a befejezett cselekménnyel azonos módon rendel büntetni.²⁸⁷

A torrent technológia használata során a gyakorlatban a többszörözés és az egyedi lehívásra hozzáférhetővé tétel rendszerint és tipikusan párhuzamosan valósul meg. Nem zárható ki ugyanakkor annak lehetősége, hogy a felhasználó kizárólag többszörözést végez. Mint arra Ibolya Tibor rámutat, koránt sem biztos, hogy a letöltés feltöltéssel is jár, hiszen egyrészt a felhasználó a kliensben vagy a tűzfalon letilthatja a seedelést, másrészt ha a sokak által seedelt fájl esetében nem tartozik a leggyorsabbak közé, nem jön létre kapcsolat. Egyáltalán nincs feltöltés, ha a felöltő olyan bolyhoz csatlakozik, ahol rajta kívül nincs más letöltő.²⁸⁸ Mezei Péter szintén azt állapítja meg, hogy a BitTorrent technológia lehetőséget teremt a

²⁸⁴ Mezei 2012a p. 169.

²⁸⁵ Mezei 2012a p. 169.

²⁸⁶ Btk. 16. §

²⁸⁷ Btk. 17. § (1)

²⁸⁸ Ibolya 2012 p. 28. Mezei 2012a p. 168. Mindezekre figyelemmel a hozzáférhetővé tételt nélkülöző letöltés lehetősége reális.

seedelés és/vagy leechelés blokkolására.²⁸⁹ Ezen esetek száma gyakorlatilag elhanyagolható, hiszen a letöltött mű egyidejű hozzáférhetővé tételének hiánya a letöltés lehetőségének megszűnését eredményezheti. „Ezzel függ össze a Bit Torrent egy további fontos elve, mely szerint letölteni csak akkor lehet, ha az adott fájlt (a részadat megérkezését követően azonnal) meg is osztja a felhasználó („*tit-for-tat*” elv). Ezt a feltételt a korábbi generációkhoz képest sokkal hatékonyabban lehet ellenőrizni, leginkább a közösségi oldalak segítségével. Ezen zárt rendszerekből ugyanis a tartósan alacsony megosztási ráta esetén a tagot az adminisztrátorok kizárhatják.”²⁹⁰ Ezzel a ténnyel együtt ugyanakkor - a cselekmény átfogó jogi megítéléséhez - nélkülözhetetlen a többszörözés önálló cselekményként történő vizsgálata.

A büntetőjogi felelősség megállapíthatósága kapcsán alapvető fontosságú kérdés, hogy önmagában a fájlcsere folyamán megvalósuló többszörözés – az esetlegesen egyidejűleg megvalósuló egyedi lehívásra hozzáférhetővé tételre tekintet nélkül, vagy ilyen hiányában - minősülhet-e szabad felhasználásnak vagy sem. Ha igen, úgy tényállási elem²⁹¹ hiányában nem kerülhet sor büntetőjogi felelősség megállapítására. Az kérdés kapcsán kifejtett határozott véleményben az SZJSZT arra a következtetésre jutott, hogy a magáncélú másolásra vonatkozó szabad felhasználásról nem lehet szó akkor, ha a másolást végző tudja, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a másolás illegális forrásból történik.²⁹² A szabad felhasználás feltételeinek egyébként mindenben megfelelő, jogellenes forrásból történő másolatkészítést éppen a forrás jogellenességének ténye zárja ki a szabad felhasználás köréből annak ellenére, hogy a forrás jogszerűségének követelményét a hatályos jogszabályok kifejezetten

²⁸⁹ Mezei 2012a p. 168.

²⁹⁰ Mezei 2009a p.17.

²⁹¹ A szerző illetve a szomszédos jogi jogosultak jogainak sérelme, valamint a vagyoni hátrány bekövetkezése. Btk. 329/A. § (1)

²⁹² SZJSZT 07/08/1. p. 7.

nem írják elő.²⁹³ Spránitz Gergely megközelítése szerint a feltöltés jogellenességének megállapítása esetén a „ius ex iniuria non procreatur”²⁹⁴ jogelv értelmében a letöltést is jogellenesnek kell tekinteni.²⁹⁵ A Mezei Péter által e vonatkozásban kifejtettek szerint: „jogot jogtalanra azonban nem lehet alapítani, vagyis jogellenes forrásról jóhiszemű cselekvés mellett sem lehet jogszerű másolatot készíteni.”²⁹⁶ Mindezek mellett az SZJSZT 17/2006. számú véleményben foglaltak nem hagynak kétséget afelől, hogy a jogellenes forrásból történő másolatkészítés a háromlépcsős teszt egyetlen kritériumának sem felel meg, következésképp nem minősülhet szabad felhasználásnak. A felsorakoztatott érvek tükrében arra következtetésre kell jutnunk, hogy a fájlcsereelő rendszerben megvalósuló letöltés nem minősülhet szabad felhasználásnak,²⁹⁷ így a szerzői engedély és jogdíjfizetés hiányában jogsértő és vagyoni hátrányt generál.²⁹⁸ Szinger András és Tóth Péter Benjámín a fentiekkel szöges ellentétben álló véleménye szerint a letöltésben megnyilvánuló többszörözés abban az esetben is jogszerű, ha az annak alapját képző forrás jogellenes.²⁹⁹ Bodó Balázs szerint: „a letöltés, függetlenül annak forrásától magáncélú másolatkészítésnek minősül, és

²⁹³ Az SzJSzT véleményében foglaltakra minden további nélkül elfogadhatóként hivatkozik Hepp Nóra: „A szürke zóna”- a legális és az illegális szerzői jogi cselekmények határterülete <http://nws.niif.hu/ncd2008/docs/ehu/136.pdf>

²⁹⁴ Jogtalanság nem eredményezhet jogszerűséget.

²⁹⁵ Spránitz Gergely: Digitális tartalmak szerzői jogi védelme online környezetben, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (112) évfolyam 3. szám 2007. (továbbiakban: Spránitz 2007) p. 12. <http://www.sztnh.gov.hu/szerzoijog/cikkek2007/2007-06-spranitz.pdf>

²⁹⁶ Mezei 2012a p. 168. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az SzJSzT jóhiszemű cselekvés esetén nem zárja ki a szabad felhasználás lehetőségét. Erre csak abban az esetben kerül sor, ha a másolást végző tudja, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a másolás illegális forrásból történik.

²⁹⁷ Magyar Csaba szerint: „Maga a főmegállapítás, miszerint »a jogellenes magáncélú másolás nem megengedett, sem szabad felhasználásként, sem pedig a jogdíjigényre való korlátozás alapján « nem más, mint körkörös indokolás, lényege, hogy a jogellenes másolás nem megengedett.” Magyar 2008 p. 131.

²⁹⁸ Mindezek következtében tényállásszerű és büntetőjogi felelősség alapját képezheti.

²⁹⁹ Szinger–Tóth 2004 p. 40.

ekképpen a szabad felhasználás esetei alá tartozik.³⁰⁰ Hasonló álláspontot képvisel Ibolya Tibor, aki szerint a szerzői jogi védelem alatt álló elkövetési tárgyak – a szoftver kivételével – letöltése, másolása torrent technológia használatával – függetlenül a forrás jogszerűségétől - legális, szabad felhasználásnak minősül.³⁰¹ Más megközelítés szerint a fájlcsereletöltési részmozzanata azért tekinthető szabad felhasználásnak, mert a magáncélú másoláshoz kapcsolódó vagyoni jogok az üres-hordozó jogdíj megfizetésével érvényesítésre kerülnek.³⁰² Azonos véleményen van Lattmann Tamás, aki szerint a jelenlegi jogi környezet a jogellenes forrásból történő letöltést az üreshordozó díj megfizetésére tekintettel hajlandó tolerálni.³⁰³ Lattmann álláspontjából következően a fájlcsere során megvalósuló letöltést az egyidejű megosztás ténye zárja ki a szabad felhasználás köréből.³⁰⁴ Ez utóbbival azonos álláspont olvasható ki a ProArt Szövetség e-vonatkozásban tett nyilatkozatából is.³⁰⁵ A bemutatott

³⁰⁰ Bodó Balázs: A szerzői jog kalózai, A kalózok szerepe a kulturális termelés és csere folyamataiban a könyvnyomtatástól a fájlcsere hálózatokig, Typotex, 2011. p. 166.

³⁰¹ Ibolya 2012 p. 28. A szerző azonos álláspontját lásd: Ibolya Tibor : A „torrentraziák” büntetőjogi megítélése, <http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/7.pdf> (továbbiakban: Ibolya-torrentraziák)

³⁰² Belovics Ervin – Molnár Gábor - Sinku Pál: Büntetőjog, Különös Rész, Nyolcadik, átdolgozott kiadás, HVG-ORAC, Budapest, 2009. p. 768. Megjegyzendő, hogy ezen álláspont helytállóságát határozottan cáfolja Mezei Péter. Lásd: Mezei 2012a p. 168.

³⁰³ Lattmann Tamás INDEX-nek adott interjúja Letölteni szabad, megosztani nem, www.index.hu/tech/jog/warez030707/ (továbbiakban: Lattmann-interjú) p. 3.

³⁰⁴ Lattmann-interjú p. 2.

³⁰⁵ ProArt Szövetség a Szerzői Jogokért közleménye: „A fájlcsereprogramok működésének elve az, hogy használói a birtokukban lévő hangfelvételeket számítógépük segítségével a NYILVÁNOSSÁG - azaz a filesharing programok használói - SZÁMÁRA HOZZÁFÉRHETŐVÉ TESZIK. A szerzői jog által védett hangfelvételek ilyen felhasználására jogszerűen csak akkor van lehetőség, ha ehhez a szerző, az előadóművész és a hangfelvétel előállítója előzetesen hozzájárult. E hozzájárulás hiányában a hangfelvétel nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétele jogellenes felhasználásnak minősül. A csere csak úgy tud megvalósulni, hogy a fájlcsereprogramok használói jogszerűtlenül teszik a birtokukban lévő hangfelvételeket az Interneten nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé. Meg kell említeni, hogy arról egyelőre folyik a jogalkotói és jogalkalmazói berkekben vita, hogy jogsértő forrás felhasználásával készíthető-e jogszerűen magáncélú másolat., azaz például az interneten elérhető, oda engedély nélkül feltett hangfelvételtől készíthető-e legális másolat.” <http://www.proart.hu/?menu=gyik>

álláspontok arra enged következtetni, hogy a jogellenes forrásból végzett letöltés,³⁰⁶ illetőleg a fájlcsere letöltési részmozzanata szabad felhasználásnak minősül, így – tényállási elem hiányában - nem valósít meg bűncselekményt.

Magyar Csaba a jogellenes forrásra vonatkozó kifejezett törvényi tiltás hiányát tekinti kiinduló pontnak a jogszerűség kérdésének megválaszolásakor. Véleménye szerint a jogon kívüli, méltányosnak vélt érdekek nem szolgálhatnak alapul ahhoz, hogy a törvényszöveget az állampolgárokra nézve hátrányosan értelmezzék. „Ha egy magatartást a jogszabály nem tilt, akkor az abban az esetben is megengedett, ha annak esetleges tömeges elterjedése bizonyos körben sérelmet okoz”³⁰⁷ A hivatkozott írásában Magyar Csaba a jogellenes forrásból történő magáncélú másolás megengedhetőségének pártját fogja, azzal a – véleményem szerint rendkívül fontos - kitétellel, hogy a letöltő mindig, mint egyén és nem mint tömeg cselekszik, így tevékenysége is egyedileg és nem társadalmi jelenségként bírálható el. Az egyén vonatkozásában pedig a hatályos jog alkalmazandó.³⁰⁸

Véleményem szerint a fent vázolt, konkuráló álláspontok közül *főszabályként* az SzJSzT által képviselt elfogadása indokolt, tehát a jogellenes forrásból történő másolatkészítés nem minősülhet engedély és díjmentes szabad felhasználásként, ennek azonban rendkívül fontos feltétele, hogy a másolást végző tudja, vagy az adott helyzetben elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a másolás illegális forrásból történik. A forrás jogellenességének ténye alapvetően azért zárja ki a szabad felhasználás lehetőségét, mert - mint Mezei Péter fogalmaz – jogot jogtalanra nem lehet alapítani.³⁰⁹ A SzJSzT hivatkozott véleménye

³⁰⁶ Amely az Ibolya Tibor és Mezei Péter által kifejtettek szerint nem feltétlenül párosul hozzáférhetővé tétellel. Vö.: 288. és 289. számú lábjegyzetek és törzsszöveg

³⁰⁷ Magyar 2008 p. 131.

³⁰⁸ Magyar 2008 p. 135.

³⁰⁹ Mezei Péter szerint jogellenes forrásról jóhiszemű cselekvés mellett sem lehet jogszerű másolatot készíteni. Mezei 2012a p. 168.; továbbá: Mezei 2009a p. 51. Vö.: Sránitz Gergely: Digitális tartalmak szerzői jogi védelme online környezetben, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (112) évfolyam 3. szám 2007. p. 12. Véleményem szerint ugyanakkor a jó vagy rosszhiszeműség kérdése nem hagyható figyelmen kívül. Lásd: T/6374. számú törvényjavaslat indokolása, p. 33. <http://www.parlament.hu/irom38/06374/06374.pdf>

ugyanakkor arra enged következtetni, hogy a forrás jogellenességére tekintettel nem zárható ki a szabad felhasználás esetei közül a jogellenes forrásból történő többszörözés, ha az elkövető nem tudja, illetve az adott helyzetben elvárható gondosság mellett nem kellene tudnia, hogy a másolás illegális forrásból történik. Márpedig ha a többszörözés – a forrás jogellenessége ismeretének hiányában - szabad felhasználásként minősülhet, annak kapcsán szerzői jogsértés, illetve – tényállási elem hiányában - bűncselekmény megállapítására sem kerülhet sor.

Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy a forrás jogszerűségének megkövetelése nem példa nélküli a joggyakorlatban. A Fővárosi Bíróság Katonai Tanácsa Kb.V.270/2004/89. számú ítéletének³¹⁰ indokolása szerint:”a bíróság egyúttal kiemeli, hogy a bűncselekmény jogi tárgya a szellemi alkotásokhoz fűződő vagyoni jogok – nevezetesen az irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotások szerzőjének a művén, az előadóművésznek az előadó művészi teljesítményén, a hangfelvétel előállítójának a hangfelvételén, a rádió vagy televízió szervezetnek a műsorán, illetőleg film vagy adatbázis előállítójának a teljesítményén fennálló vagyoni jogok – sérthetlensége, mely jogok csak akkor nem sérülnek, ha „eredeti” szerzői mű kerül felhasználásra.”³¹¹

Mint említettem, az SzJSzT által képviselt álláspont elfogadása főszabályként indokolt. Elképzelhető ugyanis olyan tényállás, ahol a nemo plus iuris jogelv maradéktalan alkalmazása kétséges jogi helyzetet eredményez. A Legfelsőbb Bíróság EBH2006.1494. számú határozata³¹² szerint nem követi el a szerzői és szomszédos jogok megsértését az, aki olyan hanganyagokat tartalmazó CD lemezeket vásárol saját célra, amelyek után nem fizettek szerzői jogdíjat. Az alapul szolgáló tényállás szerint a terhelt ismeretlen személytől, darabonként 500.- forintos áron, szerzői jogi oltalom alatt álló hangfelvételekről jogellenesen

³¹⁰ Forrás: <http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=anonim>

³¹¹ Az ítéletet a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 6.Kbf.109/2007/6. számú ítéletével a szerzői jogok megsértésének vétsége vonatkozásában helybenhagyta. Az ítélet indokolásában általános érvennyel megfogalmazottak annak ellenére relevánsnak nevezhetőek, hogy az ítéleti tényállás szerinti elkövetési magatartás nem fájlcsere- vagy rendszer használata volt.

³¹² Forrás: <http://www.lb.hu/hu/elvhat/14942006-szamu-bunteto-elvi-hatarozat>

készített másolatokat tartalmazó CD lemezeket vásárol, amelyek tartalmával, illetve ezen tartalom jogellenes létrejöttének tényével tisztában volt. A terhelt büntetőjogi felelősségét megállapító ügydöntő határozat indokolása szerint a terhelt azzal a magatartásával, hogy általa is tudottan hamisított, azaz olyan módon hamisított CD lemezeket vásárolt, amelyért nem fizették meg a jogdíjat, elkövette a szerzői és szomszédos jogok megsértésének vétségét. A másodfokú bíróság megállapítása szerint a bűncselekmény megvalósulása szempontjából közömbös, hogy a terhelt az általa vásárolt lemezeket egyedül, vagy mással kívánta utóbb meghallgatni, a jogdíjfizetés hiányában létrejött másolatokat tartalmazó adathordozók megszerzésével a Btk. 329/A. § (1) bekezdésében meghatározott valamennyi tényállási elem megvalósult. A Legfelsőbb Bíróság az ügyben lefolytatott felülvizsgálati eljárás során több vonatkozásban sem osztotta a másodfokú bíróság álláspontját. Döntésének alapját az a megfontolás képezte, hogy a terhelt nem tanúsított olyan magatartást, amely jogdíjfizetési kötelezettséggel járó felhasználásnak minősült volna, következésképpen cselekménye nem sértette az alkotások szerzőinek jogait. A díjfizetés elmaradása – amely egyéb iránt a BH2002. 301. számú eseti döntés alapján a bűncselekmény elkövetési magatartásaként értékelendő – nem alapozhatja meg a terhelt büntetőjogi felelősségét, hiszen a díjfizetési kötelezettség nem az eljárás alá vontat, hanem a másolatok készítőjét és terjesztőjét terhelte. Mint arra a határozat indokolása rámutat, az elkövetéskor hatályos szerzői jogi törvény vonatkozó rendelkezései szerint felhasználás alatt a többszörözés, a terjesztés, a nyilvános előadás, a nyilvánossághoz közvetítés sugárással vagy másként, a sugárzott mű továbbközvetítése, az átdolgozás, valamint a kiállítás minősül. Ebből következően a műpéldány pusztá megszerzése nem tekinthető felhasználásnak s így nem is sérti az alkotás szerzőjének a jogát. A terhelt részéről a haszonszerzési célzat vagy vagyoni hátrány okozása is hiányzott. A cselekmény megítélése kapcsán nincs jelentősége annak, hogy a megszerzett másolatok jogellenesen vagy jogszerűen állottak-e elő, illetve, hogy azok forgalmazására jogszerűen került-e sor.³¹³

³¹³ A határozat indokolásában kifejtettek kapcsán szükséges megjegyezni, hogy a jogsértéssel előállított műpéldány pusztá birtoklása is sérelmes a szerzői kizárólagos jogaira, ha az kereskedelmi céllal történik. Az Szjt. 23. § (1) bekezdése szerint a szerző kizárólagos joga, hogy a művet

Az ítélet - indokolatlanul részletesnek tűnő - ismertetésére a jogellenes forrás kérdésköre kapcsán az alábbiak miatt került sor. A Legfelsőbb Bíróság a terheltet az ellene emelt vád alól bűncselekmény hiányában felmentette és a terhelttől lefoglalt CD lemezek kiadásáról rendelkezett. Ez utóbbi döntés sajátos kérdést vet fel, nevezetesen azt, hogy önmagában az a körülmény, hogy a terhelt az általa megszerzett másolatok birtoklásával bűncselekményt nem követett el, s így a nyomozás során lefoglalt példányok lefoglalásának megszüntetésére került sor – jelentéktelenné teszi-e azt a tényt, hogy a másolatok jogellenesen állottak elő. A másolatok jogellenességének tényét a bíróság nem vitatta az eljárás során. Az sem kérdéses, hogy az értékesítés céljával jogellenesen előállított másolatok tulajdonjogának átruházására a terjesztés kizárólagos jogának megsértésével, hasznoszerzési végett került sor. Mindezek alapján viszont megállapítható, hogy a másolatok bűncselekmény elkövetése útján állottak elő, amely körülmény a Btk. 77. §-ában meghatározott kényszerintézkedés alkalmazását indokolná, akár a többszörözés, akár a terjesztés jogának sérelmével megvalósult bűncselekményt vesszük alapul. Az a körülmény, hogy mindezek ellenére a lefoglalt adathordozók kiadására került sor, arra enged következtetni, hogy a terhelt a tőle lefoglalt

terjessze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Terjesztésnek minősül a mű eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele forgalomba hozatallal vagy forgalomba hozatalra való felkínálással. Terjesztésnek minősül – többek között – a műpéldány tulajdonjogának átruházása. A (2) bekezdés II. fordulata szerint a terjesztés jogának megsértését jelenti a mű jogsértéssel előállított példányának kereskedelmi céllal történő birtoklása is, ha a birtokos tudja vagy neki az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a példány jogsértéssel állott elő. Amennyiben tehát a vizsgált esetben a terhelt nem kizárólag magáncélú felhasználás szándékával vásárolta volna a jogellenes másolatokat tartalmazó adathordozókat, hanem a kereskedelmi célzat is megállapítható lenne, a másolatok pusztán birtoklása is megalapozná büntetőjogi felelősségét, hiszen a terjesztés kizárólagos joga sérelmet szenved. Ilyen esetben nem bír különösebb jelentőséggel, hogy a jogsérelem folytán milyen összegű vagyoni hátrány következett be, hiszen a cselekmény elkövetése - a kereskedelmi jellegből adódóan – hasznoszerzési céllal történik, amely körülmény - a szerzői jogi jogsértés megvalósulására is figyelemmel - a büntetőjog felelősséget vagyoni hátrány bekövetkezésének hiányában is megalapozza.

másolatok tulajdonjogát jogszerűen megszerezte, ezért azokat – az eljárás vonatkozásában, bűncselekmény hiányában történő megszüntetésére figyelemmel – részére kellett kiadni. Ha a jogellenes másolatokat birtoklása nem sért szerzői jogot, akkor a jogszerűen birtokolt példányok utóbbi szabad felhasználása sem zárható ki jogszerűen. Ennek körében a jogszerű birtokos a műről engedély és díjmenetesen másolatot készíthet,³¹⁴ a szabad felhasználás általános szabályai³¹⁵ szerint. Az ilyen magáncélú másolatok ugyanakkor – a Legfelsőbb Bíróság által megállapítottan - jogellenesen létrejött másolatokról készülnek, tehát nyilvánvalóan jogellenes forrásból származnak. E gondolatmenet a *nemo plus iuris* elv maradéktalan alkalmazhatóságával összefüggésben - megítélésem szerint – ésszerű aggályokat vet fel. Mindezek alapján – különös tekintettel a Legfelsőbb Bíróság döntéséből levonható következtetésekre - az a ténymegállapítás tűnik helytállónak, hogy a jogellenes forrásból történő másolás nem általánosságban és nem feltétlenül esik kívül a szabad felhasználás körén, tehát nem szükségképpen jogellenes.

Mivel a jogellenes forrásból történő másolatkészítés nem minősülhet szabad felhasználásként, amennyiben a másolást végző tudja, vagy az adott helyzetben elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a másolás illegális forrásból történik,³¹⁶ a büntető jogalkalmazó nem elégedhet meg pusztán annak megállapításával, hogy a forrás maga jogellenes-e vagy sem. Elengedhetetlen annak vizsgálata, hogy a másolatot készítő tudomással bírt-e,³¹⁷ - vagy adott esetben tudomással kellett-e bírnia – a másolás forrásának jogellenes mivoltáról. Ezzel összefüggésben – a Mezei Péter által e vonatkozásban kifejtettek³¹⁸

³¹⁴ Szt. 25. § (1)

³¹⁵ Szt. 33. § (2)

³¹⁶ SZJSZT 07/08/1. p. 7.

³¹⁷ Büntetőjogi szempontból helyesebb, illetve célszerűbb úgy megfogalmazni a kérdést, hogy az ismeret hiánya bizonyítható-e vagy sem.

³¹⁸ Mezei Péter szerint az eredeti release ismeretében kizárható a forrás jogszerűsége tekintetében a tévedés lehetősége. Lásd: Mezei-észrevételek p. 8. A büntetőjogi felelősség kérdésében azonban elsőrangú kérdés, hogy a tévedés lehetősége kétségtelenül, illetve bizonyítható módon kizárható-e. Véleményem szerint nem. A tévedés lehetősége minden esetben egyedileg vizsgálendő és nem

figyelemmel pusztán elvi síkon - felmerülő érdekes kérdés, hogy a büntethetőséget az említett estekörben a büntetőjog értelemben vett tévedés,³¹⁹ vagy a bűncselekmény hiánya zárja ki. Kézenfekvő válasznak tűnik, hogy a tévedés, hiszen az elkövetéskor – tehát a többszörözés végzésekor – a letöltést végző nem tud arról, hogy a forrás jogellenes. A tévedés, mint büntethetőséget kizáró ok lehetősége csak akkor merül fel, amennyiben a cselekmény bűncselekmény. Ha viszont a jóhiszemű letöltő cselekménye nem esik kívül az engedély és díjmentes szabad felhasználás esetkörén,³²⁰ akkor a tévedés, mint büntethetőséget kizáró ok fel sem merülhet, hiszen a többszörözés nem sért szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogot, tehát nem bűncselekmény. Ebben a körben tehát a forrás jogellenességét illetően fennálló tévedés nem büntethetőséget kizáró okként jelenik meg, hanem önmagában a jogellenes forrásból történő többszörözést emeli ki a büntetendő cselekmények köréből.

A ProArt Szövetségnek a tévedés lehetősége vonatkozásában kifejtett álláspontja szerint az a tény, hogy a fájlcserező rendszerekben letölthető alkotások hozzáférhetővé tételére jogellenesen kerül sor, nyilvánvaló, illetve köztudomású.³²¹ Márpedig a büntetőeljárásról szóló törvény (továbbiakban: Be.) vonatkozó rendelkezései³²² szerint nem kell bizonyítani azokat a tényeket,

zárható ki azon az alapon, hogy a fájlcserezők – illetve az eredeti megosztók – köztudomásúlag, szinte kivétel nélkül jogellenesen végzik az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tételt. Az ténylegesen valószínűtlen, hogy a szerző vagy a szomszédos jogi jogosult hozzájárulna a mű fájlcserező rendszerben történő hozzáférhetővé tételéhez, azonban a letöltését végző vonatkozásában a forrás jogellenességének ismerete bizonyítást igényel.

³¹⁹ Btk. 27. § (2)

³²⁰ A szabad felhasználás feltételrendszerének egyébként megfelelő többszörözést a forrás jogellenességének ismerete zárja ki a szabad felhasználás köréből. Vö. SZJSZT 17/2006.

³²¹ „A cserebere csak úgy tud megvalósulni, hogy a fájlcserező programok használói jogszerűtlenül teszik a birtokukban lévő hangfelvételeket az Interneten nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé.” <http://www.proart.hu/?menu=gyik> Továbbá: „...köztudomású az is, hogy a chateléshez egyáltalán nem szükséges a csevegők PC-inek háttértárában található mappák közvetlen kapcsolatán és adatcserején alapuló peer-to-peer technika alkalmazása.” <http://index.hu/tech/jog/diablo5483/>

³²² Be. 75. § (3)

amelyek köztudomásúak, vagy amelyekről az eljáró bíróságnak, ügyésznek, illetőleg nyomozó hatóságnak hivatalos tudomása van. Amennyiben a forrás jogellenessége bizonyítást nem igénylően nyilvánvaló, az ilyen forrásból letöltők cselekménye szükségképpen és minden esetben kívül esik a szabad felhasználás esetkörén. Ennek elfogadásával arra a következtetésre kellene jutnunk, hogy az SzJSzT teljesen feleslegesen alkotta meg a 17/2006. számú szakvéleményét, hiszen a forrás jogellenességének ismerete - szükségképpen minden esetben megállapítható. Az elhatárolási pontként értékelendő jó vagy rosszhiszeműség vizsgálatának a nyilvánvalóságra hivatkozással történő kizárása véleményem szerint kevésbé fogadható el. A letöltést végző személy tudattartalmát kizárólag az eset összes körülményeinek ismeretében ítélni meg a jogalkalmazó, már ha a büntetőeljárásban irányadó garanciális alapelvek sérelmét nem kívánja kockáztatni. Kollektív tudat létének általános feltételezése – legalább is büntetőjogi szempontból - abban az esetben sem tűnik célravezetőnek, ha a fájlcsereelő rendszerek működése azt valószínűsíti.

A forrás jogellenessége tekintetében esetlegesen fennálló tévedés vizsgálatát az SzJSzT szerzői jogi szempontból szükségtelennek minősíti. „Nyilván nem kerülhet sor sem polgári, sem esetleg a büntetőjogi következmények alkalmazásáról olyankor, amikor jóhiszemű eljárásról van szó, és az érintett jogágak szankciórendszerében figyelembe veendő tudattartalmak és egyéb feltételek (mint a szándékosság, gondatlanság vagy az adott helyzetben való elvárhatóság) nem állapíthatók meg.”³²³

Véleményem szerint, ha - kevésbé elfogadható módon - mindenfajta bizonyítás nélkül, megdönthetetlen vélelemként állítjuk is a forrás jogellenességének ismeretét, - a jogellenes forrásból történő többszörözés vonatkozásában megjelenő, határozott jogirodalmi álláspontokra figyelemmel - a jogellenes forrásból történő letöltés jogellenességének, illetve társadalomra veszélyességének kérdésében fennálló tévedés lehetősége nem zárható ki, sőt okkal

³²³ SZJSZT 17/2006. p. 15.

valószínűsíthető. Az ilyen tévedést viszont a hatályos törvény büntethetőséget kizáró okként határozza meg.³²⁴

8.2. A hozzáférhetővé tétel büntetőjogi megítélése

Továbbra is szem előtt tartva azt a tényt, hogy a fájlcsere folyamatában a többszörözés és az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel³²⁵ rendszerint egyidejűleg megvalósul, indokolt figyelmet fordítani a pusztán hozzáférhetővé tételben megnyilvánuló magatartások jogi megítélésére. A fájlcsere rendszerben történő hozzáférhetővé tétel³²⁶ az Szjt. fogalomrendszerében egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tételként³²⁷ értelmezhető.³²⁸ A hozzáférhetővé tétel, vagy a feltöltés kifejezések – a fájlcserehez hasonlóan – nem juttatja kifejezésre a tevékenység valódi mibenlétét, hiszen nem arról van szó, hogy a fájlcsere rendszer tagjai központi szerverre töltik fel a megosztani kívánt adatokat.³²⁹ A „feltöltő” csupán lehetővé teszi, hogy a személyi számítógépén digitalizált

³²⁴ Btk. 26. § (2) Lásd részletesen: Társadalomra veszélyesség című résznél

³²⁵ A nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételt az Infosec-irányelv 3. cikkének (2) bekezdése vezette be európai uniós szinten. Mezei 2009a 52.o.

³²⁶ A hazai jogirodalomban eltérő álláspontok alakultak ki abban a tekintetben, hogy az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tételben megnyilvánuló magatartás illehető-e a feltöltés megnevezéssel. Az SzJSzT rendszeresen alkalmazza szakvéleményeiben a feltöltés kifejezést, amitől több szerző szintén nem zárkózik el (lásd: Nagy Zoltán András 2009. p-239. Ibolya-torrentazziák; Fodor 2009 p-84.) Más szerzők viszont, - köztük Mezei Péter - kategorikusan kizárják a feltöltés kifejezés alkalmazhatóságának lehetőségét. (ld. Szerzői jog a XXI. században – A torrentezés büntetőjogi vonatkozásairól, <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2010/09/torrentezes-buntetojogi-vonatkozasairol.html>)

A dolgozat a közérthetőség kedvéért esetenként az egyedi lehívásra történő hozzáférhető tétel szinonimájaként használja a feltöltés kifejezést, teljes mértékben osztva ugyanakkor a Mezei Péter által kifejtetteket.

³²⁷ A nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

³²⁸ Szjt. 26. § (8)

³²⁹ Vö.: 155. számú lábjegyzet

formában tárolt adatokról a rendszer más tagjai másolatot készítsenek.³³⁰ A magatartás felhasználásnak minősül, s mint ilyen, a szerző engedélyéhez kötött és – főszabályként - díjfizetési kötelezettséggel jár.³³¹ Ezen felhasználási forma esetében a törvény - többszörözéstől eltérően – nem ad lehetőséget a szerző kizárólagos jogainak korlátozására, a szabad felhasználás lehetősége fel sem merül,³³² így a cselekmény büntetőjogi megítélése is lényegesen egyszerűbb. Ha az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tételre a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül kerül sor, a szerzői jog sérelme nyilvánvalóan megvalósul. Amennyiben ehhez vagyoni hátrány vagy haszonszerzési célzat is párosul, büntetőjogi felelősség megállapítására kerülhet sor.³³³ A hozzáférhetővé tétel történhet egyrésztől úgy, hogy a teljes művel rendelkező felhasználó mások számára hozzáférhetővé teszi az alkotást,³³⁴ másrésztől úgy, hogy mások által hozzáférhetővé tett adatok letöltését megkezdi.³³⁵ Ez utóbbi esetben a letöltést végző célja nem feltétlenül a teljes mű hozzáférhetővé tétele, sokkal inkább a

³³⁰ „E meghatározás egyáltalán nem feltételezi, hogy a hozzáférhetővé tételt többszörözés is kövesse, vagyis az elérhetőség megteremtése elegendő a kizárólagos jog megsértéséhez.” Mezei 2012a p. 169. Azonos álláspontot képvisel Fodor Klaudia Franciska, aki szerint a kizárólagos jog sérelme a lehívásos (on demand) áramlás lehetőségével megvalósul. Fodor 2009 <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200908-pdf/04.pdf> p. 85.

³³¹ Szjt. 16. § (1) Vö.: Faludi-Gyenge 2011 p. 79.

³³² Magyar 2008 p. 137.

³³³ Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 52-54.

³³⁴ Eredeti release.

³³⁵ Feltéve, hogy a kliensben vagy a tűzfalon nem tiltja le a seedelést. Lásd: Ibolya 2012 p. 28. Megjegyzendő, hogy Ibolya Tibor szerint az azonosíthatóság problémája miatt kétséges a torrentező büntetőjogi felelőssége a hozzáférhetővé tétel kapcsán, ha a letöltött szerzői jogi védelem alatt álló művet nem tölti vissza 100 %-osan. Ibolya-torrentraziák p. 5.; Vö.: Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesületének az új Büntető Törvénykönyvről szóló előterjesztéshez fűzött észrevétele (2012.03.29.) (továbbiakban: MSZJF II.) p.2. „A terjesztés, mint felhasználás a jogosult kizárólagos engedélyezési jogai körébe tartozik. Ebből következően a terjesztés kizárólag felhasználási engedély alapján kezdhető meg, amely felhasználási engedély részint magában foglalja magát az engedélyt, és meghatározza az engedély fejében fizetendő díjat. Mivel pedig a terjesztés cselekménye az egységes joggyakorlat szerint a felkínálással megvalósul, a terjesztés szükségszerűen vagyoni hátrányt is okoz, ha azt a szükséges engedélyek hiányában kezdi meg az elkövető.”

mások által hozzáférhetővé tett alkotás többszörözése, aminek viszont szükségszerű velejárója az egyidejű hozzáférhetővé tétel.³³⁶ Az ilyen hozzáférhetővé tételbe a felhasználó egyszerűen belenyugszik, tehát eshetőleges szándékkal³³⁷ cselekszik.³³⁸ Meg kell jegyezni, hogy - a cselekmény társadalmilag elfogadott és tömeges jelege miatt – a hozzáférhetővé tétel kapcsán is okkal valószínűsíthető a társadalomra veszélyesség tekintetében fennálló tévedés lehetősége.

A hozzáférhetővé tett adatok jellegét illetően indokolt hivatkozni a többszörözés körében kifejtettekre, miszerint a hozzáférhetővé tett adatsomagok önmagukban való értelmezhetetlensége nem bír relevanciával. A felhasználásra vonatkozó kizárólagos jog nem csak az egész művet, hanem annak egyes azonosítható részeit is érinti. Így, a még teljes egészében le nem töltött alkotás már megszerzett részeinek engedély nélküli hozzáférhetővé tétele ugyanúgy jogsértő, mint a teljes mű hozzáférhetővé tétele. Indokolt itt hivatkozni az azonosíthatóság kérdésével összefüggésben korábban kifejtettekre, miszerint valószínűtlen, hogy az egyes letöltött és egyidejűleg hozzáférhetővé tett „szeletek” ne állnák ki az azonosíthatóság³³⁹ próbáját, hiszen ennek hiányában a letöltést végzőt képtelenné tennék valamennyi szelet megszerzésére.

Az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel büntetőjogi megítélése kapcsán kiemelendő, hogy a cselekmény rendkívül nehezen bizonyítható. Ibolya Tibor

³³⁶ „... bár egyesek nem látnak semmi kivetnivalót abban, ha valaki magának lement egy dalt az internetről (amivel általánosságban egyet is lehetne érteni), valójában figyelmen kívül hagyják azt a tényt, hogy ezt követően maguk is feltöltőkké válnak.” Mezei 2009a p.52.

³³⁷ Btk. 13. §

³³⁸ E gondolatmenet ugyanakkor nem vezethet arra a téves következtetésre, hogy a letöltést és hozzáférhetővé tételt végző személy szándéka pusztán a letöltésre terjedt ki, hiszen a két folyamat elválaszthatatlansága a rendszer tagjai számára nyilvánvaló.

³³⁹ Ibolya Tibor szerint az azonosíthatóság a letöltési folyamat végén következik be. Lásd részletesen: Ibolya-torrentazziák p.5. Megjegyzendő, hogy Ibolya Tibor elméletében az azonosíthatatlan darabok hozzáférhetővé tétele jó eséllyel – jogellenes forrásból történő letöltéshez nyújtott - bűnszegédi magatartásként (Btk. 21. § (2)) értékelhető.

meglátása szerint a nyilvánossághoz közvetítés a büntetőjogban megkívánt kétséget kizáró módon történő bizonyítása csak próbaletöltéssel lehetséges, a konkrét szerzői műpéldány egészére, megfelelő dokumentálás mellett.³⁴⁰ Csak ilyen módon cáfolható ugyanis az a gyanúsított típusvédekezés, hogy a hozzáférhetővé tett műpéldány csak nevében azonos a szerzői jogi védelem alatt álló alkotással.³⁴¹ Véleményem szerint a próbaletöltés a fájlcsere rendszer útján hozzáférhetővé tett alkotások vonatkozásában gyakorlatilag kivitelezhetetlen, tekintettel arra, hogy a letöltés egyidejűleg több, adott esetben több száz forrásból történik. Igen kicsi az esélye annak, hogy a próbaletöltést végző egyetlen forrásból jusson hozzá a letölteni kívánt adatokhoz.

8.3. A fájlcsere komplex folyamata

Mint arról már több ízben szó volt, a torrent technológia³⁴² működése során a többszörözés és a hozzáférhetővé tétel egymástól elválaszthatatlanul és egyidejűleg valósul meg.³⁴³ Ezért a fájlcsere nem statikusan, hanem dinamikájában, a folyamat komplex jellegét szem előtt tartva indokolt vizsgálni.³⁴⁴ A BitTorrent alapvető fontosságú elve szerint letölteni csak akkor lehet, ha az általa letöltött részadatot hozzáférhetővé is teszi a felhasználó.³⁴⁵ Ennek hiánya a rendszerből történő kizárást eredményezheti.³⁴⁶ A fájlcsere, mint

³⁴⁰ Ibolya 2012 p. 33.

³⁴¹ Az ún. fake fájlok nem az elnevezésüknek megfelelő, vagy hasznosíthatatlan adatokat tartalmaznak. Lásd: Mezei 2010 p.140. Megjegyzendő, hogy a fájlcsere rendszerben igen hatékonyan szűrik az ilyen jellegű adatállományokat, ezért igen kicsi az esélye, hogy az elnevezés ne fedné a valós tartalmat. Kétségtelen ugyanakkor, hogy ez a „belső ellenőrzés” az elnevezés és a valós tartalom azonosságának kétséget kizáró módon történő bizonyításához elégtelen.

³⁴² A technológiai folyamat részletes elemzését lásd Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 49-50.; továbbá Mezei 2012a p. 72-74.

³⁴³ Eltekintve az atipikus esetektől lásd: 288. és 289. számú lábjegyzet és törzsszöveg

³⁴⁴ Mezei 2009a p.52.

³⁴⁵ Az elérhetőség megteremtése elegendő a kizárólagos jog megsértéséhez. Nem szükséges, hogy a hozzáférhetővé tett alkotás letöltésére sor kerüljön. Lásd: Mezei 2012a p.169.

³⁴⁶ Mezei 2012a p. 169.

komplex folyamat jogi, illetve büntetőjogi megítélése körében konkuráló álláspontok az egyes részcselekmények megítélésétől függően térnek el egymástól. Mezei Péter szerint a fájlcsere útján történő letöltés és hozzáférhetővé tétel egyértelműen sérti a szerzői jogosultak többszörözéshez, illetve a hozzáférhetővé tételhez fűződő kizárólagos jogosultságát, felhasználók a magáncélú többszörözés védelmére nem tarthatnak igényt. Ennek oka, hogy a fel- és letöltés részmozzanata nehezen különíthető el, illetve a felhasználók a rendszerint jogellenes forrásból származó alkotásokat hozzáférhetővé teszik.³⁴⁷ Ebben a megközelítésben tehát mind a jogellenes forrásból történő letöltés, mind az egyidejű hozzáférhetővé tétel – így szükségképpen a komplex folyamat - büntetőjogi felelősség alapját képezheti.³⁴⁸ Más vélemények szerint a jogellenes forrásból történő letöltést kizárólag az egyidejű hozzáférhetővé tétel zárja ki a szabad felhasználás köréből.³⁴⁹ Eljárásjogi szempontból rendkívül izgalmas Ibolya Tibor véleménye, aki szerint: ”a letöltés nem bűncselekmény, annak vélelmezése pedig – még abban az esetben is, ha az otthoni felhasználó számítógépén volt torrent kliens – hogy az feltöltés mellett került letöltésre, a fentebb már részletezett technikai lehetőségek miatt büntetőeljárás alapjául nem szolgálhat”³⁵⁰ Az idézett vélemény *csak* arra enged következtetni, hogy önmagában a szerzői jogi oltalom alatt álló alkotás léte nem bizonyítja a hozzáférhetővé tétel megvalósulását, ahogy általában a torrent kliens használata sem. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy az engedély és díjfizetés nélkül végzett hozzáférhetővé tétel ne lenne bűncselekményként értékelhető. A hangsúly itt a bizonyíthatóságon van, ami – a fentiekből következőleg – abban az esetben lehet sikeres, ha a nyomozó

³⁴⁷ Mezei 2012a p. 170.

³⁴⁸ Azonos álláspontot fogalmaz meg az OKRI empirikus elemzése. Lásd: Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 52-53.

³⁴⁹ Lásd: A letöltés büntetőjogi megítélése kapcsán kifejtettek.

³⁵⁰ Ibolya 2012 p. 30. Megjegyzendő, hogy a szerző olyan esetek kapcsán fejteti ki idézett véleményét, amikor más bűncselekmény miatt indult eljárásban végrehajtott házkutatás során találják az eljárás alá vont személyi számítógépén audiovizuális tartalmakat. Ezzel ellentétes véleményt fogalmaz meg Szathmáry Zoltán, aki szerint a kliensprogram megléte a jogellenes forrásból történő másolásra utal, így a winchesteren megtalálható zeneművek ilyen esetben bűncselekmény gyanúját keltik. Lásd: Szathmáry 2010a p. 156.

hatóság a letöltést és a hozzáférhetővé tételt folyamatában lenne képes vizsgálni.³⁵¹ Amennyiben a felhasználó a letöltést követően nem biztosítja a hozzáférhetővé tételt, pusztán az előbbi felhasználásra vonatkozóan állnak rendelkezésre adatok. Ibolya Tibor véleménye szerint tehát:”az audiovizuális művek letöltése Magyarországon legális, a feltöltés »a nyilvánosság felé történő közvetítés« pedig egyrészt bizonyíthatatlan, illetve rendkívül költséges bizonyítással jár, másrészt a vagyoni hátrány okozását, mint eredményt ekkor sem lehet megállapítani, az elmaradt vagyoni előny konkrét összegének hiányában.,³⁵²

Véleményem szerint – a „feltöltés” bizonyíthatóság tekintetében maradéktalanul osztva Ibolya Tibor álláspontját - a fájlcsere során megvalósuló letöltés és egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel – így a komplex tevékenység – a jelenleg hatályos jogszabályi rendelkezések szerint tényállásszerű, tehát büntetőjogi felelősség alapját képezheti. Egyrésztől ugyanis a jogellenes forrásból történő magáncélú másolat nem minősülhet szabad felhasználásnak, másrészt a hozzáférhetővé tétel minden esetben engedély és díjköteles felhasználói magatartás. Ezen felhasználások engedély és díjfizetés hiányában sértik a szerzők és a szomszédos jogi jogosultak kizárólagos jogait és vagyoni hátrány okozásával járnak. Természetesen az a körülmény, hogy egy magatartás tényállásszerű, nem feltétlenül eredményezi a büntetőjogi felelősség megállapíthatóságát, illetve nem indokolja büntetés kiszabását vagy intézkedés alkalmazását. E körben indokolt utalni a társadalomra veszélyesség,³⁵³ illetve a társadalomra veszélyesség ismeretének³⁵⁴ – esetenként vizsgálendő – hiányára.

³⁵¹ A kliens program adatai alapján megállapítható az éppen letöltés alatt álló, illetve a már teljes egészében letöltött és hozzáférhetővé tett alkotások adatai.

³⁵² Ibolya-torrentazziák p. 5.

³⁵³ A Be. 190. § (1) bekezdésének j) pontja szerint az ügyész a nyomozást határozattal megszünteti és megrovást alkalmaz, ha a gyanúsított cselekménye már nem veszélyes, vagy oly csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legenyhébb büntetés kiszabása, vagy más intézkedés alkalmazása is szükségtelen.

³⁵⁴ A Btk. 27. § (2) bekezdése szerint nem büntethető, aki a cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az a társadalomra nem veszélyes és erre a feltevésre alapos oka van.

Bár a fájlcsele mindig komplex tevékenységként, dinamikájában vizsgálándó,³⁵⁵ az egyes részcselekmények elemzése mégsem tekinthető feleslegesnek, különösen, ha a rendbeliség és halmazat kérdéskörét vesszük górcső alá. A bűncselekmény sértettje nyilvánvalóan az a „más” személy lesz, akinek az Szjt-ben meghatározott kizárólagos joga a cselekmény kapcsán - vagyoni hátránnyal járó - sérelmet szenved.³⁵⁶ E körbe tartozik a szerző, a kapcsolódó jogok jogosultja, illetve bárki, aki az értékesítési folyamatban a bűncselekmény folytán kárt³⁵⁷ szenved a cselekmény kapcsán.³⁵⁸ Szathmáry Zoltán szerint: „a Btk.329/A. §-a egy önálló törvénnyel szabályozott jogviszony-rendszer megsértését rendeli büntetni, középpontjában a művel és az ahhoz kapcsolódó – szerzői és szomszédos jogi – jogosultakkal, másként fogalmazva a sértett ezen vagyoni jogok jogosultja.”³⁵⁹ A halmazat kérdésében a sértettek száma lesz a meghatározó,³⁶⁰ ugyanakkor rendkívül fontos szem előtt tartani, hogy a cselekménnyel érintett műveken rendszerint több jogosultnak párhuzamosan fennállók kizárólagos engedélyezési joga és díjigénye van.³⁶¹ Ez a körülmény –

³⁵⁵ Mezei 2009a p. 52.

³⁵⁶ A szerzői jogvédő illetve közös jogkezelő szervezetek sértetti minőségének lehetőségéről lásd részletesen: Ibolya 2012 p. 31.; Az összekapcsolt és közös művek jogosultjainak sértetti minőségéről lásd részletesen: Szathmáry Zoltán: A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének halmazati kérdései, valamint a sértett a zenei és filmalkotások vonatkozásában, Magyar Jog , 2010/10. (továbbiakban: Szathmáry 2010b) p. 623

³⁵⁷ Megjegyzendő, hogy Kiss Tibor hivatkozott írásában kifejezetten kárról beszél, míg a 329/A. § a vagyoni hátrányt tekinti relevánsnak. Erről részletesen lásd : A vagyoni hátrány című fejezetben írottakat.

³⁵⁸ Kiss Tibor: Szerzői jogi jogsértések büntetőjogi jogkövetkezmenyei http://www.debreceenjogimuhely.hu/archivum/4_2006/szerzoi_jogi_jogsertesek_buntetojogi_jogk_övetkezmenyei/ (továbbiakban: Kiss Tibor 2006) p. 9.

³⁵⁹ Szathmáry 2010a p. 114.

³⁶⁰ Kardos Andrea – dr. Szilágyi Dorottya: Szellemi alkotások büntetőjogi védelme, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (116.) évfolyam 6. szám, 2011. december, <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201106-pdf/01.pdf> (továbbiakban: Kardos-Szilágyi 2011) p. 15.

³⁶¹ Szathmáry 2010b p. 625. Megjegyzendő, hogy a szerző véleménye szerint az összes jogosult sértetti pozíciójának elismerésére vonatkozó teória alkalmazhatatlan, mivel jelentős számú zenei

tekintettel arra is, hogy a fájlcsere folyamatában egyidejűleg két kizárólagos vagyoni jog (a többszörözés és a hozzáférhetővé tétel joga) sérül, a sértettek számához igazodó rendbeliség kérdését meglehetősen bonyolulttá teszi. A gyakorlatban a halmazat alapját a felhasználással érintett műpéldány és a jogosulatlan felhasználás együttesen képezi.³⁶² Egy adott mű többféle, különböző jogdíjfizetési kötelezettséget sértő felhasználásai többrendbeli bűncselekmény megállapítását teszik lehetővé.³⁶³ Ennek fényében a szabad felhasználásnak nem minősülő többszörözés és a hozzáférhetővé tétel után járó jogdíjak megfizetésének hiányában, minden egyes fájlcsere – legkevesebb - két bűncselekményt valósít meg,³⁶⁴ tehát valóságos homogén alaki halmazat³⁶⁵ létesül. Mivel két egymástól különálló szerzői jog sérelme valósul meg egyidejűleg a cselekmény folytán, a valóságos alaki halmazat megállapíthatóságát a folytatólagosság³⁶⁶ törvényi egysége nem zárja ki.

mű és filmalkotás érintettsége esetén rendkívül időigényes feladat a művek szerzői és szomszédos jogi jogosultjának és jogviszonyaik hiánytalan felderítése.

³⁶² Szathmáry 2010b p. 626.

³⁶³ Vö.: BH2002. 301. II. A szerzői vagy szomszédos jogok megsértése vétségének elkövetési magatartása a jogdíj megfizetésének elmulasztása, amelyet az a természetes személy valósít meg, akinek kötelessége lett volna a fizetési aktus teljesítése, és az közömbös, hogy a jogdíj megfizetése kinek a vagyonát terhelte volna.

³⁶⁴ Vö.: Szathmáry 2010b p.626.

³⁶⁵ Egynemű (homogén) alaki halmazat akkor jön létre, ha az elkövető egy cselekményével ugyanazt a törvényi tényállást egyidejűleg többször valósítja meg. HVG-ORAC Jogi Adatbázis, internetes verzió 2012., Btk. 12. §- hoz fűzött magyarázat.

³⁶⁶ Btk. 12. § (2) A BH1996. 137. szerint: a szerzői és a szomszédos jogok megsértése bűncselekményének a sértettje: a filmforgalmazásra jogosult, ezért a sértettek számához igazodó többrendbeli bűncselekmény megállapításának van helye, ha pedig az ugyanazon sértett sérelmére több cselekményt követtek el, a folytatólagosság megállapítása indokolt. Nem hagyható ugyanakkor figyelmen kívül, hogy a döntés alapjául szolgáló esetben az elkövető videofilmeket másolt, majd a másolatokat utóbb értékesítette, így cselekménye okkal minősülhet folytatólagosan elkövetettnek. A fájlcsere esetében ugyanakkor az elkövető egy cselekménye egyidejűleg ugyanazt a tényállást többször meríti ki, így a folytatólagosság megállapítása kizárt.

A többszörözéssel egyidejűleg megvalósuló hozzáférhetővé tétel, egyfajta előkészületi³⁶⁷ magatartásnak tűnhet, hiszen az elkövető ezen cselekményével a rendszer más tagjai számára teszi lehetővé a jogellenes többszörözést, tehát a jogellenes forrásból történő másolatkészítés bűncselekményének elkövetéséhez szükséges feltételeket biztosítja. Ezt a megközelítést azonban tévesnek kell ítélnünk, hiszen a hozzáférhetővé tétel abban az esetben is felhasználási cselekménynek – s így jogellenessége folytán önálló bűncselekménynek – minősül, ha a hozzáférhetővé tett adatot senki sem tölti le. A magatartás illetően értékelése egyébként is pusztán elméleti síkon nyer értelmet, mivel a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése körében a hatályos Btk. az előkészületi cselekmény üldözését nem írja elő.

Mindezen, a halmazat szempontjából releváns körülmények természetesen csak akkor állapíthatóak meg, ha a nyomozó hatóságnak alkalma nyílik dinamikájában vizsgálni a felhasználók tevékenységét,³⁶⁸ ami viszont – különös tekintettel a rendszerek által lehetővé tett rendkívül gyors adatforgalomra és a felhasználók nagy számára, - leküzdhetetlennek tűnő nehézségekbe ütközik. Elegendő, ha a fájlcsere végző személy törli a már letöltött alkotásokat az egyidejűleg megosztott állományok közül. Ez esetben a lefoglalt merevlemezekon kizárólag a többszörözött műpéldányok lesznek megtalálhatóak, amelyek léte önmagában sem a jogellenes forrásból történő magáncélú többszörözés, sem az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel gyanúját nem alapozza meg.³⁶⁹

A fájlcsere megengedhetőségét hirdető elméletek sarkalatos pontja a jogellenes forrásból történő magáncélú másolás jogszerűségének elismerése. A fájlcsere során azonban igen nagy számban kerülnek hozzáférhetővé tételre számítógépi programalkotások, amelyek esetében az eddig tárgyaltaktól némiképp eltérő

³⁶⁷ Btk. 18. § (1)

³⁶⁸ A bizonyítás nehézségeiről lásd részletesen: Ibolya 2012 p. 31-34.

³⁶⁹ Megjegyzendő, hogy a letöltött alkotások megnevezéséből, illetve formátumából esetenként következtetni lehet ugyan a jogellenes forrásra, ugyanakkor egyrészt ezen adatok gond nélkül módosíthatóak, másrészt módosításuk hiányában sem teszik lehetővé a hozzáférhetővé tétel tényének egyértelmű bizonyíthatását.

szerzői jogi szabályok érvényesülnek, így a cselekmény büntetőjogi megítélése is sajátosan, de egyszerűbben alakul.

8.4. A szoftver sajátos jogi helyzete

Az Sztj. kiemeli a szerzői jogi védelem alatt álló művek köréből a számítógépi programalkotásokat és az e műcsoporttal kapcsolatos kérdések rendezésének külön fejezetet szentel.³⁷⁰ A szoftver jogi helyzetének egyértelmű tisztázása többek közt azért nevezhető bonyolultabbnak az zene- és filmalkotásokénál, mert egyrészt ez a műtípus többféle, eltérő felhasználási módokkal párosuló formában jelenhet meg, másrészt az egyes programalkotások jellegüktől függően eltérő jogi oltalom alatt állhatnak. Emellett viszont már előljárójában megjegyzendő, hogy a számítógépi programalkotások vonatkozásában megvalósuló szerzői jogi jogsértések büntetőjogi megítélése - a cselekménnyel okozott vagyoni hátrány kérdéskörét ide nem értve - lényegesen kevesebb problémát okoz a jogalkalmazónak. Ennek elsődleges oka, hogy ezen alkotások vonatkozásában szinte valamennyi, az Sztj-ben meghatározott felhasználói magatartás a szerzői jog jogosultjának engedélyéhez kötött és – főszabályként – díjfizetési kötelezettséggel jár. Tehát – szemben a hang- és filmfelvételeknél tapasztaltakkal – a kizárólagos vagyoni jogok körében nem érvényesülnek olyan jelentős, a szerzői jog jogosultjának engedélyét nélkülöző felhasználást jogszerűvé tevő korlátozások. Ez nyilvánvalóan azt is jelenti, hogy – a vagyoni értékkel bíró – számítógépi programalkotások engedély nélküli felhasználása - főszabályként - automatikusan együtt jár vagyoni hátrány okozásával, így büntetőjogi felelősség alapját képezheti.³⁷¹

³⁷⁰ Sztj. VI. fejezet

³⁷¹ Vö. Barzó Tímea: A szoftver jogtalan felhasználásának hazai polgári jogi és büntetőjogi következményei, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar által 2010. június hó 4. napján »A szellemi tulajdon védelme« címmel szervezett konferencián elhangzott előadások alapján készült tanulmányok gyűjteménye, szerkesztette: Barzó Tímea, 2011. Miskolc, p. 41.; továbbá: Papp Tibor: Titkos adatszerzés és nemzetközi együttműködés a szoftverek jogosulatlan letöltésének és telepítésének bizonyítása körében, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (112) évfolyam 4. szám, 2007. augusztus (továbbiakban Papp 2007) p. 58.

A szoftver³⁷² – tehát a számítógépi programalkotás - fogalma alatt értenünk kell egyrészt a forráskódot, másrészt magát a tényleges programot, - amely a forráskód számítógép általi feldolgozása útján „tárgyasul”, harmadrészt pedig a programalkotáshoz kapcsolódó dokumentációt, illetve a program alkalmazását segítő kiegészítő leírást.³⁷³ Az „elkövetési tárgy” ilyen meghatározása szükségszerűen együtt jár azzal, hogy az említett megjelenési formák bármelyikének jogszerűtlen felhasználása megalapozhatja a felhasználó büntetőjogi felelősségét.³⁷⁴ Tehát a forráskód engedély nélküli többszörözése ugyanúgy szerzői jogsértést valósíthat meg, mint a szoftver engedély nélküli használata.

A fentiek szerint meghatározható programalkotások alapvetően négy kategóriába sorolhatók,³⁷⁵ a szerzői jogi oltalom terjedelme szerint.³⁷⁶ A szó szoros értelmében vett „software” élvezi a legszélesebb körű jogi oltalmat, bár ennek tekintetében is több korlátozás érvényesül a többszörözés, az át- és feldolgozás vagy más módosítás vonatkozásában. Az ebbe a kategóriába tartozó programalkotások kereskedelmi forgalomban ugyanúgy áruként jelennek meg, mint bármely más

³⁷² „A szoftver tehát csak abban az esetben minősül szerzői műnek, ha alkotórészei (forráskód, tárgyi kód, kísérő anyagok) révén egységes rendszert alkot.” Kiss Zoltán: A szerzői jogi törvény változásai 2. rész, http://www.kioszk.hu/kf/kfarchiv/2000/3/kiss_z_2.html, p. 1.

³⁷³ Dudás Ágnes : A szoftver szerzői jogi védelme I. rész, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (110) évfolyam 2. szám, 2005. április p. 3-5.; Spránitz 2007. p. 74.

³⁷⁴ Nagy Zoltán András szerint: „A szoftvermásolás, a nem regisztrált programok alkalmazása, másolása, cserélgetése nem igazán tiltható meg büntetőjogi szigorral. A szoftverek illegális használatának abbahagyásáért és az ebből eredő, igazolt vagyoni kár érvényesítéséért a polgári peres eljárás tág lehetőséget nyit. A büntetőjog – nem győzzük hangsúlyozni - »ultima ratio« a jogi felelősség érvényesítésében. Előtérbe tolása szerepvesztés, és a gyengeség jele.” Nagy Zoltán András 2009 p. 251.

³⁷⁵ Lásd részletesen: Nagy Zoltán András 2009 p. 231. Megjegyzendő, hogy a szerző ötödik csoportként határozza meg az egyedi programokat, amelyek jogi helyzetét a felhasználó és a gyártó közötti szerződés rendezi.

³⁷⁶ Dudás Ágnes a programalkotások két fő kategóriáját határozza meg, amelyen belül a további kategorizálás lehetséges. E két fő kategória az érdekes- és az önzetlen szoftverek. Dudás Ágnes im. p. 8.

szervi jogi oltalom alatt álló alkotás; a másolatkészítés és a terjesztés joga – a törvényben meghatározott kivételekkel³⁷⁷ – a szerzói jog jogosultját, illetve a forgalmazásra jogosultat illetik meg. Ezen jogosultak engedélyének hiányában a programalkotás bármilyen – a szerzói jogi törvényben nevesített - felhasználása jogsértést valósít meg.³⁷⁸ A kialakult gyakorlat szerint az ilyen típusú programalkotások jogellenes többszörözésével okozott vagyoni hátrány azok kiskereskedelmi forgalmi értékével azonosítható.³⁷⁹ Ez a megoldás azonban számos további kérdést vet fel, különösen azon programalkotások esetében, amikor a büntetőjogi szempontból releváns felhasználás időpontjában az adott műpéldány kereskedelmi forgalomban nem kapható.³⁸⁰ A számítás alapja ilyen esetekben nyilvánvalóan fikción kell, hogy alapuljon.³⁸¹

Az úgynevezett „shareware” programok másolása, illetve terjesztése nem korlátozott. Ezen programok egyébként „softwareként” forgalomba hozott termékek olyan kiadmányai, amelyek bizonyos korlátozásokkal teszik lehetővé a felhasználást.³⁸² Ezek a korlátok rendszerint vagy időbeliek, vagy funkciókhoz

³⁷⁷ Az Sztj. 59. § (2) bekezdése szerint a szoftverről kizárólag a felhasználáshoz szükséges biztonsági másolat készíthető. Ezen túlmenően a többszörözés körében semmilyen korlát nem érvényesül. Megjegyzendő, hogy biztonsági másolat készítése engedély és díjmentes ugyan, azonban csak abban az esetben – mint arra már a biztonsági jelző is következtetni enged, ha a másolás alapjául szolgáló műpéldány tekintetében a többszörözést végző jogszerű felhasználónak minősül. Így az is nyilvánvaló, hogy *más* által jogszerűen használt programalkotásról nem készíthető biztonsági másolat jogszerűen. Vö. Spránitz 2007 p. 75.

³⁷⁸ A szerzói jogi oltalom alatt álló alkotás olyan jellegű „felhasználása” amelyet a szerzói jogi törvény nem nevesít, nem eredményezhet szerzói jogi jogsértést, így büntetőjogi felelősség alapját sem képezheti. Mint arra a Legfelsőbb Bíróság elvi élel rámutatott, a más által jogellenesen másolt műpéldányok pusztá megszerzése és birtoklása nem tekinthető a szerzói jogi törvény körében értékelhető felhasználásnak, így abban az esetben sem valósít meg jogsértést, ha a szerző engedélye nélkül történik. Lásd: EBH2006.1494. Forrás: <http://www.lb.hu/hu/elvhat/14942006-szamu-bunteto-elvi-hatarozat>

³⁷⁹ Lattmann-interjú p. 3.

³⁸⁰ Az ilyen eseteket Nagy Zoltán András értelmezhetetlen esetként jellemzi. Lásd: Nagy Zoltán András 2009 p. 252.

³⁸¹ Lattmann szerint ez rettenetesen életszerűtlen, irreális megoldás. im. p.3.

³⁸² Dudás Ágnes im. p. 10.

kötöttek. A felhasználó megismerheti ugyan a program működését, de ha azt huzamosan, vagy teljes egészében kívánja használni, kénytelen annak árát a forgalmazásra jogosultnak megfizetni.³⁸³ A programalkotások harmadik és negyedik csoportjába tartozó szoftverek („freeware”, illetve „public domain”) közös sajátossága, hogy esetükben a szerzői jog jogosultjának vagyoni jogai elenyésznek. Így ezen alkotások esetében a két leggyakoribb felhasználási forma – a többszörözés és az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel – nem igényli a szerzői jog jogosultjának engedélyét és díjfizetési kötelezettséggel sem jár. A két csoport közti különbség abban ragadható meg, hogy a freeware programok esetében a felhasználó nem jogosult a forráskód megismerésére, illetve a program megváltoztatására, míg a public domain - a technológiai fejlődést elősegítendő – nyílt forráskódú.³⁸⁴ A szerzői és szomszédos jogok megsértésének lehetősége – a haszonszerzési célzat, illetve a vagyoni hátrányban megnyilvánuló eredmény tényállási elemekre tekintettel – szinte kizárólagosan a szűkebb értelemben vett, ellenérték fejében forgalmazott „software”-ek esetében merül fel.

A számítógépi programalkotásokkal összefüggésben megvalósuló bűncselekmények³⁸⁵ kiemelkedő jelentőségét az a tény adja, hogy ezen, minőségromlás nélkül, gyakorlatilag korlátlan számban többszörözhető alkotások³⁸⁶ az esetek túlnyomó többségében igen jelentős vagyoni értékkel

³⁸³ „Minden olyan felhasználás is jogosulatlanak számít, mely a szoftver licenzével ellentétben áll. Ilyen lehet többek között a shareware programok időn túli használata, a korlátozások kiiktatása.” Varga Balázs: Informatikai bűncselekmények http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/varga_balazs_informatikai_buncselekmenyek.doc

³⁸⁴ Lásd részletesen: Dudás Ágnes im. p. 9-13.

³⁸⁵ Ezen bűncselekmények kategorizálását lásd részletesen: Barzó Tímea im. p. 41-43., Továbbá: Kalózszoftverek, illegális felhasználás, szoftvervédelem, Cégvezetés (106.) szám, p. 1. www.cegvezetes.hu/2007/03/kalozszoftverek-illegalis-felhasznalas-szoftvervedelem/+&cd=5&hl=hu&ct=clnk&gl=hu

³⁸⁶ A minőségromlás hiányának „problémája” a hang- és filmfelvételek esetében is azonos módon fennáll. Megjegyzendő, hogy éppen ez – az egyébként igen kedvezőnek látszó – körülmény tette szükségessé a szerzői jogi szabályozás alapvető újragondolását a digitális technológia megjelenésével egyidejűleg. A korábban hozzáférhető másolási módszerekkel együtt járó

bírnak. Az adatok terjedelmét tekintve egy számítógépi programalkotás sokszor azonos méretű, mint egy DVD formátumú film (kb. 4-5 Gb) értéke azonban ez utóbbinak több tízezerszeresét is elérheti. Emellett figyelemmel kell lennünk arra a tényre is, hogy az említett műtípusok funkciójukat illetően olyan lényeges eltérést mutatnak a zene- és filmalkotásoktól, amely alapvető kihatással van tényleges értékükre, így – adott esetben - a jogsértés folytán elmaradó vagyoni előny³⁸⁷ nagyságára is.³⁸⁸ Egy operációs rendszer, vagy egy képszerkesztő program jogellenes másolása és használata adott esetben évekre leveszi a felhasználó válláról azt a terhet, hogy a jogszerű beszerzésen törje a fejét. Nincs meg tehát az a forgalmazási rotáció, ami a zene- és filmalkotások kapcsán nyilvánvalóan tapasztalható. Másként fogalmazva azt mondhatjuk, hogy a számítógép programalkotások esetében a szerzői jogi jogosult bevételei lényegesen ritkábban realizálódnak, mint a zene- és filmalkotások forgalmazóié. Ez természetesen azzal a következménnyel is jár, hogy a számítógépi programalkotásokkal kapcsolatban megvalósuló cselekmények ritkábbnak, azonban gazdasági hatásukat tekintve jelentősebbnek tekinthetők.³⁸⁹ Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a programok esetében lényegesen kisebb mértékben befolyásolja a forgalmat az újdonság, mint a másik két említett műtípusnál. Egy operációs rendszer korábbi verziójának felhasználóját nem feltétlenül motiválja ugyanazon program újabb verziójának megjelenése, különösen akkor, ha a korábbi verzióval tökéletesen elégedett volt. E körben nem hagyható figyelmen kívül a megszokás, illetve az egyes verziók felhasználóbarát jellege közti különbség sem.

A szoftverek egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétele vonatkozásában a zene- és filmalkotások ilyen jellegű felhasználása kapcsán kifejtettek irányadónak

minőségromlás ugyanis kizártta tette egy bizonyos mennyiségen túli másolatkészítés lehetőségét.

Vö.: Barzó Tímea im. p. 27.

³⁸⁷ Vö.: BH2002.301.

³⁸⁸ Lattmann-interjú p. 1.

³⁸⁹ Vö.: Kalózszoftverek, illegális felhasználás, szoftvervédelem, Cégvezetés (106.) szám, p. 1.

www.cegvezetes.hu/2007/03/kalozszoftverek-illegalis-felhasznalas

szoftvervedelem/+&cd=5&hl=hu&ct=clnk&gl=hu

tekinthetőek. Ezen alkotások egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétele minden esetben a szerzői jog jogosultjának engedélyéhez kötött és – főszabályként – díjfizetési kötelezettséggel jár.³⁹⁰ Az engedély és díjfizetés nélküli hozzáférhetővé tétel szerzői jogi jogsértést valósít meg, így - ha a felhasználás vagyoni hátrány okozásával jár együtt, vagy haszonszerzési célzatú, – büntetőjogi felelősség alapját képezheti. Hasonlóan a korábban tárgyalta, a programok esetében sem bír relevanciával, hogy a hozzáférhetővé tétel a teljes alkotásra, vagy csupán annak valamely azonosítható részére vonatkozik és irreleváns, hogy a hozzáférhetővé tett számítógépi programalkotás más általi letöltésére sor kerül-e vagy sem. Lényegesebb eltérések és kérdések a letöltés, illetve a többszörözés körében merülnek fel. Az Szjt. egyértelműen kizárja a szabad felhasználás lehetőségét a szoftver és a számítástechnikai eszközzel működtetett adatbázis esetében.³⁹¹ A tilalom alól ugyanakkor két vonatkozásban is kivételt enged, egyrésztől amikor lehetővé teszi a szoftvert jogszerűen megszerző személy általi, a szoftver rendeltetésével összhangban álló többszörözést, átdolgozást, feldolgozást, fordítást vagy más módosítást,³⁹² másrésztől, amikor biztosítja a felhasználáshoz szükséges biztonsági másolat készítésének lehetőségét.³⁹³ Annak ellenére, hogy ezen kivételes felhasználások nem kötöttek a szerző engedélyéhez és jogdíjfizetési kötelezettséggel sem párosulnak, nem minősülnek szabad felhasználásnak. Ez esetben olyan kivételekről van szó, amelyek a számítógépi programalkotás jogszerű megszerzéséhez és felhasználásához, mint elengedhetetlen előfeltételekhez köthetők, illetőleg azon alapulnak.³⁹⁴ Lényeges rámutatnunk arra, hogy az említett esetekben kifejezetten jogszerű felhasználóként végzett cselekményekről rendelkezik a jogszabály, ami eleve determinálja az alkotás előzetes jogszerű megszerzését és felhasználását.³⁹⁵

³⁹⁰ Kivételt képeznek természetesen azok a szoftverek, amelyek vagyoni értékkel nem bírnak, illetve amelyek többszörözése és terjesztése nem korlátozott.

³⁹¹ Szjt. 35. § (1)

³⁹² Szjt. 59. § (1)

³⁹³ Szjt. 59. § (2)

³⁹⁴ Spránitz 2007 p.

³⁹⁵ A bírói gyakorlat következetes abban, hogy a törvényi kivétel csak a szoftvert jogszerűen megszerzőre vonatkozik. „Aki a szerző engedélye és díjfizetés nélkül szerzi meg a szoftvert,

Ebben a körben tehát fel sem merül annak lehetősége, hogy a természetes személy a nem a tulajdonában lévő szoftverről jogszerűen másolatot készíthetne. Mindezek alapján az a következtetés vonható le, hogy szerzői jogi oltalom alatt álló, szűk értelemben vett, tehát vagyoni értékkel bíró „software” – legyen az forráskód, tárgyi program vagy dokumentáció – engedély és díjfizetés nélküli letöltése esetén a szerzői és szomszédos jogok megsértésének büncselekménye megvalósul.³⁹⁶ Érdekes kérdés, hogy hogyan ítélandó meg annak cselekménye, aki a szoftver jogszerű felhasználójaként ugyanazon program jogellenesen hozzáférhető példányáról készít másolatot. A törvény betűjének szigorú értelmezése arra enged következtetni, hogy az ilyen másolatkészítés ugyancsak jogellenes, hiszen a többszörözés alapjául kizárólag a jogszerűen birtokolt, illetve használt műpéldány szolgálhat. Ugyanakkor a jogellenesen hozzáférhetővé tett műpéldányról készített másolat a jogszerűen birtokolttal tökéletesen megegyezik, annak eltérés nélküli másolata. A probléma hipotetikusnak tűnik ugyan, de csak addig, amíg nem szembesülünk a szoftverekkel összefüggő szerzői jogsértés miatt felelősségre vont személyek típusvédekezésével. A kialakult gyakorlat szerint a házkutatás során lefoglalt illegális másolatok eredetijét a gyanúsítottak még a nyomozás során bemutatják az eljáró nyomozó hatóságnak, cáfolhatatlan bizonyítékként annak, hogy a nyomozás során lefoglalt példány pusztán biztonsági másolat, amely jogszerűen jött létre, az utóbb bemutatásra kerülő műpéldányról. Az esetek túlnyomó többségében nyilvánvaló ugyan, hogy a nyomozó hatóságnak bemutatott eredeti példány a büntetés elkerülése érdekében, a lefoglalást követően beszerzett műpéldány, ennek ellenére az effajta védekezés rendszerint eredményre vezet.³⁹⁷ Az sem példa nélküli a hazai gyakorlatban, hogy a nyomozó hatóság

ezekkel a jogosítványokkal nyilvánvalóan jogszerűen nem élhet.” A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága, Bhar.I.1.042/2008/5. szám, p. 8.

³⁹⁶ Vö.: Papp 2007 p. 58.

³⁹⁷ A Budai Központi Kerületi Bíróság a 19.B.XXII.462/2006/16. számú ítéletével a vádlottat az ellene szerzői jogok megsértésének vétsége emelt vád alól felmentette. A vádlott érdemi védekezése szerint a tőle lefoglalt merevlemezen tárolt szoftverek eredeti példányról készült másolatok voltak, azonban az eredeti példányok egy részét elveszítette, így a nyomozás során bemutatni nem tudta. Az ítélet indokolása szerint:”A lefolytatott eljárás során nem volt bizonyítható, hogy a vádlottól lefoglalt merevlemezen megtalált és a vádlott által felhasznált

kifejezetten felhívja a lefoglalást szenvedőt a lefoglalt másolatok eredeti műpéldányainak bemutatására, egyértelmű útbaigazítást adva ezzel a gyanúsított részére.³⁹⁸

A fentebb részletezettekre figyelemmel a szoftver fájlcsereelő rendszerben történő letöltése, illetve hozzáférhetővé tétele viszonylag kényelmes helyzetet teremt a jogalkalmazó számára. A hozzáférhetővé tétel nyilvánvalóan jogellenes a forgalmazásra jogosult engedélyének hiányában, a jogellenes forrásból történő magáncélú másolatkészítés lehetősége pedig fel sem merül, hiszen a szoftverről kizárólag biztonsági másolat készíthető. A két felhasználási forma szerinti differenciálásnak a fájlcsere, mint komplex cselekmény bűncselekménykénti minősülése kapcsán sincs különösebb jelentősége, hiszen az említett felhasználási cselekmények rendszerint egyidejűleg, egymástól elválaszthatatlanul mennek végbe.

8.5. A szolgáltató felelőssége³⁹⁹

A szolgáltatók esetleges büntetőjogi felelősségének a kérdése attól függően nyeri el valódi jelentőségét, hogy mit is értünk szolgáltatás alatt. Egyrésztől természetesen értenünk kell olyan tevékenységet, amelynek folytán a felhasználó egyáltalán képessé válik arra, hogy az interneten tárolt valamely adathoz hozzáférjen, másrésztől olyan magatartást, amely – adott esetben - konkrétan a jogvédett alkotások megszerzésének lehetőségét biztosítja. A hatályos jogszabályi rendelkezések⁴⁰⁰ szerint közvetítő szolgáltatásnak minősül az egyszerű adatátvitel

számítógépes programalkotások a vádlott birtokába jogosulatlanul kerültek volna, ezáltal pedig a szerzői jogok megsértésével vagyoni hátrányt okozott volna, erre tekintettel a bíróság a vád alól a vádlottat bizonyítottság hiányában mentette fel.

³⁹⁸ Lásd például a BRFK XXII. kerületi Rendőrkapitányságon 01220-1164/2005.bü. számon folyamatban volt büntető ügy

³⁹⁹ A szolgáltatók felelősségéről a fájlcserelésért az Egyesült Államokban illetve a kontinentális jogrendszerekben lásd részletesen: Mezei 2009a; Faludi Gyenge 2011 p. 81-82.

⁴⁰⁰ Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (továbbiakban Ektv.)

és hozzáférés-biztosítás, a gyorsítótárolás, tárhely-szolgáltatás, illetve a keresőszolgáltatás. Ezen szolgáltatások közös jellemzője, hogy pusztán közvetítésre szorítkoznak, míg a tartalomszolgáltatók maguk is saját tartalmat tesznek közzé a világhálón. A honlapot, illetőleg közzététel célját szolgáló tárhelyet, szerveret üzemeltetők által megvalósított, szerzői és szomszédos jogok megsértésének gyanúját keltő magatartások kapcsán talán az egyik legkényesebb kérdés, hogy az egyes szolgáltatók mennyiben és hányad íziglen vonhatóak felelősségre azért, mert - azáltal, hogy jogellenesen hozzáférhetővé tett anyagok számára tárhelyet biztosítanak vagy egyéb szolgáltatói tevékenységet végeznek, - bizonyos fokig maguk is közreműködnek a bűncselekmény elkövetésében.

Fontos szem előtt tartanunk, hogy a hozzáférés- és tárhely-szolgáltatók, illetve a keresőszolgáltatást nyújtók konkrét, az Sztj-ben nevesített felhasználási cselekményt nem végeznek,⁴⁰¹ így cselekményük – már amennyiben bűncselekmény elkövetésére kerül sor - szükségképpen csak bűnsegédi vagy előkészületi jellegű lehet.⁴⁰² A büntetőjogi felelősség kérdése a tartalomszolgáltatók esetében problémamentesnek nevezhető. Ha a tartalomszolgáltató a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül tesz egyedi lehívásra hozzáférhetővé szerzői jogi oltalom alatt álló alkotást, cselekménye tényállásszerű; kizárólagos vagyoni jog sérelmével és vagyoni hátrány okozásával jár.⁴⁰³ A tárhely-szolgáltatás⁴⁰⁴ esetében a szolgáltató elvileg nem tud arról, hogy az általa nyújtott szolgáltatás keretében milyen tartalmakat tesznek

A törvény az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK számú, a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól szóló irányelvét (Elker-irányelv) ülteti át a hazai jogrendbe.

⁴⁰¹ Vö.: Fodor 2009 p. 85.

⁴⁰² A Legfelsőbb Bíróság EBH2006.1494. számú döntése szerint a szerzői jogi törvényben meghatározott felhasználási cselekmény hiányában büntetőjogi felelősség megállapítására sem kerülhet sor. A cselekmény előkészületi cselekményként történő értékelése nyilvánvalóan csak elméleti síkon képzelhető el, hiszen a Btk. 329/A. § a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének előkészületét nem rendeli büntetni.

⁴⁰³ BDT2008.1777. Az internetes tartalomszolgáltató maga állítja elő és teszi közzé az információt, ezért felelőssége közvetlen.

⁴⁰⁴ A tárhely-szolgáltatók felelősségéről lásd részletesen: Mezei-Németh 2009 p. 179-186.

hozzáférhetővé az interneten, így az esetleges felelősség alóli mentesülés érdekében sikerrel hivatkozhat arra, hogy tudtán kívül közreműködött jogvédett anyagok lehívásra hozzáférhetővé tételében.⁴⁰⁵ Ugyanez igaz a keresőszolgáltatás esetében is.⁴⁰⁶ A ProArt Szövetség gondolatmenete szerint ez a védekezés arcpirító egyszerűséggel cáfolható, ha abból a szabályból indulunk ki, hogy nem kell bizonyítani azokat a tényeket, amelyek köztudomásúak, vagy amelyekről az eljáró bíróságnak, ügyésznek, illetőleg nyomozó hatóságnak hivatalos tudomása van.⁴⁰⁷ A Szövetség álláspontja szerint az, hogy a fájlcsereelő rendszerek révén szerzői jogi oltalom alatt álló alkotások tömeges jogellenes hozzáférhetővé tételére kerül sor, legalább annyira köztudomású tény, mint hogy Magyarországon a korösszetétel egyre kedvezőtlenebb. Már pedig, ha a felhasználók, számára nyilvánvaló a jogellenes hozzáférhetővé tétel ténye, nehezen képzelhető el, hogy a szolgáltató ne lenne ezzel tisztában.

Az Ektv. a szolgáltató és a közvetítő szolgáltató felelőssége tekintetében úgy rendelkezik, hogy a szolgáltató felelős az általa rendelkezésre bocsátott, jogellenes tartalmú információval⁴⁰⁸ okozott kárért.⁴⁰⁹ Ugyanakkor a közvetítő szolgáltató nem felel a más által rendelkezésre bocsátott, a közvetítő szolgáltató által nyújtott információs társadalommal összefüggő szolgáltatással továbbított, tárolt vagy hozzáférhetővé tett, jogszabályba ütköző tartalmú információval harmadik személynek okozott jogsérelemért, illetve kárért, amennyiben eleget tesz az értesítési-eltávolítási eljárás⁴¹⁰ törvényben meghatározott szabályainak, és úgy jár el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.⁴¹¹ Az adott helyzetben

⁴⁰⁵ BDT2008.1777. A közvetítő szolgáltató a tartalom előállításába nem avatkozik bele, ezért felelőssége korlátozott.

⁴⁰⁶ A fájlcsere szempontjából e szolgáltatásnak van meghatározó jelentősége. Vö.: 393. számú lábjegyzet

⁴⁰⁷ Be. 75. § (3)

⁴⁰⁸ Információ alatt értve bármely elektronikus úton feldolgozható, tárolható, továbbítható adatot, jelet és képet. Ektv. 2. § e) pont

⁴⁰⁹ Ektv. 7. § (1)

⁴¹⁰ Ektv. 13. §

⁴¹¹ Ektv. 7. § (2);

általában elvárható magatartás kereteit alapjaiban determinálja az Ektv. azon rendelkezése, miszerint a közvetítő szolgáltató nem köteles ellenőrizni az általa csak továbbított, tárolt, hozzáférhetővé tett információ tartalmát, továbbá nem köteles olyan tényeket vagy körülményeket keresni, amelyek jogellenes tevékenység folytatására utalnak.⁴¹² A keresőszolgáltatást⁴¹³ nyújtó abban az esetben mentesül a felelősség alól, ha nincs tudomása az információval kapcsolatos jogellenes magatartásról, vagy arról, hogy az információ bárkinek a jogát vagy jogos érdekét sérti, illetve ha ilyenről tudomást szerez, intézkedik az elérési információ eltávolításáról vagy a hozzáférés megtiltásáról. Valószínűleg nevezhető, hogy a szolgáltató bármiféle készletet érezne az általa nyújtott szolgáltatással összefüggésben esetlegesen megvalósuló jogsértések vizsgálatára, hiszen ezzel saját felelősségét alapozná meg.

Az Ektv. rendelkezéseinek vizsgálatakor indokolt figyelemmel lennünk arra a korábban már hivatkozott eseti döntésre,⁴¹⁴ amely szerint – a Be. 10. §-ában foglaltakkal összhangban - a büntetőjogi és polgári jogi felelősség nem azonos fogalmak és a polgári jogi felelősség hiányából nem lehet a büntetőjogi felelősség hiányára következtetni. Ennek szem előtt tartásával aggálytalanul megállapítható, hogy az Ektv. felelősség kizárására vonatkozó szabályai a büntetőjogi felelősség körében nem alkalmazhatóak. A fájlcserevel összefüggésben közvetítői szolgáltatást nyújtók cselekménye büntetőjogi szempontból az alábbiak szerint minősíthető. Állíthatjuk, hogy az egyes szolgáltatóknak - az Ektv. 7. § (5) bekezdésében foglaltakra tekintet nélkül – szükségképpen tisztában kell lenniük azzal, hogy a felhasználók jogsértő magatartáshoz veszik igénybe a szolgáltatást. Az indexáló oldalakkal összefüggésben Mezei Péter tényként rögzíti, hogy

⁴¹² Ektv. 7. § (3)

⁴¹³ Zachar Balázs szerint az. un. Napster-típusú szolgáltatás, tehát a fájlcsere megelőző, központi szerver segítségével végzett kutatás keresőszolgáltatásnak minősül. Vö.: Zachar Balázs: Internetes zenefelhasználás az elmúlt évek jogeseteinek tükrében, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évf. 6. szám, 2002. december, p. 11. Mint arra Mezei Péter a harmadik generációs fájlcsere rendszerek kapcsán rámutat: "Az indexáló oldalak felelőssége ugyanis – jellegüknél fogva – semmiben nem különbözik az elsőgenerációs szoftverekétől..." Mezei 2009a p.31.

⁴¹⁴ BH2002.301.

„tudomásuk van a felhasználásról, amelyhez közvetlenül hozzájárulnak, a felügyeleti joguk is adott, és a látogatottság növelése révén a haszonszerzési tényezőt is kimeríti a fenntartásuk.”⁴¹⁵ Ha pedig a szolgáltató adott esetben – már az erre vonatkozó, az Ektv-ben meghatározott értesítést⁴¹⁶ megelőzően is - tisztában van azzal, hogy az általa nyújtott szolgáltatás révén szerzői jogi védelem alatt álló művek jogellenes „cseréje” valósul meg, cselekménye a fájlcsere végzők által megvalósított bűncselekményhez nyújtott bűnsegédi magatartás gyanúját kelti. Ugyanerre a következtetésre juthatunk abban az esetben, ha a közvetítő szolgáltató nem tesz eleget az értesítési-eltávolítási eljárás körében meghatározott kötelezettségeinek,⁴¹⁷ hisz ebben az esetben már kétséget kizáróan, tudomással bír a jogsértő felhasználásról. A BDT2005.1122 számú döntés a szolgáltató felelősségét abban az esetben tekinti megállapíthatónak, amennyiben csak az internetes szolgáltató aktív közreműködésével válik lehetővé a szerzői műnek a weboldalon történő megjelenítése, és a szolgáltatónak megfelelő lehetősége és ráhatása van arra, hogy a honlapján csak olyan szerzői mű jelenhessen meg, amellyel szerzői jogsértés nem valósul meg.⁴¹⁸ A fájlcsere során nem kerül sor szerzői műnek weboldalon történő megjelenítésére, így az e körben felmerülő aktív közreműködés lehetősége fel sem merül. A hivatkozott döntés értelmében a felelősség megállapíthatóságának másik feltétele, hogy a szolgáltatónak megfelelő ráhatása és lehetősége legyen a jogellenes felhasználás kizárására. Ez a szempont már a keresőszolgáltatás kapcsán is relevanciával bírhat, ugyanakkor a tracker a fájlcserevel érintett művet nem, csupán annak címét tartalmazza.⁴¹⁹ Márpedig az Ektv. 13. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a hozzáférhetővé tett információ szabványosított címének hozzáférhetővé tétele

⁴¹⁵ Vö. Mezei 2009a p.31.

⁴¹⁶ Ektv. 13. § (1-2)

⁴¹⁷ Ektv. 13. § (4)

⁴¹⁸ A hivatkozott döntés egyértelműen nem a keresőszolgáltatással összefüggő felelősség szempontjait vizsgálja, de ez utóbbi elemzéséhez kiváló támpontot nyújt.

⁴¹⁹ „A torrent trackert (illetve azt a szerveret, amelyen a tracker fut) üzemeltető büntetőjogi felelősségét bűnsegédként csak akkor lehet megállapítani, ha a nyomozó hatóság bizonyítani tudja, hogy szándékosan nyújtott segítséget egy konkrét szerzői jogvédelem alatt álló mű feltöltéséhez.”
Ibolya-torrentraziák p. 4.

nem képi alapját a 13. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott értesítésnek, így a büntetőjogi felelősség megállapításához nélkülözhetetlen szerzői jogsértés megállapíthatósága is kétséges. Ibolya Tibor szerint azonban mégsem ez az elsődleges oka a szolgáltató büntetőjogi felelőssége kizártságának, hanem az a tény, hogy a tracker nem vesz részt a tényleges adatcserében, csak közvetít a felhasználók között.⁴²⁰

A hub-ok üzemeltetőinek büntetőjogi felelőssége körében az SzJSzT egyértelműen fogalmaz, amikor kifejti: „... a hub üzemeltetője tettesként nem, csupán bűnsegédként felelhet, amennyiben szándékosan nyújtott segítséget a bűncselekmény elkövetéséhez, vagyis, ha tudta, hogy az általa nyújtott és üzemeltetett hub szolgáltatást konkrétan bűncselekmény, »fájlcseré« útján az adott szerzői mű vagy szomszédos jogi teljesítmény tekintetében a konkrét jogsértés elkövetésére használták fel.»⁴²¹ A büntetőjogi felelősségének kérdése – a szakvéleményben kifejtett határozott álláspont ellenére – meglehetősen problémásnak tűnik. A bűnsegéd az elkövető részére a bűncselekmény végrehajtásához történő szándékos segítségnyújtás. Általában olyan tevékenység, ami az elkövetésnek nem elengedhetetlen feltétele, ám arra alkalmas, hogy megkönnyítse a tettes vagy tettesek tevékenységét.⁴²² A fájlcsere rendszeres esetében ugyanakkor a felhasználók közötti kapcsolat lehetővé tétele elengedhetetlen feltétele az – esetlegesen – megvalósuló bűncselekménynek, ennél fogva kizárólag atipikus bűnsegédi magatartásról beszélhetünk, amely sokkal inkább előkészületi jellegűként értékelhető.⁴²³ Rendkívül fontos körülmény, hogy a fájlcsere lehetőségének biztosítása nem determinálja, hogy a felhasználók bűncselekményt követnek el,⁴²⁴ tehát az sem állítható általános

⁴²⁰ Ibolya-torrentazziák p. 4.

⁴²¹ SZJSZT 07/08/1. p. 18.

⁴²² CompLex Jogtár Plusz Btk. 21. §-hoz fűzött kommentár

⁴²³ Btk. 18. § (1) Az elkövetéshez szükséges feltételek biztosítása. Megjegyzendő, hogy a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének előkészülete nem büntetendő.

⁴²⁴ Lattmann Tamás szerint:”A fájlcsere hálózatokat eleve illegális dolognak tartani nyilvánvalóan döreség, hiszen ezzel az erővel magát az internetet, vagy a TCP/IP protokollt is

érvénnyel, hogy a hubok üzemeltetői bűncselekmény elkövetéséhez nyújtanának szándékosan segítséget.⁴²⁵ Mindezek mellett nem hagyható figyelmen kívül, hogy a szándékosság kétséget kizáró módon történő bizonyításának reális lehetősége – az Ektv. 7. § (3) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel – gyakorlatilag kizárt.

A szolgáltatók felelőssége kapcsán fokozott jelentőséget kell tulajdonítanunk annak a ténynek, hogy a közvetítő szolgáltatások, azon belül is a keresőszolgáltatások alapvető feltételét képezik a felhasználók által megvalósított cselekményeknek. Büntetőeljárások ezreit indíthatjuk és folytathatjuk le eredménnyel az egyes felhasználók ellen, anélkül, hogy igen költséges és fáradságos munkánk bármiféle kézzelfogható eredményt hozna a hazai illegális fájlcsere visszaszorításában. Ésszerűnek tűnik tehát az illegális fájlcsere elleni küzdelmet a felhasználók helyett a szolgáltatók frontján megvívni. Ugyanakkor – mint azt a gyakorlati tapasztalatok mutatják – a következetes büntetőjogi fellépés, illetőleg a torrentoldalak szervereinek lefoglalása nem kecsegtet tartós sikerrel.⁴²⁶ Ésszerűnek tűnik ezért a felhasználók magatartását nem bűnként, hanem fogyasztói igényként értékelni.⁴²⁷

betilthatnánk, valamint az összes férfit letartóztathatnánk nemi erőszak elkövetéséért, arra hivatkozva, hogy megvan hozzá az eszköze.” Lattmann-interjú p. 3.

⁴²⁵ Erősen túlzó párhuzam, de annak ellenére, hogy a zaklatás vétségének elkövetésére az esetek jelentős részében a távközlési szolgáltatók által biztosított kommunikációs lehetőségek felhasználásával kerül sor, a szolgáltató tevékenységének bűnsegédi magatartásként értékelése nyilvánvalóan kizárt.

⁴²⁶ Mezei 2009a p. 27.

⁴²⁷ Vö. Fodor 2009 p. 87. Erről részletesen lásd a Megoldási javaslatok című résznél

[Ide írhatja a szöveget]

9. A vagyoni hátrány

A vagyoni hátrány⁴²⁸ kérdésköre kiemelkedő jelentőséggel bír témánk szempontjából, tekintve, hogy a hatályos törvényi tényállás – a haszonszerzési célzat mellett vagylagosan – ezen eredmény bekövetkezésétől függően rendeli büntetni a szerzői jogok megsértését.⁴²⁹

Előjárójában leszögezendő, hogy a haszonszerzési célzat⁴³⁰ körében nem értéklehető az az előny, amit a fájlcsere végzők a jogdíjak „megtakarításával” realizálnak.⁴³¹ Mivel a fájlcsere körében haszonszerzési célzat „tipikusan nem

⁴²⁸ A Btk. 137. § 5. pontja szerint vagyoni hátrány a vagyonban okozott kár és az elmaradt vagyoni előny. A fájlcsere rendszerek használatával összefüggésben tipikusan és szinte kivétel nélkül, kizárólag elmaradt vagyoni előnyről beszélhetünk. (Vö.: BH2002.301.) Ennek ellenére a dolgozat – az *elmaradt vagyoni előny* helyett – következetesen a vagyoni hátrány kifejezést használja, tekintettel arra, hogy a Btk. 329/A. § (1) bekezdése ezt határozza meg tényállási elemként. Vö.: Spráncz Gergely: Digitális tartalmak szerzői jogi védelme online környezetben – II. rész, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (112.) évfolyam 4. szám, 2007. augusztus, p. 87. ; Kiss Zoltán: A vagyoni hátrány megállapítása szerzői és szomszédos jogok megsértése miatt indított eljárásokban, Szerzői Jogi és Iparjogvédelmi Szemle, 106. évfolyam 3. szám, 2001. június, p. 3.

⁴²⁹ Vö.: BH1996. 137. A szerzői és a szomszédos jogok megsértése eredmény-bűncselekmény, mely akkor válik befejezetté, ha a törvényben megkívánt vagyoni hátrány bekövetkezik. E szabály nyilvánvalóan csak azokra az esetekre vonatkozik, ahol haszonszerzési célzat nem állapítható meg. Ilyen célzat megállapíthatósága esetén ugyanis a bűncselekmény vagyoni hátrány bekövetkezésének hiányában is megvalósul. Vö.: BH2012. 59.

⁴³⁰ Ellenkező esetben valamennyi kizárólagos vagyoni jogot sértő cselekmény szükségképpen haszonszerzési célzatúnak minősülne és a vagyoni hátrány tényállási elem funkcióját veszítené. A haszonszerzési célzat körében a jövedelemszerzés, illetve a jövedelemfokozás bír relevanciával. Az Szjt. 38. § (2) bekezdése szerint jövedelemfokozás célját szolgálja a felhasználás, ha alkalmas arra, hogy a felhasználó vevőkörét vagy látogatottságát növelje, vagy pedig az üzlethelyiséget látogató vendégek vagy más fogyasztók szórakozását szolgálja. Jövedelemszerzésnek minősül különösen a belépődíj szedése, akkor is, ha egyéb elnevezés alatt történik. Nyilvánvaló, hogy az effajta jövedelemszerzés illetve jövedelemfokozás a fájlcsere nem célja és nem is eredménye.

⁴³¹ Eltekintve természetesen attól az esettől, ha a többszörözés célja az utóbbi forgalomba hozatal. Vö. Mezei 2012a p. 180.

része a felhasználói magatartásnak,⁴³² ezen tényállási elem részletes elemzése szükségtelen.

A jogsértéssel okozott vagyoni hátrány vizsgálatokor szükséges szem előtt tartani, hogy e körben differenciált számítási módok alkalmazása indokolt egyrészt a felhasználási cselekmény jellegétől, másrészt a felhasználással érintett mű típusától függően.⁴³³ Ez a szemlélet ugyanakkor az eddigi büntető jogalkalmazói gyakorlattól idegenként jellemezhető. Az elmúlt évek jogeseteinek tükrében elmondható, hogy a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése miatt indult büntetőeljárásokban a – véleményem szerint indokolatlanul és jogellenesen kirendelt – számítástechnikai szakértők rendszerint a felhasználási cselekménnyel érintett műpéldány kiskereskedelmi forgalmi értékét határozták meg vagyoni hátrányként, tekintet nélkül a felhasználás módjára és a cselekménnyel okozott tényleges vagyoni hátrány keletkezésének körülményeire.⁴³⁴ Mivel a Btk. 329/A. § (1) bekezdése alsó elkövetési értékhatárt nem határoz meg, - tehát akár 1 forint vagyoni hátrány bekövetkezése is megalapozhatja a bűncselekményi minősítést,⁴³⁵ - csekély jelentőségűnek tűnhet a cselekménnyel okozott vagyoni hátrány pontos összegének meghatározása.⁴³⁶ Ez az igény azonban húsbavágó módon jelentkezik, ha az eltérő számítási módok

⁴³² Mezei 2012a p. 180.

⁴³³ Vö.: Kiss Zoltán : A vagyoni hátrány megállapítása szerzői és szomszédos jogok megsértése miatt indított eljárásokban, Szerzői Jogi és Iparjogvédelmi Szemle, 106. évfolyam 3. szám, 2001. június p. 3-4.; Kardos Gabriella – Szilágyi Dorottya: Szellemi alkotások büntetőjogi védelme – I. rész, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (116.) évfolyam 6. szám, 2011. december p. 15.; Kiss Tibor 2006 p. 9.

⁴³⁴ Vö.: Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 139-147.

⁴³⁵ Vö.: Spránitz Gergely Digitális tartalmak szerzői jogi védelme online környezetben – II. rész, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (112.) évfolyam 4. szám, 2007. augusztus, p. 88.; Kiss Tibor 2006 p. 7.

⁴³⁶ A Legfőbb Ügyészség Nyomozás Felügyeleti Főosztálya által 1999-ben adott iránymutatás szerint a tényállás a vagyoni hátrány tekintetében – általában - akkor tekinthető felderítettnek, ha annak nagyságrendje a cselekmény minősítése, illetve a felelősségre vonás módja és mértéke szempontjából kellő támpontot ad. Hatályos anyagi jogi és nyomozás felügyeleti eljárási iránymutatások gyűjteménye, (továbbiakban: Legfőbb Ügyészség – iránymutatás) 9. pont

nem néhány vagy néhány száz forint számszerű különbséget eredményeznek, de a cselekmény súlyosabb minősítését⁴³⁷ eredményezhetik.⁴³⁸

9.1. Vagyoni hátrány az SzJSzT véleményeinek tükrében

A jogsértéssel okozott vagyoni hátrány megállapításának általános szempontjait az SzJSzT a következők szerint határozza meg: „a jogdíj mértéke meghatározható számítással, vagy becsléssel. Nyilvánvaló, hogy a royalty típusú, tehát a felhasználással elért bevétel arányában meghatározható jogdíj mértékét csaknem mindig ki lehet számítani. [...] Az SzJSzT gyakorlata alapján számítással lehet meghatározni az elmaradt licencia díj (jogdíj) mértékét pl. olyan esetben, amikor kereskedelmi forgalomban kapható ún. „dobozolt” szoftverek engedély nélküli felhasználása tárgyában kell dönteni (SzJSzT 5/95.). Ugyancsak így lehet eljárni olyan esetekben, ahol a közös jogkezelés körében a hivatalos lapban közzétett jogdíjak alapján lehet az elmaradt jogdíj mértékét meghatározni (SzJSzT 27/95.).”⁴³⁹ A fájlcserező rendszerek tagjai a felhasználással nem érnek el olyan jellegű bevételt, amely a jogdíj mértékének – s így a jogellenes cselekménnyel okozott vagyoni hátrány összegének – megállapításánál kiinduló alapként szolgálhatna. E rendszerek fő jellemvonása éppen az ingyenesség, vagyis az, hogy az egyes felhasználók más tagok „jóindulatának” köszönhetően juthatnak hozzá a kívánt adattartalomhoz.⁴⁴⁰ Ez a jóindulat természetesen nem önös érdek nélküli, hiszen főszabályként a hozzáférhetővé tétel teremti meg a letöltés lehetőségét.⁴⁴¹ A fájlcserező rendszerek hatékony működését éppen a „tit for tat”⁴⁴² elv következetes érvényre juttatása biztosítja.

⁴³⁷ Btk. 329/A. § (3-4)

⁴³⁸ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 385. §-a ugyancsak mellőzi az alsó elkövetési értékhatár alkalmazását.

⁴³⁹ SzJSzT 31/2003.

⁴⁴⁰ Vö.: Mezei 2012a p. 180.

⁴⁴¹ Vö.: Mezei 2012a p. 170.

⁴⁴² Mezei 2010 p. 142.

Az egyes felhasználási formákhoz kapcsolódó jogdíj összegének meghatározása elsőrendű kérdés, hiszen a meg nem fizetett jogdíj összegét kell vagyoni hátránnyként értékelnünk az esetlegesen megvalósult bűncselekmény minősítése során.⁴⁴³ Ez azonban csak látszólag egyszerű feladat, különösen azért, mert a fájlcsereelő rendszerek használata során – rendszerint - szükségképpen többféle felhasználási folyamat zajlik, amelyekhez eltérő jogdíjfizetési kötelezettség párosul. A többszörözésként értékelhető letöltés esetében tűnik a legegyszerűbbnek a számítás. Az alapelv ez esetben az, hogy a felhasználási cselekmény pontosan akkora vagyoni hátrányt generál, mint a többszörözött mű – általános forgalmi adóval csökkentett - kiskereskedelmi forgalmi értéke.⁴⁴⁴ „A szerzőt, illetve jogutódját az által éri vagyoni hátrány (s ezen belül azért marad el haszna), mert a piacon a jogosulatlan műpéldányok (amelyek éppen azért, mert a szerzői jog tiszteletben tartása esetén felmerülő terhek nem érintik a jogsértőt, sokszor jóval olcsóbbak is) akadályozzák a jogosított műpéldányok értékesítését. A vagyoni hátrány mértékét nem lenne indokolt csökkenteni azokkal a költségtételekkel, amelyek a jogosított példányok piacra vitelével felmerülnek (...) hiszen ezeknek a megtérülése nélkül épp úgy kár éri a szerzőt, illetve jogutódját. [...] Összefoglalva: az eljáró tanács azt a véleményt erősíti meg, hogy a szoftver jogosulatlan többszörözése és terjesztése útján a szerzőnek, illetve jogutódjának a szerzői jogok megsértésével okozott vagyoni hátrány mértékének a szoftver példányok kiskereskedelmi árát kell lapul venni, annak összegéből azonban az Áfa-t le kell vonni.”⁴⁴⁵ Bár az idézett vélemény kifejezetten a szoftver jogosulatlan többszörözése kapcsán keletkezett vagyoni hátrány meghatározásának szempontjait taglalja, az SzJSzT egyéb releváns véleményeiben⁴⁴⁶ foglaltakra figyelemmel a fogyasztói ár alapulvétele

⁴⁴³ BH 2002. 301

⁴⁴⁴ Nem idegen a gyakorlattól a nagykereskedelmi ár alkalmazása sem. Vö. Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 146.

⁴⁴⁵ SZJSZT 15/2000/1-2. p. 2-3.

⁴⁴⁶ SZJSZT 1/2000. „Kalóz CD-k forgalmazása; az okozott vagyoni hátrány” http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenyek/2000/2000PDF/SzJSzT_sza_kv_2000_001.pdf ; SZJSZT 10/2001. (A hangfelvételek jogosulatlan terjesztése)

elfogadható a film- és zeneművek jogosulatlan többszörözésével okozott vagyoni hátrány kiszámítása során is.

Az SzJSzT által a jogosított műpéldányok értékesítésének akadályozása kapcsán kifejtettek több kérdést is felvetnek. A kiinduló pont, - miszerint az említett akadályozás határozható meg generáló tényezőként, - arra enged következtetni, hogy vagyoni hátrány abban az esetben keletkezik, ha a többszörözést végző egyébként képes lenne a forgalmi érték megfizetésére, azonban ezt elmulasztja. A jogosított műpéldány értékesítését kevéssé látszik akadályozni a többszörözés egy 1.500.000.- forintértékű szoftver esetében, ha a többszörözést végző személy vagyoni viszonyai a program jogszerű megszerzését nyilvánvalóan nem teszik lehetővé. Egyszerűbben fogalmazva: a jogellenes többszörözéssel okozott vagyoni hátrány nem lehet azonos a felhasználással érintett termék forgalmi értékével, ha a termék megvásárlásának reális lehetősége nem adott. Egyes megközelítések szerint⁴⁴⁷ ilyen esetben a vagyoni hátrány nem, hogy nem azonosítható a kiskereskedelmi forgalmi értékkel, de egyáltalán nem is keletkezik, így büntetőjogi felelősség megállapítására sem kerülhet sor.⁴⁴⁸ Filmek és hangfelvételek esetében – bár az értékarányok lényeges eltérést mutatnak, - az értékesítés akadályozásával generált vagyoni hátrány kérdése szintén jelentős lehet. Önmagában az a körülmény, hogy az adott műről azért készítenek jogellenes másolatot, mert így annak fogyasztói árát nem kell megfizetni, nem szükségképpen jelenti azt, hogy a felhasználó abban az esetben is kétségtelenül élvezni akarná a művet, ha annak árát meg kellene fizetnie.⁴⁴⁹ A mű élvezetének lehetőségét épp az teszi vonzóvá – illetve adott esetben lehetővé – hogy a

http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenyek/2001/2001PDF/SzJSzT_sza kv_2001_010.pdf

⁴⁴⁷ Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 53.

⁴⁴⁸ A hivatkozott forrás szerint komoly bizonyítási problémát jelent, hogy az ingyenes letöltés lehetőségének hiányában a felhasználó visszerthes szerződést kötött volna-e. A bizonyítási probléma úgy lenne feloldható, ha a törvényi tényállás nem a vagyoni hátrány okozását, hanem a jogtalan előny szerzését határozná meg tényállási elemként. Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 53.

⁴⁴⁹ Vö.: Kardos-Szilágyi 2011 p. 15.

hozzáférés ingyenes. Ha nem lenne az, a mű jogszerű élvezetéről nagy valószínűséggel lemondana a felhasználó, vagy arról vagyoni lehetőségei szűkössége miatt kénytelen lenne lemondani. Véleményem szerint az értékesítés akadályozásával előállott vagyoni hátrány bekövetkezése csak a felhasználással érintett mű kereskedelmi értékének, illetve felhasználást végző személyi és vagyoni viszonyainak ismeretében állapítható meg. Ez utóbbi körülmény ugyanakkor a büntetőjogi felelősség kérdésében nem bírhat relevanciával. Vagyoni hátrány a felhasználási cselekmény után járó jogdíj megfizetésének elmulasztása folytán áll elő, az pedig közömbös, hogy a díjköteles felhasználást milyen szempontok motiválták.⁴⁵⁰ Indokolatlannak tűnik ezért a törvényi tényállásban a vagyoni hátrány okozása helyett elmaradt vagyoni előnyt szerepeltetni.

Nem ad támpontot az SzJSzT abban a kérdésben, hogy mely időpontban irányadó kiskereskedelmi árat indokolt alapul venni a vagyoni hátrány meghatározásakor. Ez a probléma különösen akkor jelentkezik, ha a vagyoni hátrány megállapításának időpontjában az adott termék kereskedelmi forgalomban nem kapható.⁴⁵¹ Így ha a felhasználó letölti, majd számítógépére telepíti például a Windows operációs rendszer 1995-ös kiadását, elmaradt vagyoni előnyről nehezen beszélhetünk, tekintve, hogy az adott program kereskedelmi forgalomban nem kapható. Az újabb verziók kereskedelmének akadályozása okkal merülhet ugyan fel, ugyanakkor a többszörözött konkrét műpéldány forgalmi értéke – tekintve, hogy kereskedelmi forgalomban nem kapható – nem állapítható meg. Aggályosnak mutatkozik ilyen esetben az újabb, hozzáférhető verziók forgalmi értékének alapulvétele,⁴⁵² amelyek – bár rendeltetésüket tekintve alapjaiban egyezők – lényegesen nagyobb értéket képviselnek. A probléma még határozottabban jelentkezik, ha az azonos rendeltetésű műpéldányhoz a jogszerű

⁴⁵⁰ Kivéve természetesen a haszonszerzési célzatot, amely viszont a fájlcsere során tipikusan nem része a felhasználói magatartásnak. Vö.: Mezei 2012a p. 180.

⁴⁵¹ Szathmáry 2010a p. 156.

⁴⁵² Bár az újabb verzió kereskedelmének akadályozása ezt indokolná. Vö.: SZJSZT 15/2000/1-2. p. 2-3.

hozzáférés lehetősége nem adott. Míg ugyanis az azonos rendeltetésű programok korábbi verziói alkalmasak lehetnek az újabb verziók kiváltására, - így egy operációs rendszer vagy egy multimédiás program korábbi és későbbi kiadása, - addig a film- és zeneművek esetében erről nem beszélhetünk. Egy kereskedelmi forgalomban nem kapható film vagy hangfelvétel jogosulatlan többszörözésével okozott vagyoni hátrány véleményem szerint nem azonosítható azzal az árral, amit akkor kellett volna megfizetni, amikor az alkotást utoljára forgalmazták. Ennek oka, hogy - mivel az alkotás kereskedelmi forgalomban nem kapható, - a forgalmi érték megfizetésének a lehetősége a felhasználón kívül álló okokból nem adott, a jogellenes többszörözés a forgalmazást szükségképpen nem akadályozhatja. Az okozott vagyoni hátrány összegét ilyen esetekben – szükségképpen - csak a szerzői jog jogosultjának nyilatkozata alapján lehet megállapítani. E problémára megoldást jelenthetne „egy a szerzők, a kiadók és a jogvédő szervezetek által is elfogadott egységes elvi nyilatkozat, vagy gyakorlat kialakítása a szerzői jogdíjakkal, licencia díjakkal kapcsolatban.”⁴⁵³

További értelmezi kérdéseket vet fel a jogellenesen többszörözéssel előálló műpéldányok száma. Ha ugyanis a felhasználó egy szerzői jogi oltalom alatt álló hangfelvételt jogellenes forrásból letölt, majd azt egy CD lemezre és egy MP3 lejátszóra is másolja, összesen három jogellenes forrásból származó másolat jön létre. Kétségtelennek tűnik, hogy ebben az esetben az utóbbi többszörözések következtében a kereskedelem akadályozása által generált vagyoni hátrány nem hatványozódik, így az egyszeres szorzó alkalmazása látszik indokoltnak. Véleményem szerint ugyanakkor a háromszoros összeget kell elfogadnunk, tekintettel arra, hogy a vagyoni hátrány az egyes példányok jogellenes többszörözése folytán generálódik.

Sajátos helyzettel állunk szemben, ha a számítógépi programalkotás jogosulatlan többszörözése kapcsán felmerülő vagyoni hátrányt kívánjuk meghatározni az SzJSzT tárgyalt véleményének tükrében. Ha ugyanis a többszörözést végző

⁴⁵³ Szilágyi Roland előadása, HENT Konferencia a szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekményekről, 2011. http://www.hamisitasellen.hu/hu/system/files/Szilagyi_Roland.pdf

anélkül tölti le a program forráskódját, hogy azt utóbb számítógépére telepítené, tehát a program tényleges használatára sor kerülne, vagyoni hátrány bekövetkezéséről nehezen beszélhetünk.⁴⁵⁴ Ez esetben jogellenes többszörözés megvalósul ugyan – hiszen számítógépi programalkotásról jogszerűen kizárólag biztonsági másolat készíthető – azonban indokolatlannak tűnik a szoftver forgalmi értékének vagyoni hátrányként tételezése. A probléma azokban az esetekben jelentkezik elvi éllel, amikor a nyomozás során lefoglalt adathordozón telepíthető formában tárolt számítógépi programalkotás találhatóak. Kézenfekvő magyarázatnak tűnhet, hogy programalkotás telepíthető verziójának pusztá letöltése a program telepítésének és használatának hiányában nem akadályozza a jogosított műpéldányok kereskedelmét, így vagyoni hátrányt sem generál. Fontos azonban továbbra is szem előtt tartani, hogy a számítógépi programalkotás bármilyen megjelenési formájának⁴⁵⁵ többszörözése attól függetlenül engedély és díjköteles, hogy a program tényleges felhasználására sor kerül-e vagy sem. Így a hatályos törvényi rendelkezésekre figyelemmel a forráskód engedély és díjfizetés nélküli többszörözése ugyanúgy bűncselekményként értékelhető, mint a program jogosulatlan használata, tekintet nélkül arra, hogy a jogosított műpéldányok kereskedelmének akadályozása megállapítható-e vagy sem.

9.2. A vagyoni hátrány megállapításának gyakorlati szempontjai

A vagyoni hátrány megállapításának szempontjai felhasználási módtól és műtípustól függően lényeges eltéréseket mutatnak.⁴⁵⁶ A jogellenes többszörözés esetén a vagyoni hátrány azzal az összeggel azonosítható, amely a forgalmazásra jogosultat a termék jogszerű megszerzése esetén illetné meg, tehát a forgalmi

⁴⁵⁴ „A nem használatlaltal nem okozok kárt a szerzői jogosultnak: Ez tulajdonképpen egyszerű szerződési jogi kérdés: létrejött-e köztem és a jogosult között a szerződés, amit megsértek a nem fizetéssel? Mivel a szerződés akkor jön létre, amikor telepítem azt, onnantól kezdve tudom értelmezni a használat és a károkozás fogalmát, vagy ami még fontosabb, a mértékét.” Lattmann-interjú p. 3.

⁴⁵⁵ Lásd részletesen: Dudás Ágnes : A szoftver szerzői jogi védelme I. rész, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (110) évfolyam 2. szám, 2005. április p. 3-5.; Spránitz 2007. p. 74.

⁴⁵⁶ Vö.: Kardos-Szilágyi 2011 p. 15.

értékhez igazodik. Az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel esetében az ezen felhasználás után fizetendő jogdíj lesz a kiindulási alap, viszonylagos függetlenségben a forgalmi értéktől.⁴⁵⁷ A filmalkotások esetében a Filmszerzők és Előállítók Szerzői Jogvédő Egyesülete (továbbiakban: Filmjus) állapítja meg a filmalkotások nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tétele engedélyezése fejében fizetendő jogdíjak mértékét. Az évente a Magyar Közlönyben közzétett jogdíjközlemény különbséget tesz a letöltést, tartós másolatkészítést engedő, illetve nem engedő hozzáférhetővé tétel között, és aszerint is differenciál, hogy a filmalkotások díjfizetés ellenében, vagy ingyenesen hívhatóak le.⁴⁵⁸ A fájlcsere rendszerben történő hozzáférhetővé tétel nyilvánvalóan a letöltést, tehát tartós másolatkészítést engedő hozzáférhetővé tétel kategóriájába tartozik, ezen belül pedig azon esetkörbe, ahol a lehívás ingyenes. Az irányadó szabályozás szerint amennyiben a szolgáltató a felhasználáshoz kapcsolódóan nem ér el bevételt, akkor a fizetendő jogdíj lehívott műpercenként 0,26 Ft. Abban az esetben, ha a szolgáltató nem szolgáltat adatot a Filmjus-nak a lehívott műpercek számáról, a filmalkotás teljes hosszát kell figyelembe venni.⁴⁵⁹ A jogdíjközlemény szabályainak a fájlcsere rendszerek körében történő alkalmazhatósága az egyértelmű szabályozás ellenére is meglehetősen problémásnak tűnik. A rendszerek illegitim működése ugyanis szinte lehetetlenné teszi annak megállapítását, hogy a hozzáférhetővé tett filmalkotást milyen terjedelemben és hányan töltötték le, tehát a fizetendő jogdíj összege sem állapítható meg kétséget kizáró bizonyossággal. Rendkívül fontos szempont, hogy az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel attól függetlenül engedély- és díjköteles tevékenység, hogy a hozzáférhetővé tett alkotások bárki általi letöltésére sor került-e vagy sem.⁴⁶⁰ A jogdíjközlemény viszont arra enged következtetni, hogy a bűncselekmény megvalósulásához elengedhetetlen vagyoni hátrány kizárólag abban az esetben áll elő, ha hozzáférhetővé tett filmalkotás

⁴⁵⁷ Megjegyzendő, hogy a fájlcsere folyamán megvalósuló egyedi lehívásra hozzáférhetővé tételnek jelenleg kizárólag a filmalkotások esetében létezik „intézményesített” formája.

⁴⁵⁸ Filmjus jogdíjközlemény 2012. http://www.filmjus.hu/3_jogdijkozl/FJ_ondemand_2012.doc

⁴⁵⁹ FilmJus jogdíjközlemény 2012. 2.2.1 pont

⁴⁶⁰ Mezei 2012a p. 169.; Fodor 2009 p. 85.

lehívására sor kerül, hiszen a lehívott műpercek száma – illetőleg a film teljes hossza - határozza meg a jogdíj összegét. Mezei Péter szerint: „a pusztá tényből azonban, hogy egy adott mű a nyilvánosság számára elérhető, még nem következik, hogy azt más ténylegesen beszerezte-e, s ily módon e harmadik személy cselekménye eredményezett-e elmaradt vagyoni előnyt a jogosult oldalán.”⁴⁶¹ E körben hivatkozik a szerző Ibolya Tibor azon megállapítására, miszerint az elmaradt vagyoni előny meghatározásához szükséges lenne arra az adatra, hogy a szerzői művet attól, aki seedelte, vagy leechelte hányan töltötték le, ez azonban gyakorlatilag meghatározhatatlan, hiszen a hozzáférhetővé tétel csak próbaletöltéssel bizonyítható.⁴⁶² Véleményem szerint Mezei Tibor álláspontja a hozzáférhetővé tétellel okozott vagyoni hátrány tekintetében téves. Maga a szerzői is egyértelműen fogalmaz más helyütt: „amennyiben ad 1) a felhasználás a szerző engedélye nélkül történt, ad 2) a törvény értelmében a szerzőt díj illette volna meg, de ennek megfizetése elmaradt, és ad 3) semelyik szabad felhasználási esetkör nem biztosít a fájlcsereelőnek kimentést, akkor a szerző oldalán elmaradt vagyoni előny jelentkezik.”⁴⁶³ Kétségtelen, hogy a fájlcsereelő rendszerekben történő hozzáférhetővé tétel ezen feltételek mindegyikét megvalósítja. Megjegyzendő, hogy Ibolya Tibor hivatkozott megállapítása nem arra enged következtetni, hogy az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel nem generál vagyoni hátrányt a jogosult oldalán, pusztán - helyesen – azt juttatja kifejezésre, hogy a vagyoni hátrány meghatározása megoldhatatlannak tetsző bizonyítási nehézségekkel jár. Megítélésem szerint tehát a jogosult engedélyét nélkülöző és díjfizetés hiányában végzett egyedi lehívásra hozzáférhetővé tétel vagyoni hátrány okozásával jár, ezért büntetőjogi felelősség alapját képezheti. A bűncselekmény megállapíthatósága szempontjából a vagyoni hátrány pontos összege irreleváns.⁴⁶⁴ Mindezekre figyelemmel nem osztható Mezei Péter azon megállapítása sem, hogy a fájlcsereében érintett felhasználók cselekményének büntetőjogi értékelésekor

⁴⁶¹ Mezei 2012a p. 181.

⁴⁶² Ibolya-torrentazziák p. 7.

⁴⁶³ Mezei 2012a p. 181.

⁴⁶⁴ Vö.: Legfőbb Ügyészség iránymutatás 9. pont

kizárólag a letöltésnek betudható elmaradt vagyoni előny megállapítására van lehetőség.⁴⁶⁵

A hangfelvételek felhasználásával összefüggésben kiadott jogdíjközlemény⁴⁶⁶ szerint a díjszabásban meghatározott jogdíj megfizetése a felhasználót nem jogosítja arra, hogy a hangfelvételt olyan módon tegye a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a közönség tagjai mind az egyes hangfelvételeket, mind pedig a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg („lehívás”). A hangfelvétel elhívásához engedélyt kell kérni az érintett szerzőktől, előadóművészekről és hangfelvétel előállítóktól. Ez esetben tehát a jogdíj nem szolgálhat a jogszerűtlen felhasználással okozott vagyoni hátrány megállapításának alapjául. Mivel a felhasználás engedélyezése közvetlenül a jogosultak kezében marad, ez esetben a vagyoni hátrány tekintetében is ezek nyilatkozatát⁴⁶⁷ lenne indokolt irányadónak tekinteni.⁴⁶⁸ A gyakorlatban azonban

⁴⁶⁵ Mezei 2012a p. 182. Megjegyzendő, hogy a hivatkozott álláspont elfogadásával - a fájlcsereelő rendszerekben történő letöltés megengedhetőségét hirdető elméletek (Szinger-Tóth 2004 p.40.; Lattmann-interjú p.3.; Magyar 2008 p.131.; Ibolya-torrentraziák p.3.) fényében - a fájlcsere jó eséllyel teljes mértékben kívül esik a büntetőjogilag értékelhető cselekmények körén, hiszen sem a hozzáférhetővé tétel, sem – a hivatkozott vélemények szerint szabad felhasználásként értékelhető - többszörözés nem generál vagyoni hátrányt. Ez az álláspont azonban véleményem szerint téves.

⁴⁶⁶ Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Előadó-művészi Jogvédő Irodájának és a Magyar Hanglezkiadók Szövetségének közös díjszabása a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételnél vagy az arról készült másolatnak sugárzás útján, továbbá vezetékkel vagy bármely más hasonló eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítéséért fizetendő előadó-művészi és hangfelvétel-előállítói jogdíjakról és e felhasználások egyéb feltételeiről szóló közleménye, https://www.eji.hu/felhasznaloinak/hangfelvetelek_sugarzasi_jogdijai/hangfelvetelek_sugarzasi_jogdijai.html

⁴⁶⁷ A sértett kihallgatása során tisztázni kell, hogy az elkövetési magatartással okozati összefüggésben keletkezett-e vagyoni hátrány, és azt számszerűsíteni célszerű. Kovács 2008 p. 39.

⁴⁶⁸ Nem tűnik célravezető megoldásnak, ha a büntetőeljárás során a forgalmazásra jogosult nyilatkozatát vesszük alapul a hozzáférhetővé tétellel okozott vagyoni hátrány meghatározásakor. Ennek oka, hogy a rendszerek minden tagja a letöltéssel egyidejűleg hozzáférhetővé tételt is végez, így az egyénenként okozott vagyoni hátrány meghatározása gyakorlatilag lehetetlen, még a forgalmazásra jogosult számára is. Amennyiben a sértett nyilatkozatát vennénk alapul a vagyoni hátrány meghatározásakor, az nyilvánvalóan azzal a veszéllyel járna, hogy a forgalmazásra

a jogosultak nyilatkozatainak beszerzésére – elsősorban eljárási okokból – rendkívül ritkán kerül sor. A sértetti nyilatkozatok helyett sajátos jogalkalmazási gyakorlatot alakult ki. Eszerint a hozzáférhetővé tételt megelőzően a felhasználónak szükségképpen másolatot kell készítenie az érintett nőről. Ez a másolatkészítés nyilvánvalóan kívül esik a szabad felhasználás esetkörén, hiszen célja nem az Szt-ben tételezett magáncél, hanem a mű jogsértő hozzáférhetővé tétele. Ezen logika mentén tehát a hozzáférhetővé tétellel okozott vagyoni hátrány valójában a többszörözéssel következik be, összege pedig a felhasználással érintett mű kiskereskedelmi árával azonos. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a fájlcsere során többszörözést végző személy a bizonyossághoz közeli valószínűséggel tisztában van az egyidejű hozzáférhetővé tétel tényével, vagy legalább is annak reális lehetőségével. Amennyiben a többszörözésnek feltétele a hozzáférhetővé tétel, azt mondhatjuk, hogy letöltést végző – legkevesebb eshetőleg⁴⁶⁹ - szándéka a hozzáférhetővé tételre is kiterjed, következésképp a többszörözés – függetlenül a forrás jogellenességétől - nem minősülhet szabad felhasználásnak, tehát vagyoni hátrány okozásával jár.⁴⁷⁰

jogosult valamennyi bevételkiesést azon a néhány elkövetőn igyekezne behajtani, akik a hatóság hálójába kerültek. Ennek következtében nem csak az eljárás alá vontak kerülnek indokolatlanul hátrányos helyzetbe, - hiszen nem a cselekménnyel ténylegesen okozott vagyoni hátrány alapján kerülne sor büntetőjogi felelősségük megállapítására, - de a tényállás teljes körű feltárásához fűződő érdek is csorbát szenvedne. Gyakorlati problémaként jelentkezik továbbá a sértett nyilatkozatának beszerzése kapcsán, hogy a forgalmazásra jogosultak rendszerint igen nagy számban érintettek az egyes cselekmények kapcsán, nyilatkozatásuk az eljárás jelentős elhúzódását eredményezné.

⁴⁶⁹ „A szándéknak csupán fő vonalaiban kell kiterjednie a tettesi alapcselekmény fő tényállási elemeire, a teljes egyezés a szándék vonatkozásában nem követelmény.” Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 54.

⁴⁷⁰ A fájlcsere rendszerben történő hozzáférhetővé tétellel okozott vagyoni hátrány jó eséllyel messze meghaladja az érintett mű forgalmi értékét, azonban gyakorlatilag meghatározhatatlan marad. A probléma lényege, hogy a hozzáférhetővé tétel céljából végzett többszörözés egyszeri cselekmény, míg a hozzáférhetővé tett alkotás mások általi letöltése adott esetben tömeges, ámde felbecsülhetetlen nagyságú. Vö.: Kiss Zoltán: A vagyoni hátrány megállapítása szerzői és szomszédos jogok megsértése miatt indított eljárásokban, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 106. évfolyam 3. szám 2001. június p. 5.

A számítógépi programalkotások esetében az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tételnek szintén nincs intézményesített formája, az tehát kivétel nélkül minden esetben a jogosultak engedélyéhez kötött. A jogszerűtlen felhasználással okozott vagyoni hátrány⁴⁷¹ a hangfelvételeknél vázoltak szerint állapítható meg. A többszörözés esetében irányadó gyakorlat szerint a vagyoni hátrány mértékét a szoftverpéldány kiskereskedelmi árának alapulvételével indokolt meghatározni, de annak eredeti összegéből le kell vonni az ÁFÁ-t. A vagyoni hátrány összege az így meghatározott egységár és a példányszámok szorzata lesz.⁴⁷² Ezen műtípus esetében azonban komoly problémát okozhat a vagyoni hátrány megállapítása során az elkövetés időpontja. A gyakorinak mondható, - ugyanakkor téves - megközelítés szerint a bűncselekmény a program többszörözésével, tehát letöltésével illetőleg telepítésével befejezett. A helyes megközelítés szerint a szoftver jogellenes birtoklása, illetve használata⁴⁷³ állapot-bűncselekmény.⁴⁷⁴ A jogsértő állapot mindaddig fennáll, amíg a kérdéses szoftver az adattárolón használható formában megtalálható.⁴⁷⁵ Az elkövetés időpontjának – többek között⁴⁷⁶ - azokban az esetekben van kiemelkedő jelentősége, amikor a cselekmény elbírálásakor az adott szoftver kereskedelmi forgalomban nem kapható, vagy forgalmi értéke jelentősen csökkent.

⁴⁷¹ Vö.: Spránitz Gergely Digitális tartalmak szerzői jogi védelme online környezetben, II. rész Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (112) évfolyam 4. szám 2007. (továbbiakban: Spránitz 2007b) p. 87. továbbá: Magyar Csaba: Mennyit ér a szoftver? Infokommunikáció és Jog 2004/1. (továbbiakban: Magyar 2004) p. 34-36.

⁴⁷² Kiss Tibor 2006 p.8.

⁴⁷³ „Egy számítógépes programalkotáson a törvény sajátos jogvédelmi rendszere okán a felhasználó nem tulajdonjogot, hanem jogdíjfizetés ellenében használati jogot szerez.” Szathmáry Zoltán: Bűnözés az információs társadalomban, Az információs társadalom devianciái, Infokommunikáció és jog 2008/4. (továbbiakban: Szathmáry 2008) p. 194.

⁴⁷⁴ Szathmáry Zoltán im. p. 193-194.

⁴⁷⁵ Vö.: Legfőbb Ügyészség Nf.6625/2007. számú állásfoglalása

⁴⁷⁶ Az elkövetés időpontja az elévülés (Btk. 33-35. §) szempontjából is kiemelkedő fontosságú.

A szoftver jogsértő felhasználásával okozott vagyoni hátrány megállapításakor nem hagyható figyelmen kívül, hogy az érintett műpéldány mennyire tekinthető teljesnek, illetőleg ki minősül a cselekmény sértettjének.⁴⁷⁷ „Tényleges elkövetési értéként csak az az összeg fogadható el, amelyet maga a szerzői jogi jogosult egy eladott programpéldány után, ide nem értve a jogosulatlan felhasználás által nem érintett részeket (dokumentáció és a műhordozó legyártásának, szállításának költségei stb.), mint tiszta hasznot realizált volna.”⁴⁷⁸

⁴⁷⁷ Vö.: Magyar 2004 p. 35.

⁴⁷⁸ Szathmáry 2010a p. 156. Vö.: SZJSZT 15/2000.

[Ide írhatja a szöveget]

10. Szakértő alkalmazása és a bizonyítási teher kérdésköre

Unalomig ismételt kijelentés, hogy a Btk. 329/A. §-ában meghatározott szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének törvényi tényállása olyan kerettényállás, amelyet a szerzői jogi törvény tölt meg konkrét tartalommal.⁴⁷⁹ Ez a ténymegállapítás azt a látszatot keltheti, hogy a büntetőjogi jogalkalmazónak vajmi kevés szerepe van az egyes esetek és elkövetési magatartások megítélésénél és egyfajta automatizmus érvényesülhet ezen a területen. Ha ugyanis a szerzői jogi jogsértés megvalósulása megállapítást nyer és egyidejűleg vagyoni hátrány okozása vagy haszonszerzési célzat is fennáll, a bűncselekmény valamennyi tényállási eleme megvalósul. A büntető jogalkalmazó tehát egyszerű helyzetbe kerül, nem kell bíbelődni a szerzői jogi törvény szakaszainak értelmezésével és alkalmazásával, ha ezt más hatóság vagy szakértő megteszi helyette.⁴⁸⁰ Ez a könnyű út azonban több szempontból is igen aggályosnak nevezhető. A Be. garanciális alapelvként rögzíti, hogy abban a kérdésben, hogy a terhelt követett-e el és milyen bűncselekményt, a bíróságot, az ügyészt, a nyomozó hatóságot nem köti a más eljárásban, így különösen a polgári eljárásban, a szabálysértési vagy a fegyelmi eljárásban hozott határozat, illetőleg az abban megállapított tényállás.⁴⁸¹ A büntető ügyben eljáró hatóságnak tehát önállóan kell állást foglalnia abban a kérdésben, hogy szerzői jogi jogsértésre sor került-e vagy sem.⁴⁸² Ennek során nyilvánvalóan nem hagyhatóak figyelmen kívül a polgári joggyakorlat eredményei és elvei, azonban azok „pusztán” zsinórmértékül szolgálhatnak a büntető jogalkalmazónak. Indokolt szem előtt tartani, hogy a szerzői jog

⁴⁷⁹ Szathmáry 2010a p. 153.; Ibolya-torrentrazziák p. 2.; Kiss Tibor 2006. p. 6.; Kardos-Szilágyi 2011 p. 16.; Papp 2007 p. 57. stb.

⁴⁸⁰ „A jogalkalmazó azonban gyakran quasi »bizonyíték-automataként« tekint a szakértőre, azaz díjának megfizetése után vásárolt terméként egzakt, kategorikus, egyértelmű választ vár a feltett kérdésre” Szathmáry 2008 p. 182.

⁴⁸¹ Be. 10. §

⁴⁸² EBH2000. 188. A szerzői (szomszédos) jogok megsértésének bűncselekménye miatt emelt vád esetén a büntetőbíróságoknak önállóan kell vizsgálni, hogy a büntetőjogi felelősséget megalapozó szerzői jogi vagy szomszédos jogi jogsértés megvalósult-e. E jogkérdések eldöntése más (polgári) eljárástól nem tehető függővé.

alapvetően nem büntetőjogi kategória. Ami azt - az egyébként polgári jogérvényesítésre tartozó - cselekményt, amely a szerzői jog megsértésével valósul meg, a büntetőjog területére utalja, az a vagyoni hátrány okozása, illetve a haszonszerzési célzat. Nem állítható ugyanakkor, hogy a büntető ügyben eljáró hatóságok feladata arra korlátozódik, hogy e két szegmenst vizsgálják. Ez a tény egyértelműen megállapítható a büntetőjogi felelősség önálló elbírálásának alapelvéből, amely elv következetes alkalmazásának igénye a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének bűncselekménye kapcsán konkrétan kifejezésre jut a büntető joggyakorlatban. Mindezek alapján nyilvánvaló tény, hogy a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének vétsége miatt eljáró büntető hatóságnak egyszersmind polgári jogalkalmazási feladatai is vannak. A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése miatt indult büntetőeljárásokban a nyomozó hatóságok jellemzően szakértői véleményekkel⁴⁸³ támasztják alá, illetve bizonyítják a bűncselekmény elkövetését.⁴⁸⁴ Ez a gyakorlat azonban – bár a szakértő alkalmazásának szükséges esetenként valóban fennáll, - több okból is kifogásolható.

A SzJSzT⁴⁸⁵ nyilvánvalóan nem büntető ügyben eljáró hatóság. Annak ellenére, hogy a jogsértés megítélésénél komoly szerepet játszhatnak az általa kialakított elvi élű álláspontok, véleményei kizárólag iránymutatásként szolgálhatnak a büntető jogalkalmazónak, de nem jelenthetnek korlátot az egyes, jogsértés gyanúját keltő cselekmények megítélésénél. Ez az igény különösen arra tekintettel jogos és kiemelkedő, hogy a testület számos esetben cselekménytípusok vonatkozásában fejt ki - egyébiránt rendkívül alapos és igényes – álláspontját,

⁴⁸³ Az esetek túlnyomó többségében számítástechnikai szakértők kirendelésére kerül sor. Vö.: Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 110.

⁴⁸⁴ Szathmáry 2010a p. 154., Szathmáry 2008 p. 181.

⁴⁸⁵ Sztj 101. § (1) Szerzői jogi jogvitás ügyben felmerülő szakkérdésekben a bíróságok és más hatóságok szakvéleményt kérhetnek a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala mellett működő szakértő testülettől. A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdése szerint a Szerzői Jogi Szakértő Testület az Sztj. 101. § (1) és (3) bekezdésében megjelölt ügyekben szakértői véleményt ad bírósági vagy hatósági megkeresés, vagy megbízás alapján.

minek következtében alappal merül fel a jogalkalmazási automatizmus veszélye. A legkézenfekvőbb példa erre a veszélyre a testület SZJSZT 17/2006., illetve SZJSZT 07/08/1. számú véleményei kapcsán merül fel. Az elsőként említettben a jogellenes forrásból történő másolatkészítés kérdéseit elemzi a testület, megállapítva, hogy az e-fajta cselekmény minden esetben jogsértést valósít meg, míg az utóbbiban a fájlcserező rendszerek használatával kapcsolatos álláspontját ismerteti, kifejezésre juttatván azon véleményét, miszerint e magatartás ugyancsak általánosságban törvénysértő. Kézenfekvőnek és igen kényelmes megoldásnak látszik mindezek alapján az a ténymegállapítás, hogy a jogellenes forrásból származó másolatok készítői, valamint a fájlcserező rendszerek tagjai kivétel nélkül megvalósítják a Btk. 329/A. § (1) bekezdésében meghatározott bűncselekményt, s így a nyomozó hatóságoknak és az ügyészségeknek nincs is más dolga, mint a fájlcserező rendszerek néhány százezer tagját gyanúsítottként kihallgatni, illetve vádiratokat szerkeszteni. Ez az eljárás azonban nem csak a büntetőjogi felelősség önálló elbírálásának elvét sértené, de kizárná annak lehetőségét is, hogy az eljáró hatóság a bizonyítékok mérlegelése alapján foglalhasson állást a büntetőjogi felelősség kérdésében.

A büntetőeljárás törvény garanciális szabályként mondja ki, hogy a bíróság az ítélezés során törvényes vád alapján jár el.⁴⁸⁶ A vád akkor tekinthető törvényesnek, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi.⁴⁸⁷ Abban a kérdésben, hogy a terhelt cselekménye a büntető törvénybe ütközik-e, nyilvánvalóan a nyomozó hatóságnak, illetve a vádemelésre jogosultnak kell először állást foglalnia, a büntetőjogi felelősség bíróság általi megállapítására⁴⁸⁸ csak ezt követően kerülhet sor. A szerzői jogsértés megítélésénél a nyomozó hatóságnak, illetve a vádemelésre jogosultnak a konkrét cselekmény kapcsán, önállóan kell döntést

⁴⁸⁶ Be. 2. § (1)

⁴⁸⁷ Be. 2. § (2)

⁴⁸⁸ Be. 3. § (2) Bűncselekmény elkövetése miatt bárkinek a felelősségét megállapítani és emiatt vele szemben büntetést kiszabni egyedül a bíróság jogosult.

hoznia,⁴⁸⁹ tekintet nélkül arra, hogy a cselekmény adott esetben az SzJSzT által általában jogsértőként tipizált. A testületi vélemények tehát iránymutatásul szolgálhatnak ugyan, de szerepük ezen túl nem terjedhet.

Lényegesen komolyabb veszélyt rejt magában a számítástechnikai szakértők alkalmazása. A büntetőeljárás során akkor kell szakértőt⁴⁹⁰ alkalmazni, ha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem⁴⁹¹ szükséges.⁴⁹² A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése bűncselekményének megállapíthatóságához – alapesetben - azt kell bizonyítani, hogy a vád tárgyává tett cselekmény egyrésztől másnak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát sérti, másrésztől haszonszerzési célzatú, vagy vagyoni hátrány okozásával jár.⁴⁹³ E tények megállapítása természetesen szükségessé teszi a gyanúsítottól lefoglalt adathordozók tartalmának megállapítását és dokumentálását, amely bizonyos adathordozók és adatfajták esetében indokoltá és szükségessé teheti számítástechnikai szakember alkalmazását. Ez különösen azokban az esetekben igaz, ahol a gyanúsított titkosítja az adatokat, vagy az adathordozókon tárolt adatokhoz való hozzáférést más módon megnehezíti vagy avatatlan személy számára lehetetlenné teszi. „Valóban vannak olyan esetek, amelyekben a szakértő kirendelésére már az eljárás kezdeti stádiumában feltétlenül szükség van. Például, amennyiben számítástechnikai rendszerek, hálózatok (pl. internet) útján követik el a bűncselekményt, úgy csak szakértői eszközökkel és megfelelő ismeretek

⁴⁸⁹ EBH2000. 188.

⁴⁹⁰ „A szakértő feladata, hogy a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvéleményével segítse a tényállás megállapítását és a szakkérdés eldöntését.” Horváth Gyöngyi: Az igazságügyi szakértői tevékenység egyes kérdései a szerzői és szomszédos jogok, valamint az iparjogvédelem területén, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (112.) évfolyam 3. szám, 2007. június (továbbiakban: Horváth 2007) p. 16.

⁴⁹¹ Lásd részletesen: Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 108-109.

⁴⁹² Be. 99. § (1)

⁴⁹³ Vö.: Kovács Gyula: Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó bűncselekmények nyomozása [http://5mp.eu/fajlok/kgyula/szerzoi_vagy_szerzoi_joghoz_kapcsolodo..._\(szakdolgozat\)_www.5m.p.eu_.pdf](http://5mp.eu/fajlok/kgyula/szerzoi_vagy_szerzoi_joghoz_kapcsolodo..._(szakdolgozat)_www.5m.p.eu_.pdf) (továbbiakban: Kovács 2008) p. 28-29.

birtokában lehetséges az adott rendszer működésének feltérképezése, az egyes kapcsolódó kliensek szerepének meghatározása, az azokon bonyolódó adatforgalom ellenőrzése.”⁴⁹⁴ Kétségtelen ugyanakkor, hogy egy átlagos felhasználó számára nem jelent különösebb kihívást a számítógép adattartalmának megállapítása és dokumentálása.⁴⁹⁵

A vizsgált esetekben a szakértőnek rendszerint az alábbi kérdésekre kell választ adnia a kirendelő határozat alapján: „A lefoglalt adathordozókon találhatóak-e szerzői és szomszédos jogokat megsértő, illegális programok (filmek, játékok, zene, szoftverek stb.) Amennyiben igen, úgy mely kiadó jogait sértik, továbbá mennyi a bűncselekménnyel okozott kár összege. Ha lehetséges készítsen listát az illegális programokról, a sértettekről és az okozott kár összegéről.”⁴⁹⁶ Más ügyben: „a lefoglalt adathordozók tartalmazzak-e szerzői jogi oltalom alatt álló audio-vizuális műveket. Amennyiben igen, kérem megállapítani, azok eredetiek vagy másolatok-e. Amennyiben másolatok, azok mely forgalmazó jogait milyen mértékben sértik.”⁴⁹⁷ Továbbá: „A lefoglalt merevlemezek (adathordozókon) található-e szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogot sértő szoftver vagy illegális másolat? Amennyiben a talált szoftverek stb. nem eredetiek, kik a sértett kiadók, miben áll a jogsértés és mennyi a vagyoni hátrány összege?” Gyarakai Réka a szakértőnek - mindenképpen - felteendő kérdések⁴⁹⁸ között veszi számba – egyebek mellett - az alábbiakat: ad 1) a szakértő rendelkezésére bocsátott adathordozókon található(k)-e szerzői jog által védett művek, ad 2) amennyiben az előző kérdésre adott válasz pozitív, akkor állapítsa meg a sértetteket és az egyes sértettekre lebontva állapítsa meg a kárértéket, ad 3) megállapítható-e, hogy

⁴⁹⁴ Kovács 2008 p. 66.

⁴⁹⁵ Vö.: Szathmáry 2008 p.185.; Kardos Andrea – dr. Szilágyi Dorottya: Szellemi alkotások büntetőjogi védelme II. rész Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (117.) évfolyam 1. szám, 2012. február (továbbiakban: Kardos-Szilágyi 2012) p. 11.

⁴⁹⁶ BRFK XI. kerületi Rendőrkapitányság Vizsgálati Osztályán 151-3402/2007.bü. számon indult büntető ügyben hozott határozat szakértő kirendeléséről.

⁴⁹⁷ BRFK XXII. kerületi Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztályán 5558/2005.bü. számon indult büntető ügyben hozott határozat szakértő kirendeléséről.

⁴⁹⁸ Ezen kérdésekről lásd továbbá: Kovács 2008 p. 68.

a vizsgálat tárgyát képző adathordozón található filmalkotásokat vagy egyéb szerzői jogvédelem alá eső műveket internetes oldalakról szabadfelhasználással töltötték le, amennyiben igen, a letöltés jogszerű volt-e.⁴⁹⁹ Az általánosnak nevezhető kérdések nagy részéről ugyanakkor aggálytalanul elmondható, hogy azok egyrésztől nem tekinthetők különleges szakértelmet igénylő szakkérdéseknek,⁵⁰⁰ másrésztől nem tartoznak a szakértő kompetenciájába.⁵⁰¹ A kérdések kapcsán előjárójában leszögezendő, hogy a számítógép merevlemezén digitalizált formában tárolt bármely alkotás kizárólag másolatként gondolható el, így azok kapcsán a másolt minőség nem lehet a jogsértő jelleg, illetve a bűncselekmény megvalósulásának kritériuma. A kialakult gyakorlat szerint az egyes szakértők minden olyan szerzői jogi alkotásról készült másolatot, amelyről a rendelkezésre álló adatok alapján nem állapítható meg kétséget kizáró módon hogy jogszerűen állott elő, jogsértőnek minősítettek, forgalmi értékét pedig vagyoni hátrányként tételezték.⁵⁰² Ez a gyakorlatban a következők szerint történik: „Az összes olyan megtalált tételt – programot, játékot, filmet, zenét – amelyhez nem mellékeltek a legalitását igazoló okmányt vagy eredeti CD/DVD-t, jogellenesen használnak tekintetem.”⁵⁰³ Nem elhanyagolható szempont, hogy az e fajta szakértői ténymegállapítások az adott esetben ténylegesen bűncselekményt elkövetők büntetőjogi felelősségre vonás alóli mentesülésének lehetőségét teremtik meg. Az elkövetőnek nincs más dolga, mint hogy a szakértői vélemény megállapításainak ismeretében az adott műveket tartalmazó eredeti adathordozókat szerezzon be, majd azoknak a nyomozó hatóság rendelkezésére bocsátásával bizonyítsa a tőle korábban lefoglalt adathordozón szereplő másolatok jogszerűségét. A szakértő kizárólag a rendelkezésére bocsátott adathordozók vizsgálata alapján mond és mondhat véleményt.⁵⁰⁴ Az a körülmény, hogy a

⁴⁹⁹ Gyarakai 2010 p. 219.

⁵⁰⁰ A különleges szakértelmet alapvetően a jogon kívül eső szakmai ismeretek teszik ki, amelyek meghaladják az általános ismeretek szintjét. Lásd: Erdei Árpád: Tény és jog a szakvéleményben, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1987. p.25-27.

⁵⁰¹ Vö.: Kardos-Szilágyi 2012 p. 11-12.

⁵⁰² Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 114-115.

⁵⁰³ Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 115.

⁵⁰⁴ Be. 105. § (2)

rendelkezésre álló adatok nem nyújtanak kellő alapot a másolatok jogszerűségének megállapításához,⁵⁰⁵ nem vezethet automatikusan a jogsértő jelleg deklarációjához, - nem beszélve arról, hogy az egyes alkotások jogsértő jellegének kérdése az alább kifejtettek szerint nem is tartozik az informatikai és számítástechnikai szakértő kompetenciájába.

Bizonyos körülmények indokoltá tehetik számítástechnikai szakértő bevonását annak érdekében, hogy a nyomozás során lefoglalt adathordozók pontos tartalma megállapíthatóvá és dokumentálhatóvá váljék. Ugyanakkor annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy az adathordozókon tárolt művek szerzői jogi oltalom alatt állnak-e, - még kevésbé annak megítélése, hogy azok jogellenes állottak-e elő – nem igényel informatikai, számítástechnikai szakértelmet, illetőleg nem ilyen jellegű szakértelmet igényel. Mint Horváth Gyöngyi rámutat: az igazságügyi szakértőnek nem jogi, hanem speciális szakmai kérdésekben kell szakvéleményt adnia. „Tény azonban, hogy a büntetőeljárások során a hatóság jogismeret hiányában eddig sokszor kirendelt igazságügyi szakértőt, akinek legtöbbször nem csak az volt a feladata, hogy például az eredetiségről nyilatkozzon, hanem a szakértői vizsgálat részét képezte a szerzői jogi és iparjogvédelmi vonatkozások bemutatása is, ami álláspontunk szerint túlterjeszkedik az igazságügyi szakértőnek a büntetőeljárársban betöltött szerepén és jogosultságán.”⁵⁰⁶ A vázolt probléma megoldásában jelentős előrelépés lenne az egyes cselekmények körében értékelendő adatokat (forgalmazásra jogosult, forgalmi érték stb.) tartalmazó adatbázisok létrehozása.⁵⁰⁷ Ezzel a szerzői jogi oltalom fennállása, illetve az esetleges jogsértéssel okozott vagyoni hátrány megállapításához szükséges különleges számítástechnikai szakértelem hamis illúziója szertefoszlaná.

⁵⁰⁵ Szathmáry Zoltán szerint a szakértő feladata kizárólag az lehet, hogy olyan utaló bizonyítékokat keressen, amik a szerzői jogsértést valószínűsítik. (Szathmáry 2008 p. 182.) Vö.: Ibolya-torrentazziák p. 5.

⁵⁰⁶ Horváth 2007 p. 20.

⁵⁰⁷ Szathmáry 2008 p.185.

Az, hogy a lefoglalt adathordozón található alkotások szerzői jogi oltalom alatt állnak-e vagy sem, illetőleg hogy azok jogszerű módon állottak-e elő, teljes mértékben kívül esik a számítástechnikai szakértő kompetenciáján. Ezek ugyanis nem szakértői tény-, hanem olyan jogkérdések, amelyekre a szakértő kizárólag feladat- és hatáskörének túllépésével adhat választ.⁵⁰⁸ Ezért megítélésem szerint – különösen a számítástechnikai szakértők esetében - nem osztható az a jogirodalmi álláspont, amely szerint indokolt, hogy a lefoglalt műpéldányok eredetiségének megállapítása, illetve az okozott vagyoni hátrány megbecsülése kérdésében igazságügyi szakértők járjanak el.⁵⁰⁹ Véleményem szerint azon túlmenően, hogy a másolatok létezésének tényét megállapítja, a szakértő nem tehet további ténymegállapításokat, különösen nem a másolatok jogi státuszát illetően. Ez egyrészt nem feladata, másrészt az esetek jelentős részében a keletkezés jogszerűségének megítéléséhez szükséges adatokkal sem rendelkezik. Így például ugyanazon filmalkotásnak a forgalmazásra jogosult engedélyét nélkülöző másolása bűncselekményt valósíthat meg, ha az forgalmazás céljával történik, míg a szabad felhasználás körébe tartozhat, ha célja kizárólag magáncélú használat.⁵¹⁰ Nyilvánvaló, hogy kizárólag az adathordozó tartalma alapján rendkívül nehéz, adott esetben egyenesen lehetetlen állást foglalni a felhasználó célját illetően.⁵¹¹ Ennek ellenére a problémát erősen kifogásolható módon, úgy oldja meg a gyakorlat, hogy a szakértők túlnyomó többsége – jogalkalmazóvá lépve elő - a lefoglalt adathordozókon tárolt valamennyi szerzői jogi oltalom alatt álló alkotás jogsértő mivoltát vélelmezi. A szakértői vélemények rendszerint táblázatban rögzítik, az adathordozón tárolt alkotásokat, majd az azok forgalmazására

⁵⁰⁸ BH2007. 397. II. Jogkérdésben a büntetőeljárásban szakértői vélemény nem szerezhető be. Az ilyen kérdésben véleményt nyilvánító szakértő a szakértői kompetenciáján túlterjeszkedik.

⁵⁰⁹ Horváth 2007 p. 19.

⁵¹⁰ Vö.: Szathmáry 2010a p. 156.

⁵¹¹ A tárolt adatok jellege alapot adhat bizonyos következtetések levonására, de ez egyáltalán nem nevezhető tipikusnak. A Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság Katonai Tanácsának Kb.II.49/2006/24. számú ítéletében foglaltak szerint: „a programok nevében több esetben szerepelnek olyan jelzők, például a „crack” amely utal arra, hogy a program biztosan nem próbaverzió, ebből pedig egyértelműnek kell lennie annak, hogy feltört programok megszerzéséről van szó.”

jogosultakat sértettként azonosítják, forgalmi értéküket pedig vagyoni hátránnyként jelölik meg, elfogadhatatlan módon tényként rögzítve olyan körülményeket, amelyek tisztázása a bizonyítási eljárás feladata kellene, hogy legyen. A másolat jogszerű vagy jogszerűtlen volta kizárólag létrejöttének körülményei vizsgálata alapján ítélni lehet meg, de akkor sem számítástechnikai szakértő által.⁵¹²

Az alsó elkövetési értékhatár hiánya – bár a cselekmény társadalomra veszélyességének megítélése és az arányosság körében több problémát is felvet,⁵¹³ - a valamennyi tárolt adat részletes vizsgálatán alapuló, teljes körű szakértői vélemények beszerzésének szükségességét sok esetben annullálja. Különösen zene- és filmalkotások esetében – amelyek forgalmi értéke nem mutat nagyságrendi változásokat, - már az alkotások száma és azok átlagos forgalmi értéke alapján kétséget kizáróan megállapítható, hogy az egyes sértetteknek okozott vagyoni hátrány meghaladja-e a 2.000.000.- forintot. Ezekben az esetekben - bár a büntetéskiszabás körében értékelhető és értékelendő körülmények megállapítására alapot adhat, - a cselekmény pontos jogi minősítéséhez az egyes sértetteknek okozott vagyoni hátrány pontos összegének megállapítása nem feltétlenül szükséges.⁵¹⁴ Ez természetesen az alaptényállást megvalósító azon bűncselekmények eseteiben fogadható el, ahol a sértett polgári jogi igényt nem terjeszt elő.⁵¹⁵ Az ideálisnak gondolt esetben az adathordozón tárolt jogellenes másolatokat a jogosultak szerint kellene csoportosítani, majd - amennyiben megállapítható, hogy az egyes jogosultaknak okozott vagyoni hátrány a 2.000.000.- forintot nem éri el, – legkevesebb két alkotás esetében kellene megállapítani az okozott vagyoni hátrány összegét. Ily módon elegendő adat állna rendelkezésre mind a sértettek számához igazodó rendbeliség,⁵¹⁶ mind

⁵¹² Nem hagyható figyelmen kívül, hogy „sok esetben maga a kirendelő hatóság tesz fel olyan kérdést, melynek megválaszolása során a szakértő jogkérdésben is kénytelen állást foglalni. Kardos-Szilágyi 2012 p. 12.

⁵¹³ Vö.: Szathmáry 2010a p. 156.

⁵¹⁴ Legfőbb Ügyészség – iránymutatás 9. pont

⁵¹⁵ Lásd részletesen: Kardos-Szilágyi 2010 p. 17-19.

⁵¹⁶ Vö.: Kardos-Szilágyi 2011 p. 15.

pedig az esetleges folytatólagosság⁵¹⁷ megállapításához, anélkül, hogy az adathordozókon tárolt valamennyi alkotás részletes vizsgálatára sort kellene keríteni.

Nem elhanyagolható szempont a szakértő alkalmazása körében, hogy az előterjesztett véleményekhez rendszerint igen tetemes költség párosul,⁵¹⁸ amelyet a nyomozás megszüntetése, illetve a vádlott felmentése esetén az állam kénytelen viselni.⁵¹⁹ Nem tekinthető egyedi esetnek, hogy a szakértői vélemény alapján gyanúsítottként kihallgatott személy érdemi védekezése a szakvéleményben tett, a bűncselekmény elkövetésének tényét rögzítő megállapítások ellenére a nyomozás – leggyakrabban bizonyítottság hiányában történő – megszüntetését, vagy a vádlott felmentését alapozza meg.⁵²⁰

Összességében azt mondhatjuk, hogy ideális esetben a szakértőknek kizárólag azt kellene megállapítaniuk – már amennyiben ehhez különleges számítástechnikai szakértelem szükséges, - hogy a nyomozás során lefoglalt adathordozókon milyen

⁵¹⁷ Btk. 12. § (2)

⁵¹⁸ Gyaraki 2010 p. 219.

⁵¹⁹ Be. 190. § (4)

⁵²⁰ A Budapesti XI. és XXII. kerületi Ügyészség a B.XXII.5558/2005. számú vádiratával 37 rendbeli, 27 esetben folytatólagosan elkövetett szerzői és szomszédos jogok megsértésének vétsége miatt emelt vádat a Budai Központi Kerületi Bíróságon. A vádirat alapját az ügyben beszerzett szakértői vélemény képezte, amelyben a szakértő kategorikusan állást foglalt a cselekménnyel okozott vagyoni hátrány tekintetében. A vádirati tényállás szerint a vádlott pontosan meg nem határozható időponttól 2005. szeptember 29. napjáig különféle szerzői jogi oltalom alatt álló szoftvekről, zenei- illetve filmalkotásokról jogellenesen készített másolatokat, azokat a tulajdonát képező CD, DVD és merevlemezeken tárolta. A vádlott a szerzői jogi oltalom alatt álló művekről jogellenesen készített másolatokat – pontosan meg nem állapítható időpontban és darabszámban – részben az internetről töltötte le, részben a Budapest VIII. kerületében található Józsefvárosi piacon vásárolta. A tárgyaláson lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeképpen a bíróság a vádlottat bizonyítottság hiányában felmentette 19.B.XXII.462/2006/16. számú ítéletével. Az eljárás során felmerült 518.660.- forint bünyügyi költség az állam terhén maradt. Az ítélet indokolása szerint a lefolytatott eljárás során nem volt bizonyítható, hogy a vádirati tényállásban megjelölt alkotások a vádlott birtokába jogosulatlanul kerültek volna. Vö.: EBH2006.1494.

adatok találhatóak.⁵²¹ Ezen adatok jogi minőségének, illetve a másolatok esetleges jogellenességének megítélése, valamint a cselekménnyel okozott vagyoni hátrány megállapítása azonban már a nyomozó hatóság feladata kellene, hogy legyen.⁵²² A szakértő által vizsgált adathordozó sem célzatot, sem szándékot nem tárol; e körülményekre, s így a bűncselekmény megvalósulására vonatkozóan is kizárólag a gyanúsított kihallgatása és a rendelkezésre álló egyéb adatok értékelése alapján vonható le megalapozott következtetés.

A büntetőeljárásban garanciális alapelv, hogy a vád bizonyítása a vádlót terheli.⁵²³ Ez az elemi fontosságú elv ugyanakkor csorbát szenvedni látszik azokban az eljárásokban, ahol a megalapozott gyanú, majd utóbb a vádemelés alapját olyan szakértői vélemények képezik, amelyek tényként állapítják meg a gyanúsítottól lefoglalt másolatok jogellenes keletkezésének tényét.⁵²⁴ Azzal ugyanis, hogy a másolatokat a szakértői vélemények eleve jogsértőként azonosítják, a védelemre róják a bizonyítási terhet.⁵²⁵ Az eljárás alá vontnak kell bizonyítania a továbbiakban, hogy a tőle lefoglalt másolatok a szakértői véleményben foglaltakkal szemben nem jogellenes cselekmény folytán állottak elő. A másolatok jogszerűségének bizonyíthatósága viszont legalább annyira viszonylagos, mint a jogellenesség bizonyítása. Önmagában ugyanis a másolat létrejöttének ténye a keletkezés körülményeit, illetve a másolat készítésének jogszerű vagy jogellenes módját illetően semmiféle információval nem szolgál.⁵²⁶ Erre következtetni engedhetnek ugyan bizonyos körülmények,⁵²⁷ de semmi esetre

⁵²¹ Részben ellentétes véleményeket lásd: Gyaraki 2010 p. 219.; Horváth 2007 p. 18-19.

⁵²² Szathmáry 2008 p. 185.

⁵²³ Be. 4. § (1) A bizonyítási teher sérelméről lásd részletesen: Szathmáry 2008 p. 190-912.

⁵²⁴ Például: "A winchestereken található programok beszerzéséről számla, ajándékozási szerződés, eredeti adathordozó nem áll rendelkezésre, így a jogos használat nem állapítható meg." Más ügyben: "Az összes olyan megtalált tételt – programot, játékot, filmet, zenét – amelyhez nem mellékeltek a legalitást igazoló okmányt vagy eredeti CD/DVD-t, jogellenesen használnak tekintetem." Forrás: Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 114-115.

⁵²⁵ Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 112.

⁵²⁶ Vö.: Ibolya-torrentazziák p. 5.

⁵²⁷ Ilyen lehet például az adatállományok jellemző megnevezése. Lásd: Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság Katonai Tanácsának Kb.II.49/2006/24. számú ítélete

sem mondható megalapozottnak egy olyan szakértői vélemény, amely valamennyi az eljárás során lefoglalt példány jogszerűtlen keletkezését tételezi fel. Az ilyen szakértői vélemények alapját az – a korábban kifejtett - megfontolás képzí, hogy a szakértőnek átadott adathordozók vizsgálata alapján nem állapítható meg kétséget kizáró módon a másolatok jogszerűsége, így azok – kizárásos alapon – csak jogellenesek lehetnek. Rendkívül fontos megjegyezni ezzel összefüggésben, hogy még ha a másolatok jogellenességére vonatkozóan tett szakértői ténymegállapítás valószínűleg bizonyul is, az önmagában nem alapozhatja meg a lefoglalást szenvedő büntetőjogi felelősségét. A jogellenesen másolt mű megszerzése önmagában ugyanis nem illeszthető a szerzői jogi törvényben meghatározott tevékenységi körbe, így nem minősül felhasználásnak és nem sérti az alkotás szerzőjének jogát.⁵²⁸ A bizonyítási teher megfordítása rendszerint úgy jelentkezik a gyakorlatban, hogy a nyomozó hatóság - a szakértői véleményben foglaltakra figyelemmel – a jogellenesen előállítottként azonosított műpéldány eredetijének bemutatására szólítja fel a gyanúsítottat,⁵²⁹ majd ennek megtörténte esetén – feltéve, hogy a másolatkészítés céljára vonatkozóan rendelkezésre álló adatokból, így különösen a másolatok számából más nem következik, - a kép- és hangfelvételekről készült másolatokat magáncélú másolatnak, a számítógépi programalkotásokról készült másolatot biztonsági másolatnak minősíti. Ez a megoldás azonban azért is aggályos mert olyan másolatok jogszerűségének elismerését eredményezheti, amelyeket a szakértő korábban jogsértő módon előállítottként azonosított.⁵³⁰ A másolat alapjául szolgáló eredeti példány hiánya nem bizonyítja és nem is bizonyíthatja feltétlenül a másolat jogszerűségének hiányát. Ha pedig a másolatkészítés jogellenessége nem bizonyítható kétséget kizáró módon,⁵³¹ a nyomozás megszüntetésének,⁵³² illetve a vádlott felmentésének⁵³³ van helye.⁵³⁴ A Be. 4. § (1) bekezdésében meghatározott

⁵²⁸ EBH2006. 1494.

⁵²⁹ Vö.: Kármán-Mészáros-Nagy-Szabó 2010 p. 120.

⁵³⁰ Ez az ellentmondás azonban csak látszólagos, hiszen a jogellenesség kérdése nem tartozik a szakértő kompetenciájába.

⁵³¹ Be. 4. § (2)

⁵³² Be. 190. § (1) b) pont

⁵³³ Be. 331. § (1)

garanciális alapelv érvényesüléséhez nélkülözhetetlen lenne, hogy a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének bűncselekménye miatt indult nyomozás során a szakértők kizárólag olyan ténymegállapításokra szorítkozzanak, amelyek a rendelkezésükre álló adatok alapján bizonyossággal megtehetőek. Álláspontom szerint a vizsgálat tárgyát képező adathordozón lévő másolatok jogszerűségének vagy jogellenességének kérdése kétséget kizáróan kizárható és kizárandó ebből a körből.

A fájlcserező rendszerek használatával létrehozott másolatok esetében az említett problémák fokozott súllyal jelentkeznek. A rendszer ugyanis kizárólag dinamikájában alkalmas arra, hogy a digitalizált alkotások forrásáról olyan egyértelmű információt szolgáltatson, amely a forrás és a felhasználás jogszerűségének megítéléséhez szükséges és elégséges.⁵³⁵ Amennyiben a felhasználó az általa letöltött adattartalom hozzáférhetővé tételét megszünteti, utóbb az adathordozót vizsgáló nyomozó hatóság kizárólag annak megállapítására képes, hogy az adathordozó az adott művet tartalmazza. A másolatkészítés forrására, illetőleg az esetlegesen megvalósult hozzáférhetővé tételre vonatkozóan semmiféle adat nem áll rendelkezésre. A tényállás teljes körű felderítéséhez, valamint a jogellenes többszörözés és hozzáférhetővé tétel bizonyításához arra lenne szükség, hogy a felhasználó által folyamatba helyezett le-, illetve

⁵³⁴ Vö. Budai Központi Kerületi Bíróság 19.B.XXII.462/2006/16. számú ítélete

⁵³⁵ Kifejezetten a fájlcserező rendszerek használatával foglalkozik a Szerencsi Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztályán 05090/531/2009.bü. számon indult büntető ügyben beszerzett szakértői vélemény. Eszerint: „természetesen megtehetem azt is, hogy nem osztom meg egyetlen alkönyvtáramat sem, vagy azokban nem tárolok semmilyen anyagot, s így nem követek el jogsértést. Ám a helyzet mégsem ennyire egyszerű. A fájlmegosztó programok telepítése, a hálózat szervezése nagyon ésszerű és átgondolt. Ha elkezdek letölteni egy állományt, akkor a letöltött részt már tőlem is tovább lehet tölteni. Azaz, ha akár csak egy töredéke is letöltődött a gépemre a kiválasztott zeneszámnak, akkor azt már tőlem is lehet kezdeni tölteni. Ily módon viszont, véleményem szerint nyomban megvalósul a jogsértés.” A szakértő az ügyben képernyőmentés alapján állapította meg hogy mely alkotások hozzáférhetővé tétele valósult meg. Ugyanakkor – mintá arra Ibolya Tibor rámutat, - „...a bizonyításhoz nem lehet elegendő a feltöltés alatt álló mű nevét és a fájl kiterjesztését tartalmazó, a torrent klienst működés közben ábrázoló ún. »print screen« kép.” Lásd: Ibolya 2012 p. 33.

feltöltéseket dinamizmusában dokumentálja a nyomozó hatóság. Ez igen egyszerű feladatnak látszik. A teendő csak annyi, hogy meg kell kezdeni egy alkotás letöltését a rendszerben. A kliensprogram egyértelmű adatokat szolgáltat arról, hogy az éppen folyamatban lévő letöltés során milyen IP címmel rendelkező személyi számítógépekről érkeznek adatsomagok. Ezek a kliensek nyilvánvalóan és egyértelműen megvalósítják az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tételt. Az IP címek használói könnyű szerrel azonosíthatóak, az eljárás során a szerzői jog jogosultjától esetlegesen kapott engedélyről nyilatkozathatóak. Ez a megoldás azonban, - bár igen ígéretesnek tetszik, - számos hibában szenved. A hozzáférhetővé tétel kétséget kizáró módon történő bizonyításához ugyanis valamennyi hozzáférhetővé tett adat próbaletöltése szükséges.⁵³⁶ „Ennek oka az, hogy ellenkező esetben (a szerzői műpéldány nélkül) nem lehet cáfolni a gyanúsított azon védekezését, hogy az általa feltöltött műpéldánynak csak a neve azonos a szerzői jogvédelem alatt álló fájlal, valójában az tartalma szerint jogvédelem alatt nem álló tartalmat takar.”⁵³⁷ A megalapozott gyanú közléséhez a feljelentések tartalma, illetve a feljelentő által rendelkezésre bocsátott bizonyítékok nem lehetnek elégségesek.⁵³⁸ Bár a bűncselekmény gyanúja – egyebek mellett – az IP cím ismeretében tűnik megalapozottnak,⁵³⁹ ezen azonosító szám ismerete legfeljebb a lehetséges elkövetők körének szűkítésére adhat lehetőséget, a megalapozott gyanú viszont csak meghatározott személlyel közölhető.⁵⁴⁰

⁵³⁶ Gyarakı 2010 p. 219. Ibolya-torrentazziák p. 6-7.

⁵³⁷ Ibolya-torrentazziák p. 6-7;

⁵³⁸ Mezei 2012 p.183 Mint a szerzı rámutat, a feljelentı által begyűjtött adatok nem tekinthetők szakértői bizonyításnak, sőt adott esetben jogosulatlan személyes adatgyűjtésként is értékelhetők.

⁵³⁹ Mezei 2012 p. 183.

⁵⁴⁰ Be. 179. § (1)

[Ide írhatja a szöveget]

11. Társadalomra veszélyesség

A jogellenes fájlcsere kapcsán büntetőjogi szempontból megfogalmazható talán legjelentősebb kérdés, hogy szükséges, illetve indokolt-e a fájlcserélőkkel szembeni büntetőjogi fellépés. E kérdés megválaszolásához nélkülözhetetlen a büntetőjogi legalitás és a társadalomra veszélyesség kérdéskörének vizsgálata.

„A büntetőjog a jogi felelősségi rendszerben az ultima ratio. Társadalmi rendeltetése, hogy a jogrendszer egészének szankciós zárköve legyen. A büntetőjogi szankció, a büntetés szerepe és rendeltetése a jogi és erkölcsi normák épségének fenntartása akkor, amikor már más jogágak szankciói nem segítenek.”⁵⁴¹ A büntetőjogi legalitás elve szerint a bűncselekményé nyilvánításnak és büntetéssel fenyegetésnek alkotmányos indokokon kell alapulnia: szükségesnek, arányosnak és végső soron igénybe vettnek kell lennie.⁵⁴² A bűncselekmények meghatározása törvényhozói kompetencia, így a demokratikus többségi vélemény érvényesülésének tere.⁵⁴³ Alkotmányos követelmény ugyanakkor, hogy a törvényhozó a büntetendő magatartások meghatározásakor nem járhat el önkényesen. A büntetőjogi eszközrendszer kizárólag akkor vehető igénybe, ha az állami, társadalmi, gazdasági célok és értékek megóvása más módon nem biztosítható.⁵⁴⁴ Mindezek mellett nélkülözhetetlen, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatók és előre láthatóak legyenek.⁵⁴⁵ A diszpozíciónak egyértelmű üzenetet kell tartalmaznia, hogy az egyén mikor követ el büntetőjogilag szankcionált jogsértést és korlátoznia kell az önkényes jogértelmezés lehetőségét.⁵⁴⁶

⁵⁴¹ 30/1992. (V.26.) AB határozat

⁵⁴² 11/1992. (III.5.) AB határozat, 18/2000. (VI.6.) AB határozat

⁵⁴³ 21/1996. (V.17.) AB határozat

⁵⁴⁴ ABH 1992, 167, 176

⁵⁴⁵ 11/1992. (III.5.) AB határozat

⁵⁴⁶ ABH 1992, 167, 176

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy „a szerzői jogok által védett alkotások és felvett előadások engedély nélküli fájlmegosztásának hatalmas növekedése egyre súlyosabb problémát jelent az európai gazdaság számára a munkalehetőségek, valamint az iparág és a kormányzat bevételei szempontjából.”⁵⁴⁷ A jogellenes fájlcserre kapcsán a legfőbb probléma abból fakad, hogy „az ultima ratio alkalmazását {azonban} a szellemi tulajdonjog egy mindennapossá vált, tömeges⁵⁴⁸ cselekmény esetében nem tűzheti ki célul.”⁵⁴⁹ A hazai jogirodalomban egyöntetűnek mondható álláspont szerint ugyanakkor a szerzői jogok büntetőjogi védelmét biztosító jelenlegi szabályok sok esetben⁵⁵⁰ nincsenek összhangban a büntetőjog ultima ratio jellegével.⁵⁵¹

A társadalomra veszélyesség kérdése azért hangsúlyos, mert a jelenleg hatályos Btk. bűncselekmény-fogalmának szerves részét képezi, így megállapíthatóságának hiányában büntetőjogi felelősségről sem beszélhetünk.⁵⁵² Blaskó Béla szerint: „Az adott társadalomban az adott időszakban meglévő értékrendek alapján dönt a törvényhozó, hogy az egyes magatartástípusok tekintetében milyen szinten vonja meg azt az »objektív zsinórmértéket«, amelynek meghaladása esetén a társadalomra veszélyes magatartás elleni védekezéshez büntetőjogi eszközöket kell igénybe venni.”⁵⁵³ A társadalomra veszélyesség olyan társadalmi entitásként értelmezhető, amelyet nem a jog hoz létre, hanem amelyre a jog csupán reagál.⁵⁵⁴ Jellegét és fokát a megtámadott jogi tárgy jelentősége és a sérelem mértéke

⁵⁴⁷ Európai Parlament – jelentés a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok belső piaci érvényesítésének megerősítéséről A7-0175/2010.

⁵⁴⁸ A Btk. 329/A. § hazánk egyik leggyakoribb bűncselekménye. Mezei 2012a p. 184.

⁵⁴⁹ Faludi – Gyenge 2011 p. 88.

⁵⁵⁰ Az elkövetés alsó értékhatárának hiánya miatt. Vö.: Mezei: 2012a p. 182.; Spránitz 2007b p.88.

⁵⁵¹ Mezei 2012a p. 182.; Szathmáry 2010a p. 155-156.; Nagy Zoltán András 2009 p. 251.; Spránitz 2007b p. 88.;

⁵⁵² Btk. 10. § (1)

⁵⁵³ Blaskó Béla: Magyar Büntetőjog Általános Rész, Rejtjel Kiadó 2007. p. 149.

⁵⁵⁴ Belovics Ervin, Gellér Balázs, Nagy Ferenc, Tóth Mihály: Büntetőjog I. A 2012. évi C. törvény alapján, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2012. (továbbiakban: Büntetőjog I.) p. 205.

határozza meg.⁵⁵⁵ Dogmatikai szerepe, hogy „lehetőséget biztosít az olyan atípusos esetekre, amelyek konkrét kizáró okkal nem érintettek, de a tényállásszerűség ellenére a büntetendőség nem áll fenn.”⁵⁵⁶ Vaskuti András szerint a büntetőügyben eljáró hatóságoknak minden esetben vizsgálniuk kell, hogy az adott magatartásveszélyes-e, illetve milyen fokban veszélyes a társadalomra.⁵⁵⁷ Békés Imre szerint „elvileg nem kizárt, hogy a törvényhozó rosszul ismeri fel az egyes cselekmények ilyen tulajdonságát, s a társadalomra valójában nem veszélyes magatartást nyilvánít bűncselekménnyé...”⁵⁵⁸

A társadalomra veszélyesség kérdésköre témánk szempontjából két vonatkozásban bír kiemelt jelentőséggel. Vizsgálandó egyrészt a társadalomra veszélyesség tekintetében fennálló tévedés, mint büntetendőséget kizáró ok megállapíthatósága, másrészt a szerzői jogsértés társadalomra veszélyességének foka a cselekménnyel okozott vagyoni hátrány függvényében.⁵⁵⁹

A jogellenes fájlcsere, illetőleg a szerzői jogi védelem alatt álló művek jogellenes letöltésének társadalmi megítélése és elfogadottsága össze sem mérhető a más bűncselekményeknél tapasztaltakkal.⁵⁶⁰ A bolti tolvajt a társadalom többsége viszonylag egyöntetűen veti meg, de azt, aki fájlcserélő rendszerben tesz szert

⁵⁵⁵ Nagy Ferenc: A Magyar Büntetőjog Általános Része, Korona Kiadó, Budapest 2004. p. 193.

⁵⁵⁶ Györgyi Kálmán In: Wiener A. Imre: Elméleti alapok a Büntetőtörvény Általános Része kodifikálásához, MTA Jogtudományi Intézete, Budapest 2000. p. 60.

⁵⁵⁷ Belovics Ervin: Az érték-érdek összeütközések, mint a büntetendőséget kizáró okok, doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem 2007. http://doktori-iskola.law.pte.hu/files/tiny_mce/File/Archiv2/Belovics_Ervin_ertekezés.pdf p.199.

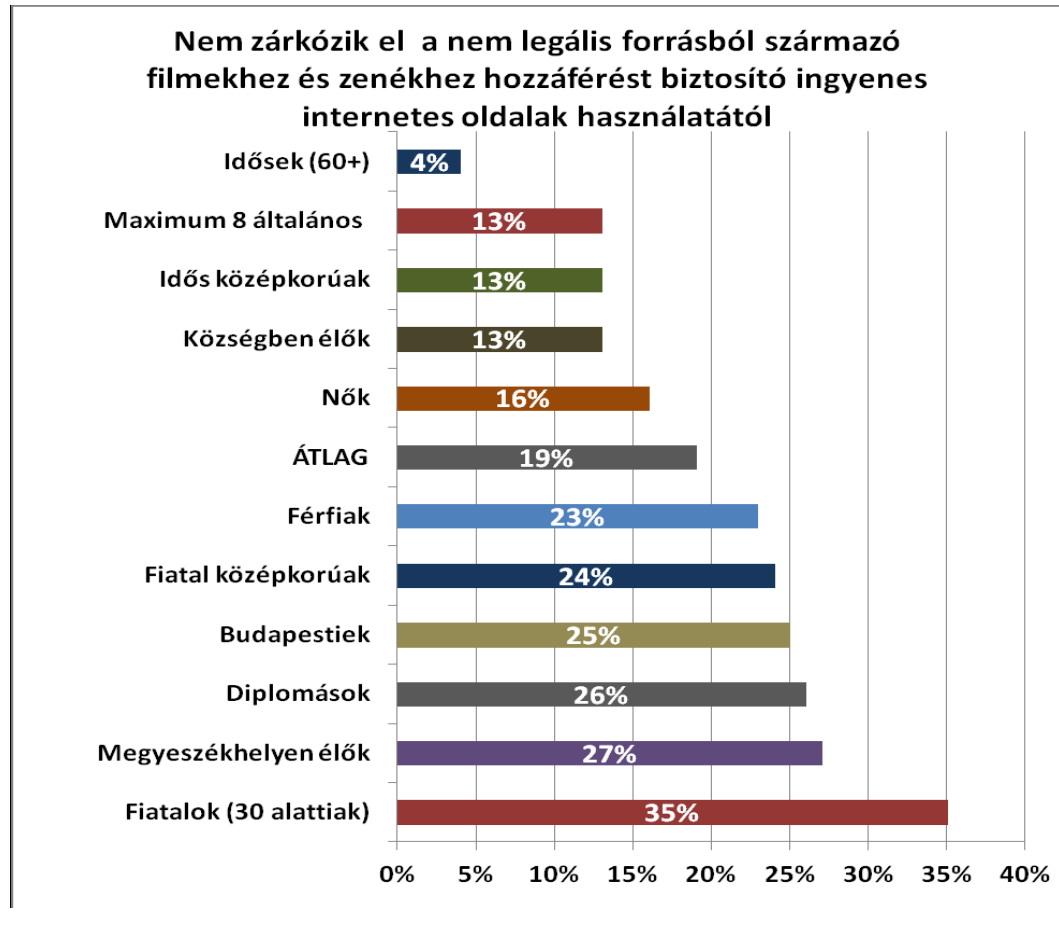
Vö.: Vaskuti András: A bűncselekmény és elkövetői, In: Kiss Sándor – Lassó Gábor – Konnerthné Huba Olívia – Máziné Szepesi Erzsébet – Ruzsás Róbert – Szabó László – Székely Ákos – Varga Zoltán – Vaskuti András: A Büntető Törvénykönyv Magyarázata, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004. p. 59.

⁵⁵⁸ Békés-Földvári-Gáspár-Tokaji: Magyar Büntetőjog Általános Rész, BM Könyvkiadó, Budapest, 1980. p. 89.

⁵⁵⁹ Lásd részletesen : Fájlcsere és az új Btk. című fejezetnél

⁵⁶⁰ Dojcsák Dániel: A warez halott, <http://www.hwsz.hu/hirek/47915/torrent-warez-fajlcsere-streaming-zene-film-szoftver.html> Vö.: Gyaraki 2010 p. 217.

több ezer darabos film vagy zenegyűjteményére szinte semmiféle helytelenítő értékítélet nem éri. A jogellenes hozzáférhetővé tétel és letöltés általánosan megtört, vajmi kevés társadalmi megvetést kiváltó cselekményekként jellemezhetőek, még ha azok káros hatásai ismertek is.⁵⁶¹

7. számú ábra

Hamisítás Magyarországon

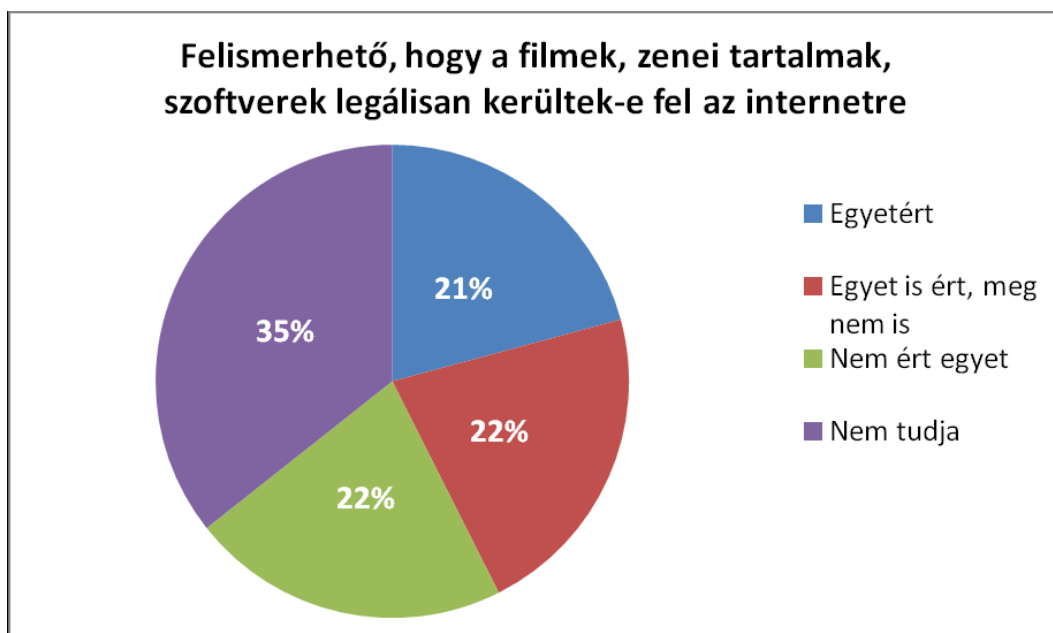
Hamisítás Elleni Nemzeti Testület (továbbiakban: HENT) kutatási jelentése 2012. július⁵⁶²

E körülmények önmagukban is alapos oknak tűnnek arra, hogy a cselekmény társadalomra veszélyessége tekintetében fennálló tévedés lehetőségét realitásként

⁵⁶¹ Vö.: Uri-Kovács p. 90-92.

⁵⁶² Forrás: http://www.hamisitasellen.hu/hu/system/files/hent_hamisitas_2012.pdf p. 16.

kezeljük.⁵⁶³ Már pedig a hatályos Btk. szerint nem büntethető, aki a cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az a társadalomra nem veszélyes és erre a feltevésre alapos oka van.⁵⁶⁴ A cselekmény társadalomra veszélyessége tekintetében fennálló tévedés lehetősége egyebek mellett a büntetőjogi norma jellege miatt mondható fokozottnak.”Így hiányozhat a társadalomra veszélyesség tudata, ha a keretdiszpozíciót kitöltő alacsonyabb szintű jogszabályt az elkövetőnek nem állt módjában megismerni, vagy olyan személytől, illetve szervtől kapott téves jogi tájékoztatást, akinek vagy amelynek a véleményében alappal bízhatott.”⁵⁶⁵

5. számú ábra Hamisítás Magyarországon⁵⁶⁶

⁵⁶³ „Köszönhetően a »letöltés nem jogsértés« retorikának, melyet több szerzői jogász is megerősített, egy átlagos fájlcserező valóban könnyen hiheti azt, hogy a letöltés önmagában nem eredményez jogsértést, illetve, hogy az nem veszélyes a társadalomra. Az is biztosra vehető, hogy a felhasználók jelentős része nincs tudatában a fájlcserező alkalmazások (különösen a BitTorrent) technológia jellegzetességeivel, így azzal a ténnyel, hogy a letöltéssel párhuzamosan a tartalmak a nyilvánosság számára hozzáférhetővé válnak.” Mezei 2012a p. 182.

⁵⁶⁴ Btk. 27. § (2)

⁵⁶⁵ Büntetőjog I. p. 239.

⁵⁶⁶ HENT kutatási jelentése 2012. július Forrás: http://www.hamisitasellen.hu/hu/system/files/hent_hamisitas_2012.pdf p. 50.

Az ilyen tévedés valószínűsége tovább fokozódik, ha számításba vesszük egyrészt azt, hogy a forrás jogellenességének ténye nem feltétlenül nyilvánvaló,⁵⁶⁷ másrészt azt, hogy a cselekmény megítéléshez szükséges jogi ismeretek alapvetően hiányosnak mondhatóak.⁵⁶⁸ A HENT által a jogismeret tárgykörében végzett kutatás a következő eredményre vezetett: „A szerzői jogi ismeretek tanulására vonatkozó kérdés kapcsán a diákok 1/6-a (17%-a) válaszolt úgy, hogy az iskolában szóba kerültek a szerzői jogok; a szerzői jogokról a túlnyomó többség informatika óra keretein belül hallott. A válaszadók 49%-a már hallott a szerzői jogról, de nem az iskolában, 33% százalékuk viszont úgy nyilatkozott, hogy soha nem is hallott a szerzői jogról. A szerzői jogi ismeretek hiányát támasztják alá a szerzői művek egyes konkrét felhasználási módjainak megítélésére vonatkozó kérdésekre adott válaszok is: bizonytalanság tapasztalható annak megítélésében, hogy a filmek, zenék letöltése, és a tartalmak feltöltése az internetre jogszerű-e, a diákok 36%-a szerint jogszerű filmeket feltölteni az internetre, negyedük szerint jogszerű az is, ha egy teljes regényt beszkennelek és felteszik a világhálóra.”⁵⁶⁹ Kézenfekvő kérdés, hogy „hogyan várható el az egyszerű állampolgár jogkövető magatartása, ha a hatóság nyíltan elismeri azt a körülményt, hogy ő maga sincs birtokában a jogi felelősséget megalapozó jogszabályi ismereteknek.”⁵⁷⁰ A tévedés kapcsán a fájlcsereelő rendszerek vonatkozásában nincs jelentősége a Btk. 27. § (3) bekezdésében foglaltaknak,⁵⁷¹ tekintve, hogy cselekménynek nincs gondatlan alakzata.⁵⁷²

⁵⁶⁷ Vö.: Kovács Áron: A mezei júzer üldözése előtt nyithat kaput a kormány, <http://www.origo.hu/itthon/20081028-szerzoi-jogok-a-fajlcsere-ok-felhasznaloi-is-torvenyt-sertenenek-egy-javaslat.html>

⁵⁶⁸ „A tévedés kérdése rendszerint a keretdiszpozíciót kitöltő, alacsonyabb szintű jogszabályokkal kapcsolatban merül fel” Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2.Bf.233/2010/12. számú ítélete

⁵⁶⁹ Felvilágosultabb tudásgyarapítást és szórakozást - hiányos szerzői jogi ismeretek a középiskolások körében <http://www.hamisitasellen.hu/hu/hirek/2011/felvilagosultabb-tudasgyarapitast-es-szorakozast-hianyos-szerzoi-jogi-ismeretek-a-kozepis>

⁵⁷⁰ Szathmáry 2010a p. 155.

⁵⁷¹ A tévedés nem zárja ki a büntethetőséget, ha gondatlanság okozza, és a törvény a gondatlanságból eredő elkövetést is bünteti.

⁵⁷² Mezei 2012a p.182.

A hazai bírói gyakorlatban nem példa nélküli a társadalomra veszélyesség tekintetében fennálló tévedés értékelése a fájlcserevel összefüggésben. A Nyíregyházi Városi Bíróság a 32.B.1836/2008/24. számú ítéletében⁵⁷³ ilyen tévedésre alapozta felmentő ítéletét. A vádirati tényállás szerint a számítástechnikai eszközök forgalmazásával foglalkozó üzletben eladóként dolgozó vádlott „az üzletben lévő számítógépre egy BCDC elnevezésű, un. file cserélő programot telepített fel, amelynek segítségével nem csak zeneműveket többszörözött a számítógépre, hanem azt is lehetővé tette, hogy az interneten keresztül bárki a számítógépen található adatokat elérje, az ott tárolt jogvédett művekről többszörös mûpéldányokat hozzon létre.” A vádlott érdemi védekezése szerint nem tudott arról, hogy a fájlcsere program használata, illetőleg a „file kiejánlás” Magyarországon büntetendő cselekmény, mert hazájában, Ukrajnában e rendszerek használata szabad. Az ítélet indokolása szerint: „Mivel saját hazájában ez a cselekmény nem minősül bűncselekménynek, ezért a bíróság megítélése szerint ez volt az az alapos ok, ami miatt abban a téves feltevésben követte el cselekményét, hogy az a társadalomra nem veszélyes.”⁵⁷⁴ A felmentő ítéletet a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság a 2.Bf.233/2010/12. számú ítéletével megváltoztatta és bűnösnek mondta ki a vádlottat 41 rendbeli szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése vétségében. Az ítélet indokolása szerint: „a társadalomra veszélyesség tudatát a cselekmény jogellenességének, erkölcstelenségének, vagy egyébkénti társadalmi helytelenítésének tudata adja. A jogellenesség tudata azt jelenti, hogy az elkövető felismeri magatartásának jogilag tilalmazott voltát, nem feltétlenül kell tudnia, hogy a cselekmény büntető törvénykönyvbe ütközik, elég, ha annyit tud, hogy valamilyen jogszabályt sért. A tévedés kérdése, rendszerint a keretdiszpozíciót kitöltő, alacsonyabb szintű jogszabályokkal kapcsolatban merül fel. Akkor hiányozhat a társadalomra veszélyesség tudata, ha nem állt módjában megismerni az ilyen nem büntetőjogi

⁵⁷³ Az ismertetett ítéletek és végzés forrása: <http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=anonim>

⁵⁷⁴ Megjegyzendő, hogy a vizsgált ítélet még utalás szintjén sem foglalkozik azzal a körülménnyel, hogy a vádbeli cselekmény elkövetésének időpontjában a fájlcsere bűncselekménynek minősült-e az ukrán jog szerint.

szabályokat, vagy olyan személytől vagy szervtől kapott téves jogi tájékoztatást ezekre a szabályokra nézve, akinek vagy amelynek a véleményében alappal bízhatott.” A bíróság rámutatott, hogy a rendszergazdaként dolgozó vádlott egyrészt munkaviszonyából adódóan is számítógéppel kapcsolatos tevékenységgel foglalkozott, másrészt téves felvilágosításra az eljárás során nem hivatkozott.⁵⁷⁵

⁵⁷⁵ A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság a 2.Bf.233/2010/12. számú ítéletét a Debreceni Ítéletábla a Bhar.I.453/2011/4. számú végzésével helybenhagyta. Az ítéletben foglaltak alapján okkal vonható le az a következtetés, hogy a cselekmény társadalomra veszélyessége tekintetében fennálló tévedés lehetősége a fájlcsere körében egyáltalán nem zárható ki.

[Ide írhatja a szöveget]

12. Nemzetközi Kitekintés

A szerzői jog tárgykörében létrejött nemzetközi megállapodások⁵⁷⁶ részletes ismertetéséről – azok terjedelme okán – kénytelen lemondania szerző. Nélkülözhetetlen ugyanakkor a téma büntetőjogi megközelítése szempontjából releváns nemzetközi szabályok és gyakorlat áttekintése, különös tekintettel arra, hogy ezek tendencia szintű ismerete a hazai jogalkalmazási problémák felvázolásához és a megoldási javaslatok kidolgozásához elsőrendű támpont. Mindezekre figyelemmel sort kívánok keríteni az Amerikai Egyesült Államokban kialakult gyakorlat áttekintő bemutatására, az európai tendenciák felvázolására, néhány európai állam releváns szerzői-, illetve büntető-jogi szabályainak áttekintő, komparatív ismertetésére, majd pedig – a francia, a brit és a belga

⁵⁷⁶ A szerzői jog tárgykörében létrejött legfontosabb nemzetközi megállapodások – hazai kihirdetésük sorrendjében – a következők:

- az 1970. évi 18. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a szellemi tulajdon világszervezetének létesítésére Stockholmban, 1967. július 14-én aláírt egyezmény,
- az 1975. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett Egyetemes Szerzői Jogi Egyezmény,
- az 1998. évi IX., az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékletének kihirdetéséről szóló törvénnyel kihirdetett, a szellemi tulajdon kereskedelemmel összefüggő kérdéseit szabályozó egyezmény (TRIPS Megállapodás),
- az 1975. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezmény (1922. óta része a hazai jogrendnek)
- az 1975. évi 18. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a hangfelvételek előállítóinak védelmére, hangfelvételeik engedély nélküli sokszorosítása ellen létrejött Genfi Egyezmény
- az 1998. évi XLIV. törvénnyel kihirdetett, az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló Római Egyezmény
- a 2004. évi XLIX. törvénnyel kihirdetett WIPO Szerzői Jogi Szerződés,
- a 2004. évi XLIX. törvénnyel kihirdetett WIPO Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződés
- a 2004. évi LXXIX. törvénnyel kihirdetett, az Európa Tanács Budapesten, 2001. november 23-án kelt Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezménye
- a 2012. január 26-án aláírt Hamisítás Elleni Kereskedelmi Megállapodás (ACTA)

példákon keresztül – az illegális fájlcsere visszaszorítása érdekében folytatott küzdelem legújabb fejleményeinek bemutatására.

12.1. Szerzői jogsértés és fájlcsere az Egyesült Államokban⁵⁷⁷

A vizsgált jogrendszerben a büntető jogérvényesítés kiinduló pontja a szerzői jog fennállásának vizsgálata, amely tipikusan a nyilvántartásba vételről kiállított igazoláson alapul.⁵⁷⁸ A nyilvánosságra hozatalt megelőző, vagy azt öt éven belül követő nyilvántartásba vételről kiállított igazolás egyértelmű és nyilvánvaló bizonyítéka a szerzői jog fennállásának.⁵⁷⁹ Ilyen igazolás megléte esetén a bizonyítási teher iránya úgy alakul, hogy a terheltnek kell bizonyítania a szerzői jog hiányát, vagy azt, hogy az igazolás alapját képző nyilvántartásba vételre jogellenesen került sor.⁵⁸⁰ Jelentő könnyebbséget jelent, hogy a Szerzői Jogi Hivatal olyan online adatbázist üzemeltet, ahonnan a nyilvántartásba vételről kiállított igazolások hiteles másolata beszerezhető, így ez utóbbi lehetősége a sértett számára is adott.⁵⁸¹ A szerzői jog fennállásának bizonyítása ugyanakkor nem kizárólag a nyilvántartásba vételről kiállított igazolása alapján történhet. A bíróság adott esetben ilyen igazolás hiányában is megállapíthatja a szerzői jog fennállását, amennyiben az érintett alkotás jellemző tulajdonságai – ezek között is első sorban az alkotói minőség – megállapítható.⁵⁸² A szerzői jog megsértése miatti büntetőjogi felelősség megállapításához nélkülözhetetlen annak

⁵⁷⁷ A téma szerzői jogi vonatkozásairól lásd: Kovács Gabriella: Folytatódik a küzdelem az illegális letöltések ellen, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2010. október, (továbbiakban: Kovács Gabriella 2010) p. 34-35

⁵⁷⁸ U.S. Department of Justice, Executive Office for United States Attorneys, Prosecuting Intellectual Property Crimes Third Edition, 2006. (továbbiakban U.S. Department of Justice 2006) p. 50.

⁵⁷⁹ United States v. Taxe, 540 F.2d 961, 968-69 (9th Cir. 1976); United States v. Moore, 604 F.2d 1228, 1234

⁵⁸⁰ Autoskill, Inc. v. National Educ. Support Sys., Inc., 994 F.2d 1476, 1487

⁵⁸¹ U.S. Department of Justice 2006 p. 51. Hasonló adatbázis felállításának gondolata a hazai szerzői jogi körökben is felmerült. Vö.: Szathmáry 2008 p.185.

⁵⁸² U.S. Department of Justice 2006 p. 51-52.

bizonyítása, hogy a jogsértés szándékos magatartás eredménye.⁵⁸³ Önmagában tehát az a körülmény, hogy a szerzői jogi oltalom alatt álló alkotás többszörözésére, vagy egyéb felhasználására sor került, a felhasználó büntetőjogi felelősségét nem alapozza meg.⁵⁸⁴ Mint arra a legfelsőbb Bíróság elvi érvelés rámutatott: „a szándékosság fogalma igen összetett jelentéstartalmú, ezért minden esetben összefüggéseiben vizsgálendő”⁵⁸⁵ A kialakult gyakorlat szerint a cselekmény akkor tekinthető szándékosan elkövetettnek, ha megvalósítására a jogsértés célzatával és a törvényi tilalom ismeretében kerül sor, anélkül, hogy tévedés, véletlen vagy egyébként jóhiszemű magatartás megállapítására sor kerülhetne.⁵⁸⁶ Mint arra a bíróság egyértelműen rámutatott: „a szándékosság az esetek többségében nem közvetlen bizonyítékokkal, hanem a rendelkezésre álló bizonyítékokból levonható következtetések alapján, közvetetten bizonyítható.”⁵⁸⁷ Ilyen következtetést vont le a bíróság például a cselekmény helytelen, jogellenes voltának az elkövető általi elismerése,⁵⁸⁸ a cselekmény jogsértő jellegéről szóló tájékoztatás átvétele,⁵⁸⁹ illetve olyan tájékoztatás átvétele alapján, amely szerint más személy hasonló cselekményét a bíróság jogellenesnek találta.⁵⁹⁰

A szerzőnek kizárólagos joga van a mű többszörözésére, származékos mű készítésére, a műről készült másolatok forgalmazására, a mű nyilvános előadására, illetve nyilvános bemutatására.⁵⁹¹ Ezen kizárólagos jogok egyik legjelentősebb korlátját a szabad felhasználás esetei képezik. „Az USCA alapján minden engedély nélküli felhasználás »per se« kvázi automatikus

⁵⁸³ 17 United States Code (továbbiakban: U.S.C.) § 506(a)

⁵⁸⁴ 17 U.S.C. § 506(a)(2)

⁵⁸⁵ *Spies v. United States*, 317 U.S. 492, 497 (1943)

⁵⁸⁶ *United States v. Cross*, 816 F.2d 297, 300-01 (7th Cir. 1987); *United States v. Moran*, 757 F. Supp. 1046, 1049 (A szándékos elkövetés ismert törvényi kötelezettség szándékolt és célzatos megsértése.)

⁵⁸⁷ *United States v. Sherman*, 576 F.2d 292, 297 (10th Cir. 1978)

⁵⁸⁸ *United States v. Manzer*, 69 F.3d 222, 227-28 (8th Cir. 1995)

⁵⁸⁹ *United States v. Cross*, 816 F.2d 297, 300-01 (7th Cir. 1987)

⁵⁹⁰ *United States v. Heilman*, 614 F.2d 1133, 1138 (7th Cir. 1980)

⁵⁹¹ U.S. Department of Justice 2006 p. 58.

jogsértés, a fair használatra való hivatkozás pedig ezzel szemben érvényesíthető kimentésként.”⁵⁹². A fair use teszt⁵⁹³ tehát olyan védekezés, „amely alapján ésszerű célból és fair módon a jogosulton kívül bárki engedély nélkül felhasználhatja mások szerzői jogilag védett alkotásait.”⁵⁹⁴ Előjáróban tisztázandó, hogy a fájlcsere az Egyesült Államokban nem minősül szabad felhasználásnak.⁵⁹⁵

A szerzői jogsértés büntetőjogi szempontból kétféleképpen minősülhet. „Büntett kizárólag a többszörözés és a terjesztés jogának sérelmével valósul meg, ha a jogsértést meghatározott minimum- értékű vagy darabszámú alkotás vonatkozásában követik el, vagy ha a terjesztés kereskedelmi jelleggel, vagy egyéni haszonszerzési célzattal történik”⁵⁹⁶ Büntett abban az esetben valósul meg, ha egy vagy több szerzői jogi oltalom alatt álló alkotásról készült legkevesebb 10 másolat előállítására vagy terjesztésére kerül sor, minimum 2.500.- dollár értékben. „Vétségnek minősül a többszörözés és a terjesztés jogának megsértése, ha az kisebb számban, illetve értékben történik, - egy vagy több másolat egy vagy több szerzői jogi oltalom alatt álló alkotásról, több mint 1000 dollár értékben. Ugyancsak vétségnek minősül a szerző bármely kizárólagos jogának megsértése, ha az kereskedelmi jelleggel, vagy egyéni haszonszerzési célzattal történik.”⁵⁹⁷

⁵⁹² Mezei 2008 p. 29.

⁵⁹³ A teszt részletes elemzését lásd: Mezei 2008 p. 26-41.

⁵⁹⁴ Mezei 2012 p. 159.

⁵⁹⁵ Részletes elemzést lásd: Mezei 2012 p. 170-177.

⁵⁹⁶ United States Department of Justice 2006 p. 58. **Felony** penalties apply only to infringement of the reproduction or distribution rights. Specifically, felony penalties apply only if the infringement involved either "reproduction and distribution" of a minimum number and value of works, or if the infringement involved "distribution of a work being prepared for commercial distribution," by making it available on a publicly-accessible computer network.

⁵⁹⁷ United States Department of Justice 2006 p. 59. **Misdemeanor** penalties apply to infringement by reproduction or distribution that meet a lower numeric and monetary threshold—one or more copies of one or more copyrighted works, having a total retail value of more than \$1,000. Misdemeanor penalties also cover willful infringement of *any* of the exclusive rights under § 106, if committed for commercial advantage or private financial gain.

Említést érdemel a vagyoni hátrány megállapítása körében kialakult jogalkalmazói gyakorlat néhány kérdése, különös tekintettel arra, hogy e téren esetenként a hazai jogalkalmazó is hasonló problémákkal küzd. Az elkövetési értéke megállapításánál általában az érintett alkotás kiskereskedelmi ára tekintendő irányadónak. Komolyabb nehézség azokban az esetekben adódik, ahol ez a kiskereskedelmi ár egzakt módon nem állapítható meg, így különösen a forgalomba még nem hozott alkotások esetében. Az e vonatkozásban irányadó ajánlás szerint ilyen esetben a vagyoni hátrány meghatározásánál a javasolt vagy az általános forgalmi értékre, illetőleg a jogtulajdonost összességében ért vagyoni hátrány összegére indokolt és szükséges figyelemmel lenni.⁵⁹⁸

Mint az látható, a szerzői megillető kizárólagos jogok, valamint azok legfontosabb korlátait illetően irányadó szabályok jelentős hasonlóságot mutatnak a hazai szabályozással. A vizsgált jogrend szabályai az alábbiakban mutatnak számottevő különbséget a hazai szerzői-, illetve büntetőjogi védelemhez képest. A szerzői jogi védelem megállapíthatósága – amely végeredményben a jogsértő büntetőjogi felelősségét alapozza meg - elsődlegesen az érintett mű nyilvántartásba vételén alapul,⁵⁹⁹ míg a hazai törvény szerint a szerzői jogi oltalom az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől.⁶⁰⁰ A szerzői jogsértés miatti büntetőjogi felelősség megállapíthatóságához tehát nincs szükség a mű nyilvántartásba vételére, vagy más adminisztratív intézkedésre. A vizsgált jogrendben az egyes szerzői jogsértések büntetőjogi megítélése eltérő attól függően is, hogy a cselekmény a szerző mely kizárólagos jogait érinti. Az érintett szerzői jog függvényében (is) beszélhetünk büntettről vagy vétségről.⁶⁰¹ Ezzel szemben a hazai szabályozás általában, illetve bármely szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jog sérelmét nyilvánítja büntetendőnek, anélkül, hogy az egyes szerzői jogok szerint

⁵⁹⁸ U.S. Department of Justice 2006 p. 70.

⁵⁹⁹ U.S. Department of Justice 2006 p. 50.

⁶⁰⁰ Szjt. 1. § (3)

⁶⁰¹ Vö.: 540-541. számú lábjegyzetek és törzsszöveg

differentiálna. Eltérő minősítést – függetlenül az érintett kizárólagos jogoktól – a vagyoni hátrány jelentős, különösen nagy vagy ezt meghaladó nagysága, illetőleg az üzletszerű elkövetés alapoz meg.⁶⁰²

A teljesség igénye nélkül szükséges kitérni néhány, a dolgozat témája szempontjából releváns jogesetre. A bírói gyakorlatban sokáig vitatott kérdés volt, hogy megállapítható-e a terjesztés kizárólagos jogának sérelme a fájlcsereelő rendszerek használata kapcsán olyan esetben, ha nem állapítható meg kétséget kizáró bizonyossággal, hogy a jogellenesen hozzáférhetővé tett alkotás más általi letöltésére sor került-e vagy sem. A Napster ügyben⁶⁰³ eljáró bíróság határozott véleménye szerint a terjesztés jogának sérelme a hozzáférhetővé tétel tényével megvalósul.⁶⁰⁴ Más ügyben ugyanakkor ezzel ellentétes állásfoglalást is találhatunk, eszerint: a szerzői jogi oltalom alatt álló zeneművet peer-to-peer rendszerben letöltésre hozzáférhetővé tevő felhasználó kizárólag azt követően válik az alkotás jogszerűtlen terjesztőjévé, hogy a hozzáférhetővé tett zeneszám letöltését más felhasználó megkezdte.⁶⁰⁵ A Napster ügyben hozott ítélet szerint a terjesztés fogalmkörébe nem tartozik bele a terjesztés pusztá felajánlása, ez utóbbi azonban ettől függetlenül büntetőjogi felelősség alapját képezheti. A hozzáférhetővé tett alkotások mások általi megszerzésének ténye – tehát a tényleges terjesztés megvalósulása – minden esetben vizsgálatot és bizonyítást igényel. A tényleges terjesztés bizonyítottsága esetén az ezért fennálló büntetőjogi felelősség megállapíthatósága nem vet fel kérdéseket.⁶⁰⁶

⁶⁰² Btk. 329/A. § (1-4)

~~⁶⁰³ A Napster ügyben a legjelentősebb zenei kiadók, így az A&M Records, a Sony Music Ent., az MCA Records, és Capital Records indítottak pert a Napster ellen, amely ingyenesen biztosította Mp3 formátumú zeneszámok letöltését, - a felperes megítélése szerint - 300.000.- dollár kárt okozva a lemeziparnak~~Részletes elemzést lásd: Mezei 2010 p. 146-148.

⁶⁰⁴ A&M Records v. Napster, 239 F.3d 1004, 1014 (9th Cir. 2001)

⁶⁰⁵ Aimster Copyright Litig., 252 F.Supp.2d 634, 643 (N.D. Ill. 2002) (a peer-to-peer user "with copyrighted music files on his harddrive available for download can [once another user searches for and locates a file on the first user's computer] thereafter become an unauthorized distributor of that copyrighted music as soon as another Aimster user initiates a transfer of that file.").

⁶⁰⁶ Gamma Audio & Video v. Ean-Chea, No. 91-11615-2, 1992 WL 168186 at *3 n.5 (D. Mass. July 3, 1992)

A Napster ügyben a bíróság a szerzői jogok közvetett, vagy másodlagos megsértésének⁶⁰⁷ tényét állapította meg, elutasítva az alperes azon védekezését, hogy a cég nem felelős az általa nyújtott szolgáltatás használóinak jogsértő tevékenységéért. Az ítélet szerint a Napster tisztában volt azzal, hogy a tevékenysége folytán a felhasználók védett műveket szereznek meg és e tevékenységükhöz tevőlegesen hozzájárult a keresés és a kapcsolatteremtés lehetőségének biztosításával. A Napsterhez hasonló első generációs fájlcsere rendszerek, mint az eDonkey és az Aimster szintén nem állták ki a jogszerűség próbáját.⁶⁰⁸ A második generációs fájlcsere rendszerekkel összefüggő perek közül kiemelendő a Gorkster és a KaZaA ügy.⁶⁰⁹ Az előbbiben a bíróság arra hivatkozással állapította meg az üzemeltető másodlagos felelősségét, hogy az alperes tisztában volt az általa nyújtott szolgáltatás jogsértő célokra történő igénybevételének lehetőségével és ahhoz - ilyen irányú felhasználás ösztönzésével maga is hozzájárult.⁶¹⁰ A KaZaA üzemeltetőjének felelősségét azon az alapon állapította meg a bíróság, hogy bár arra jogosult volt és módjában állott, a felhasználók jogsértő cselekményeinek megakadályozása érdekében a szükséges intézkedéseket nem tette meg.⁶¹¹ A másodlagos, vagy közvetett felelősség alóli mentesülésre a harmadik generációs fájlcsere rendszereknek sem volt lehetőségük. Az isoHunt üzemeltetőjének felelősségét arra alapozta a bíróság, hogy jelentős segítséget nyújtott a torrent fájlok kereséséhez és letöltéséhez.⁶¹²

12.2. Európai „hadszintér”

⁶⁰⁷ A közvetett vagy másodlagos felelősségen belül különbséget kell tenni Járulékos felelősség (az érintett tisztában van a jogsértéssel illetőleg ahhoz hozzájárul) illetve helyettes szerzői jogsértés között (az érintett felügyeleti joggal bír a tevékenység fölött, amelyből haszna származik) Lásd részletesen Mezei 2010 p. 147.

⁶⁰⁸ Mezei 2012. p. 113-114.

⁶⁰⁹ Részletes elemzést lásd: Mezei 2012 p. 115-116.

⁶¹⁰ MGM v. Grokster; Az ítélet alakította ki az ún. elősegítési teóriát.

⁶¹¹ Az ítélet alapját az ún. engedélyezési elmélet képezte.

⁶¹² Mezei 2012 p. 122-123.

Annak szem előtt tartásával, hogy a büntetőjog területén jelenleg nem valósulhat meg⁶¹³ teljes harmonizáció,⁶¹⁴ indokolt szót ejteni a büntetőjogi integrációs törekvések főbb lépéseiről. Az Európa Tanács már 1989-ben szakértői jelentést és ajánlást készített, amely egy minimum és egy fakultatív listába csoportosította a kriminalizációs kötelezettséggel érintett cselekménytípusokat.⁶¹⁵ A következő lépés a Tanács és a Parlament által kidolgozott cselekvési terv volt a számítógépes visszaélések elleni egységes fellépés előmozdításáért. Az Európa Tanács számítógépes bűnözésről szóló, 2001. november 23-án aláírt egyezménye büntetni rendelte valamennyi nemzetközi egyezménybe foglalt jogok sérelmével járó számítógépes bűncselekményt a tagállamok részéről.⁶¹⁶

Az ELKER⁶¹⁷ irányelv igyekezett megoldani azt a problémát, amely az európai jogrendszerekben a másodlagos felelősség hiányából adódott. Az irányelv 12., 13. és 14. cikkeiben foglaltak szerint egyszerű továbbítás, gyórsítótárolóban történő rögzítés, illetve tárhely-szolgáltatás esetén a szolgáltató csak az irányelvben meghatározott feltételek mellett mentesülhet a szolgáltatással összefüggésben megvalósuló jogsértés miatti felelősség alól. Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve a tagállamok kötelezettségévé tette az irányelv sérelmének szankcionálását, jogsértés miatti kártérítési igények érvényesítésének lehetővé

⁶¹³ Megjegyzendő, hogy Nicola Zingaretti képviselő a szerzői jogi jogsértések esetén alkalmazandó büntetőjogi szankciókról szóló irányelv kapcsán már a büntető törvénykönyvek harmonizálását prognosztizálta.

⁶¹⁴ A témáról kimerítő jelleggel dr. Fejes Péter: Az európai büntetőjogi integráció erősítésének lehetőségei és akadályai című Ph.D. értekezés http://phd.lib.uni-corvinus.hu/405/1/fejes_peter.pdf, továbbá: Fejes Péter: Az Európai Unió, mint büntető joghatóság? Európai Jog, 2005. 2. szám p.3.

⁶¹⁵ Az ajánlás három cselekménytípust határoz meg: 1. szoftverkalózkodás, 2. számítógéppel, mint eszközzel megvalósul hagyományos bűncselekmények 3. számítógépes rendszerek elleni bűncselekmények. A büntetőjogi szankció azokban az esetekben elengedhetetlen, ahol a cselekményt vagyoni haszonszerzés végett követik el.

⁶¹⁶ A bűncselekményi minősítés három nélkülözhetetlen feltétele a szándékosság, a kereskedelmi mérték, valamint a számítógépes rendszer útján történő elkövetés.

⁶¹⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól.

tételét, valamint ideiglenes intézkedés kérelmezésének lehetőségét.⁶¹⁸ A Jogérvényesítési irányelv⁶¹⁹ kötelezettségeket tartalmaz a jogsértést alátámasztó bizonyítékok bemutatásával, illetve megőrzésével, a jogsértéssel kapcsolatos tájékoztatáshoz fűződő joggal, valamint a feltételezett illetve fenyegető jogsértés megelőzésével, illetve megakadályozásával kapcsolatban. Ezen túlmenően biztosítja a jogsértést elősegítő eszközök piacról való visszavonásának vagy megsemmisítésének, valamint a jogsértő további jogsértéstől való eltiltásának lehetőségét. Megfogalmazása szerint: „ az ebben az irányelvben foglalt polgári és közigazgatási jogi intézkedéseken, eljárásokon és jogorvoslatokon felül megfelelő esetben a büntetőjogi jogkövetkezmények is a szellemitulajdon-jogok érvényesítési eszközeinek minősülnek.”⁶²⁰ Ugyanakkor: „ez az irányelv nem érinti a szellemitulajdon-jogok megsértéséhez kapcsolódó büntetőeljárásokra és büntetésekre vonatkozó tagállami rendelkezéseket”⁶²¹ A szellemi tulajdonjogok érvényesítését biztosító büntetőjogi intézkedésekről szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló módosított javaslat „arra kötelezi a tagállamokat, hogy a szellemi tulajdonjogok bármilyen szándékos megsértését bűncselekménynek minősítsék, amennyiben azt üzletszerűen követték el.”⁶²² A javaslat rendelkezik továbbá a büntetőjogi szankciók jellegéről és mértékéről, az elkobzás alkalmazásáról, valamint a közös nyomozócsoportok létrehozásáról. Az Európai Parlament 2010. szeptember 22-i állásfoglalása⁶²³ hangsúlyozza a szervezett

⁶¹⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról: 8. cikk

⁶¹⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről (továbbiakban 2004/48/EK irányelv)

⁶²⁰ 2004/48/EK irányelv 28. preambulumbekzdés

⁶²¹ 2004/48/EK irányelv 2. cikk (3) bekezdés

⁶²² A szellemi tulajdonjogok érvényesítését biztosító büntetőjogi intézkedésekről szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló módosított javaslat 3. cikk A jogi aktus kiterjed a bűncselekmények elkövetésének kísérletére, a bűnségelyre és a felbujtásra is.

⁶²³ Az Európai Parlament 2010. szeptember 22-i állásfoglalása a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok első piaci érvényesítésének megerősítéséről

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010>

0340+0+DOC+XML+V0//HU Az állásfoglalás szerint a szerzői jogokkal védett tartalmak engedély nélküli feltöltése az internetre a szellemi tulajdonjogok egyértelmű megsértésének

bűnözés elleni harc fontosságát a szellemi tulajdonjogok területén, különös tekintettel a hamisításra és a szellemi tulajdonjogok internetes megsértésére. Ezzel összefüggésben rámutat, hogy megfelelő uniós jogszabályra van szükség az arányos és tisztességes szankciókra vonatkozólag, és támogatja az összes érintett fél stratégiai és operatív együttműködését.⁶²⁴

12.3. Nemzeti példák a szabad felhasználás szabályozására és a szerzői jogsértés szankcionálására

A cseh szerzői jogi törvény⁶²⁵ a kontinentális jogrendszerekben kialakult szabályozási gyakorlatnak⁶²⁶ megfelelően különbséget tesz személyhez fűződő (moral) és vagyoni (economic) jogok között. A szerzőt – egyebek mellett - megilleti a mű felhasználásának, illetőleg a felhasználás engedélyezésének joga, amely kiterjed a többszörözésre, a terjesztésre, a bérbe-, illetve kölcsönbe-adásra, valamint a nyilvános bemutatásra.⁶²⁷ A törvény 4. fejezete rendelkezik a szerző – illetőleg az egyéb jogosult – jogait érintő kivételekről és korlátozásokról, e körben a szabad felhasználás lehetőségéről. Ez utóbbi szabályai szerint – eltérő rendelkezés hiányában - nem tekinthető a szerzői jogi törvény szempontjából releváns felhasználásnak a természetes személy által megvalósított magáncélú felhasználás, amely nélkülözi mind a közvetett, mind a közvetlen haszonszerzési célzatot.⁶²⁸ Ennek következtében – a (2) bekezdés szerint – nem valósít meg

minősül, és azt a Szellemi Tulajdon Világszervezetének, a szerzői jogokról, valamint az előadásokról és hangfelvételekről szóló szerződésai tiltják.

⁶²⁴ Az állásfoglalás hangsúlyozza, hogy a szerzői jogok által védett alkotások és felvett előadások engedély nélküli fájlmegosztása a szellemi tulajdonjogok megsértését jelenti, amire megfelelő és sürgős megoldásokat kell találni. (25-26.)

⁶²⁵ A jogszabály angol nyelvű forrása: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=137175

⁶²⁶ Lásd részletesen: Mezei 2012a p. 134-174.

⁶²⁷ Article 12. (4)

⁶²⁸ Article 30 (1) Not considered as exploitation of a work under this Act shall be its use for personal needs by a natural person without seeking to achieve direct or indirect economic benefit, unless otherwise specified herein.

szertői jogsértést, aki a művet magáncélra rögzíti, lemásolja, vagy utánozza.⁶²⁹ Eltérő rendelkezés hiányában a törvény hatálya alá tartozó felhasználásnak minősül a számítógépi programalkotások illetőleg az adatbázisok természetes személyek általi magáncélú, illetve jogi személyek általi saját célú felhasználása, amely magában foglalja az ilyen jellegű művek ilyen célú többszörözését.⁶³⁰ Fontos korlátozás, hogy a természetes személy által magáncélra, a 30- szakasz (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően készített másolat az ott meghatározottaktól eltérő célra nem használható fel.⁶³¹

A cseh büntető törvénykönyv⁶³² 152. § (1) bekezdése szerint: aki szerzői jogi oltalom alatt álló művön, művészi előadáson, hang- vagy filmfelvételen, rádiós vagy televíziós sugárzáson vagy adatbázison fennálló jogokat engedély nélkül megsért, két évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel vagy az elkövetés tárgyának elkobzásával büntetendő.⁶³³ Mint látható, a törvényhely a korábbi hazai szabályozáshoz hasonlóan⁶³⁴ határozza meg az elkövetési magatartást. Bízvást állítható, hogy e vonatkozásban a jelenlegi hazai megoldás preferálandó, hiszen ettől remélhető teljes körű védelem, tekintet nélkül a jogsértéssel érintett művek típusára. A bűncselekmény a megjelölt műtípusok vonatkozásában megvalósuló jogsértéssel befejezett, ehhez – eltérően a hazai szabályoktól, - sem vagyoni

⁶²⁹ (2) Copyright shall therefore not be infringed by anybody who for his own personal use makes a fixation, reproduction or imitation of a work.

⁶³⁰ Article 30. (3)

⁶³¹ Article 30. (5)

⁶³² A jogszabály angol nyelvű forrása: http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Source/country_profiles/legislation/CT%20Legislation%20-%20Czech%20Republic%20Criminal%20Code.pdf

⁶³³ 152. § (1) Whoever without authorisation infringes the rights to a work protected by copyright, artistic performance, sound or audio-visual recording, radio or television broadcast or database shall be punished by imprisonment for a period of a maximum of two years, or by a financial penalty, or by forfeiture of the object.

⁶³⁴ A 2007. június 1. napjával a 2007. évi XXVII. törvény 89. §-a lényegesen leegyszerűsítette a Btk. 329/A. § (1) bekezdésében írt törvényi tényállást, amennyiben az egyes műtípusok taxatív felsorolását mellőzve, kizárólag a szerzői jogi törvényre hivatkozással határozza meg a büntetőjog szempontból releváns jogsértések körét.

hátrány bekövetkezése, sem haszonszerzési célzat nem szükséges. Ez utóbbi körülmény a cselekmény súlyosabb minősülését eredményezi. A hivatkozott törvényhely (2) bekezdése szerint: hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel, pénzbüntetéssel, vagy az elkövetés tárgyának elkobzásával büntetendő, aki az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt vagyoni haszonszerzés végett, avagy rendszeres jövedelemszerzés végett követi el.⁶³⁵ Mivel a büntetőjogi felelősség megállapíthatóságának nem feltétele vagyoni hátrány bekövetkezése, a vizsgált jogszabály az elkövetési értékhatár tekintetében nem vethető össze a hazai szabályozással. Annyi minden bizonnyal elmondható, hogy a rendelkezés meglehetősen szigorúnak tekinthető.⁶³⁶ A bűncselekmény alapesete a szerzői jog sérelmével befejezett,⁶³⁷ míg a magyar törvény szerint a befejezettséghez - a haszonszerzési célzat esetkörét leszámítva - vagyoni hátrány bekövetkezése szükséges. Az elkobzás, mint büntetőjogi szankció lehetőségét a cseh büntető törvény magában a tényállásban biztosítja.⁶³⁸ A hazai viszonyok között az elkobzásra vonatkozó szabályok elkülönülnek a konkrét törvényi tényállástól és a törvény általános részében nyernek szabályozást.⁶³⁹

~~635 152. § (2) Imprisonment for a period of six months to five years or financial penalty, or forfeiture of the object will be imposed on whoever:~~

a) gains by the act mentioned in paragraph 1 substantial benefits or

b) conducts such act in substantial amount.

⁶³⁶ A magyar szabályozással szemben megfogalmazható egyik legjelentősebb kritika éppen a cselekménnyel okozott vagyoni hátrány alsó határának hiányából adódó szigor. Vö.: Szathmáry 2010a p. 156. Nagy Zoltán András 2009 p. 251. A vizsgált büntető törvény értelmében a büntetőjogi felelősség megállapításához vagyoni hátrány egyáltalán nem szükséges.

⁶³⁷ Ez a körülmény egyúttal azt is eredményezi, hogy a szerzői jogsértés miatti büntetőjogi felelősség megállapítására – a hazai gyakorlattól eltérően – személyhez fűződő jogok sérelme miatt is sor kerülhet.

⁶³⁸ A cseh törvény az elkobzás vagylagos szankcióként határozza meg, míg a hazai jogalkalmazásban: ha a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése bűncselekményének az elkövetési tárgya az átmásolt program, az adathordozó volt, ennek elkobzása nem mellőzhető ([BH 2000/288.](#)).

⁶³⁹ Btk. 77. § (1) bekezdés

⁵⁰ International Federation of the Phonographic Industry

Az országban első ízben 2007-ben állapították meg magánszemély büntetőjogi felelősségét illegális fájlcsere miatt. Az elkövetővel szemben – aki az ítélet szerint 50.000.- dollár kárt okozott a szerzői jogi jogosultaknak – hét hónap szabadságvesztés büntetést szabott ki az eljáró bíróság. Amint azt Jaromir Soukup, az IFPI⁶⁴⁰ képviselője az esettel összefüggésben kifejtette: gyökeresen szakítottak azzal a mítosszal, hogy az internet anonim környezet.⁶⁴¹

Az ukrán⁶⁴² szerzői jogi törvény 15. szakasza⁶⁴³ a szerzőt – illetve egyébként a szerzői jogi jogosultat – megillető jogként tételezi a mű felhasználásának, illetőleg a felhasználás engedélyezésének vagy megtiltásának kizárólagos jogát.⁶⁴⁴ A szerző, illetve a szerzői jogi jogosult kizárólagos jogait érintő korlátozások között rendelkezik a törvény a személyes célra történő ingyenes másolatkészítés lehetőségéről az alábbiak szerint: kizárólag személyes célokra, illetőleg a családtagok részére megengedett a másolatkészítés a szerző vagy a szerzői jogi jogosult hozzájárulása nélkül és díjfizetés hiányában.⁶⁴⁵ E főszabály alól kivételt képeznek- többek között - az építészeti alkotások és létesítmények, a törvényben

⁵¹ First sentencing for illegal file sharing in Czech Republic

www.afterdawn.com/news/article.cfm/2007/04/19/first_sentencing_for_illegal_file_sharing_in_czech_republic+&cd=4&hl=hu&ct=clnk&gl=hu

⁶⁴²A fájlcsere ukrán gyakorlatáról és annak jogi megítéléséről lásd részletesen: International Intellectual Property Alliance (IIPA) 2012 Special 301 Report Copyright Protection and Enforcement <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301UKRAINE.PDF>, továbbá: Maria Haigh: The „Goodbye Petrovka” Plan: Moral Economy of File Sharing in Post-Soviet Ukraine p. 5-10. http://www.gesis.org/knowledgebase/1989/papers/haigh_wp7.pdf (továbbiakban: Maria Haigh 2008)

⁶⁴³ A jogszabály szövegének forrása: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=142655

⁶⁴⁴ Törvényben nevesített egyes felhasználási formák tételes ismertetését mellőzöm, tekintettel arra, hogy a törvény kifejezetten tartalmazza, hogy a felsorolás nem kimerítő, következésképp a szerzői jog jogosultjának engedélyezési, illetve tiltási jogköre a mű bármilyen – illetőleg minden fajta – felhasználására kiterjed.

⁶⁴⁵ Article 25. Free Reproduction of Works for Personal Purposes

meghatározott kivételekkel⁶⁴⁶ a számítógépi programalkotások, a reprodukált könyvek, kották, képzőművészeti alkotások, továbbá olyan művek, illetve előadóművészi teljesítmények, amelyek rögzítésére hang- vagy filmfelvételen került sor, valamint ezek példányai. A kivétel alóli kivételként a hang- és filmfelvételek többszörözése is megengedett, magáncélú és kizárólag személyes vagy tágabb családi használatra a szerző, illetve az egyéb szerzői jogi jogosultak hozzájárulása nélkül, de díjfizetés ellenében.⁶⁴⁷ A magáncélú másolásra tekintettel fizetendő díjat a többszörözéshez használt berendezések és eszközök árába építetten kell megfizetni.

Az Ukrán Büntető Törvénykönyv 176. szakasza⁶⁴⁸ szerint: Tudományos, irodalmi és művészeti alkotások, számítógépes szoftver és adatbázisok illegális sokszorosítása és forgalomba hozatala, valamint az előadások, hangfelvételek és sugárzott műsorok illegális sokszorosítása, ezekről illegális másolatok készítése, audio- és videokazetták, lemezek és más adathordozók terjesztése a szerzői jog és kapcsolódó jogok megsértésének minősül. Ha a cselekmény jelentős anyagi kárt okoz, a nettó minimálbér 200-1000-szeres értékének megfelelő pénzbüntetéssel, két évig terjedő kényszermunkával vagy ugyanennyi ideig tartó börtönbüntetéssel büntetendő, továbbá a mű vagy a szoftver, adatbázist, előadást, sugárzott műsort tartalmazó adathordozó összes másolatának, illetve az ezek készítésére és reprodukálására szolgáló eszközök és anyagok elkobzására is sor kerül.⁶⁴⁹ A

⁶⁴⁶ Article 22-24., Free Reprographic Reproduction by Libraries and Archives of Specimens of a Work, Free Reproduction of Specimens of a Work for Training, Free Copying, Modification and Decompilation of Computer Software

⁶⁴⁷ 25. szakasz (2) bekezdés

⁶⁴⁸ A jogszabály angol nyelvű szövegének forrása:

<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu>

⁶⁴⁹ **Article 176.** Violation of copyright and allied rights

1. Illegal reproduction or distribution of scientific, literary, or art works, computer software or databases, and also illegal reproduction, distribution of performances, phonograms and broadcast programs, making their illegal copies and distribution on audio and video tapes, disks, and other media, or other violation of copyright and allied rights, where such actions caused a significant pecuniary loss, -shall be punishable by a fine of 200 to 1000 tax-free minimum incomes, or correctional labor for a term up to two years, or imprisonment for the same term, with the

szabályozás sajátossága, hogy a szerzői jogsértést kizárólag abban az esetben rendeli büntetni, amennyiben jelentős vagyoni kárt okoz. Ebből kitűnően a cselekmény – a hazai szabályozáshoz hasonlóan - eredmény-bűncselekmény ugyan, azonban büntetőjogi felelősség alapjául kizárólag meghatározott nagyságú kár bekövetkezése esetén szolgálhat.

Az illegális fájlcsere a fenti szabályok szerint büntetendő az országban.⁶⁵⁰ Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy az ukrán hatóságok 2012. év elején felszámolták a legnagyobb – a RIAA⁶⁵¹ által „kalóz-menyország”-ként aposztrofált - fájlcsereelő rendszert, az EX.UA-t, amely 6000.- terabyte mennyiségű, szinte kivétel nélkül szerzői jogi védelem alatt álló adat jogellenes elérését tette lehetővé.⁶⁵²

A máltai büntető törvény 298B. § (1) bekezdése szerint: aki haszonszerzés céljából, vagy üzletszerűen nyomtat, előállít, többszöröz, vagy más formában reprodukál vagy másol, illetve elad, forgalomba hoz vagy más formában eladásra vagy forgalmazásra kínál bármely olyan terméket vagy dolgot, amely más személy, a máltai jog szerinti szerzői jogát sérti, egy évig terjedő börtönbüntetéssel vagy legfeljebb 11 646,87 euró pénzbüntetéssel, illetve pénz- és börtönbüntetéssel egyszerre büntetendő. E tényállással kapcsolatos eljárás csak a sértett indítványára indítható.⁶⁵³ A törvényhozó nem szabja a büntetőjogi

forfeiture and destruction of all copies of works, material media with computer software, databases, performances, phonograms, broadcast programs, and the equipment and material designated for their production and reproduction.

⁶⁵⁰ Maria Haigh 2008 p. 5-10.

⁶⁵¹ Recording Industry Association of America

⁶⁵² Ukraine shuts down top file sharing website www.reuters.com/article/2012/01/31/us-ukraine-website-idUSTRE80U1IR20120131+&cd=6&hl=hu&ct=clnk&gl=hu

Ukrainian Government Took Down Largest File-Sharing Site

<http://extratorrent.com/article/1927/ukrainian+government+took+down+largest+file+sharing+site.html>

⁶⁵³ 298B. (1) Whosoever, for gain, or by way of trade prints, manufactures, duplicates or otherwise reproduces or copies, or sells, distributes or otherwise offers for sale or distribution, any article or other thing in violation of the rights of copyright enjoyed by any other person and protected by or

felelősség megállapíthatóságának feltételül vagyoni hátrány bekövetkezését a szerzői jogsértéssel összefüggésben, így a nem haszonszerzési célzattal, vagy üzletszerűen elkövetett cselekmény illetőleg jogsértés abban az esetben sem von maga után büntetőjogi következményeket, ha annak folytán a jogosult oldalán kár következik be. További érdekesség, hogy a hivatkozott jogszabály (2) bekezdése szerint büntetőeljárás kizárólag a sértett magánindítványa alapján indítható, még azokban az esetekben is, ahol a törvényi tényállásban tételezett szerzői jogi jogsértésre üzletszerűen, vagy haszonszerzési célzattal kerül sor. Ettől eltérően a hazai jogrendben a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése közzvadra üldözendő, tehát a hatóság tudomására jutott bűncselekménnyel összefüggésben a sértettnek nincs lehetősége az eljárás „megakasztására”

A moldáv⁶⁵⁴ szerzői jogi törvény⁶⁵⁵ szerint magánszemély, kizárólag személyes használatra, a szerző – illetőleg a szerzői jogi jogosult - engedélye nélkül készíthet másolatot jogszerűen nyilvánosságra hozott műről. Az ilyen felhasználás után a szerzőt, illetve a szerzői jogi jogosultat kompenzáció illeti meg, amelyet a többszörözéshez használt eszközök és berendezések árába építtetten kell megfizetni.⁶⁵⁶ Az említett szabad felhasználás azonban nem korlátlan, a törvény annak lehetőségét bizonyos esetekben kifejezetten kizárja. Ezen kivételek közül kiemelendő, hogy a 22. szakasz (2) bekezdésének e) pontja szerint nem készíthető jogszerűen magáncélú másolat a nyilvánosság számára interaktív rendszerben hozzáférhetővé tett, jogellenesen előállított műpéldányról.

under Maltese law, shall, on conviction, be liable to imprisonment for a term not exceeding one year or to a fine (*multa*) not exceeding eleven thousand and six hundred and forty-six euro and eighty-seven cents (11,646.87) or to both such fine and imprisonment.

(2) Proceedings under this article may not be taken except on the complaint of the injured party.

⁶⁵⁴A szerzői jogok és azok büntetőjogi védelmének gyakorlatát lásd részletesen: International Intellectual Property Alliance (IIPA) 2012 Special 301 Report Copyright Protection and Enforcement <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301MOLDOVA.PDF>

⁶⁵⁵ Forrás: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=336156>

⁶⁵⁶ Moldáv szerzői jogi törvény 20. § (1-2)

A moldáv büntetőjogi szabályozás⁶⁵⁷ igen bonyolult és szövevényes annak eredményeként, hogy a jogalkotó nem pusztán a védelemben részesített műtípusokat, hanem azon felhasználási cselekményeket is taxatívén felsorolja, amelyek büntetőjogi felelősség alapját képezhetik. A törvény 185. §-a szerint: (1) Mások szerzői jogainak bitorlása (plagizálás) vagy a szerzői jog, illetve az ahhoz kapcsolódó jogok bármely más természetű megsértése, ha a jogsértés vagy a szerzői, illetve ahhoz kapcsolódó jogok által védett mű, szoftver, adatbázis, teljesítmény, logó vagy adás nagy értékű, és ha a jogsértés a következő módon kerül elkövetésre:

- a) valamely szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jog által védett munka teljes vagy részleges reprodukálása;
- b) szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jog által védett mű értékesítése, bérbeadása, importja, exportja, szállítása, tárolása vagy közlése;
- c) mozgókép vagy audiovizuális mű sugárzása rádióhullámokon keresztül, elektronikus úton, vagy interaktív módon kábelén keresztül, ide értve az internetet vagy más hasonló eljárást;
- d) eredeti mű vagy másolat sugárzása;
- e) mű közönség előtti előadása;
- f) a mű vagy előadás egyidejű vagy késleltetett újrásugárzása rádióhullámokon keresztül, elektronikus úton, vagy interaktív módon kábelén keresztül vagy helyszíneken belépő ellenében;
- g) audiovizuális mű, műsor vagy előadás felvétele koncertteremben, moziban vagy más nyilvános helyen, a mű, műsor vagy előadás jogtulajdonosának hozzájárulása nélkül;
- h) nyilvános hozzáférés engedélyezése olyan számítógépes adatbázishoz, amely szerzői jog által védett művekből áll vagy azokat tartalmazza;
- i) az ilyen jellegű mű fordítása, részletekben történő kiadása vagy átalakítása, illetve ezek előkészülete, 800-tól 1000-ig terjedő pénzbüntetéssel (az ország szokásos pénznemében) vagy 180-240 óra közérdekű munkával büntetendő, míg a jogi személy elkövetők 2000-től 4000-ig terjedő pénzbüntetéssel (az ország

⁶⁵⁷www.legislationline.org/documents/section/criminal/codes/country/14+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu

szokásos pénzében), illetve bizonyos tevékenység gyakorlására vonatkozó jogok 1-5 évig terjedő megvonásával büntetendő.⁶⁵⁸ Bár a kerettényállási jelleg mellőzése bizonyos fokú merevségre kárhóztatja a vizsgált tényállást, annyi minden bizonyossággal elmondható, hogy a jogalkotót a teljesség igénye vezette az elkövetési magatartások meghatározásakor. Kiemelendő, hogy a törvényi tényállás külön rendelkezést tartalmaz a számítógépes felhasználások kapcsán. Az (1) bekezdés h) pontja szerint tényállásszerű a nyilvános hozzáférés engedélyezése olyan számítógépes adatbázishoz, amely szerzői jog által védett művekből áll vagy azokat tartalmazza. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy

⁶⁵⁸ Art. 185. Violation of Copyright and Associated Rights

(1) Assuming an author's rights (plagiarism) or any other violation of copyright and/or associated rights if the value of the rights infringed or the value of the licensed work, software, database, performance, logo or broadcasts that are the object of a copyright or associated rights is large scale and when such an assumption is committed by:

- a) reproducing, in whole or in part, the work protected by copyright or associated rights;
- b) the sale, rental, import, export, transport, storage, or publication of the work protected by copyright or associated rights;
- c) the public broadcasting of a cinematographic work or of an audio-visual work via radio/electronic means or cable in an interactive mode, including via Internet or another similar procedure;
- d) public broadcasting of the original work or of a copy;
- e) public performance of the work;
- f) simultaneous or subsequent rebroadcast of the work, performance, or program via radio/electronic means or cable or by another similar procedure or in places with a paid entry;
- g) recording of the audio-visual work, program, or performance in concert halls, cinemas, and in another public places without the consent of the holder of rights over the work, program, or performance;
- h) allowing public access to a computer database that contains or constitutes work protected by copyright;
- i) translation, publication in editions, adaptation or transformation of work, and the processing and arrangement thereof; shall be punished by a fine in the amount of 800 to 1000 conventional units or by community service for 180 to 240 hours, whereas a legal entity shall be punished by a fine in the amount of 2000 to 4000 conventional units with the deprivation of the right to practice certain activities for 1 to 5 years.

büntetőjog felelősség megállapítására csak abban az esetben kerülhet sor, ha a jogsértéssel érintett mű nagy értékűnek minősül.

A román szerzői jogi törvény a szerzői jogi jogosult kizárólagos jogaként határozza meg – egyebek mellett, - a mű nyilvánossághoz való közvetítését akár közvetlen akár közvetett módon, ideértve azt az esetet is, amikor a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.⁶⁵⁹ A szerzői kizárólagos joga kiterjed ezen felhasználási mód más számára történő engedélyezésére és annak megtiltására is. A szabad felhasználás román szabályai szerint nem jelenti a szerzői jog megsértését a már nyilvánosságra hozott mű saját vagy családi használatra történő másolása a szerző engedélye nélkül, mindaddig, amíg a többszörözés nem ellentétes a rendes felhasználással, és nem sérti a szerző – illetve a szerzői jogi jogosult - felhasználási jogát.

Sajátosnak mondható szabályozást tartalmaz a román⁶⁶⁰ büntető törvénykönyv, amely nem általában a szerzői jogi oltalom alatt álló alkotás engedély nélküli felhasználását határozza meg tényállásszerű cselekményként, hanem olyan művek vagy más védett termékek felhasználását – így tetszőleges helyen és időben történő igénybe vétel számára, digitális úton történő nyilvános hozzáférhetővé tételét – amelyek védett jogi státuszára vonatkozó információtartalmát felhatalmazás nélkül eltávolították vagy módosították.

A 438. § (2) bekezdése szerint: egytől három évig terjedő börtönbüntetéssel vagy a jövedelme alapján megállapított pénzbüntetéssel büntetendő az a személy, aki a jogtulajdonos hozzájárulása nélkül a következő cselekményt valósítja meg:

⁶⁵⁹ 13. szakasz f) pont. A rendelkezés teljes egyezést mutat az Szt. 26. § (8) bekezdésével.

⁶⁶⁰ A szerzői joggal, illetőleg annak büntetőjogi védelmével kapcsolatos joggyakorlatról lásd részletesen: International Intellectual Property Alliance (IIPA) 2012 Special 301 Report Copyright Protection and Enforcement <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301ROMANIA.PDF>

- a) üzleti célból eltávolítja, illetve módosítja művek vagy más védett termékek elektronikus szerzői jogi védeltséget tanúsító jelzését vagy a rajtuk feltüntetett kapcsolódó jogok végrehajthatóságát;
- b) jogtalanul forgalomba hoz, forgalomba hozatal céljából importál, nyilvánosan közöl vagy sugároz, illetve tetszőleges helyen és időben történő igénybe vétel számára digitális úton nyilvánosan hozzáférhetővé tesz műveket vagy más védett termékeket, amelyeknek elektronikus formájára kiterjed a szerzői és kapcsolódók jogok védelme, és amelyeknek ezen információtartalmát felhatalmazás nélkül eltávolították vagy módosították, tudatában annak, hogy ez lehetővé teszi, segíti, a jogsértésre felhívja vagy az elrejti annak bűncselekményi jellegét.⁶⁶¹ A törvényhely nem határoz meg eredményt, így a bűncselekmény a törvényi tényállásban tételezett elkövetési magatartások tanúsításával befejezettnek tekintendő.

Az Orosz Föderációban⁶⁶² jogszerűen nyilvánosságra hozott művek – a törvényben meghatározott kivételektől eltekintve⁶⁶³ - a szerzői engedély és

⁶⁶¹ Art.438 – (1) The deed of the person who produces, imports, distributes or rents, offers, by any modality, for sale or rental or possesses, with a view to commercialise, devices or components which allow the neutralization of technical measures of protection or who performs services which lead to the neutralization of technical measures of protection, including the digital area, is punished with strict imprisonment from 1 to 3 years or with days-fine.

(2) It shall be punished with strict imprisonment from 1 to 3 years or with days-fine, the deed of the person who, without the consent of the rights owners:

a) removes, for commercial purposes, from works or other protected products or modifies any information in electronic shape regarding the regime of copyrights or of enforceable associated rights inscribed on them ;

b) unlawfully distributes, imports for the purpose of distributing, broadcasts or communicates publicly or puts at the disposal of the public, in order to be accessed in any place and at any time chosen individually, by digital means, works or other protected products for which the information existing in electronic shape regarding the regime of copyrights or of associated rights have been removed or modified without authorisation, being aware that this allows, facilitates, provokes or hides a crime provided at art.

⁶⁶² Szerzői és büntető joggyakorlat alakulásáról részletesen lásd: International Intellectual Property Alliance (IIPA) 2012 Special 301 Report Copyright Protection and Enforcement <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301RUSSIA.PDF>

díjfizetés nélkül többszörözhetőek kizárólag magáncélú használatra.⁶⁶⁴ Az audiovizuális művek és a hangfelvételek a szerzők és a kiadók engedélye nélkül, azonban díjfizetés ellenében másolhatók, kizárólag magáncélra. A díjat a többszörözéshez használt berendezések és eszközök előállítói, illetve importőrei fizetik meg.⁶⁶⁵ Az orosz büntető törvény 146. §⁶⁶⁶ (2) bekezdése szerint: a szerzői

⁶⁶³ Építészeti alkotások és létesítmények, adatbázisok és azok lényegi összetevői, a törvényben meghatározott esetektől (25. szakasz) eltekintve a számítógépi programalkotások, teljes könyvek és kották.

⁶⁶⁴ Law of the Russian Federation no. 5351-1 of July 9, 1993 on copyright and neighbouring rights Article 18.

⁶⁶⁵ Law of the Russian Federation no. 5351-1 of July 9, 1993 on copyright and neighbouring rights Article 26.

⁶⁶⁶ Article 146.

1. Appropriation of authorship (plagiarism), if this act has caused significant damage to the author or another possessor of right, -

shall be punishable with a fine in an amount up to 200 thousand roubles or in an amount of the wages or another income of the convicted person for a period up to 18 months, or with obligatory work for a period of one hundred and eighty to two hundred and forty hours, or with an arrest for a period of three to six months.

2. Illegal use of objects of copyright or neighbouring rights, as well as the acquisition, storage or carriage of counterfeited copies of works or phonograms for the purpose of sale carried out on a large scale-

shall be punishable with a fine in an amount up to 200 thousand roubles or in an amount of the wages or another income of the convicted person for a period up to 18 months, or with obligatory work for a period of one hundred and eighty to two hundred and forty hours, or with deprivation of freedom for a period of up to two years.

3. Acts stipulated by Item two of this Article, if they have been committed:

a) abolished

b) by a group of persons in preliminary collusion or by an organised group;

c) on an especially large scale;

d) by a person with the use of his official position, -

shall be punishable with deprivation of freedom for a period up to five years with or without a fine in the amount up to 500 thousand roubles or in the amount of the wage or salary, or any other income of the convicted person for a period of up to three years.

Note. Acts stipulated by this Article shall be deemed to have been committed on a large scale if the value of the copies of the works or phonograms or the value of the rights for the use of the objects

vagy szomszédos jogok által védett dolgok jogszerűtlen felhasználása, továbbá azok megszerzése, tárolása, hamis művek vagy hangfelvételek továbbítása haszonszerzési célból és nagy tételben, 200 ezer rubelig terjedő, vagy 18 hónapig a jövedelem arányában megállapított pénzbüntetéssel, 180-tól 240 óráig terjedő közérdekű munkával vagy két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A szabályozás sajátossága, hogy nem csak a konkrét szerzői jogi jogsértést szankcionálja, hanem a más által elkövetett jogsértés folytán előállott műpéldányok megszerzését, tárolását és továbbítását is, ha az haszonszerzési célból vagy és nagy tételben történik. Megjegyzendő, hogy hasonló rendelkezésre a hazai szabályozásban is bukkanhatunk. Az Szt. szerint a terjesztés magában foglalja különösen a műpéldány tulajdonjogának átruházását és a műpéldány bérbeadását, valamint a műpéldánynak az országba forgalomba hozatali céllal történő behozatalát. A terjesztés jogának megsértését jelenti a mű jogsértéssel előállott példányának kereskedelmi céllal történő birtoklása is, ha a birtokos tudja vagy neki az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a példány jogsértéssel állt elő.⁶⁶⁷ Ilyen esetben a terjesztés kizárólagos jogának megsértése nyilvánvalóan haszonszerzési célzatú, s mint ilyen büntetőjogi felelősség alapját képezi.

Összességében elmondható, hogy a vizsgált jogrendszerek mindegyikében büntetőjogi felelősség alapját képezheti a szerzői jogi védelem alatt álló alkotások fájlcsereelő rendszer körében történő, engedély nélküli felhasználása. Különbség leginkább csak a cselekménnyel okozott vagyoni hátrány nagyságában mutatható ki, már ahol a vagyoni hátrány tényállási elemként nyer szabályozást.

12.4. Új utakon (francia, angol, belga modell)

Mivel a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy az illegális fájlcsere elleni küzdelemben a magánszemélyekkel szembeni jogérvényesítés nem a

of copyright or neighbouring rights exceed 50 thousand roubles, and on an especially large scale - 250 thousand roubles.

⁶⁶⁷ Szt. 23. § (2)

legcélravezetőbb eszköz, a szemléletváltás e területen elodázhatatlan.⁶⁶⁸ Ezt felismerve a francia jogalkotó a kontinentális jogrendszerekben hagyományosnak mondható büntetőjogi szabályozás⁶⁶⁹ mellett - illetőleg a szabályozásnak a fájlcsereelő rendszerek körében tapasztalható hatékonyság-hiányára figyelemmel – egy sajátos új rendszert vezetett be a fokozatos válasz formájában.⁶⁷⁰ A HADOPI⁶⁷¹ törvényekben⁶⁷² testet öltő új szabályozás lényege, hogy az interneten – és elsődlegesen a fájlcsereelő rendszerek használata során – megvalósuló jogsértések szankcionálása fokozatosan történik, úgy, hogy a hagyományos büntetőjogi eszközök valóban csak ultima ratio-ként nyernek alkalmazást.⁶⁷³

Az online jogsértések megakadályozására létrehozott, jogi személyiséggel bíró hatóság feladatai közé tartozik a szerzői jogi védelem alatt álló alkotások internetes felhasználásának, illetőleg a felhasználás jogszerűségének ellenőrzése, valamint az említett művek védelme a jogsértésekkel szemben.⁶⁷⁴ Amennyiben a hatóság az internet-felhasználó részéről megvalósuló jogsértést⁶⁷⁵ tapasztal, a felhasználó internetszolgáltatója útján felhívja a felhasználó figyelmét az általa tanúsított magatartás jogsértő jellegére,⁶⁷⁶ egyúttal tájékoztatja a jogsértés

⁶⁶⁸ Mezei 2012a p. 193.

⁶⁶⁹ Code de la Propriété Intellectuelle (továbbiakban CPI) article L335-3

⁶⁷⁰ Mint arra Mezei Péter rámutat e rendszernek már voltak előzményei az Egyesült Államokban. Ezen előzményeket, illetőleg a fokozatos válasz törvényi és privatizált modelljének részletes elemzését lásd: Mezei 2012a p. 193-211. Jelen dolgozat kizárólag a törvényi modell áttekintő vizsgálatára szorítkozik, tekintettel arra, hogy a hazai jogalkotónak ez jelenthet alternatívát.

⁶⁷¹ Haute Autorité pour la diffusion des oeuvres et la protection des droits sur internet - Szerzői Művek Internetes Terjesztéséért Felelős és Jogvédelmi Főhatóság (továbbiakban:HADOPI)

⁶⁷² Az első HADOPI törvény alkotmányossági aggályok miatt módosítani kellett. A második már kifejezetten büntetőjogi védelemről szól, a korábbi vétségi alakzatok kiegészítését is magában foglalja. Lásd: Hajdú 2011 p. 96-97. A vétségi alakzatokról lásd: Mezei 2012 p. 201.

⁶⁷³ A kezdeti „három csapás” rendszerekről lásd részletesen: Kovács Gabriella 2010 p. 43-44.

⁶⁷⁴ Hajdú 2011 p.96. Megjegyzendő, hogy a CPI article L331-26 értelmében az ellenőrzés csak a szerzői jogi oltalom alatt álló művek azonosítására terjedhet ki.

⁶⁷⁵ CPI article L335-7-1

⁶⁷⁶ A figyelmeztetés tartalma szerint elmulasztották ellenőrizni, hogy internet-hozzáférésüket védett művek többszörözésére, nyilvánosságához közvetítésére, terjesztésére vagy a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételre használják-e. Mezei 2012 p. 201.

megismétlődése esetén alkalmazható további jogi eszközökről.⁶⁷⁷ Az értesítés tartalmazza ugyan a jogsértés bekövetkezésének pontos időpontját, azt azonban nem, hogy a jogsértés mely szerzői jogi oltalom alatt álló művek vonatkozásában következett be.⁶⁷⁸ Amennyiben a hatóság a jogsértés megismétlését tapasztalja az első értesítés kézbesítésétől számított hat hónapon belül, - szintén az internetszolgáltató útján – ismételt értesítést küld a felhasználónak, amely – az érintett műre vonatkozó adatok nélkül – tartalmazza az újabb cselekmény időpontját. Amennyiben megállapítást nyer, hogy az előfizető az értesítések ellenére egy éven belül ismételt jogsértést valósít meg, a hatóság egyértelmű gondatlanság kihágás⁶⁷⁹ miatt bírósági eljárást kezdeményezhet.⁶⁸⁰ Az eljáró bíróság főbüntetésként 1500 euróig terjedő pénzbüntetést szabhat ki, továbbá mellékbüntetésként elrendelheti az internet-hozzáférés felfüggesztését, legfeljebb egy hónap időtartamra.⁶⁸¹ A törvény abban az esetben biztosítja a szankciók alóli mentesülés lehetőségét, amikor a felhasználó elvárható magatartása – így a biztonsági eszközök alkalmazása - mellett következik be a jogsértés, illetőleg ha az bizonyítottan a felhasználó „hatókörén” kívüli személyhez köthető.⁶⁸² A rendszer lényege tehát a prevenció, amelynek hatékonyságát az előfizető objektív felelőssége hivatott biztosítani. Az előfizető köteles gondoskodni arról, hogy az általa előfizetett internetkapcsolat felhasználásával ne kerülhessen sor szerzői jogsértésre, így védett művek többszörözésére, egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tételére, vagy más tényállásszerű felhasználására. Fontos látni, hogy míg a hatóság a konkrét szerzői jogi jogsértések miatt folytatja az eljárást, a bíróság – függetlenül a szerzői jogsértésektől – az internet-hozzáférés biztonságossá tételének elmulasztása miatt jár el, illetve szab ki büntetést. Bár a

⁶⁷⁷ CPI article L331-26

⁶⁷⁸ Hajdú 2011 p. 96.

⁶⁷⁹ Code penal 131-13

⁶⁸⁰ Ezt megelőzően a harmadik értesítésben felhívják az előfizetőt, hogy észrevételeit terjessze elő, továbbá biztosítani kell a meghallgatás lehetőségét is. Mezei 2012 p. 202.

⁶⁸¹ Mezei 2012 p. 202.

⁶⁸² Vö.: Hajdú 2011 p. 96.

rendszer jogszerűségét illetően több kétely is felmerült,⁶⁸³ hatékonyságát jól mutatja, hogy 2011. végéig az első figyelmeztetések száma 822.014, a másodiké 68.343, harmadiké pedig csupán 165 volt.⁶⁸⁴

A franciához hasonló rendszer több európai államban működik.⁶⁸⁵ Nagy-Britanniában a Digital Economy Act 2010 által bevezetett rendszer lényegét⁶⁸⁶ szintén a jogsértő cselekményekről szóló értesítések jelentik, amelyeket – eltérően a francia modelltől – nem online jogsértések megakadályozására létrehozott hatóság, hanem maguk az internetszolgáltatók küldenek ki a cselekménnyel érintett felhasználóknak. A értesítések kiküldésére a jogsértésre vonatkozó jogosulti észlelés és bejelentés⁶⁸⁷ alapján kerül sor, azok tartalmazzák a bejelentőre, valamint a jogsértésre vonatkozó adatokat. A harmadik értesítést követően nyílik lehetőség arra, hogy a bejelentő – bírósági határozat alapján – megismerje a jogsértő adatit és vele szemben peres eljárást indítson. A francia és a brit rendszer közti alapvető különbség, hogy míg az előbbi a fájlcsere visszaszorítására koncentrálna a büntetőjogi eszköztár igénybevételével, az utóbbi elsősorban a jogosultak igényérvényesítését hivatott előmozdítani és megmarad a szerzői jog berkein belül.⁶⁸⁸

A belga rendszer⁶⁸⁹ lényege szerint a hatóság jogellenes fájlcsere észlelése esetén figyelmeztetést küld a felhasználónak, amelyben felszólítja a jogsértő

⁶⁸³ Lásd: Békés Gergely: Kétely a „fokozatos válasz” jogszerűségével kapcsolatban, http://eszerint.blog.hu/2011/06/07/ketely_a_fokozatos_valasz_jogszerusegevel_kapcsolatban

⁶⁸⁴ Ulrika Lomas: France's Hadopi Submits First Case Load For Prosecution

Tax-News.com, Brussels 20 February 2012

http://www.taxnews.com/news/Frances_Hadopi_Submits_First_Case_Load_For_Prosecution____54049.html

⁶⁸⁵ a hasonló rendszerek ismertetésére a teljesség igénye nélkül, példálózó jelleggel kívánok sort keríteni.

⁶⁸⁶ Lásd részletesen: Mezei 2012 p. 204-205.;

⁶⁸⁷ Amennyiben a szerzői jogosult interneten megvalósuló jogsértést észlel, egy hónapon belül köteles tájékoztatni a szolgáltatót. Mezei 2012 p. 204.

⁶⁸⁸ Hajdú 2011 p. 98.

⁶⁸⁹ Hajdú 2011 p. 99-100.

magatartástól való tartózkodásra. Ismételt jogsértés esetén az újabb figyelmeztetés megküldése mellett már pénzbírság kiszabására is sor kerülhet, amelynek összege legfeljebb 100 euró lehet. Amennyiben a második értesítés kézhezvételétől – illetőleg a pénzbírság kiszabásától – számított két éven belül újabb jogsértés állapítható meg a felhasználó részéről, az ügy urává az ügyész válik, aki megindítja a büntetőeljárást. Ha ez utóbbi eredményeként a felhasználó büntetőjogi felelőssége a jogellenes fájlcsere kapcsán megállapítható, úgy 100-1000 euróig terjedő pénzbüntetéssel, illetve az internethasználat határozott idejű felfüggesztésével büntethető.

A vizsgált szabályozási rendszerek kapcsán elvi érveléssel felmerülő kérdés, hogy a közvetítő szolgáltató köteles-e adatot szolgáltatni a fájlcsere végző felhasználókról. Másként fogalmazva: a felhasználók személyes adatokhoz fűződő joga vagy a szerzők és más jogosultak jogai élveznek erősebb védelmet. A Faludi Gábor és Gyenge Anikó által összefoglalt válasz szerint: „a fájlmegosztást lehetővé tevő internet-hozzáférést, tárhely- és gyorsító tárolási szolgáltatást nyújtó szolgáltatótól – némi leegyszerűsítéssel – nem követelhető, hogy adja meg a szerzői jogi jogsértést elkövető személy adatait a polgári jogi jogérvényesítés céljára.”⁶⁹⁰ Nem hagyható ugyanakkor figyelmen kívül a C-557/07. számú ügyben hozott végzésben foglaltak. Eszerint a közösségi joggal nem ellentétes az, ha a tagállamok a személyes jellegű forgalmi adatok harmadik magánszemélyekkel való közlésére vonatkozó kötelezettséget állapítanak meg szerzői jogok sérelme miatt polgári peres eljárás indításának lehetővé tétele érdekében.⁶⁹¹ Bár az adatok kiadásával összefüggő probléma a polgári jogérvényesítés szempontjából elsőrendű, büntetőjogi dimenzióban kevésbé jelentős. A fájlcsere végző felhasználók adatai ugyanis bizonyítási eszközként funkcionálhatnak, így beszerzésükre eltérő szabályok vonatkoznak.⁶⁹² „A szolgáltató minden olyan

⁶⁹⁰ Faludi-Gyenge 2011 p. 84.

⁶⁹¹ A Bíróság (nyolcadik tanács) 2009. február 19-i végzése a C-557/07. sz. ügyben, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:113:0014:0014:hu:PDF>

⁶⁹² A Be. 71. § (19 bekezdése szerint a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság állami és helyi önkormányzati szervet, hatóságot, köztisztületet, gazdálkodó szervezetet alapítványt, közalapítványt és társadalmi szervezetet kereshet meg tájékoztatás adása, adatok közlése, átadása,

adatot jogosult és köteles kezelni, amelyekből nagy biztonsággal megállapítható az elkövető személye, és bizonyítható a bűncselekmény megtörténte, így a hatóságok feladata meglehetősen leegyszerűsödik.”⁶⁹³ Mivel az adatvédelmi szempontok nem előzik meg a bűnüldözési célt, a büntetőjogi jogérvényesítés elérheti a magánszemélyeket.⁶⁹⁴ E körben kiemelkedő jelentőséggel bír az Európa Tanács Budapesten, 2001. november 23-án kelt Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezménye.⁶⁹⁵ Az egyezmény szerint a Felek a lehető legszélesebb körben jogsegélyt nyújtanak egymásnak a számítástechnikai rendszerekkel és adatokkal kapcsolatos bűncselekményekre vonatkozó nyomozások és eljárások során, illetőleg bármely bűncselekményre vonatkozó elektronikus bizonyítékok összegyűjtése érdekében.⁶⁹⁶ A Szerződő Felek kölcsönösen jogsegélyt nyújtanak egymásnak a területükhöz kötődő, számítástechnikai rendszer útján továbbított meghatározott kommunikációval összefüggő forgalmi adat valós idejű összegyűjtésében. A jogsegély a 2. bekezdésben meghatározott követelmények alapján, a belső jog feltételei és eljárásai szerint történik. Minden Szerződő Fél segítséget nyújt legalább azon bűncselekményekkel kapcsolatban, melyekhez a

illetőleg iratok rendelkezésre bocsátása végett. A Be. 178. § (1) bekezdése szerint a nyomozó hatóság a büntetőeljárás megindítása után annak megállapítására, hogy vannak-e bizonyítási eszközök, és ezek hol találhatóak, adatszerzést végezhet, ennek során bárkitől okiratok és adatok rendelkezésre bocsátását kérheti. Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C törvény 157. § (10) bekezdése szerint az elektronikus hírközlési szolgáltató - az adatkérésre külön törvény szerint jogosult nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság, valamint nemzetbiztonsági szolgálat törvényben meghatározott feladatai ellátásának biztosítása céljából - kérelemre köteles átadni vagy hozzáférhetővé tenni a (2) bekezdés alapján az elektronikus hírközlési szolgáltatónál rendelkezésre álló adatokat. Részletesen lásd: Papp 2007 p. 60-63.

⁶⁹³ Papp 2007 p. 59.

⁶⁹⁴ Faludi-Gyenge 2011 p. 88. Megjegyzendő, hogy ”ha egy állam csak a kereskedelmi haszonszerzési célzatú cselekményeket rendeli büntetni, a büntetőszankció alkalmazása a fájlcsereelő magánszeméllyel szemben nem kerülhet szóba.” im. p.88.

⁶⁹⁵ Kihirdette a 2004. évi LXXIX. törvény (továbbiakban: Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezmény) A nemzetközi büntetőjogi szabályozásról lásd részletesen: Spránitz 2007b p. 78-81.; Fazekas Judit – Gyenge Anikó: Büntetőjogi jogérvényesítés a szellemi tulajdon-jogok területén európai és nemzeti szinten, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (111.) évfolyam 6. szám, 2006. december p. 5-22.

⁶⁹⁶ Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezmény 25. cikk 1.

belső jogban szabályozott hasonló bűncselekmény esetén a forgalmi adatokat valós időben össze lehet gyűjteni.⁶⁹⁷

A fokozatos válasz kapcsán felmerülő további jelentős probléma, hogy a rendszer működése szükségképpen együtt jár az adatforgalom ellenőrzésével, illetőleg - adott esetben – a szolgáltatás korlátozásával. Kérdéses, hogy mindez mennyire egyeztethető össze a hálózatsemlegesség követelményével. Hálózatsemlegességről⁶⁹⁸ akkor beszélhetünk, ha az internetszolgáltatók és a hálózatüzemeltetők minden, a hálózaton átmenő internetprotokoll-csomagot egyenlően kezelnek.⁶⁹⁹ Megvalósítása körében az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról szóló 2002/21/EK irányelv, illetve az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó felhasználói jogokról szóló 2002/22EK irányelv fogalmaz meg alapvető elvárásokat. Az Európai Parlament 2011-ben arra sűrgette a Bizottságot, az Európai Elektronikus Hírközlési Szabályozók Testületét és a tagállamokat, hogy „az EU távközlés-szabályozási keretének megfelelően egymással együttműködve szorosán kövessék nyomon az internetes szolgáltatók forgalomirányítási gyakorlatainak fejlődését és az összekapcsolódási megállapodásokat, különösen a fájlmegosztási és VoIP-szolgáltatások letiltása és akadályozása, valamint túlzott áron történő nyújtása

⁶⁹⁷ Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezmény 33. cikk

⁶⁹⁸ Sérelmének tipikus esete - egyebek mellett – bizonyos oldalak blokkolása illetve egyes szolgáltatások vagy alkalmazások elérésének akadályozása. Vö.: Carter, K. R.–Marcus, J. S.–Wernick, C.: Network Neutrality: Implications for Europe. Wissenschaftliches Institut für Infrastruktur und Kommunikationsdienste. Diskussionsbeitrag, p. 314. A hálózatsemlegességgel kapcsolatos viták az Egyesült Államokban kezdődtek. Lásd: Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság: A hálózatsemlegesség aktuális kérdései, Előkészítő dokumentum nyilvános konzultációra 2012 http://nmhh.hu/dokumentum/150495/halozatsemlegesseg_konzultacios_dokumentum.pdf. (továbbiakban: NMHH dokumentum 2012) p. 7.

⁶⁹⁹ Gálik Mihály - Pápai Zoltán - Urbán Ágnes (2011): Vita az infokommunikációs hálózatok semlegességéről. In: Valentiny Pál – Kiss Ferenc László – Nagy Csongor István (szerk): Verseny és szabályozás, 2010. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest. <http://econ.core.hu/kiadvany/vesz.html> (továbbiakban: Gálik-Pápai-Urbán 2011) p. 191. Vö.: Mezei 2012 1141. számú lábjegyzet

tekintetében, továbbá a versenyellenes magatartást és a minőség túlzott romlását, és ennek megfelelően kéri az Európai Bizottságot annak biztosítására, hogy az internetes szolgáltatók letiltás, diszkrimináció, akadályozás vagy minőségrontás révén ne korlátozzanak senkit abban, hogy a szolgáltatást igénybe véve, a forrástól vagy a céltől függetlenül hozzáférjen valamely tartalomhoz, alkalmazáshoz vagy szolgáltatáshoz, illetve ilyet küldjön, feltöltsön, kapjon vagy kínáljon.”⁷⁰⁰ Mindezekre figyelemmel okkal valószínűsíthető, hogy a hálózatsemlegesség megvalósítása iránti igény és a fokozatos válasz rendszerének harmonikus egymás mellett élése koránt sem lesz felhőtlen.⁷⁰¹

⁷⁰⁰ Európai Parlament állásfoglalásra irányuló indítványa a nyílt internetről és a hálózatsemlegességről Európában B7-000/2011. 6. pont
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2011-0572+0+DOC+XML+V0//HU>

⁷⁰¹ Európa első hálózatsemlegességi törvényét Hollandiában fogadták el 2012. május 8-án. Lásd: Dajkó Pál: Elfogadták Európa első netsemlegességi törvényét
http://itcafe.hu/hir/hollandia_netsemlegesseg_net_neutrality.html

[Ide írhatja a szöveget]

13. Megoldási javaslatok

A kézirat lezárását közel egy hónappal megelőzően kihirdetett 2012. évi C törvény⁷⁰² a fájlcserével összefüggésben felmerülő büntetőjogi kérdéseket szinte kivétel nélkül megválaszolta.⁷⁰³ Az új Btk. egy csapásra „széjjelvágja a kuszált csomót, minek fonalait ezer filantróp szét nem bontaná.”⁷⁰⁴ Ennek ellenére a fájlcserével, illetve általában a jogellenes forrásból történő többszörözéssel összefüggésben, az elmúlt évek során megfogalmazott legfontosabb megoldási javaslatok vázlatos ismertetését nélkülözhetetlennek tartom. Ennek oka, hogy bár az említett tevékenységek szinte maradéktalanul kikerülnek a büntetőjogi értékelés köréből, továbbra is a társadalomban létező entitásként jelentkeznek.

Szinger András, az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület főigazgatójának az Origo hírportálnak adott 2008-as nyilatkozata szerint az ARTISJUS-nak nem célja a letöltő magánszemélyek kriminalizálása, amelynek egyébként is nehéz lenne érvényt szerezni a gyakorlatban.⁷⁰⁵ Hasonló véleményt formált Horváth Péter a ProArt – Szövetség a Szerzői Jogokért igazgatója is, azzal együtt, hogy az illegális letöltés károkozó jellegét tudatosítani szükséges.⁷⁰⁶ Uri-Kovács Márta szerint: „A letöltők ellen indított perek idejét akkor látják elérkezettnek és jogosnak a szakemberek, ha már Magyarországon is lesznek széles kínálatot biztosító legális zeneáruházak, amik megfelelő és jogszerű alternatívát jelenthetnek a mai illegális letöltésekre.”⁷⁰⁷ Sár Csaba a következőkben körvonalazza a megoldást: „Ahelyett, hogy a bajokért az internetet, a digitális technikát, a felhasználókat vagy a szerzői jogi rendszert

⁷⁰² Kihirdetve: 2012. 07. 13.

⁷⁰³ Lásd részletesen a Fájlcseré és az új Btk. című fejezetnél

⁷⁰⁴ Madách Imre: Az ember tragédiája, Szépirodalmi Könyvkiadó 1954. p. 178.

⁷⁰⁵ <http://www.origo.hu/itthon/20081028-szerzoi-jogok-a-fajlcserelok-felhasznaloi-is-torvenyt-sertenenek-egy-javaslat.html>

⁷⁰⁶ <http://www.origo.hu/itthon/20081028-szerzoi-jogok-a-fajlcserelok-felhasznaloi-is-torvenyt-sertenenek-egy-javaslat.html>

⁷⁰⁷ Uri-Kovács Márta: (Il)legális? – A zeneletöltés Magyarországon – Infokommunikáció és jog 2007/3. p. 90. Vö.: Mezei Péter: Mit hozott 2010 a fájlcserélőknek?, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (116.) évfolyam 1. szám, 2011. február p. 36.

hibáztatnánk, a szerzői jogosulti szervezetek és a felhasználók közötti „klasszikus felálláson”, a gyenge szerző és a gazdasági erőfölénnyel visszaélni hajlamos felhasználó modelljén alapuló szemléletmódon kellene alapvetően változtatni. E szemléletváltásban kezdeményező, de legalábbis az eddigénél sokkal együttműködőbb szerepet kellene vállalniuk a szerzők jogaival rendelkező, illetve azokat képviselő szervezeteknek, amelyek mára már maguk is a felhasználókkal azonos gazdasági súlycsoportba tartozó versenyszereplők.”⁷⁰⁸

Konkrét megoldásként kínálkozik az internet-szolgáltatók felelőségének fokozottabb érvényre juttatása.⁷⁰⁹ A jelenlegi jogszabályi környezetben a szolgáltató rendkívül alulmotivált abban, hogy közreműködésével kizárólag „jogtisztá” adatforgalom történjék. A mind nagyobb és nagyobb sáv szélesség lehetőségével kecsegtető reklámok épp ellenkező szándékot valószínűsítene. Természetesen túlzás lenne azt állítani, hogy a sáv szélesség folyamatos növelésének célja a jogsértő cselekmények népszerűsítése lenne, hiszen az önmagában nem determinálja a felhasználók magatartását. Ugyanakkor a szolgáltatók a bizonyossághoz közeli valószínűséggel tisztában vannak az általuk nyújtott szolgáltatás kihasználásával megvalósuló tömeges jogsértések tényével, hiszen részben ezen felhasználások gerjesztik az egyre nagyobb teljesítményű szolgáltatás iránti igény. A jelenlegi jogi szabályozás által lehetővé tett ún. értesítési-eltávolítási eljárás⁷¹⁰ nyilvánvalóan tökéletesen alkalmatlan a társadalmi tömegjelenséggé vált jogsértő cselekmények érdemi visszaszorítására, ahogy a szerverlefooglalások sem jelentenek problémamentes megoldást.⁷¹¹

⁷⁰⁸ Sár Csaba: A szerzői jog kihívásai a XXI. században – Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (112.) évfolyam 1. különszám, 2007 május p. 34.

⁷⁰⁹ Faludi-Gyenge 2011 p. 88.

⁷¹⁰ Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény 13. §

⁷¹¹ Lásd részletesen: Parti Katalin: Gondolatok a szerver-lefooglalásokról, Infokommunikáció és jog 2004/3. p. 97-101.

További megoldási lehetőségként kínálkozik a törvényi vagy kényszerengedély bevezetése.⁷¹² „Ez ugyanis azt jelentené, hogy a társadalom tagjai automatikusan jogot szereznének a fájlcsereelő programok használatára, másrészt viszont a jogosultak az ezért fizetendő, nemzeti szinten meghatározott összegre tarthatnának számot.”⁷¹³ A kényszerengedély alkalmazási területének kiterjesztése ugyanakkor nem nevezhető problémamentesnek.⁷¹⁴ Fodor Klaudia Franciska szerint:” Dogmatikailag alapvetően ellentmondásos ugyan az illegális forrásból történő, de ellentételezett (díjköteles) cselekmény, azonban az ilyen ellentmondások feloldásakor nyerne igazán értelmet az, amit a digitális környezetnek a jogra gyakorolt forradalmi változásával oly sokan előirányoznak: internetes díjba felszámolt átalánydíj vagy winchester után fizetett jogdíj.”⁷¹⁵ A dogmatikai ellentmondás a hatályos szabályozási környezetben véleményem szerint nem oldható fel. Nem tekinthetünk ugyanis jogszerűnek olyan cselekményeket, amelyek után a jogszerű felhasználás esetén járó jogdíjjal azonos összegű díjat fizetnek meg. Az üreshordozó-díj megfizetése nem változtat és nem is változtathat azon a tényen hogy a másolatkészítés jogellenes-e vagy sem. El kellene dönten, hogy a jogellenes forrásból történő másolatkészítés díjköteles-e vagy sem. Ha ugyanis díjköteles, akkor jogellenessége kapcsán, ha pedig nem díjköteles akkor jogszerűsége kapcsán merül fel ésszerű kétely. Vitathatatlan ugyanakkor, hogy”a fájlmegosztás kérdésére elsősorban nem a fájlcsereelő szankcionálásával kellene válaszolni, hanem a szerzői jogban tömegesen előforduló, és sem egyedileg, sem közös joggyakorlással nem engedélyezhető felhasználások jogosítására bevált

⁷¹² E megoldás kritikáját lásd: Faludi -Gyenge 2011 p. 88.

⁷¹³ Mezei 2009a p. 67. A szerző a lehetséges megoldások között veszi számba továbbá a legális szolgáltatások körének bővítését, valamint az adatforgalom technológiai eszközökkel történő korlátozásának lehetőségét. Im. p. 67-68.; 72. Ez utóbbiról lásd részletesen: Parti Katalin: „10 dolog, amit utálok benned”, avagy a kormányzati szintű internet-blokkolás kritikája a német törvény kapcsán, Infokommunikáció és jog, 2010/3. p.97-104.

⁷¹⁴ Az ezzel összefüggésben megfogalmazható kérdéseket és kifogásokat részletesen lásd: Mezei 2009a. p. 67.

⁷¹⁵ Fodor 2009 p. 78.

technikákat volna célszerű alkalmazni.”⁷¹⁶ Igen előremutató Fodor Klaudia Franciska azon felvetése, hogy az internetes letöltéseket nem bűnként, hanem létező és mérhető fogyasztói magatartásként kellene kezelni.⁷¹⁷ A jelenleg hatályos szabályok szerint azonban ezek a „fogyasztói magatartások” jó eséllyel bűncselekményként értékelhetőek. A választ tehát szükségképpen a jogi szabályozás újragondolásában kell keresnünk.⁷¹⁸ E körben – véleményem szerint - a Fodor Klaudia Franciska által felvázolt elgondolások célravezetőek. „Változást az hozna, ha az átalánydíjak mértékét olyan mértékben növelni lehetne, hogy vélelmezhetnénk: már nem kell további kártérítést követelni a jogosultnak a kiesett díjak miatt, mert az átalánydíjjal megkapták a méltányos díjazásnak megfelelő összeget.”⁷¹⁹ Az elgondolás lényege, hogy hatékonyabb megoldás egy bűncselekményként értékelhető cselekménytípus szigorúan szabályozott keretek között történő engedélyezése, mint a kilátástalan szélmalomharc. Az ezen megoldási javaslat kapcsán megfogalmazható legjelentősebb ellenérv, hogy a megemelt átalánydíj megfizetésének kötelezettsége mintegy kollektív büntetésként nehezednék azon felhasználók vállára, akik tevékenységükkel semmiféle vagyoni hátrányt nem generálnak a szerzői jogi jogosultak terhére.⁷²⁰

⁷¹⁶ Faludi-Gyenge 2011 p. 88.

⁷¹⁷ Fodor 2009 p. 23.

⁷¹⁸ Faludi-Gyenge 2011 p. 89.

⁷¹⁹ Fodor 2009 p. 82.

⁷²⁰ Fodor 2009 p. 78.

[Ide írhatja a szöveget]

14. Fájlcseré és az új Btk. – aquila non captat muscas

A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium által 2012. február 8-án nyilvánosságra hozott koncepció az új Büntető Törvénykönyvről⁷²¹ lényeges változásokat prognosztizált a szerzői jogok büntetőjogi védelme körében. A tervezet⁷²² a szellemi tulajdonjogokat sértő bűncselekmények szabályozásának külön fejezetet szentelt, eltérően a jelenlegi szabályozási technikától, ahol a releváns bűncselekményekre vonatkozó szabályok a vagyoni elleni bűncselekmények között jelennek meg. Ennek okát az előterjesztés abban jelölte meg, hogy ezen cselekmények egységes jogi tárgya – tehát a szellemi alkotások jogosultjainak védelme – jellegében eltér a vagyoni jogok klasszikus védelmétől.⁷²³ A tervezett új, önálló fejezetben a bitorlás, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése, a hatásos műszaki intézkedés kijátszása, a jogkezelési adat meghamisítása valamint az iparjogvédelmi jogok megsértése szerepelt.

A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének új törvényi tényállását a tervezet akként fogalmazta meg, hogy aki más vagy mások szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát rendszeres haszonszerzés végett, vagy vagyoni hátrányt okozva megsérti, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁷²⁴ Ugyanígy büntetendő, aki a szerzői jogi törvény szerint a magáncélú másolásra tekintettel a szerzőt vagy a kapcsolódó jogosultat megillető

⁷²¹ Előterjesztés a Kormány részére a Büntető Törvénykönyvről, Budapest, 2012. február, (továbbiakban: előterjesztés, koncepció) forrás: <http://www.kormany.hu/hu/dok?page=2&source=3&type=302&year=2012#%21DocumentBrowse>

⁷²² A tervezet kifejezetten rögzíti, hogy „A minisztériumok közötti egyeztetés során az előterjesztés koncepcionális kérdései is jelentősen módosulhatnak, ezért jelen formájában nem tekinthető a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium álláspontjának.” Tervezet p. 1.

⁷²³ „Ez ugyan magában foglalja a vagyoni jogaik megvédését is, azonban ez a védelem jellegében eltér a vagyoni jogok védelmét szolgáló klasszikus bűncselekmények védelmének jellegétől.” Előterjesztés indokolása p. 260.

⁷²⁴ Tervezet 334. pont, 431. § (1) p.151.

üres-hordozó díj, illetve reprogárfiai díj megfizetését elmulasztja.⁷²⁵ A tervezet indokolása szerint az elkövetési magatartásokat az előterjesztés a hatályos szabályokkal egyezően tartalmazza, ugyanakkor a bűncselekmény megállapítására csak akkor kerülhet sor, ha az vagyoni hátrányt nem okozó cselekményt rendszeres haszonszerzés végett követik el.⁷²⁶ Ezzel összefüggésben megjegyzendő, hogy az előterjesztésben írt tényállás a jelenleg hatályos szabályoktól eltérően nem tartalmazott utalást a védendő jogok kapcsán az Szjt-re. Ettől függetlenül azonban kétségtelen, hogy a büntetőjogi felelősség alapját az Szjt. alapján fennálló jogok sérelme alapozza meg az előterjesztés szerint. Az előterjesztésben foglaltak szerint a jelenlegi szabályok által tételezett „haszonszerzés végett” fordulatot a rendszeres haszonszerzés végett” váltotta volna fel.⁷²⁷ Az előterjesztés indokolása e vonatkozásban némi következtetlenségről árulkodik, amikor úgy fogalmaz:” Ennek oka, hogy nem indokolt a haszonszerzési célzat hiányában a büntetendővé nyilvánítás, az ilyen jogsértések ellen más jogág eszközeivel is hatékonyan fel tud lépni a jogosult lépni.”⁷²⁸ Az előterjesztés további lényeges változtatásként törvényi egységet kívánt létrehozni, amelyet az elkövető azonos alkalommal egy vagy több jogosult szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát sértő cselekményei alkotnak. Ennek jegyében a hatályos tényállásban szerepeltett „jogát” kifejezést a „jogát vagy jogait” fordulat váltotta volna. A tervezet indokolása szerint „nem indokolt valamennyi – akár a kisebb értéket el nem érő értékre elkövetett – jogsértő

⁷²⁵ Tervezet 334. pont, 431. § (2) p.151. A (2) bekezdéssel kapcsolatos dogmatikai szempontú kritikát lásd: Mezei Péter: Az új büntető törvénykönyv koncepciója és a szerzői jog, (továbbiakban: Mezei 2012b) <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2012/02/az-uj-buntetotorvenykonyv-koncepcioja.html>

⁷²⁶ Előterjesztés indokolása p. 260.

⁷²⁷ A Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület véleménye szerint ez annak veszélyével jár, hogy az előterjesztés szűkebbre korlátozza a tényállást, mint ami egyébként a TRIPS egyezményből következne. Az egyezmény a kereskedelmi nagyságrendű (üzletszerű) szerzői jogi kalózkodás esetére írja elő büntetőeljárás és büntetési jogszabályok megalkotásának kötelezettségét. Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület észrevétele az új Büntető Törvénykönyvről szóló előterjesztésről, 2012. március 9. (továbbiakban MSZJF I.) <http://www.mszejf.hu/index.php/dokumentumok.html>

⁷²⁸ Előterjesztés indokolása p. 260.

cselekmény esetén a büntetőjogi szankcióval fenyegetés.⁷²⁹ {...} Emiatt a jövőben csak a százezer forintot meghaladó {...} vagyoni hátrányt okozó szerzői vagy szerzői vagy szerzői jogok megsértése számít bűncselekménynek.”⁷³⁰ A tervezet 148. § d) pontja szerint nem bűncselekmény, hanem szabálysértés valósul meg, ha a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértését százezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozva követik el.⁷³¹ A rendszeres haszonszerzés fordulatának tervezett beillesztése, illetőleg a szabálysértési értékhatár bevezetése „arra enged következtetni, hogy a büntetőjog a bagatell ügyekkel nem kíván a jövőben foglalkozni, hanem áttolja azt a szabálysértési jog világába.”⁷³² Ezzel összefüggésben a Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesületének az új Büntető Törvénykönyvről szóló előterjesztéshez fűzött észrevétele (továbbiakban: MSZJF I.)⁷³³ rámutat, hogy az új szabályozásból következőleg a korábbinál is fontosabbá válik a vagyoni kár⁷³⁴ megállapításának módszertana, ettől függhet ugyanis, hogy adott cselekmény bűncselekménynek vagy szabálysértésnek minősül.⁷³⁵

Bár az előterjesztés a tervezett módosítások okaként részint a hatóságokra nehezedő indokolatlan többletterhek túrhetetlenségére utal, gálánsan szemet huny affelett, hogy a szabálysértési értékhatár bevezetésével – bár a büntető ügyekben eljáró hatóságok leterheltsége valóban csökken, - a szabálysértési hatóságok

⁷²⁹ Ennek oka az előterjesztés indoklása szerint a büntetőjog ultima ratio jellegével való összeegyeztethetlenség illetve a hatóságok indokolatlan túl terhelése.

⁷³⁰ Előterjesztés indoklása p. 260. Megjegyzendő, hogy az általános indoklás még 50.000.-forintos összeghatárról beszél az előterjesztés 16. oldalán. Ennek oka az előterjesztés szabálysértési értékhatárokat meghatározó 148. §-ára figyelemmel feltehetőleg elírás.

⁷³¹ Előterjesztés p. 51.

⁷³² Mezei 2012b p. 2.

⁷³³ Forrás: <http://www.mszejf.hu/index.php/dokumentumok.html>

⁷³⁴ Az észrevételben foglaltak szerint „tény, hogy a vagyoni kár megállapításának ma nincsen jogszabályban meghatározott módszertana, illetve közmegegyezésnek örvendő gyakorlata sem.” E körben talán célszerűbb lett volna a vagyoni hátrány kifejezés használata, tekintettel arra, hogy az előterjesztés ezt tételezi tényállási elemként. Megjegyzendő továbbá, hogy az SzJSzT több véleménye is egyértelmű iránymutatást ad az említett kérdésekben. Lásd például: SzJSzT 29/2005.; SzJSzT 26/2005.; SzJSzT 1/2000.

⁷³⁵ MSZJF I. p. 2.

ügyterhe szükségképpen arányosan növekszik.⁷³⁶ A módosítással összefüggésben elvégzett hatásvizsgálat azt állapította meg, hogy a 100.001.- forintos elkövetési értékhatár bevezetése „a szellemi tulajdonjog jogosultjai és jogvédő szervezeteik tekintetében jelent előnyt, mivel nem a hosszadalmas büntetőeljárásban kell részt venni, hanem a szabálysértési eljárásban.” Ez az általános érvényű megállapítás véleményem szerint meglehetősen aggályosnak nevezhető. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a szabálysértési hatóságoknak semmivel sem lesz könnyebb dolga a tényállás és a szabálysértési felelősség megállapítása során, mint a büntető jogalkalmazónak.⁷³⁷ Ez egyúttal azt is valószínűsíti, hogy a jogosultak a módosítással semmivel sem kerülnek előnyösebb helyzetbe a jelenleginél.

Az előterjesztés alapján elkészült T/6958 számú törvényjavaslat⁷³⁸ szerint szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének alapesetét követi el, aki másnak vagy másoknak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát vagy jogait vagyoni hátrányt okozva megsérti. A tényállás az eredeti koncepcióhoz képest nyelvtani értelemben apró, de büntetőjogi szempontból igen jelentős változást mutat. Az előterjesztő pótolta azt a hiányosságot, amely az eredeti előterjesztésben a kerettényállást kitöltő Szt-re való hivatkozás elmaradásából adódott.⁷³⁹ További változás, hogy a tényállás az eredeti „jogát” kifejezést a „jogát vagy jogait” fordulatra módosította, aminek – a más vagy mások fordulatra is figyelemmel - az esetleges halmazat, illetőleg a folytatólágosság megállapíthatósága szempontjából van kiemelkedő jelentősége.

⁷³⁶ Vö: XX-BKFO/47/2012. számú hatásvizsgáló lap (továbbiakban: hatásvizsgáló lap) p.1. forrás:

<http://www.kormany.hu/hu/dok?page=2&source=3&type=302&year=2012#%21DocumentBrowse>

⁷³⁷ „E tekintetben fontos felhívni a figyelmet arra, hogy az EBH 2000.188. számú eseti döntés szerint a büntetőbíróknak a szerzői jog rendelkezéseit is helyesen kell értelmezniük. Ez az eseti döntés a jövőben minimumkövetelményként lesz alkalmazandó a szabálysértési hatóságokra is, miközben az ügyek megítélése olyan szakértelmet igényel, amely jelenleg nem biztosított a szabálysértési hatóságok szintjén.” MSZJF I. p. 1.

⁷³⁸ T/6958 számú törvényjavaslat a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban: törvényjavaslat) forrás: http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=39&p_izon=6958

⁷³⁹ Vö.: MSZJF II. p. 1.

A különböző jogosultak sérelmére megvalósult cselekmények tehát törvényi egységet alkotnak, az általuk okozott vagyoni hátrány összege pedig összekapcsolódik a törvénytervezet szerint.⁷⁴⁰ Ezen változtatás nyilvánvalóan párhuzamba állítható az elkövetési alsó értékhatár bevezetésével, melynek következtében csak a 100.000.- forintot meghaladó vagyoni hátrány okozása eredményez büntetőjogi felelősséget. Az előterjesztő mindezek mellett számúzte az eredeti koncepció szövegéből a „rendszeres haszonszerzés végett” fordulatot,⁷⁴¹ azzal az indokkal, hogy a szerzői jogsértés minden esetben vagyoni hátrányt generál a jogosultak oldalán, tehát a vagyoni hátrány meghatározása szükségszerű. „A tényállás tehát eredményt fogalmaz meg vagyoni hátrány formájában, amely a jogsértő magatartással okozati összefüggésben következik be.”⁷⁴² Témánk szempontjából a leglényegesebb változás a törvényjavaslat 384. § (5) bekezdése tartalmazza. Eszerint nem valósítja meg az (1) bekezdés szerinti bűncselekményt, aki másnak vagy másoknak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát vagy jogait többszörözéssel, vagy lehívásra történő hozzáférhetővé tétellel sérti meg, feltéve, hogy a cselekmény jövedelemszerzés célját⁷⁴³ közvetve sem szolgálja.⁷⁴⁴ Mint az indoklás fogalmaz: „a Javaslatnak nem célja igazolni e rendszerek működését, ugyanakkor a büntetőjog, mint végső eszköz szempontjából indokolatlannak tűnik a nem jelentős mennyiségű szerzői mű vagy kapcsolódó jogi teljesítmény vonatkozásában megvalósuló, személyes célokat szolgáló felhasználások tömeges kriminalizálása.”⁷⁴⁵

⁷⁴⁰ „E változtatással összefoglalt bűncselekmény jön létre : az elkövetőnek a különböző jogosultak sérelmére akár egységes akarat-elhatározással egy alkalommal, akár eltérő akarat-elhatározással, különböző alkalommal elkövetett és egy eljárásban elbírált cselekményei törvényi egységet alkotnak” T 6958 számú törvényjavaslat indokolása, p. 446. <http://www.parlament.hu/irom39/06958/06958.pdf>

⁷⁴¹ Az MSZJF szerint ezzel tovább gyengíti a jogosultak büntetőjogi védelmét. Lásd: MSZJF II. p. 1.

⁷⁴² T 6958 számú törvényjavaslat indokolása, p. 446. <http://www.parlament.hu/irom39/06958/06958.pdf>

⁷⁴³ Mint arra Mezei Péter rámutat, jogvédett tartalmak fájlcserelés keretében történő megszerzése folytán előálló „megtakarítás” nem értékelhető jövedelemszerzéseként. Lásd: Mezei 2012b p. 1.

⁷⁴⁴ Törvényjavaslat 384. § (5)

⁷⁴⁵ T 6958 számú törvényjavaslat indokolása, p. 447.

Az új Büntető Törvénykönyv 385. §-a⁷⁴⁶ teljes egyezést mutat a törvényjavaslat 384. szakaszával. A javaslattal szemben megfogalmazott kritikai észrevételek⁷⁴⁷ ellenére az új törvényi tényállás nem rendeli értékelni a haszonszerzési célzatot, kizárólag a vagyoni hátrány bekövetkezésére koncentrál. „A tényállás tehát eredményt fogalmaz meg vagyoni hátrány formájában, amely a jogsértő magatartással okozati összefüggésben következik be. A cselekmény akkor befejezett, ha az eredmény bekövetkezik.”⁷⁴⁸ A minősített esetek kapcsán kiemelendő, hogy az új törvény az érték-egybefoglalásra figyelemmel mellőzi az üzletszerűség minősítő körülményként értékelését. A törvény a javaslathoz fűzött indokolást fenntartva rendelkezik a többszörözés, illetőleg a lehívásra történő hozzáférhetővé tétel dekriminalizálásáról azokban az esetekben, amikor az említett felhasználási módok jövedelemszerzés célját közvetve sem szolgálják. A törvény indokolása kifejezetten nevesíti a fájlmegosztó vagy peer to peer rendszereket, amelyek az új büntethetőséget kizáró ok beiktatását indokolttá és szükségessé tették. Az indokolásból kitűnően a törvénynek nem célja e rendszerek működésének igazolása, tömeges kriminalizálásuk a büntetőjog ultima ratio jellegével nem egyeztethető össze.⁷⁴⁹ A rendelkezés „racionalitását adja, hogy képtelenség valamennyi szerzői jogsértést egyenként észlelni, a jogsértés körülményeit feltárni, eljárást lefolytatni, szankcionálni, s várni, hogy mindezek pozitív hatást gyakoroljanak a szerzői jogi tudatosságra.”⁷⁵⁰ Rendkívül fontos azonban szem előtt tartani, hogy az új büntethetőséget kizáró ok kizárólag abban

⁷⁴⁶ 2012. évi C törvény 385. § , A törvény 2013. július 1. napján lép hatályba. Lásd: 2012. évi C. törvény 463. § CompLex Jogtár Plusz

⁷⁴⁷ Az MSZJF I. a haszonszerzési célzat kapcsán beiktatott rendszerességet kifogásolta, az MSZJSZ II. pedig önmagában a haszonszerzési célzat értékelésének kiiktatását. Lásd: MSZJF I. p. 2-3. illetve MSZJF II. p. 1.

⁷⁴⁸ A 2012. évi C törvény 385. §-ához fűzött indokolás, CompLex Jogtár Plusz

⁷⁴⁹ A 2012. évi C törvény 385. §-ához fűzött indokolás, CompLex Jogtár Plusz Megjegyzendő, hogy az indokolás szerint a büntetőjogi szankciók alkalmazásának kizárása nem befolyásolja az egyéb jogági jogérvényesítés illetve szankciók alkalmazásának lehetőségét.

⁷⁵⁰ Mezei Péter: Nem lesz bűncselekmény a fájlcserelés? (továbbiakban: Mezei 2012b)

<http://copyrightinthexxixcentury.blogspot.hu/2012/04/nem-lesz-buncselekmeny-fajlcsereles.html> p.

az esetben állapítható meg a fájlcseré kapcsán, ha a többszörözéssel, illetve az egyedei lehívásra történő hozzáférhetővé tétellel együttesen, valamennyi jogosultnak okozott vagyoni hátrány összege az 500.000.- forintot nem haladja meg. A törvény tehát nem rekeszti teljes mértékben a büntetőjogi értékelés körén kívülre a fájlcserét, pusztán a bagatell ügyek szankcionálását mellőzi. Az érték-egybefoglalásra figyelemmel ugyanakkor a „nagyipari” fájlcseré jó eséllyel generálhat jelentős, vagy azt meghaladó vagyoni hátrányt, így bűncselekményként értékelendő. Indokolt továbbá szem előtt tartani, hogy a szoftverek esetében kizárólag a többszörözés, illetve az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel mentesül a büntetőjogi szankcionálás alól, a jogosulatlan telepítés, illetve a használat – a forgalmi értékhez igazodó vagyoni hátrány összegétől függően - továbbra is bűncselekményt valósít meg.

Elgondolkodtató, hogy az új Btk. vajon nem esik-e át a ló túloldalára az elkövetési alsó értékhatár megállapításakor. A hatályos Btk. szerint az 1.- forint vagyoni hátrány okozásával járó szerzői jogsértés is büntetőjogi felelősség alapját képezheti, míg például az 50.000.- forintot meg nem haladó értékre elkövetett lopás szabálysértésként értékelendő.⁷⁵¹ Az új Btk. szerint a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének elkövetési alsó értékhatára 100.000.- forint,⁷⁵² míg a lopásnál ezen értékhatár változatlanul 50.000.- forint marad.⁷⁵³ Még szembetűnő az aránytalanság a fájlcseré keretében megvalósuló jogsértések esetében, ahol kizárólag az 500.000.- forintot meghaladó vagyoni hátrányt okozó többszörözés vagy egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel tényállásszerű. A törvényhez fűzött magyarázat meglehetősen nagyvonalúan adja meg az említett súlyozás indokát, akként, hogy az 500.000.- forintig terjedő vagyoni hátrány jelentős mértékűnek, s így szankcionálást igénylőnek nem tekinthető.⁷⁵⁴ A 100.000.-, illetve az 500.000.- forintos értékhatár alkalmazása a szerzői és

⁷⁵¹ 1979. évi 5. törvényerejű rendelet a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról (továbbiakban: Btk.) 28. § (1) bekezdés e) pont

⁷⁵² 2012. évi C törvény 462. § (2) bekezdés e) pont Ezen értékhatárt meg nem haladó vagyoni hátrány esetén szabálysértés valósul meg.

⁷⁵³ 2012. évi C törvény 462. § (2) bekezdés b) pont

⁷⁵⁴ A 2012. évi C törvény 385. §-ához fűzött indokolás, CompLex Jogtár Plusz

kapcsolódó jogok hatékony jogi védelmének jelentős gyengülését eredményezi.⁷⁵⁵ Ha az eddig is tömegjelenségként jellemezhető fájlcsere használata a jövőben pusztán szabálysértésékként értékelhető 500.000.- forintot meg nem haladó összegű vagyoni hátrány okozása esetén, úgy a jogsértések számának növekedése – büntetőjogi fenyegetettség hiányában - okkal valószínűsíthető.⁷⁵⁶ Az új szabályozás folytán „már csak” a „kártérítés fizetésére való kötelezés veszélye lebeg minden, a jogvédett tartalmakat engedély nélkül többszöröző és/vagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tevő felhasználó feje felett.”⁷⁵⁷ Bár kétségtelen, hogy a polgári jogi kártérítés illetőleg a szabálysértési felelősség kilátásba helyezése is bír(hat) visszatartó erővel, annak hatékonysága a bizonyossághoz közeli valószínűséggel messze elmarad a büntetőjogi fenyegetettség által biztosított prevenciók hatástól. Bár egyértelműen üdvözlendő az elkövetési alsó értékhatár bevezetése, kérdéses, hogy az új értékhatárok nem tekinthetők-e eltúlzottan magasnak. Véleményem szerint azon cselekmények dekriminalizálása, amelyek jellegüknél és az eset összes körülményeinél fogva nem esnek távol a szabad felhasználás eseteitől, alacsonyabb értékhatár megállapításával is biztosítható lenne.

Az említett módosításokon kívül figyelemre méltó, hogy az új Btk. - bizonyos kivételekkel⁷⁵⁸ - kiterjeszti a tevékeny megbánás, mint büntethetőséget megszüntető ok alkalmazásának lehetőségét a szellemi tulajdonjogok elleni bűncselekményekre,⁷⁵⁹ köztük a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének vétségi, illetve háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban

⁷⁵⁵ Vö.: Mezei 2012b p. 1.

⁷⁵⁶ Vö.: SZJSZT 17/2006

⁷⁵⁷ Mezei 2012b p.1.

⁷⁵⁸ 2012. évi C törvény 29. § (3)

⁷⁵⁹ A szellemi tulajdonjog elleni bűncselekmények az új Btk. szerint: a bitorlás, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése, a védelmet biztosító műszaki intézkedés kijátszása, a jogkezelési adat meghamisítása, valamint az iparjogvédelmi jogok megsértése. (új Btk. XXXVII. fejezet)

büntetendő büntetési alakzatára.⁷⁶⁰ Ennek feltétele, hogy a terhelt a bűncselekmény elkövetését a vádemelésig beismerje, és közvetítói eljárás keretében - vagy azt megelőzően, de a közvetítói eljárás keretében született megállapodásban jóváhagyva - a sértett által elfogadott módon és mértékben a bűncselekménnyel okozott sérelmet jóvátegye.⁷⁶¹ A tevékeny megbánás lehetősége abban az esetben is fennáll, ha a büntethetőséget megszüntető ok a halmazatban lévő bűncselekmények közül a meghatározó jelentőségűvel összefüggésben állapítható meg. Az új törvény tehát még azokban az esetekben is lehetősé teszi a büntetőjogi szankciók elmaradását, ahol a megváltozott értékhatárokra figyelemmel egyébként büntetőjogi felelősség megállapításának van helye.

⁷⁶⁰ A jelenleg hatályos Btk. kizárólag a személy elleni, a közlekedési illetve a vagyon elleni bűncselekmények esetében teszi lehetővé a tevékeny megbánás, mint büntethetőséget megszüntető ok alkalmazását. Btk. 36. §

⁷⁶¹ 2012. évi C törvény 29. § (1) A (2) bekezdés azonos feltételek mellett korlátlan enyhítést enged az ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő büntett esetében.

[Ide írhatja a szöveget]

15. Záró gondolatok

A 2012. évi C törvény elfogadásakor sajátomnak éreztem a dilemmát: „Oh, mit tegyek hát, mester, mondd nekem. Ki annyi éjt szenteltem a tudásnak, csak a butával lettem-e egyenlő, és mind e munka elveszett hiába?” Ugyanakkor az törvény megismerése után meggyőződésem, hogy a fájlcserező rendszereket érintő dekriminalizálás ellenére a kutatás és a munka nem volt haszontalan. A fájlcserező rendszerek használata továbbra is büntetőjogi felelősség alapját képezheti, amennyiben a cselekménnyel okozott vagyoni hátrány az 500.000.- forintos értékhatárt meghaladja. Emellett nem hagyható figyelmen kívül, hogy az új Btk. kirekeszti ugyan a bűncselekmények köréből a fájlcserező rendszerek körében történő, az említettnél kisebb vagyoni hátrányt generáló többszörözést és egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tételt, azonban ez nem jelenti azt, hogy a szerzői jogsértéssel járó, de bűncselekménynek nem minősülő cselekmények ne igényelnének jogi elemzést a továbbiakban. Mint arra az MSZJF egyértelműen rámutatott, a módosítás következtében a szabálysértési hatóságokkal szembeni minimumkövetelmény lesz, hogy a szerzői jog rendelkezéseit is helyesen értelmezzék és alkalmazzák,⁷⁶² „miközben az ügyek megítélése olyan szakértelmet igényel, amely jelenleg nem biztosított a szabálysértési hatóságok szintjén.”⁷⁶³

A 2013. július 1-el hatályos dekriminalizáció egyfajta önigazolásként is szolgál, hiszen a 385. § (5) bekezdése implicit módon arra enged következtetni, hogy a törvény hatályba lépését megelőzően a szerzői jogi védelem alatt álló alkotások fájlcserező rendszerben történő többszörözése, illetve egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétele - a szerző véleményével egybehangzóan - jogsértő és büntetőjogilag releváns cselekmények. Az említett jogszabályhely beiktatására éppen azért került sor, hogy az egyébként tényállásszerű cselekmények esetében biztosítson büntetlenséget. A büntethetőséget kizáró ok meghatározása igen

⁷⁶² Vö.: 740. számú lábjegyzet

⁷⁶³ MSZJF I. p. 1.

sajátosnak mondható, amennyiben - a vagyoni elleni bűncselekmények körében idegen módon - az elkövetés mikéntje lesz az elhatárolási szempont a cselekmény büntetendőségének megítélése során. Arról van tehát szó, hogy az új szabályok szerint bizonyos módon elkövetett szerzői jogi jogsértések annak ellenére alkalmatlanok bűncselekmény megállapítására, hogy vagyoni hátrány okozásával járnak. Érdekes kérdés, hogy a Btk. 385. § (5) bekezdése a büntetendőséget kizáró vagy korlátozó okok rendszerében hogyan értelmezhető. Az új Btk. szerint az elkövető büntetendőségét, illetve a cselekmény büntetendőségét kizárja vagy korlátozza – egyebek mellett – a jogszabály engedélye, illetve a törvényben meghatározott egyéb ok. Az első esetben az engedélynek a büntető törvénykönyvön kívüli jogszabályon kell alapulnia,⁷⁶⁴ így a 385. § (5) bekezdése nem illeszthető ebben a körbe. Így arra a következtetésre kellene jutnunk, hogy szükségképpen a törvényben meghatározott egyéb okként eredményezi a cselekmény büntetendőségének kizártságát. Rendkívül fontos ugyanakkor, hogy a vizsgált jogszabályhely nem egyébként tényállásszerű cselekmény büntetendőségét zárja ki, hanem azt állapítja meg, hogy bizonyos módon elkövetett szerzői jogsértés nem tényállásszerű. Ebből következőleg a 385. § (5) bekezdése nem a törvényben meghatározott büntetendőséget kizáró ok, hanem olyan rendelkezés, amelynek értelmében a releváns cselekmények eleve nem minősülnek bűncselekménynek. A feljelentés elutasítására, illetőleg a nyomozás megszüntetésére tehát ilyen esetekben nem büntetendőséget kizáró okból,⁷⁶⁵ hanem bűncselekmény hiányában⁷⁶⁶ indokolt sort keríteni. E körülmény rendkívüli jelentőséggel bír a fájlcseré miatti szabálysértési felelősség megállapíthatósága körében. Az új Btk. rendelkezései szerint ugyanis nem bűncselekmény, hanem szabálysértés valósul meg, ha a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértését százezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozva követik el.⁷⁶⁷ Mivel azonban a többszörözéssel vagy lehívásra történő hozzáférhetővé tétellel megvalósuló jogsértés - jövedelemszerzési célzat

⁷⁶⁴ Büntetőjog I. p. 258.

⁷⁶⁵ Be. 174. § (1) bekezdés c), illetve Be. 190. § (1) bekezdés d) pont

⁷⁶⁶ Be. 174. § (1) bekezdés a), illetve Be. 190. § (1) bekezdés a) pont

⁷⁶⁷ új Btk. 462. § (2) d)

hiányában - a jogsértés módjára figyelemmel nem valósítja meg a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének alapesetét, szabálysértési felelősség alapját is aggálllyal képezheti.

A kutatás létjogosultságát meggyőződésem szerint az a tény is alátámasztja, hogy – bár a büntetőjog főszabályként kivonul a fájlcsere világból – a fentiekre figyelemmel egyáltalán nem beszélhetünk a problémakör megnyugtató rendezéséről. Az új Btk. szabályai ugyanis nem az illegális fájlcsere visszaszorításának irányába hatnak, sőt, éppen ellenkező előjelű folyamat elindulásával fenyegetnek. Az elkövetési alsó értékhatár meghatározása nélkülözhetetlenül szükséges, azonban ez a lépés – bár a cselekmény büntetőjogi és társadalmi megítélése között mutatkozó szakadékot jelentős mértékben csökkenti, - a szerzői jogok büntetőjogi védelmének hatékonyságát egyidejűleg jelentős mértékben visszaveti. Valószínűsíthető, hogy a büntetőjogi szankciók generális és speciális prevenciók hatásának hiánya további eskalációt eredményez. A problémakör kapcsán „csupán” dimenzióváltásról beszélhetünk,⁷⁶⁸ de arról nem, hogy a jogosultak és a felhasználók közti antagonisztikus ellentétek oldódniának. Ahhoz, hogy a fogyasztói igényként, illetve magatartásként felfogott fájlcsere kapcsán felmerülő problémák elfogadható módon megoldhatóak legyenek, nagy valószínűséggel egyéb jogszabályi módosításokra is szükség lenne. A probléma megoldását tehát álláspontom szerint nem abban kellene keresnünk, hogy egyébként mindenben tényállásszerű magatartásokat – bizonyos elkövetési értékhatárig - az elkövetés meghatározott módjára tekintettel kirekesztünk a büntetőjogi értékelés köréből. Sokkal célravezetőbbnek tűnik a keretdiszpozíciót kitöltő jogszabály módosítása révén végrehajtani a dekriminalizációt. Ennek elsődleges módjaként az üreshordozó jogdíj alkalmazási területének, illetve összegszerűségének újragondolása, valamint a jogellenes forrásból történő másolatkészítés és a fájlcsere rendszerben egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel szabad felhasználáskénti elismerése kínálkozik. Természetesen indokolt alternatívaként számba venni a fokozatos válasz módszerét is, ez azonban véleményem szerint azért aggályos, mert objektív

⁷⁶⁸ Vö.: Mezei 2012b p. 1.

felelősségi forma alkalmazása folytán jó eséllyel a vétkes előfizetőt szankcionálja a jogsértést ténylegesen elkövető helyett.⁷⁶⁹

Bármilyen legyen is a megoldás, annyi minden bizonnyal elmondható, hogy a problémák nem oldódnak meg pusztán azért mert nem találunk rájuk jó válaszokat. Ha mégis hajlanánk az effajta megközelítésre, azt csak egyfajta gondolatrendszer mentén igazolhatjuk, a következők szerint: „Ugyan kit csaptunk mi be? Magunkat? Mi tudjuk miről van szó. A kutatókat? Azok örülnek, hogy pletcsni van a mellükön. A széles tömegeket? Azok úgyse esznek se narancsot, se citromot, de boldogok, hogy velünk ünnepezhessenek. Az imperialistákat? Hm... azoknak alaposan túljártunk az eszén. Nem szeretnék most a helyükben lenni!”⁷⁷⁰

⁷⁶⁹ Az Alkotmánybíróság más jogszabályi környezetben ugyan, de rámutatott arra, hogy önmagában az objektív felelősség intézménye, azaz a jogsértés üzemben tartó általi elkövetésének vélelme – biztosítva a vélelem megdöntésének lehetőségét – nem ellentétes a jogállamisággal. Lásd: 60/2009. (V.28.) AB határozat

⁷⁷⁰ Részlet Bacsó Péter *A tanú* című filmjéből

[Ide írhatja a szöveget]

Irodalomjegyzék

2002/21/EK irányelv az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról,

2002/22EK irányelv az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó felhasználói jogokról

A szellemi tulajdonjogok érvényesítését biztosító büntetőjogi intézkedésekről szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló módosított javaslat <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0145+0+DOC+XML+V0//HU>

A szerzői jog a gyakorlatban. A Szerzői Jogi Szakértői Testület Véleményeinek Gyűjteménye. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest 2004.

ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület 2012. évi jogdíjközleménye http://www.artisjus.hu/_userfiles/file/felhasznaloknak/aktualis_jogdijkozlemany_sz.pdf

Barzó Tímea: A szoftver jogtalan felhasználásának hazai polgári jogi és büntetőjogi következményei, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar által 2010. június hó 4. napján »A szellemi tulajdon védelme« címmel szervezett konferencián elhangzott előadások alapján készült tanulmányok gyűjteménye, szerkesztette: Barzó Tímea, 2011. Miskolc

Belovics Ervin: Az érték-érdek összeütközések, mint a büntetendőséget kizáró okok, doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem 2007. http://doktori-iskola.law.pte.hu/files/tiny_mce/File/Archiv2/Belovics_Ervin_ertekezes.pdf

Belovics Ervin, Geller Balázs, Nagy Ferenc, Tóth Mihály: Büntetőjog I. A 2012. évi C. törvény alapján, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2012.

Berkes György (szerk.) Magyar büntetőjog – Kommentár a gyakorlat számára, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, 2012.

Békés Gergely: Előadóművészi jogok internetes környezetben. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 106. évfolyam 5. szám, <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200110/tanulmanyok.html>

Békés Gergely – Mezei Péter: A sampling megítélése a magyar szerzői jogban, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (115.) évfolyam 6. szám, 2010. december

Békés Gergely: A magáncélú másolás néhány kérdése – Szomszédos jogi szemmel, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évfolyam 2. szám http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200204/a_magancelu.htm

Békés Gergely: Kétely a „fokozatos válasz” jogszerűségével kapcsolatban, http://eszerint.blog.hu/2011/06/07/ketely_a_fokozatos_valasz_jogszerusegevel_kapcsolatban

Békés-Földvári-Gáspár-Tokaji: Magyar Büntetőjog Általános Rész, BM Könyvkiadó, Budapest, 1980. p. 89.

Bérczes László - Gyenge Anikó : A szerzői jogi jogsértések esetén alkalmazható jogi eszközökről. <http://mek.oszk.hu/03400/03428>

Blaskó Béla: Magyar Büntetőjog Általános Rész, Rejtjel Kiadó 2007.

Bodó Balázs: A szerzői jog kalózzai, A kalózzok szerepe a kulturális termelés és csere folyamataiban a könyvnyomtatástól a fájlcsere hálózatokig, Typotex, 2011.

Carter, K. R.–Marcus, J. S.–Wernick, C.: Network Neutrality: Implications for Europe. Wissenschaftliches Institut für Infrastruktur und Kommunikationsdienste. Diskussionsbeitrag

Cseh Köztársaság szerzői jogi törvénye
http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=137175

Cseh Köztársaság Büntető Törvénykönyve
http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Source/country_profiles/legislation/CT%20Legislation%20-%20Czech%20Republic%20Criminal%20Code.pdf

Dajkó Pál: Elfogadták Európa első netsemlegességi törvényét
http://itcafe.hu/hir/hollandia_netsemlegesseg_net_neutrality.htm

Digital Economy Act 2010.
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/24/contents>

Dojcsák Dániel: A warez halott, <http://www.hwsz.hu/hirek/47915/torrent-warez-fajlcsere-streaming-zene-film-szoftver.html>

Dósa Imre, Polyák Gábor : Informatikai Jogi Kézikönyv. KJK KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2003.

Dudás Ágnes : A szoftver szerzői jogi védelme I. rész, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (110) évfolyam 2. szám, 2005. április

Dudás Ágnes: A szoftver szerzői jogi védelme II. rész Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 110. évfolyam 3. szám, 2005. június

Előterjesztés a Kormány részére a Büntető Törvénykönyvről, Budapest, 2012. február,
<http://www.kormany.hu/hu/dok?page=2&source=3&type=302&year=2012#%21DocumentBrowse>

Erdei Árpád: Tény és jog a szakvéleményben. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1987.

[European Committee on Crime Problems](http://searchworks.stanford.edu/view/2046022): Computer-related crime : recommendation no. R. (89) 9 on computer-related crime and final report of the European Committee on Crime Problems
<http://searchworks.stanford.edu/view/2046022>

Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0031:HU:HTML>

Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:167:0010:01:HU:HTML>

Európai Parlament 2010. szeptember 22-i állásfoglalása a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok belső piaci érvényesítésének megerősítéséről http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010_0340+0+DOC+XML+V0//HU

Európai Parlament állásfoglalásra irányuló indítványa a nyílt internetről és a hálózatsemlegességről Európában B7-000/2011. 6. pont <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2011-0572+0+DOC+XML+V0//HU>

Faludi Gábor - Szinger András - Tóth Péter Benjámín: Az internetes lehívásra hozzáférhetővé tétel közös jogkezelés útján történő engedélyezésének egyes gyakorlati kérdése. Védjegyvilág – A Magyar Védjegy Egyesület Negyedéves tájékoztató kiadványa, XII. évf. 2002. 2. szám, http://www.artisjus.hu/_userfiles/file/szerzoijogrol/lehivas_kjk.pdf

Faludi Gábor - Gyenge Anikó: A fájlmegosztás – hazai és uniós jogi szemmel, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (116.) évfolyam 6. szám 2011. december

Fazekas Judit – Gyenge Anikó: Büntetőjogi jogérvényesítés a szellemi tulajdon-jogok területén európai és nemzeti szinten, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (111.) évfolyam 6. szám, 2006. december

Fejes Péter: Az európai büntetőjogi integráció erősítésének lehetőségei és akadályai című Ph.D. értekezés http://phd.lib.uni-corvinus.hu/405/1/fejes_peter.pdf

Fejes Péter: Az Európai Unió, mint büntető joghatóság? Európai Jog, 2005. 2.

FilmJus Filmszerzők és Előállítók Szerzői Jogvédő Egyesületének jogdíjközleménye a filmalkotások nyilvánosság számára lehívásra („on demand”) hozzáférhetővé tétele fejében fizetendő jogdíjakról és e felhasználások egyéb feltételeiről. http://kjk.sztmh.gov.hu/sites/default/files/filmjus_lehivas_12.pdf

First sentencing for illegal file sharing in Czech Republic
www.afterdawn.com/news/article.cfm/2007/04/19/first_sentencing_for_illegal_file_sharing_in_czech_republic+&cd=4&hl=hu&ct=clnk&gl=hu

Fodor Klaudia Franciska: A digitális magáncélú másolás kompenzációjának lehetőségei, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (114.) évfolyam 4. szám, 2009. augusztus

Franciaország szerzői jogi törvénye
<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006069414>

Gálik Mihály - Pápai Zoltán - Urbán Ágnes (2011): [Vita az infokommunikációs hálózatok semlegességéről](#). In: Valentiny Pál – Kiss Ferenc László – Nagy Csongor István (szerk): Verseny és szabályozás, 2010. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest. <http://econ.core.hu/kiadvany/vesz.html>

Gyaraki Réka: Az on-line elkövetett szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének bűncselekménye, Infokommunikáció és jog, 2010/6. szám

Gyertyánfy Péter (Szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata, CompLex Kiadó, Budapest, 2006

Gyertyánfy Péter, Faludi Gábor, Kabai Eszter, Szinger András, Tóth Péter Benjamin: Szerzői művek, védjegyek és szellemi teljesítmények az interneten. Magyar Jog, 2005/3.

Bernard E. Harcourt - Jens Ludwig: Broken Windows: New Evidence from New York City and a Five-City Social Experiment
http://home.uchicago.edu/~ludwigj/papers/Broken_windows_2006.pdf

Hamisítás Elleni Nemzeti Testület: Felvilágosultabb tudásgyarapítást és szórakozást - hiányos szerzői jogi ismeretek a középiskolások körében <http://www.hamisitasellen.hu/hu/hirek/2011/felvilagosultabb-tudasgyarapitast-es-szorakozast-hianyos-szerzoi-jogi-ismeretek-a-kozepis>

Horváth Gyöngyi: Az igazságügyi szakértői tevékenység egyes kérdései a szerzői és szomszédos jogok, valamint az iparjogvédelem területén – Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle (112.) évfolyam 3. szám, 2007. június

Yves Gaubiac: Exceptions and limitations to copyright within the meaning of article 13 of TRIPS http://portal.unesco.org/culture/en/files/10018/10668256431Gaubiac_E.pdf/Gaubiac%2BE.pdf

Gyenge Anikó: Szerzői Jogi Korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010.

Györgyi Kálmán In: Wiener A. Imre: Elméleti alapok a Büntetőtörvény Általános Része kodifikálásához, MTA Jogtudományi Intézete, Budapest 2000.

Maria Haigh: The „Goodbye Petrovka” Plan: Moral Economy of File Sharing in Post-Soviet Ukraine http://www.gesis.org/knowledgebase/1989/papers/haigh_wp7.pdf

Hajdú Dóra A fájlcsere elleni küzdelem egy lehetséges útja – Három a francia Igazság? Infokommunikáció és Jog, 2011. június

Hepp Nóra: „A szürke zóna”- a legális és az illegális szerzői jogi cselekmények határterülete <http://nws.nif.hu/ncd2008/docs/ehu/136.pdf>

HVG-ORAC Jogi Adatbázis, internetes verzió 2012.,

Ibolya Tibor: A „torrentraziák” büntetőjogi megítélése, <http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/7.pdf>

Ibolya Tibor: A számítástechnikai jellegű bűncselekmények nyomozása, Patrocinium, Budapest, 2012.

INDEX:Letölteni szabad, megosztani nem, www.index.hu/tech/jog/warez030707/

International Intellectual Property Alliance (IIPA) 2012 Special 301 Report Copyright Protection and Enforcement <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301UKRAINE.PDF>

International Intellectual Property Alliance (IIPA) 2012 Special 301 Report Copyright Protection and Enforcement <http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301MOLDOVA.PDF>

International Intellectual Property Alliance (IIPA) 2012 Special 301 Report
Copyright Protection and Enforcement
<http://www.iipa.com/rbc/2012/2012SPEC301RUSSIA.PDF>

H. Marshall Jarrett – Michael W. Bailie: Prosecuting Computer Crimes –
Computer Crime and Intellectual Property Section Criminal Division
<http://www.justice.gov/criminal/cybercrime/docs/ccmanual.pdf>

Jukka Liedes: A szerzői jog időszerű kérdései az Európai Unióban és nemzetközi
szinten, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (111.) évfolyam 6. szám, 2006
december

Kalózszoftverek, illegális felhasználás, szoftvervédelem, Cégvezetés (106.) szám,
[www.cegvezetes.hu/2007/03/kalozszoftverek-illegalis-
felhasznalaszoftvervedelem/+&cd=5&hl=hu&ct=clnk&gl=hu](http://www.cegvezetes.hu/2007/03/kalozszoftverek-illegalis-felhasznalaszoftvervedelem/+&cd=5&hl=hu&ct=clnk&gl=hu)

Kardos Andrea – Szilágyi Dorottya: Szellemi alkotások büntetőjogi védelme,
Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (116.) évfolyam 6. szám, 2011.
december, <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201106-pdf/01.pdf>

Kardos Andrea – dr. Szilágyi Dorottya: Szellemi alkotások büntetőjogi védelme
II. rész Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (117.) évfolyam 1. szám,
2012. február

Kármán Gabriella – Mészáros Ádám – Nagy László Tibor – Szabó Imre: A szellemi
tulajdonjogokat sértő bűncselekmények vizsgálata, Empirikus elemzés, Országos
Kriminológiai Intézet, 2010. szeptember

Kiss Tibor: Szerzői jogi jogsértések büntetőjogi jogkövetkezmenyei
[http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/4_2006/szerzoi_jogi_jogsertese
k_buntetojogi_jogkovetkezmenyei/](http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/4_2006/szerzoi_jogi_jogsertese_k_buntetojogi_jogkovetkezmenyei/)

Kiss Zoltán: A szerzői jogi törvény változásai
www.ki.oszk.hu/kf/kfarchiv/2000/3/kiss_z_2.html

Kiss Zoltán : A vagyoni hátrány megállapítása szerzői és szomszédos jogok
megsértése miatt indított eljárásokban, Szerzői Jogi és Iparjogvédelmi Szemle,
106. évfolyam 3. szám, 2001. június

Kósa Lehel István: Az előadóművészi tevékenység jogi védelme, szakdolgozat,
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, 2010.
Budapest

Kovács Gyula: Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó bűncselekmények
nyomozása
[http://5mp.eu/fajlok/kgyula/szerzoi_vagy_szerzoi_joghoz_kapcsolodo..._\(szak
dolgozat\)_www.5mp.eu_.pdf](http://5mp.eu/fajlok/kgyula/szerzoi_vagy_szerzoi_joghoz_kapcsolodo..._(szakdolgozat)_www.5mp.eu_.pdf)

Kovács Gabriella: Folytatódik a küzdelem az illegális letöltések ellen, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2010. október

Kovács Áron: A mezei júzer üldözése előtt nyithat kaput a kormány, <http://www.origo.hu/itthon/20081028-szerzoi-jogok-a-fajlcserelok-felhasznaloi-is-torvenyt-sertenenek-egy-javaslat.html>

Kőhalmi László: A társadalomra veszélyesség fogalma a büntető anyagi kódexben, <http://ujbtk.hu/a-tarsadalomra-veszelyesség-fogalma-a-bunteto-anyagi-kodexekben/>

Ulrika Lomas: France's Hadopi Submits First Case Load For Prosecution Tax-News.com, Brussels 20 February 2012 http://www.taxnews.com/news/Frances_Hadopi_Submits_First_Case_Load_For_Prosecution___54049.html

Magyar Csaba: Mennyit ér a szoftver? Infokommunikáció és Jog 2004/1. p. 34-36.

Magyar Csaba: Fájlcseré és szabad felhasználás, Infokommunikáció és jog, 2008/3.

Magyar Hangfelvétel-kiadók Szövetsége: A hangfelvétel-előállítók jogairól, http://www.mahasz.hu/?menu=jogok_jogdijak&menu2=a_hangfelvetel_eloallitok_jogairol

Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület (MSZJF I.) észrevétele az új Büntető Törvénykönyvről szóló előterjesztésről, 2012. március 9. <http://www.mszejf.hu/index.php/dokumentumok.html>

Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület (MSZJF II.) észrevétele az új Büntető Törvénykönyvről szóló előterjesztésről, 2012. március 29. <http://www.mszejf.hu/index.php/dokumentumok.html>

Máltai Köztársaság Büntető Törvénykönyve
http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=197901

Mezei Péter: A sárkány levágott feje helyére mindig kettő új nő?; Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 114. évfolyam 3. szám,

Mezei Péter Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználása a fair use-teszt fényében, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (113.) évfolyam 6. szám, 2008. december

Mezei Péter – Németh László: Mozgásban a fájlmegosztók – negyedik generációs fájlcsere a láthatáron? - Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (115.) évfolyam 2. szám, 2010. április

Mezei Péter: A fájlcsere dilemma, A perek lassúak az internet gyors , HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2012.

Mezei Péter: Digitális sampling és fájlcsere, Szegedi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar 2010.

Mezei Péter: A torrentezés büntetőjogi vonatkozásairól - <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2010/09/torrentezes-buntetojogi-vonatkozasairol.html>

Mezei Péter – Németh László: A Direct Download Link (DDL) szolgáltatás szerzői jogi megítélése, Infokommunikáció és Jog, 2009. október, p. 179-186.

Mezei Péter: Mit hozott 2010 a fájlcsereelőknél?, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (116.) évfolyam 1. szám, 2011. február

Mezei Péter: Az új büntető törvénykönyv koncepciója és a szerzői jog, <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2012/02/az-uj-buntetotorvenykonyv-koncepcioja.html>

Mezei Péter: Nem lesz bűncselekmény a fájlcsereelés? <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2012/04/nem-lesz-buncselekmeny-fajlcsereles.html>

Mezey Nándor: Számítógépes Bűnözés 2007. [http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/mezey_nandor-szamitogepes_bunozes\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/mezey_nandor-szamitogepes_bunozes[jogi_forum].pdf)

Moldovai Köztársaság Büntető Törvénykönyve www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/14+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu

Moldovai Köztársaság szerzői jogi törvénye <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=336156>

MTA Társadalomkutató Központ: Információs társadalom és jogrendszer, Budapest 2002.

Musinger Ágnes, a MAHASZ ügyvezető igazgatójának írása a Magyar Narancs 2005. május 5-i számában, <http://proart.hu/?menu=mediafigyelo&id=1>

Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Előadóművészi Jogvédő Irodájának (MSZSZ-EJI) és a Magyar Hanglemezkiadók Szövetségének (MAHASZ) közös díjszabása a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételnél vagy az arról készült másolatnak sugárzás útján, továbbá vezetékkel vagy bármely más hasonló eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítéséért fizetendő

előadóművészi és hangfelvétel-előállítói jogdíjakról és e felhasználások egyéb feltételeiről, https://www.eji.hu/uploadFiles/73422/he_11_062_sugarzas.pdf

Nagy Ferenc: A Magyar Büntetőjog Általános Része, Korona Kiadó, Budapest 2004.

Nagy Zoltán András: Bűncselekmények számítógépes környezetben, Ad Librum Kft. 2009.

Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság: A hálózatsemlegesség aktuális kérdései, Előkészítő dokumentum nyilvános konzultációra 2012. http://nmhh.hu/dokumentum/150495/halozatsemlegesseg_konzultacios_dokumentum.pdf

Office of Chief Counsel Criminal Tax Division: Tax Crimes Handbook http://www.irs.gov/pub/irs-utl/tax_crimes_handbook.pdf

Orosz Föderáció Büntető Törvénykönyve <http://www.russian-criminal-code.com/>

Papp Tibor: Titkos adatszerzés és nemzetközi együttműködés a szoftverek jogosulatlan letöltésének és telepítésének bizonyítása körében, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, (112) évfolyam 4. szám, 2007. augusztus

Parti Katalin: A számítógépes bűnözés és az internet. Kriminológiai tanulmányok 40. köt. 2003.

Parti Katalin: Gondolatok a szerver-lefoglalásokról, Infokommunikáció és jog 2004/3.

Parti Katalin: „10 dolog, amit utálok benned”, avagy a kormányzati szintű internet-blokkolás kritikája a német törvény kapcsán, Infokommunikáció és jog, 2010/3. p.97-104.

ProArt Szövetség a Szerzői Jogokért: Kézikönyv a szerzői jog érvényesítéséhez, útmutató a gyakorlat számára, dr. Horváth Péter, 2012.

Románia Büntető Törvénykönyve <http://legislationline.org/download/action/download/id/1695/file/c1cc95d23be999896581124f9dd8.htm/preview>

Románia szerzői jogi törvénye <http://www.legi-internet.ro/english/romanian-itc-legislation-and-articles/drept-de-autor/romanian-copyright-law/romanian-law-on-copyright-and-neighborings-rights-no-81996.html>

- S. 4-1748. törvényjavaslat az interneten található kulturális alkotások védelméről (Belga Királyság; Proposal of Bill for Better Protection of Cultural Creations on the Internet) <http://merlin.obs.coe.int/iris/2011/5/article7.en.html>
- Sam Ricketson (1987), *The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works: 1886-1986*, Kluwer Law International, The Hague
- Sam Ricketson, (2003), *WIPO Study on Limitations and Exceptions of Copyright and Related Rights in the Digital Environment*, WIPO publication SCCR/9/7, Geneva
- Sár Csaba: A szerzői jog kihívásai a XXI. században, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* (112.) évfolyam 1. különszám, 2007. május
- Tobias Schonwetter *The three-step test within the copyright system* <http://pcf4.dec.uwi.edu/viewpaper.php?id=58&print=1>
- Martin Senftleben: *Copyright, limitations, and the three-step test: an analysis of the three-step test in international and EC copyright law*, Information Law Series, Kluwer Law International, 2004.
- Senkei Kis Zoltán: Szerzői jogi visszaélések az elektronikus dokumentumok világában, *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, Könyvtár- és információtudományi szakfolyóirat*, 54. évfolyam 3. szám (2007) http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:KMohzZc3GRQJ:tmt.omikk.bme.hu/show_news.html%3Ffid%3D4648%26issue_id%3D480+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu
- Spránitz Gergely: digitális tartalmak szerzői jogi védelme online környezetben, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* (112) évfolyam 3. szám 2007.
- Spránitz Gergely: Digitális tartalmak szerzői jogi védelme online környezetben. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2.(112.) évfolyam 4. szám, 2007. június, augusztus;
- Szabó Imre: *Internetes bűncselekmények, különös tekintettel az internetes csalásra* <http://www.ajk.elte.hu/file/SzaboImre-InternetesBuncselekmények.pdf>
- Szathmáry Zoltán: *Bűnözés az információs társadalomban, Az információs társadalom devianciái*, Infokommunikáció és jog 2008/4.
- Szathmáry Zoltán: *A szerző vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése nyomozásának jogalkalmazási anomáliái*, Magyar Jog, 2010/3.
- Szathmáry Zoltán: *A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének halmazati kérdései, valamint a sértett a zenei és filmalkotások vonatkozásában*, Magyar Jog, 2010/10. Szentkúti Dániel - Szűts Márton: *Az*

internet és a büntetőjogi felelősség egyes kérdései
<http://jesz.ajk.elte.hu/szentkuti15.html>

Szerzői Jogi Szakértői Testület Szakvéleményeinek gyűjteménye, 23/94, III. kötet
1990-1996, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest., 1998.

Szilágyi Roland előadása, HENT Konferencia a szellemi tulajdonjogokat sértő
bűncselekményekről, 2011.
http://www.hamisitasellen.hu/hu/system/files/Szilagyi_Roland.pdf

Szinger András, Tóth Péter Benjamin: Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz.
Novissima Kiadó, Budapest, 2005.

Szigeti Tamás: Az információs hatalom korlátozása tengeren innen és túl,
Infokommunikáció és jog 2009/4.

T/6958 számú törvényjavaslat a Büntető Törvénykönyvről
http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=39&p_izon=6958

T 6958 számú törvényjavaslat indokolása,
<http://www.parlament.hu/irom39/06958/06958.pdf>

T/6374. számú törvényjavaslat <http://www.parlament.hu/irom38/06374/06374.pdf>

Tóth Péter Benjamin: A digitalizálás és a digitális közzététel szerzői jogi
vonatkozásai / a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 2004. július 14. napján
tartott tanácskozásán elhangzott előadás/
http://www.artisjus.hu/_userfiles/file/szerzoijogrol/digitalizalas.pdf

United States Department of Justice, Computer Crime & Intellectual Property
Section – Prosecuting Intellectual Property Crimes
<http://www.justice.gov/criminal/cybercrime/docs/ipma2006.pdf>

Ukrán Köztársaság szerzői jogi törvénye
http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=142655

Ukrán Köztársaság Büntető Törvénykönyve,
<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu>

Ukrainian Government Took Down Largest File-Sharing Site
<http://extratorrent.com/article/1927/ukrainian+government+took+down+largest+file+sharing+site.html>

Ukraine shuts down top file sharing website
www.reuters.com/article/2012/01/31/us-ukraine-website-idUSTRE80U1IR20120131+&cd=6&hl=hu&ct=clnk&gl=hu

Uri-Kovács Márta: (Il)legális? – A zeneletöltés Magyarországon, Infokommunikáció és jog 2007/3. p-90-92.

Varga Balázs: Informatikai bűncselekmények
http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/varga_balazs_informatikai_buncsel_ekmenyek.doc

Vaskuti András: A bűncselekmény és elkövetői, In: Kiss Sándor – Lassó Gábor – Konnertné Huba Olívia – Máziné Szepesi Erzsébet – Ruzsás Róbert – Szebeni László – Székely Ákos – Varga Zoltán – Vaskuti András: A Büntető Törvénykönyv Magyarázata, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004.

Válogatás a Szerzői Jogi Szakértői Testület szakvéleményeiből
<http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200710-pdf/09.pdf>

Verebics János: Leszünk az ördög zsákmányai? – A „digitális vihar” és a szerzői jog, - TMT 46. évfolyam 11-12. szám

James Q. Wilson and George L. Kelling, Broken Windows: The Police and Neighborhood Safety, Atlantic Monthly 29, 38 (Mar 1982)

Zachar Balázs: Internetes zenefelhasználás az elmúlt évek jogeseteinek tükrében. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évfolyam 6. szám

Jogesetek

United States v. Sherman, 576 F.2d 292, 297 (10th Cir. 1978)

United States v. Manzer, 69 F.3d 222, 227-28 (8th Cir. 1995)

United States v. Cross, 816 F.2d 297, 300-01 (7th Cir. 1987)

United States v. Heilman, 614 F.2d 1133, 1138 (7th Cir. 1980)

A&M Records v. Napster, 239 F.3d 1004, 1014 (9th Cir. 2001)

Gamma Audio & Video v. Ean-Chea, No. 91-11615-2, 1992 WL 168186 at *3 n.5 (D. Mass. July 3, 1992)

Aimster Copyright Litig., 252 F.Supp.2d 634, 643 (N.D. Ill. 2002)

Autoskill v. National Educational Support Systems, Inc., 994 F.2d 1476 (10th Cir. 1993)

MGM v. Grokster LTD. (04-480) 545 U.S. 913 (2005)

Spies v. United States 317 U.S. 492 (1943)

United States v. Moore 412 F.2d 974, 978 (5th Cir. 1969)

United States v. Moran 493 F.3d 1002, 1010 (9th Cir. 2007)

WTO Copyright Panel decision (2000), case WT/DS160, United States - Section 110 (5) of the US Copyright Act

http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/1234da.pdf

WTO Copyright Panel decision, case WT/DS114/R Canada – patent protection of pharmaceutical products

http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/7428d.pdf

30/1992. (V.26.) AB határozat

11/1992. (III.5.) AB határozat

18/2000. (VI.6.) AB határozat

ABH 1992, 167, 176

BDT2003. 894.

BDT2005.1122.

BH2002. 301.

BH2007. 397. II

BH2007. 116.

BH1996. 137.

BH2012. 59.

BRFK XI. kerületi Rendőrkapitányság Vizsgálati Osztályán 151-3402/2007.bü. számon indult büntető ügyben hozott határozat szakértő kirendeléséről.

Budapesti XI. és XXII. kerületi Ügyészség a B.XXII.5558/2005. számú vádirata

BRFK XI. kerületi Rendőrkapitányság Vizsgálati Osztályán 151-3402/2007.bü. számon indult büntető ügyben hozott határozat szakértő kirendeléséről.

BRFK XXII. kerületi Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztályán 5558/2005.bü. számon indult büntető ügyben hozott határozat szakértő kirendeléséről

Budai Központi Kerületi Bíróságon. 19.B.XXII.462/2006/16. számú ítélete

Debreceni Ítéltábla Bhar.I.453/2011/4. számú végzése

EBH2000. 188

EBH 2002. 606.

EBH2006. 1494.

Fővárosi Bíróság Katonai Tanácsának Kb.V.270/2004/89. számú ítélete

KÜFO.21355/2004/2-I. számú állásfoglalás

Legfőbb Ügyészség Nf.6625/2007. számú állásfoglalása

Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága, Bhar.I.1.042/2008/5. számú ítélete

Nyíregyházi Városi Bíróság a 32.B.1836/2008/24. számú ítélete

Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság Katonai Tanácsának Kb.II.49/2006/24. számú ítélete

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság a 2.Bf.233/2010/12. számú ítélete

Szerencsi Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztályán 05090/531/2009.bü. számon indult büntető ügyben készült szakértői vélemény

SzJSzT szakvélemények

SzJSzT 17/2006. – „A jogellenes forrásból történő másolás kérdéseiről”
http://www.sztnh.gov.hu/szerzoijog/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenyek/2006/ELLENORZOTT_PDF/SzJSzT_szakv_2006_017_REC.pdf

SzJSzT 13/2005. – „Hangfelvételek forgalmazása”
http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenyek/2005/2005PDF/SzJSzT_szakv_2005_013.pdf

SzJSzT 26/2005. „A szerzői és kapcsolódó jogok megsértésével okozott vagyoni hátrány megállapítása”
http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemenyek/2005/2005PDF/SzJSzT_szakv_2005_026.pdf

- SzJSzT 6/2003/1-2. – Szerzői művek jogosulatlan másolása”
http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemeneyek/2003/2003PDF/SzJSzT_szakv_2003_006.pdf
- SzJSzT 37/2004.-, „Számítógépi programalkotás jogosulatlan felhasználása”
http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemeneyek/2004/2004PDF/SzJSzT_szakv_2004_037.pdf
- SzJSzT 29/2005. – „A szerzői jogdíj mértéke szoftver felhasználása esetén; a vagyoni hátrány kiszámítása a szerzői jogok megsértése esetén”
http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemeneyek/2005/2005PDF/SzJSzT_szakv_2005_029.pdf
- SzJSzT 7/2006.- „Hangfelvétel többszörözésének és terjesztésének jogszerűsége, jogkimerülés”
http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemeneyek/2006/ELLENORZOTT_PDF/SzJSzT_szakv_2006_7_REC_PDF.pdf
- SzJSzT 24/2003. – „Számítógépi programalkotás jogosulatlan felhasználása”
http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemeneyek/2003/2003PDF/SzJSzT_szakv_2003_024.pdf
- SzJSzT 1/2000.-, „Kalóz CD-k forgalmazása; az okozott vagyoni hátrány”
http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemeneyek/2000/2000PDF/SzJSzT_szakv_2000_001.pdf ;
- SzJSzT 10/2001. – „A hangfelvételek jogosulatlan terjesztése”
http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemeneyek/2001/2001PDF/SzJSzT_szakv_2001_010.pdf
- SzJSzT 19/2003. – „Cikkek másolatainak engedély nélküli többszörözése és terjesztése”
http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/SzJSzT/SZJSZT_szakvelemeneyek/2003/2003PDF/SzJSzT_szakv_2003_019.pdf

Saját publikációk jegyzéke

A büntetőjogi felelősség önálló elbírálása és a bizonyítási teher kérdésköre a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének egyes eseteiben – Ügyészek Lapja 2008. évi 6. szám

Szakértői bizonyítás a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése miatt indult büntetőeljárásokban – Ügyészek Lapja 2009. különszám

A szerzői jog büntetőjogi védelmének egyes kérdései – Rendészeti Szemle 2009. évi 12. szám

A szerzői jog büntetőjogi védelmének egyes kérdései a Szerzői Jogi Szakértői Testület SZJSZT 17/2006. és SZJSZT 07/08/1. számú szakértői véleményei kapcsán – Rendészeti Szemle közlésre elfogadva: 2009.

Szakértői bizonyítás a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése miatt indult büntetőeljárásokban - Ügyészségi Intranet 2010. április

Társadalomra veszélyesség és látencia a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok sérelme kapcsán - Ügyészségi Intranet 2011. január